

HADOBÁS PÁL

**SZOBROK, EMLÉKMŰVEK, EMLÉKTÁBLÁK
EDELÉNY KÖRNYÉKÉN**

Edelény, 2019

HADOBÁS PÁL

**SZOBROK, EMLÉKMŰVEK, EMLÉKTÁBLÁK
EDELÉNY KÖRNYÉKÉN**

Edelény, 2018

Edelényi Füzetek 52.

Összeállította, szerkesztette:

Hadobás Pál

Technikai munkatárs:

Slezsák Zsolt

Az objektumokról a külön nem jelzett fotókat *Hadobás Pál* készítette.

A borítón:

Gróf Gvadányi József író szobra Rudabányán, Pásztor János alkotása (1925).

A hátsó borítón:

Balassi Bálint szobra Ragályon, Borsi Antal alkotása (2004). Kossuth Lajos szobra Rudabányán, Horvay János alkotása (1907). Egressy Gábor szobra Izsófalván, Izsó Miklós márványszobráról a másolatot Győrfi Sándor készítette (2001). Petőfi Sándor szobra Szendrőn, ismeretlen alkotó.

HU ISSN – 0238 – 1842

ISBN 978-615-08326-3-6

Felelős kiadó: **Hadobás Pál,**

az Edelényi Művelődési Központ, Könyvtár
és Közérdekű Muzeális Kiállítóhely igazgatója

© MKKM, Edelény, 2018

Nyomdai munkák: www.konyvmuhely.hu

Bevezető

Emlékművek, szobrok, emléktáblák őrzik az országban, így Edelényben és a környékén lévő településeken is a jeles történelmi események, neves személyek emlékét. Nap mint nap látjuk ezeket az objektumokat, elmegyünk mellettük anélkül, hogy tudnánk ki állíttatta, ki a készítője, vagy milyen történelmi esemény, vagy melyik jeles személy emlékét őrzik. Mégis a települések lakóinak nemzeti tudatát, lokálpatriotizmusát jelzik, valamint meghatározzák a települések arculatát.

1990 után az önkormányzatok sorra jelentették meg a településük történetét bemutató könyveket és szinte valamennyi rendelkezik honlappal. Ezen kiadványokban és honlapokon sajnos kevés helyen szerepelnek ezek az objektumok, vagy ha szerepelnek is, kevés információ van róluk. A következő településekről jelentek meg rövidebb-hosszabb tartalmú önálló könyvek (néhányikról több is): Boldva, Nyomár, Borsodszirák, Edelény, Hegymeg, Lak, Irota, Abod, Galvács, Szuhogy, Szendrő, Meszes, Égerszög, Bódvaszilas, Tornaszentandrás, Becskeháza, Hidvégardó, Múcsony, Izsófalva, Ormosbánya, Rudabánya, Felsőnyárád, Ragály, Aggtelek, Jósvalő. Jelentek meg olyan kiadványok, melyek egy-egy kistáj (Cserhát, Galyaság stb.), vagy a jelenlegi járás településeit veszik számba, vagy műemlékeit írják le.

2004-ben került kiadásra az Edelényi Füzetek 32. köteteként Hadobás Pál munkája, az Emlékhelyek Edelényben című könyv, amely a város szobrait, emlékműveit, emléktábláit ismerteti (38 objektum szerepel a könyvben.), majd A Borsodi Tájház közleményei című periodika 27-28. számában (2010) a könyv megjelenésétől eltelt időszak alatt készült és az időközben áthelyezett emlékhelyeket közöltük, valamint a Világháborús emlékművek Edelény környékén című, 2015-ben megjelent könyv, amely szintén Hadobás Pál munkája, az 1950-től 1983-ig fennállt Edelényi járás 65 településének világháborús emlékhelyeit mutatja be (98 objektum szerepel a könyvben.), így ezekről a létesítményekről csak tájékoztatást nyújtunk jelen munkánkban, hogy az említett kiadványokban hol található.

Összeállításunkban az 1950-től 1983-ig fennállt Edelényi járás településeinek szobrait, emlékműveit, emléktábláit, jeles személyek síremlékeit vesszük számba. A járások megszüntetését követően városkörnyékeket hoztak létre, melyek területei nem voltak azonosak a járásokéival, majd kistérség lett az elnevezésük, míg végül 2013-ban újra járások lettek, de megint területi változásokon mentek keresztül.

Az új járási rendszer létrehozásakor a korábbi járás 65 településéből 45 alkotja a jelenlegi Edelényi járást, 9 település tartozik a Kazincbarcikai járáshoz, 11 pedig a Putnoki járáshoz. Munkánkban ezt a közigazgatási beosztást követve mutatjuk be a települések emlékhelyeit, egy-egy településen belül a készítésük sorrendjében.

A településnél a tárgyalt objektum megnevezése után a következő adatok szerepelnek:

1. Az állíttató neve, alkotója, művészeti alkotásnál az alkotó fényképe és életrajza.
2. Kinek vagy milyen eseménynek az emlékére készült. A személy portréja és életrajza, a jeles esemény rövid leírása.
3. A készítés időpontja.
4. Hol áll a településen?
5. Egyéb adatok.
6. Irodalom.
7. Fénykép az objektumról.

Edelény, 2018. december

Hadobás Pál

Edelényi járás

BOLDVA

Basó Mihály sírköve

1. A család készítette.

A sírkő helyenként hiányos, latin nyelvű felirata:

DOM
HAC BASO MARMORIS / IACET SUB MOLE /
Q / VII / N SE NOMEN / MICHAELIS /
STREMUVS IN CASTRIS MILES FLORENTIBUS ANNIS
HOSTIS DVM PATRIOS DEPOPULATVR AGROS
POSTPIA NOBILIBUS VIR E / LEC / TUS IVRA MINISTRANS
SINCERA COLVIT SPE / QVE / FI / DEQVE / DEVM
CORPVS HABET TELLUS AVRAS FVGITE BEATAS
IN
OBII / T / ANNO AETATIS
A,D, MDLXXXV

Magyar fordítása:

*Ezen márvány súlya alatt fekszik / Baso
Aki magának / Mihály nevet....
Virágzó éveiben serény vitéz volt a táborokban
Amikor az ellenség az atyai mezőket pusztította
Majd választott férfiként a kegyes jogokat
Szolgált ki a nemeseknek
Őszinte reménnyel és hittel tisztelte az Istent
A teste a földé. A boldog égbe szökjete
Meghalt életének évében az úr 1585. évében.*

2. Az elhunyt emlékére készült a reneszánsz, vörös márvány sírkő.

3. 1585-ben, Basó Mihály halálakor készült.

4. A református templomban, a bejáratától nyugatra a falon helyezték el. Monostor tér 4.

5. A sírkövet az 1976-86 között végzett régészeti feltárás és felújítás során találták meg összetörve, a tűzvészek miatt átégve. Rákos Péter restaurálta, majd elhelyezték a templomban felerősítve a falra.

A templomban feltárt temetkezés egyik legérdekesebb sírjában egy 13-14 év körüli kislányt találtak, akinek ruházata csaknem teljes épségben előkerült. A Nagy Katalin által restaurált reneszánsz viseletet az Iparművészeti Múzeumban őrzik. A feltárást végző régész szerint a kislány az idősebb Putnoky György leánya volt, anyja Basó Klára, nagyapja Putnoky Imre, II. Lajos pohárnokmestere,

majd 1531-ben János király udvarmestere. A mellette feltárt sírban nyugodott nagybátyja, Basó Mihály.

A Basó család 1570-től 1727-ig volt birtokosa a falunak. Ekkor a család utolsó férfitagja eladta Szathmáry-Király Miklósnénak, melyet a család a 19. században is megtartott.

6. – A boldvai bencés apátság / Valter Ilona = Művészet, 25. évf. 4. sz. (1984.) 43-45. p.

– Boldva: Református templom / Valter Ilona. TKM Kiskönyvtár 399. szám. Budapest, 1991.

– A boldvai templom a magyar történelemről mesél = Észak-Magyarország, 53. évf. 175. sz. (1997. júl. 29.) 7. p.

7.

Fotó: tirek.hu.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 19-20. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A református templom és monostor helyreállításának emléktáblája

1. Az Országos Műemléki Felügyelőség állította.

A tábla felirata:

MŰEMLÉK

**A BOLDVA BENCÉS APÁTSÁGI TEMPLOM ÉS MONOSTOR
1180 KÖRÜL ÉPÜLT. UGYANEKKOR KÉSZÜLT A FALU
PLÉBÁNIA TEMPLOMA A ROTUNDA IS. 1203-BAN A
MONOSTOR LEÉGETT MAJD ÚJJÁÉPÜLT 1285-BEN.
A TATÁROK FELÉGETTÉK. A MONOSTOR ELPUSZTULT.
A TEMPLOMOT HELYREÁLLÍTOTTÁK ÉS A FALU
PLÉBÁNIA TEMPLOMA LETT. A XV. SZ.-BAN GÓTIKUS
RÉSZLETEKKEL LÁTTÁK EL. A XVI. SZ. KÖZEPÉTŐL A
REFORMÁTUS EGYHÁZÉ. A TEMPLOM 1755-BEN
ISMÉT LEÉGETT. A ROTUNDÁT 1773-BAN LEBON-
TOTTÁK. 1856-BAN ÉS 1912-BEN RENOVÁLTÁK.**

**HELYREÁLLÍTOTTA AZ ORSZÁGOS
MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG
1976-84**

2. A templom és monostor felújításának emlékére készült.

3. 1984-ben állították.

4. A református templom előtti téren, kő lábakon áll. Monostor tér.

5. A régészeti feltárást 1976-ban kezdte meg Valter Ilona régész és a helyreállítás tervezője H. Vladár Ágnes. A munka során tisztázódott a teljes építéstörténet és jelentős művészeti és kultúrtörténeti értékek kerültek elő.

Az emléktáblán a restaurálás befejezéseként 1984-es évszám szerepel, azonban a meghívó tanúsága szerint a „felújítás alkalmából” a hálaadó istentiszteletre és ünnepélyre 1986. június 8-án, vasárnap 10,30 órakor került sor. Kürti László a Tiszáninneri Egyházkerület püspöke hirdetett ígét.

A templom egy több ezer éves, a bükkai kultúra népessége (i. e. 3000-2800 év) által lakott településre épült.

2015-16-ban felújították a templom tetőszerkezetét pályázat segítségével.

6. – Boldva: Református templom / Valter Ilona. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1991. TKM Kiskönyvtár 399. szám.

– MÁTYÁS István: Megtalálták a boldvai körtemplomot. = *Népszava*, 1978. szept.16. 8. old.

– NAGY Katalin: A boldvai református templom XVI. századi sírletének restaurálása. = *Múzeumi Műtárgyvédelem*, 5. Bp. 1978. Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központ, 101-125. old.

7.

A Halotti beszéd és könyörgés emléke

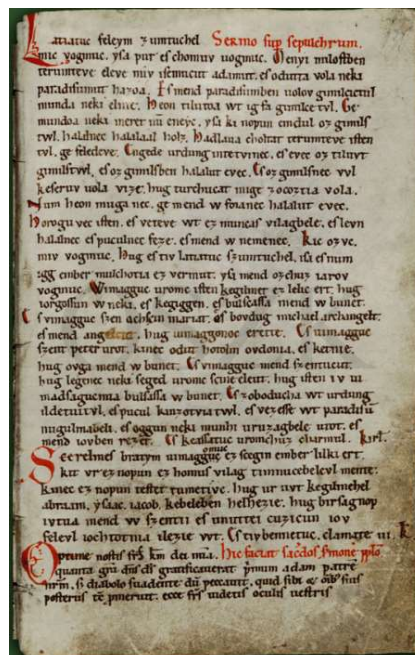
1. Az Országos Műemléki Felügyelőség készítette.

A felirat a talajon a következő (A Halotti beszéd és könyörgés kezdő sorai.):

LÁTTYÁTUK
FELEIM SZÜMTÜKHEL
MIK VOGYMUZ ISA PUR
ES CHOMUU VOGYMUZ

2. Az első összefüggő magyar nyelvemlék emlékére készült.

A **Halotti beszéd és könyörgés** a legkorábbi latin betűs, teljesen magyar nyelvű szövegemlék. A hívő sírjánál elmondható nemzeti nyelvű beszéd-minta ebben a korban csak német nyelvterületen maradt fenn. Magyarországon a temetési beszéd, a sermones (*sermo super sepulchrum* – beszéd a sír fölött) gyakorlata feltehetőleg német befolyásra honosodott meg. Keletkezése 1192 és 1195 közé tehető (III. Béla korába), egy latin nyelvű egyházi könyvben, az úgynevezett Pray-kódexben található, amit Boldván, az Árpád-kori bencés monostorban írtak. A kódex latin nyelven írt szövege a sacramentarium (miséző pap könyörgéseit tartalmazó szerkönyv) a 135. lapon fejeződik be, az ómagyar szöveg a 136. lapon maradt fenn.

Első felfedezését Schier Xystus ágoston rendi szerzetesnek tulajdonítják. Nyilvánosan elsőként Pray György jezsuita szerzetes számolt be róla 1770-ben, egy hétsoros szemelvényt tett közzé. Pray átadta a szöveget rendtársának, Sajnovics Jánosnak, aki éppen a lapp-magyar nyelvrokonságra keresett bizonyítékokat. Teljes szövegét ő publikálta 1771-ben. A nyelvemléket őrző kódex jelenleg az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában van.

A szöveg két részből áll: egy 26 soros temetési beszédből és egy 6 soros hivataltalos egyházi szöveg fordításából, amely egy könyörgés.

A temetési beszéd a kódex következő oldalán található latin szöveg szabad fordítása, a könyörgés pedig a néhány oldallal előrébb található latin szöveg pontos átültetése. Összesen 190 magyar szót őrzött meg.

A szöveget másolták, tehát feltételezhető, hogy már korábban is létezett. Állandósulás is feltételezhető, Horváth János Károly Róbert temetésének krónikabeli leírásában talált párhuzamot. Állandósulhatott, mert szövegére gyakran szükség volt, erre utal, hogy papi szertartásrendben maradt fenn, nem pedig prédikációk között.

A Halotti beszéd és könyörgés európai viszonylatban is jelentős, a halotti beszédek műfaja ugyanis csak a reformáció idején vált általánossá.

3. A felújítás hálaadó istentisztelete 1986. június 8-án volt, így valószínű, hogy ez az év a felújítás befejezésének az éve.

4. A Monostor téren, az egykori körtemplom alapja előtt a földön van betonból kiöntött betűkből.

5. 1976 és 1980 között régészeti feltárást folytattak a református templomban és az egykori kolostor romjainál. Az ásatásokat dr. Valter Ilona irányításával végezték, melyeknek a befejezése után a templom és a kolostorrom helyreállítására került sor Harsányiné Vladár Ágnes tervei alapján. A munkát az Országos Műemléki Felügyelőség saját kivitelezésben végezte el.

6.– Boldva, ref. templom helyreállítása / H. Vladár Ágnes = Magyar Építőipar 1-2. szám. (1983). 60-62. p.

– A Halotti Beszéd mondattana / Gyárfás Ágnes. Miskolci Bölcsész Egyesület. Miskolc, 2010.

– Húsvéti körmenet a XII. században: Boldva, egykori bencés apátság / Összeáll.: Töltéssy Zoltán, grafika: Töltéssyné Szabari Cecilia. Magánkiadás. Boldva, 2014.

– A Halotti Beszéd olvasása és értelmezése / Pais Dezső = Magyar Nyelv, 1942. 159-162. old.

– A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése / Bárczi Géza. Bp. 1982. Akadémiai Kiadó, 195 old.

– A Halotti beszéd mint nyelvi teljesítmény /Szathmári István = Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 30. évf. Nyíregyháza, 1995. 4. sz. 474-481. old.

A Halotti Beszéd mint nyelvjárási emlék. Adatok nyelvemlékeink és nyelvjárásaink ismeretéhez / Erdélyi Lajos. Bp. 1915. 74 old. 1 t.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 16-19. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Szathmáry-Király Ádám emléktáblája

1. A Szathmáry-Király ünnepséget szervezők készítették. Boldva, Hangács, Nyomár községek önkormányzatai, egyházközségei, kulturális, oktatási intézményei.

A tábla felirata:

„RÉGI NEMZETEMNEK IGAZ ÚTJÁT JÁRTAM,
ÉN SZÉP HAZÁM MELLETT DIADALMAT VÍTTAM.”
SZATHMÁRY KIRÁLY ÁDÁM
NYOMÁR, 1692. VII. 9. – BOLDVA, 1752. XII. 18.
II. RÁKÓCZI FERENC NEMES APRÓDJA, NAPLÓÍRÓJA
EMLÉKÉRE
A HÁLÁS UTÓKOR
1992

2. Szathmáry-Király Ádám születésének 300. évfordulója alkalmával állították.

Szathmáry-Király Ádám 1692. július 3-án született **Nyomáron**. Szathmáry-Király Miklós kuruc ezereskapitány és Pongrácz Borbála fia, előkelő Borsod vármegyei köznemesi család sarja. Középfokú tanulmányait Kassán végezte, majd valószínűleg 1707-ben Mikes Kelemennel együtt került Rákóczi Ferencnek a nemes ifjak számára fenntartott udvari iskolájába. Már itt jó francia nyelvtudásra tett szert. 1711. július 19-től udvari bejáró. Ettől kezdve éveken át Rákóczi egyik

bizalmas belső embere, aki a bujdosó fejedelmet Dancán (Danzig, Gdansk, ma Lengyelországban van.) át Párizsba is elkísérte. 1713 januárjától tartózkodott vele és udvarával együtt Franciaországban, és 1717 februárjának végén indult vissza Magyarországra, miután szülei kieszközltek számára a hazatérési engedélyt. A Lengyelországban, majd a Franciaországban történt eseményekről, az 1711. március 11. és 1717 januárja közötti időszakról pontos naplót vezetett, s ez mindmáig a Rákóczi-emigráció európai szakaszának egyik nevezetes forrása. Szathmáry-Király ugyan nem rendelkezett Mikes Kelemen írói tehetségével, naplója is főként a fejedelem társasági érintkezéseit, s ezek ünnepi alkalmait örököltette meg, bizonyos fokú irodalmi érzéket mégsem lehet megtagadni tőle. Különösen kiemelkednek a lengyel városokról adott szép leírásai. A naplót Thaly Kálmán adta ki először 1866-ban, a Rákóczi Tár I. kötetében.

Fotó: Kulcsár Géza.

Szathmáry-Király nehéz szívvel búcsúzott el a fejedelemtől Grosboisban 1717. január 30-án, de csak február 27-én indult útnak Dél-Németországon keresztül. Április 1-én érkezett Bécsbe, innen azonban csak szinte egyhónapi kihallgatás után engedték haza. Hátra levő éveit falusi birtokán, **Boldván** élte le. 1724-ben feleségül vette Máriássy Krisztinát. További irodalmi vonatkozása munkásságának, hogy magyar nyelvű emlékiratot állított össze Rákóczi Ferenc egyéniségéről, tetteiről. A kézirat 1830 táján a Ragályi családnál volt lemásolás céljából, de itt nyoma veszett. Nincs kizárva, hogy lappang valahol. Kézirateit, magyar és francia hadműtani iratait, rajzait mind elhozta magával, és gondosan megőrizte.

Szathmáry-Király Ádám életének 61. évében, 1752. december 18-án halt meg Boldván, ott is temették el.

3. 1992. július 11-én avatták fel.

4. A református templomban van, a bejárattól balra. Monostor tér 4.

5. A több napos ünneppsorozat keretében, mely Boldván, Nyomáron és Hangácson zajlott, tudományos ülést rendeztek a református templomban. Az ülést megnyitotta, ígét hirdetett és az emléktáblát leleplezte dr. Mészáros István a Tiszáninneni Református Egyházkerület püspöke, majd koszorúzásra került sor. A koszorúzást követően a következő előadások hangzottak el:

- Valter Ilona: Boldva község és bencés apátsága;
- R. Várkonyi Ágnes: A szatmári béke ifjúsága;
- Hopp Lajos: Szathmáry-Király Ádám Lengyelországban;
- Benda Kálmán: A Rákóczi-emigráció Franciaországban
- Kis Domokos: A naplóíró Szathmáry-Király Ádám műveltségi eszményei

6. – Szathmári Király Ádám Napló-Könyve 1711–1717 Esztendőekben II. Rákóczi Ferenc Fejedeleme Bujdosásáról. In: Rákóczi Tár 1. köt. / Szerk.: Thaly Kálmán. Pest, 1866. 233-396. p.
- A Rákóczi- emigráció Lengyelországban / Hopp Lajos. Akadémiai Kiadó. Bp. 1973. 230 p. (A 32-45. oldalon Szathmári-Király Ádám naplójáról.)
- A fejedelem nemes apródja / Hajdú Imre = Észak-Magyarország, 35. évf. 1979. máj. 13. 7. p. (Szathmári-Király Ádám).
- Három település kezdeményezésével Szathmári-Király Ádám Emlékünnepség 1992. július 11-12. / Lukács László = Szülőföldünk 18. A [B.-A.-Z.] megyei honismereti mozgalom közleményei. 1992. augusztus. 161-162. p.

7.

Szathmári-Király Ádám, György és Pál emléktáblája

1. A Rákóczi Szövetség állította.

A tábla felirata:

2. Szathmáry-Király Ádám születésének 300. évfordulója alkalmával állították.

Szathmáry-Király Ádám életrajzát és portréját lásd az előző tételnél!

Szathmáry-Király György országgyűlési követ, méhészeti szakíró. 1703-ban született **Hangácson**. Szathmáry-Király Ádám testvére. Külföldi egyetemeken tanult. Angliában hosszabb időt töltött, ahol különösen a méhészetre fordította figyelmét. Hazatérve tagja volt Borsod megye törvényszékének, négy országgyűlésen viselt követséget. 1763-tól haláláig a sárospataki Kollégium főgondnoka volt. Ebben a minőségében megírta a sárospataki iskola történetét. Sárospatakon új könyvtárat és gondnoki házat építtetett 1765-ben a saját költségén, majd 1768-ban új tantermet építtetett. 1769-ben a kollégium udvarán kutat csináltatott. Nemcsak elsajátította az ismereteket külföldön, igyekezett azt saját környezete, egyháza, hazája javára kamatoztatni, továbbadni. Kiadta magyar nyelven az Angliában megjelent méhész-könyvet Balkóczy Ferenc egri püspök anyagi támogatásával, mely három kiadást ért meg. Az első kiadás végén, a harminc oldalon összegzett ismeretanyag Szathmáry Király György önálló munkája. Kiváló gyakorlati méhész lehetett, nagyszerű megfigyelő volt. Sok újat írt és azok nagy része még ma is megállja a helyét. Úttörő munkát végzett a magyar méhészeti nyelv kialakításában is.

Fotó: Kulcsár Géza.

1775. augusztus 26-án halt meg Hangácson. A még halála előtt a lakóházában kialakított sírboltban helyezték örök nyugalomra. A hangácsi református templomban tábla őrzi az emléket.

Később hamvait áthelyezték a boldvai családi sírboltba.

Szathmáry-Király Pál 1726. május 6-án született **Boldván**. Szathmáry-Király Ádám fia. Mária Terézia királynő testőrtisztjeként teljesített szolgálatot Bécsben. Itt képezte magát a festészet terén, de azt nem tudni, hogy rendszeres oktatásban részesült-e, vagy festménymásolással magát képezte.

Tizenhat évi szolgálat után hangácsi birtokára hazatérve a borsodi földmérő bizottság elnöke volt. Itthon is folytatta a festészetet, családtagjairól és önmagáról festett portrékat. Balkay Pál írta róla: „*Néhai Tettes Szathmáry Király Pál úr, Hangács helységbe Borsod vármegyében; ki – valamint az 1760-ik esztendőben felállított Nemes Magyar test-őrő-sereg között való hajdani szolgálatjában Bécsben, úgy idehaza is nyugodalmass szabad óráit (igazi tehetős vagyónú ember létére) az olajjal vászonra való festés mulattató foglalatosságával töltötte. Szélesen kiterjedő Tudományát főképp a mathésisnek minden mély részeiben, naprul-napra emelvén gyakorlását*

Fotó: Kulcsár Géza.

a gyümölcsöknek, vad állatoknak, embereknek és más tárgyaknak természetes lefestésével annyira tökéletesítette, hogy becses és ritka szépségű munkáiért halhatatlanság jussán örök oszlopot és körülállásos Biographiát méltán érdemel.”
A méltatásban említett gyümölcs- és állatképek máig nem kerültek elő.

Szathmáry-Király Pál korának jeles portréfestője volt, arcképei komoly lélek-ábrázoló képességről tanúskodnak. Hangácson szegény diákokat tanított rajzra, festésre. Leghíresebb tanítványa Szentpéteri József (1781–1862), aki később neves ötvös és szobrász lett.

Hangácson hunyt el 1807. május 7-én.

3. 1992. július 11-én avatták fel.

4. A Szathmáry-Király család befalazott sírboltján, a temetőben helyezték el. Széchenyi István út.

5. A több napos ünnepségsorozat keretében, mely Boldván, Nyomáron és Hangácson zajlott, került sor az emléktábla leleplezésére. A Rákóczi Szövetség elnöke mondott beszédet, közreműködött Nagy Csaba tárogatón, majd koszorúzásra került sor.

6. – Szathmáry-Király Pál (Boldva, 1726 – Hangács, 1807) 190 éve halt meg Szathmáry-Király Pál testőrkapitány, festő, mérnök / Vásárhelyi József = Szülőföldünk 25-26. (1997. július) Miskolc. 116-118. p.

– A miskolci képzőművészet múltja / Goda Gertrud. In: Dobrossy István szerk.: Miskolc története 4/2. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Miskolc, 2003. 1007–1008. p.

– Boldva története a kezdetektől 1919-ig. Szélhajtotta szakadt lapok egy történelemkönyvből / Szerk.: Kabdebon János, Töltéssy Zoltán. Boldvai Önkormányzat Néprajzi Múzeuma Alapítvány. Boldva, 2011. 65-98. p. (A Szathmáry-Király családról szóló írások.)

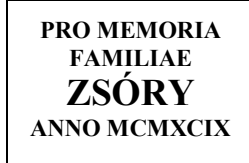
– Boldva története 1919-től napjainkig. Bomlott század / Szerk.: Kabdebon János, Töltéssy Zoltán. Boldvai Önkormányzat Néprajzi Múzeuma Alapítvány. Boldva, 2012. 17-18. és 86-92. p. (A Szathmáry-Király családról szóló írások.)

7.

A Zsóry család emléktáblája

1. Az önkormányzat és a református egyházközség állította.
A tábla felirata:

2. A Zsóry család emlékére készült.

Szentléleki Zsóry Lajos (1877-1941) **boldvai** származású földbirtokos Mezőkövesd főszolgabírója, majd országgyűlési képviselő, akinek mezőkövesdi birtokán 1939-ben olaj után kutatva meleg vizet találtak 875 méter mélyen. A vízoszlop 23-30 méter magasra tört fel a talajszinttől mérve. Zsóry Lajos lánya Katalin először palackozott formában hozta forgalomba a termálvizet, majd átadásra került az első fürdőmedence is 1940-ben, amely azonban a háború alatt teljesen tönkrement. Gyógyító hatása miatt a víz hamar közkedvelt lett a környék lakosai körében.

3. 1999-ben készült.

4. A református templomban a bejáratától balra került elhelyezésre. Monostor tér 4

5. Zsóry Katalin a háború végén emigrált, 103 éves korában, 2010-ben hunyt el. Hamvait végrendelete értelmében hazahozták, és a **boldvai** református temető családi sírboltjában helyezték örök nyugalomra.

6. – Zsóry Lajos élete és munkássága / Szlovák Sándor. Városi Könyvtár. Mezőkövesd, 2005.

7.

Fotó: www.magyarorszag-szep.hu.

Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet 40. évfordulójának emlékszobra

1. A Takarékszövetkezet adományozta a községnek.

A tábla felirata:

**KÉSZÍTETTE
A BOLDVA ÉS VIDÉKE
TAKARÉKSZÖVETKEZET,
MEGALAKULÁSÁNAK
40. ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL

2011. AUGUSZTUS 1.**

2. A Takarékszövetkezet megalakulásának 40. évfordulója alkalmából készült.

3. 2011. július 31-én avatták fel.

4. A Művelődési Ház és Könyvtár előtti téren áll. Monostor tér.

5. A jubileumi ünnepségsorozat keretében került sor a szobor avatására, melynek része volt a jubileumi küldöttgyűlés is, ami ünnepi műsorral zárult. Ennek keretében a megyei Príma-díj különdíjasa, a Cantus Firmus énekegyüttes és a népi motívumokat modern hangszerelésben előadó Ciráda zenekar előadását élvezhette a vendégkör. A produkciók közben és utána két ifjú táncospár kápráztatta el a vendégeket. Az ünnepi műsort a Takarékszövetkezet boldvai központjának dolgozói zárták, melyen vidám hangulatú, részben átdolgozott dalokkal lepték meg a közönséget.

2018-ban több takarékszövetkezetet összevontak Korona Takarékszövetkezet néven.

6. – 40 éves a Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet! = Boldvai Hírmondó 2011. 2. szám. 6-7. p.

– 40 éves a Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet / Gondos Imre. In. Boldva története 1919-től napjainkig. Bomlott század / Szerk.: Kabdebón János, Töltecsy Zoltán. Boldvai Önkormányzat Néprajzi Múzeuma Alapítvány. Boldva, 2012. 142-143. p.

7.

A História-völgy kapuja

1. A község önkormányzata állította európai uniós pályázati pénzből.
2. A História-völgy kezdő pontjának jelölésére készült.
3. 2012 szeptemberében nyitották meg jelképesen a História-völgy kapuját.
4. A község nyugati végén a Sajóecseg felé vezető közút mellett van. István király út.
5. A program megvalósítására első körben a Csereháti Településszövetség összefogásával öt települési önkormányzat (Boldva, Borsodszirák, Szendrő, Komjáti és Hidvégardó), egy civil szervezet (Szendrőlád), valamint egy vállalkozó (Szinpetri) szövetkezett és adott be pályázatot az ÉMOP-2.1.1. turisztikai attrakciók fejlesztését támogató pályázatára. Ezt a partnerségi kört bővíti további 4 település (Damak, Szalonna, Bódvaszilas, Tornaszentandrás) bemutatóhelyek kialakításával, szakmai segítőként az Aggteleki Nemzeti Park és a Műemlékek Állami Gondnoksága, valamint a közreműködő civil szereplők. Összesen mintegy 30 partner munkálkodott a közös célok elérésén.
6. – História-völgy = Boldvai Hírmondó 2011. 2. szám. 7-9. p.
- 7.

Janus apát mellszobra

1. Az önkormányzat helyezte el a História-völgy pályázat keretében. Az égetett agyag fantáziaszobor **Mini Zsuzsa** alkotása.
Janus apát fantázia szülte személy, mivel egyetlen apát neve sem maradt fenn a boldvai bencés kolostorból.
2. Az egykor Boldván megtelepedett bencés szerzetesrend emlékére készült.
3. 2012. június 29-én avatták fel a Barátok Házát.
4. A Barátok Háza homlokzatán lévő ovális vakablakban van. Monostor tér 3.

5. A Keresztelő Szent János tiszteletére szentelt bencés apátságról az első adat 1203-ból származik. A Pray-kódex néven ismert egyházi szertartáskönyv az 1203-as évszámnál a monostor leégéséről tudósít. Ezt a csapást kiheverte a monostor, azonban az 1285-ös tatárjárást már nem. Ekkor elnéptelenedett és egykori templomát plébániatemplomként használta a falu. A templom a 16. század végén került a reformátusok kezére.

6. – Barátok Háza Boldván (videó) = www.tudositok.hu / Operatőr: Tisza Attila, riporter: Vincze Bianka. 2012. júl. 17.

– Barátok Háza Boldva / Kabdebon János = Tollal.hu. 2012. okt. 8.

7.

A Barátok Háza avatása. Fotó: Tukora János.

ZILIZ

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 21-22. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emlékpark és kopjafa

1. Az önkormányzat állította. Nem ismerjük a kopjafa készítőjét.

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója emlékére készült.

3. 2000. szeptember 17-én avatták fel.

4. A református templom előtt kialakított parkban áll, a Ziliz-patak Petőfi Sándor út felőli oldalán.

5. A millenniumi emlékszászlót ezen a napon a református templomban dr. Eiselt György helyettes államtitkár adta át a településnek, Molnár József polgármester és Osváth István jegyző vette át, a zászlóanya Sebő Ferencné volt.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 368. p.

7.

Kopjafa

1. A község önkormányzata állította. **Kiss Dénes** ffaragó ajándéka a településnek.

2. A település díszítésére helyezték el.

3. 2012-ben készült.

4. A Kossuth út 74. számú házzal szemben kialakított parkban áll. Autóbusz-forduló.

5. A kopjafa alsó harmadának mind a négy oldalán **2012**-es évszám van függőlegesen bevésve.

6. – www.ziliz.hu (Ziliz község honlapja.)

7.

NYOMÁR

A református templom orgonája készítésének emléktáblája

1. Az egyházközség állíttatta.

A tábla felirata:

KÖZADAKOZÁSBÓL 1904

2. Az orgona készítésének emlékére készült.

3. 1904-ben helyezték el.

4. A református templomban, az orgona elején van. Szabadság utca.

5. A nyomári hívek áldozatkészségéből készült.

A 19. század végén és a 20. század elején a környékünkön is több római katolikus és református egyházközség készítettett orgonát a templomába, melyek vagy az egyházközség anyagi áldozatvállalása, vagy egy-egy, a településen birtokos család anyagi támogatása révén készültek.

6. – Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó: Várady József. Debrecen, 2006. 278. p.

7.

I. világháborús Hősök ligete

A Hősök ligetéről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 23. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Szathmáry-Király Ádám emléktáblája

1. Nyomár Község Önkormányzata állíttatta.
A tábla felirata:

„AZ KI RÉGEN FEGYVERT FOGOTT HAZÁJÁÉRT,
KÜSZKÖDIK IS ANNAK MEGMARADÁSÁÉRT...”
SZATHMÁRY KIRÁLY ÁDÁM
NYOMÁR, 1692. VII. 9. – BOLDVA, 1752. XII. 18.
II. RÁKÓCZI FERENC BUJDOSÓ TÁRSA,
NAPLÓÍRÓJA
SZÜLETÉSE 300. ÉVFORDULÓJA
TISZTELETÉRE.
NYOMÁR KÖZSÉG
ÖNKORMÁNYZATA
1992

2. Szathmáry-Király Ádám születésének 300. évfordulója alkalmával készült. (Életrajzát lásd a 10. oldalon!)
3. 1992. július 11-én avatták fel.
4. A református templom északi falán helyezték el, később a templom előtt egy kis parkban felállított betonból készült alapra került. Szabadság utca.
5. Az évforduló alkalmából többnapos ünnepsorozatot szerveztek, mely Boldván, Nyomáron és Hangácson zajlott. Az emléktáblát Benda Kálmán (1913-

1994) professzor avatta fel, tárogatón közreműködött Nagy Csaba, majd megkoszorúzták az emléktáblát.

6. – Nyomár / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. Nyomár Község Önkormányzata. Nyomár, 2005.

7.

*Benda Kálmán professzor
avatóbeszédét tartja.
Fotó: Kulcsár Géza.*

*Az emléktábla az avatás
után.
Fotó: Kulcsár Géza.*

Az emléktábla az áthelyezés után.

Lakatos Géza emléktáblája

1. A református egyházközség helyezte el a kisméretű, aranszínű táblát.
A tábla felirata:

Lófői és Csikszentsimoni Vitéz
LAKATOS GÉZA
1890 – 1967
vezérezredes
Magyarország miniszterelnöke 1944. aug. – okt.

2. A második világháború végén miniszterelnöki tisztséget betöltő, és a nyomárizili református egyház tiszteletbeli főgondnoka, felesége révén nyomári birtokos, Lakatos Géza emlékére készült.

Lakatos Géza Budapesten született 1890. április 30-án. Tanulmányait Budapesten végezte a Ludovika Akadémián. Az első világháborúban hadnagyi rangban csapattiszt, később vezérkari tiszt és a katonai akadémia tanára volt. A prágai magyar követségen katonai attasé, utána hadtest-vezérkari főnök és dandárparancsnok Budapesten. A 2. hadsereg vezérkari főnöke volt két évig, 1941-ben a kassai hadtest, 1943-ban a keleti fronton működő megszálló csapatok parancsnoka. 1944. március és május között az 1. hadsereget vezette. 1944. augusztus 29-től október 16-ig miniszterelnök volt. Horthy politikájának megfelelően igyekezett lazítani a németekkel való kapcsolatokon. 1944 decemberében a nyilasok Sopronban házi őrizetbe vették. A második világháború után a szovjetek internálták, tanúként hallgatták ki a háborús bűnökkel vádoltak perében, megvonták a nyugdíját és kitelepítették. Alkalmi munkákból élt, majd szerény – nyugdíjnak nem nevezhető – havi járandóságot kapott. Felesége, Szomjas Luise révén volt birtokos Nyomáron. A *Nyomár-Ziliz* között fekvő Kükényvölgyi tanyán lévő nyaralóban sok-sok nyarat töltött a család. A háború után is ide tért vissza megtört emberként. Ausztráliába emigrált 1965-ben a lányához. Adelaide-ban (Ausztrália) hunyt el 1967. május 21-én. Itt helyezték örök nyugalomra.

3. Az 1990-es évek végén helyezték el.

4. A református templomban van, azon a padon, ahol ült az istentiszteleteken.
Szabadság utca.

5. 1935 novemberében a református egyházközség Lakatos Géza (1890-1967) ezredest, a későbbi miniszterelnököt, tiszteletbeli főgondnokká választotta. Mivel Lakatos Géza nem református vallású volt, a törvények értelmében nem viselhett egyházi tisztséget a református egyháznál, azonban „*Óméltóságáék, valamint nagyszerű elődeik iránti elévülhetetlen tiszteletének és hálájának óhaját kifejezést adni...*” az egyházközség tiszteletbeli főgondnokká választásával, írták a nyomári presbiteri jegyzőkönyvben.

6. – Nyomár / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. Nyomár Község Önkormányzata. Nyomár, 2005. 16. p.

– Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 111. p. Edelényi Füzetek 34.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 24-26. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

HANGÁCS

A református templom felszentelésének emléktáblája

1. Református egyházközség állította.

A tábla felirata:

Ezen ház mely immár a Hangácsi Ref. vallású hívek buzgalma és áldozatkészsége folytán templommá alakítottatott át lakásul, az alatt lévő sírbolt pedig nyughelyül, Borsod megyének négy országgyűlésen át nagy tekintélyű követe a tiszáninnyi ref. egyházkerület és a sárospataki főiskola örökre emlékezetes Főgondnoka legidősb

SZATHMÁRY KIRÁLY GYÖRGY

által az 1730-40 év között építtetett, ki 1775-ben egyenes utódok nélkül elhunván, óhaja szerint itt temetett el. Testvérjének fia a művelt emberbarát, legidősb

SZATHMÁRY KIRÁLY PÁL

lett e lakban utódja, ki 1807-ben magas korban elhalván, ezen év Máj. 18án 32 évig lent nyugvó nagybátyja poraival együtt a Bóldvai már népesebb családi sírboltba szállítattott. Ekkor az utóbbi testvérjének fia, második

SZATHMÁRY KIRÁLY GYÖRGY

lett a lak utolsótulajdonos benépesítője, ki 1839-ben földi pályáját bevégezvén, már előbb elhalt nejével SZENTIMREY ESZTERREL A JELZETT SÍRBOLTBAN LETTE NYUGHELYÉT. Hat élő gyermek áldásai közt pihentek itt és követte őket egyik fiok FRIGYES s ennek neje SZAKÁLL KAROLIN. A többi utód részint még küzd az élet terheivel, részint női hivatásuknál fogva más helyt hunyván el, távol porladoznak.

A buzgó imák és áhítatos énekek, melyek Istenhez e szentelt helyen felhangzani fognak, legyenek áldásosak a porló hamvakhoz, itt fenn pedig vigasztalják meg a bánatos szenvedőket.

1885.

2. A templom felszentelése alkalmával helyezték el.

3. 1885-ben készült.

4. A református templomban van. Rákóczi u. 26.

5. A mai templomot, amely eredetileg a Szathmáry-Király család kúriája volt 1880-ban vásárolta meg a hangácsi közbirtokosság és átadta a református egyháznak, amely még hitelt is kénytelen volt felvenni, hogy templomát felszentelhesse. A várva várt templom 1885-ben került felszentelésre, s alatta a Szathmáry-Király család tagjai aludták örök álmukat, hogy felettük örökké a harang és a prédikáció szólhasson. Az itt eltemetettek hamvait később áthelyezték a boldvai temetőben lévő sírhelyre.

A templom alatt megmaradt az egykori kúria alsó része, amely 2002-ben került feltárássra; ma egyháztörténeti múzeumként funkcionál, s még feltáratlan részében egy felbecsülhetetlen értékű festett sírkamra várja, hogy napvilágra kerülhesen.

A templom 75 kg-os harangján, melyet Szlezák László öntött Budapesten, a következő felirat van: „Isten dicsőségére a hazáért hősi halált halt ifjú Fazekas István emlékére. Hangács 1927.”

6. – Tiszáninnen református templomai / Várady József. Borsodi Református Egyházmegye. Miskolc, 1989. 114-115. p.
- A Hangács patak mente múltjából / Lukács László = Szülőföldünk 20. (1993. június) Miskolc. 90-93. p.
- A szép Cserehát / Kisfalusi János. Magánkiadás. [Viszló] 2002. 41. p.
- A Sárospataki Református Kollégium Szathmáry Király György Egyháztörténeti múzeuma (Hangács) / Szerk.: Laki-Lukács László és Kulcsár Géza. Sárospataki Református Kollégium. é. n. [2012]

7.

Fotó: tirek.hu.

I-II. világháborús emlékmű

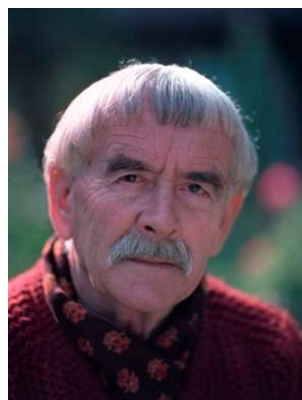
Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 21-22. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Petőfi Sándor domborműve

1. A Művelődésügyi Minisztérium és a község helyezte el. A sorozatban készült dombormű alkotója **Borsos Miklós** szobrászművész.

Borsos Miklós szobrász, éremművész Nagyszébenben született 1906. augusztus 13-án. Családja a román betörés előtt 1916-ban Győrbe menekült.

Győrben, a helyi bencés gimnáziumban végezte tanulmányait, mialatt művészeti órákat is vett Pandur Józseftől és Békéssy Leótól is. 1922-ben családja úgy döntött, hogy a városban telepednek le. Sikertelen főiskolai felvételi után Firenzébe utazott, ahol behatóan megismerkedhetett a reneszánsz művészettel. 1929-ben néhány hónapig hallgatója volt a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolának, de abbahagyta tanulmányait és helyette barátjával, Pohárnok Zoltánnal inkább újabb vándorútra indult, ezúttal a francia Riviérára.

Festőként 1924-ben mutatkozott be először, egy győri kiállításon. 1932-ben a Nemzeti Szalon csoportkiállításán vett részt, utána több helyi kiállításon is, míg nem 1941-ben a Tamás Galériában rendezett tárlata feltűnően nagy sikert aratott. Hamarosan tagja lett a Képzőművészek Új Társaságának, megbízásokat kapott, műveit sorra vásárolták a gyűjtők. 1943-ban az Ernst Múzeumban szerepelt egy csoportos kiállításon Barcsay Jenővel, Dési Huber Istvánnal, Gadányi Jenővel és Pálffy Péterrel. 1945-ben bevásárlották a Művészeti Tanácsba, s ezért a fővárosba költözött. 1946 és 1960 között az Iparművészeti Főiskola tanára volt, tanítványai közé tartozik Schrammel Imre is. Oktatott, de mellette mindvégig cselekvő egyénisége maradt a kor művészeti életének.

1966-ban a velencei biennálén képviselte szobraival, domborításaival a magyar művészetet. Több száz könyvet illusztrált rézkarcaival, rajzaival, 1979-ben a Győr városának ajándékozott műveiből, a Káptalandombon állandó kiállítás nyílt, és még ebben az évben a város díszpolgárává avatták. Budapesten hunyt el 1990. január 27-én.

2. Petőfi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmával meghirdetett **Petőfi Emlékkönyvtár** pályázat keretében került elhelyezésre.

Petőfi Sándor Kiskőrösön született 1823. január 1-jén (keresztelés). Költő, forradalmár, nemzeti hős, a magyar költészet egyik legismertebb és legkiemelkedőbb alakja. Rövid élete alatt közel ezer verset írt ebből körülbelül nyolcszázötven maradt az utókorra, és az ismertebbeket sok nyelvre lefordították.

A tanulást 18 éves korában abbahagyva színész lett, és ekkor kezdett verseket írni. 1844-től élt Pesten,

1846-tól baráti körével irodalmi társaságot szervezett. Fiatal kora ellenére ekkorra már országos ismertségre tett szert. A „márciusi ifjak” egyik vezetőjeként részt vett az 1848. március 15-i forradalomban, amelynek a szimbólumává vált. A 26 éves költő ezután a szabadságharc küzdelmeiben is részt vállalt. A történészek mai álláspontja szerint életét is áldozta a magyar szabadságért, hiszen 1849. július 31-én esett el a segesvári csatát követő fejvesztett menekülés közben, a honvédeket üldöző kozák ulánusok által elkövetett mészárlásban. Eltűnésének minden körülménye azonban még a mai napig sem tisztázódott. Halálának helyeként Fehéregyházát jelölik meg.

3. 1974. augusztus 5-én avatták fel. A táblán a mozgalom kezdetének éve, 1973 szerepel.

4. A művelődési ház és könyvtár falán helyezték el. Rákóczi u. 12/a.

5. 1974-ben Hangácson új könyvtár épült. Az építkezés megkezdése egybeesett Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójával, ezért beneveztek a Petőfi Emlékkönyvtár mozgalomba. Az avatóünnepséget a Hazafias Népfront Megyei Bizottságával közösen rendezte meg a község, melyen részt vettek a Tokaji Írótábor íróvendégei is. Avatóbeszédet Fábíán Zoltán József Attila-díjas író, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott. A könyvtárat Vozár István, a községi tanács elnöke vette át.

6. – Petőfi Emlékkönyvtárak az Edelényi járásban / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 1. sz. (1974) 33-37. p.

– A hangácsi Példa / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 4. sz. (1974) 21-23. p.

7.

BORSODSZIRÁK

Bartók Béla ükszüleinek sírja

1. Fiuk, Bartók Béla dédapja, Bartók János állította a jelenlegi síremléket.
2. Az ükszülók emlékére készült.
3. 1839-ben készült.
4. A község temetőjében van. Bartók Béla út.
5. Bartók Béla ükszülei Borsodszirákon éltek és itt leltek végső nyugalomra. A felfedezést a legnagyobb Bartók-gyűjteménnyel rendelkező, belga származású professzor, Denijs Dille (1904-2005) francia nyelv- és irodalomtanár tette 1954-ben. A régi temető sírjai közül csak ez a két sír maradt fenn, melyeket a község rendbehozott, és ma műemlék. A két pilisi vörös márvány sírkövön a felirat jól olvasható: Bartók Gergely 1825, a másikon Gondos Mária 1820. Itt született fiuk, Bartók János.
6. – Szentsziráktól Bartókfalváig / Slezsák Imre = Napjaink, 20. évf. 3. sz. (1981) 10-11. p.
– Bartók Béla családfája / Denijs Dille. Balassi Kiadó. Budapest, 1996. 55-56. p.
- 7.

Nepomuki Szent János szobor

1. A római katolikus egyházközség állította.

2. A szent tiszteletére helyezték el.

Nepomuki Szent János Csehország védőszentje. Valamikor 1340 és 1350 között született a csehországi Pomuk (ma: Nepomuk) városkában, német-cseh őssökkel rendelkező szülők gyermekeként. Gyermekkoráról nincsenek adatok.

1369-ben császári jegyző lett a prágai érseki kancellárián. 1380-ban szentelték pappá. Ezután jogot tanult Prágában, majd a páduai egyetemen. Itt lett 1387-ben az egyházjog doktora.

1389-ben *Johann von Jenstein* prágai érsek kinevezte általános helynökévé. Ezekben az években nagyon feszült volt a viszony a prágai érsek és az uralkodó, IV. Vencel cseh és német-római király között. 1392-ben az érsek panaszlevelet adott át a királynak, amiben sérelmezte az egyház és a klérus elnyomását, és sürgette a helyzet jogi tisztázását. A király a levélre nem válaszolt, hanem elhatározta, hogy egy új püspökség létrehozásával csökkenteni a prágai érsek gazdasági és egyházi hatalmát. E királyi terv megíúsításában szerepe volt az érseki helynöknek, aki nem azt a személyt nevezte ki a kladraui bencés kolostor apátjának, akit a király a létrehozandó új püspökség élére szeretett volna állítani.

Csak félévszázaddal későbbi források említik először, hogy a király haragját nem csak ez az intézkedés váltotta volna ki, hanem az is, hogy Nepomuki János, a királyné gyóntatója, nem volt hajlandó megszegni a gyónási titkot. A történetek szerint a király 1393-ban elfogatta Jánost, kegyetlenül megkínoztatta (a kínzásban állítólag személyesen is részt vett), és végül a Károly hídról a Moldva folyóba dobatta (Prága, 1993. március 20.).

János holttestét az érsek a prágai Szent Vitus-székesegyházban helyeztette örök nyugalomra. Vértanúságának a híre hamar elterjedt, de szentté avatására csak évszázadokkal később került sor.

A folyók, hidak, hajósok, vízimolnárok, halászok védőszentje. A gyónási titok mártírijaként tartják számon. Egyes helyeken a fuldoklók, illetve a bányászok, sóbányászok védőszentje. Az idők folyamán több sóbányában, illetve sóbányászattal kapcsolatos településen templomokat, kápolnákat szentelnek neki, szobrokat emelnek, sőt, Aknasugatagon még bányát is neveztek el róla.

3. 1839 körül készült.

4. A Táncsics utca és a Fő út találkozásánál van.

5. A szobor öntöttvasból készült, színesre festett. A kereszt a kezében fából készült, mivel a vasból készült keresztet sorozatosan ellopták.

6. – Megyénk Nepomuki Szent János szobrai / Fehér József = Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26. sz. (1989). 190-201. p.

– Borsodszirák / Szerk.: Laki-Lukács László. Borsodszirák Község Önkormányzata. Borsodszirák, 2006. 26. p. és VIII. tábla.

7.

Amerikában munkálkodó borsodszirákiak emlékkeresztje

1. A római katolikus egyházközség állította, valószínűleg a kivándoroltak anyagi támogatásával.

A kereszt talapzatán lévő felirat:

**Ezen szent kereszt hirdeti
az Amerikában munkálkodó
borsodsziráki róm. kath. hívek
áldásos buzgóságát és háláját
Üdvözítő Úr Jézus iránt.
1910**

2. Az Amerikába kivándorolt borsodszirákiak emlékére készült.

3. 1910-ben helyezték el.

4. A római katolikus templom bejáratánál, jobb oldalt nyert elhelyezést. Fő út.

5. A 19. század végén a 20. század elején a településről is sokan vándoroltak ki Amerikába a jobb pénzkeresés lehetősége reményében.

6. – Borsodszirák / Szerk.: Laki-Lukács László. Borsodszirák Község Önkormányzata. Borsodszirák, 2006. Fotó a VIII. táblán.

7.

I. világháborús Hősök sírja

A Hősök sírjáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 30-31. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A síremléket az I. világháborús kereszttel együtt felújították 2017. december 7-én.

A síremlék a felújítás előtt és után.

Kereszt az I. világháborúban hősi halált halt borsodsziráki katonák emlékére

1. A község állíttatta. Felújítására a Honvédelmi Minisztérium által kiírt pályázat támogatásával került sor.

A kereszt talapzatán lévő felirat:

**Az I. Világháborúban
hősi halált halt
borsodsziráki
katonák
emlékére.**

1914 - 1918

2. Az I. világháborúban hősi halált halt borsodszirákiak emlékére készült.

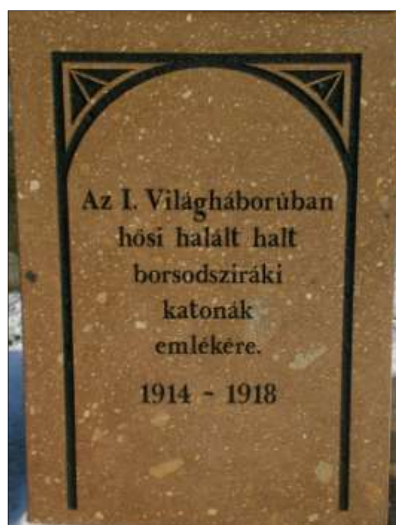
3. 1920-ban szentelték fel, 2017-ben felújították.

4. A község temetőjében van. Bartók Béla út.

5. A felújított keresztet 2017. december 7-én avatták fel. Tóth Attila polgármester köszöntötte a vendégeket, Demeter Zoltán országgyűlési képviselő mondott avatóbeszédet, majd a történelmi egyházak képviselői megszentelték, illetve megáldották. Az ünnepségen közreműködött a borsodsziráki Bartók Béla Hagyományőrző Egyesület énekkara.

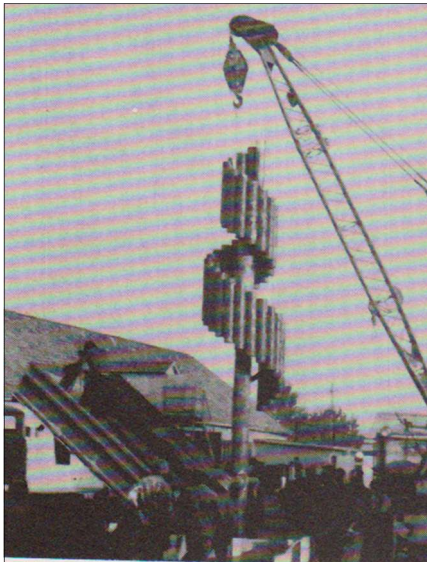
6. – www.borsodszirak.hu (A község honlapja.)

7.

Térplasztika

1. A Bartók Béla Ipari és Mezőgazdasági Termelőszövetkezet állította. Valószínűleg a szövetkezet lakatosüzemének dolgozói készítették.
2. A szövetkezet fejlődését szimbolizálja.
3. Az 1970-es évek végén vagy az 1980-as évek elején készült.
4. A szövetkezet központi telepén került felállításra. Petőfi Sándor út. A szövetkezet a rendszerváltozást követően megszűnt, épületeibe különböző vállalkozások települtek.
5. A szövetkezet a fennállása alatt rendszeresen szervezett kulturális műsorokat, kiállításokat, és támogatta művészeti alkotások létrehozását.
6. – Kánaán merre vagy? / Hajdu Gábor. Bartók Béla Ipari és Mezőgazdasági Termelőszövetkezet. Borsodszirák, 1983. Fotó a könyv képmellékletében.
- 7.

*A térplasztika felállítása.
Fotó Hajdu Gábor könyvéből.*

A Bartók Béla Mezőgazdasági és Ipari Szövetkezet irodaháza építésének emléktáblája

1. A szövetkezet helyezte el.

A tábla felirata:

IRODAHÁZUNK ÉPÜLT
1979-80. ÉVBEN
10 MILLIÓ Ft KÖLTSÉGGEL
2000 ÓRA TÁRSADALMI MUNKÁVAL
IRÁNYÍTÓ TERVEZŐ:
FARKAS PÁL AGROBER
B.A.Z. MEGYEI KIRENDELTSÉGE
GENERÁL KIVITELEZŐ:
A TERMELŐSZÖVETKEZET
ÉPÍTÉSI ÉS LAKATOSÜZEME
KIVITELEZÉSBEN RÉSZTVEVŐ:
MISKOLCI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT
HEVES MEGYEI TANÁCSI
ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT
MŰSZAKI ELLENŐR:
SZABÓ LÁSZLÓ AGROBER

2. A szövetkezet irodaháza építésének emlékére készült.

3. 1980-ban helyezték el.

4. Az irodaház előterében van, a portásfülke jobb oldalán. Petőfi Sándor út.

5. A szövetkezet fénykorát élte ebben az időben. Hazai és külföldi kapcsolatokkal rendelkeztek, ezért építették az impozáns irodaházat 1979-1980-ban.

6. – Kánaán merre vagy? / Hajdu Gábor. Bartók Béla Ipari és Mezőgazdasági Termelőszövetkezet. Borsodszirák, 1983.

7.

Bartók-park, Bartók Béla domborműve

1. A községi tanács és a Bartók Béla Mezőgazdasági és Ipari Szövetkezet hozta létre a parkot és készítette a domborművet. **Varga Éva** szobrászművész alkotása a kör alakú bronz Bartók dombormű.

A krómacél tartószerkezetet **Bodonyi Csaba** építész tervezte és a szövetkezet lakatos műhelyében készítették el.

A talapzaton lévő fém tábla felirata:

MEGEMLÉKEZÉSÜL
BARTÓK BÉLA SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJÁN
AZ ŐSÖK SZÜLŐHELYÉN.
BARTÓK BÉLA MEZŐGAZDASÁGI ÉS IPARI
SZÖVETKEZET ÉS A KÖZSÉGI TANÁCS.

Varga Éva Hajdúböszörményben született 1949. szeptember 27-én. A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia Miskolci Területi Csoportjának tagja. 1969-ben kezdte meg tanulmányait a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán, mestere Szabó Iván volt. A főiskoláról 1974-ben került ki, 1975-től Miskolcon él, a helyi művésztelepen.

A művész a szobrászat minden ágában alkot, készít köztéri nagyszobrokat, kisplasztikákat, portrékat, sőt még érmeket is. Anyagválasztása is változatos: a kő, a bronz, a gipsz, a vas mind életre kelnek kezei alatt. Miskolci művészként különösen sok alkotása került a város különböző helyeire, alkotásait a helyiek kedvelik, szeretik, tisztelik.

1994-ben Kondor Béla művészeti díjat, 2002-ben Munkácsy-díjat kapott, 2007-ben övé lett a Miskolci Téli Tárlat nagydíja, 2009-ben Római ösztöndíjat nyert. Köztéri munkái mellett fontos megemlíteni az utóbbi évek geometrikus vas kompozícióit, kisméretű absztrakt szobor-reliefjeit, vagy a természet ihlette feldolgozásokat (utóbbira példa a Miskolci Galéria udvarán látható *Vas fű*).

Munkáit számos közgyűjtemény őrzi: Biblia Múzeum (Budapest), British Museum (London), Centro Dantesco (Ravenna), Herman Ottó Múzeum (Miskolc), Miskolci Galéria, Petőfi Irodalmi Múzeum

(Budapest).

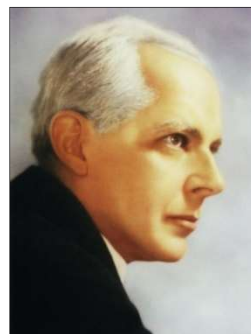

2. Bartók Béla zeneszerző születésének 100. évfordulója alkalmából készült.

Bartók Béla Nagyszentmiklóson született 1881. március 25-én. Zeneszerző, zongoraművész, népzene kutató, a közép-európai népzene nagy gyűjtője, a Zeneakadémia tanára; a 20. század egyik legjelentősebb zeneszerzője volt. Művészete és tudományos teljesítménye nemcsak a magyar és az európai zenetörténet, hanem az egyetemes kultúra szempontjából is korszakalkotó jelentőségű.

Zeneszerető családban nevelkedett: apja, idősebb Bartók Béla a város iskolájának igazgatója volt, zongorán, csellón játszott, zenekart vezetett, sőt a komponálással is foglalkozott; anyja tanítónő volt, és kiválóan zongorázott. 1899-ben a

Pesti Zeneakadémiára iratkozott be, Thomán István zongoraosztályába és Koessler János zenészerzésosztályába. Kodály Zoltánnal együttműködve behatóan foglalkozott a magyar népzenevel, illetve összehasonlító kutatások végett a szomszéd népek népzenejét is görcső alá vette. A parasztzene megismerésének hatására kompozíciós stílusa is átalakult, mely immár a népzene stílusjegyeire támaszkodott. Ennek kiteljesedése a Balázs Béla misztériumjátékára komponált operája, *A kékszakállú herceg vára*. 1940-ben a háború borzalmai elől hosszabb időre az Egyesült Államokba utazott, és a Harvard Egyetemen tartott előadásokat a magyar zene kérdéseiről. Szándéka ellenére már nem térhetett haza, 1945. szeptember 26-án halt meg New Yorkban. Posztumusz az 1948. március 14-én első ízben kiosztott Kossuth-díjjal jutalmazták. 1955-ben posztumusz megkapta a Nemzetközi Békédíjat.

3. 1981. március 27-én avatták fel.

4. A Fő út és az Állomás út által bezárt háromszög alakú téren áll a községháza előtt. A teret 1990 után felújították, átalakították.

5. Bartók Béla születésének 100. évfordulója tiszteletére háromnapos ünnepségsorozatot rendeztek Borsodszirákon, és ennek keretén belül került sor a dombozmű felavatására. Avatóbeszédet Porkoláb Albert, a megyei tanács elnökhelyettese mondott. Közreműködött az Edelenyi Férfikórus Vaszilkó Ferenc vezetésével, valamint az edelenyi Gyermekek Fúvószenekar Kurucz András vezetésével, továbbá a Miskolci Nemzeti Színház néhány művésze.

6. – Szoboravatás a centenáriumon: Bartókra emlékeztek Borsodszirákon / (tényleg) = Észak-Magyarország, 37. évf. 74. sz. (1981. márc. 28.) 4. p.

– Kánaán merre vagy? / Hajdu Gábor. Bartók Béla Ipari és Mezőgazdasági Termelőszövetkezet. Borsodszirák, 1983. 147-148. p.

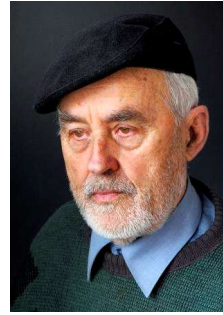
7.

Bartók Béla mellszobra

1. Bartók Béla Mezőgazdasági és Ipari Szövetkezet állította. **Ács József** szobrászművész alkotása.

Ács József 1931. február 10-én született Székesfehérvárott. Első mestere, később barátja Ugray György volt. 1952-58 között végezte el a Magyar Képzőművészeti Főiskolát Szabó Iván szobrász osztályában. Pályakezdeként Rákoslíigeten telepedett le. 1958-ban részt vett a Hódmezővásárhelyi művésztelep munkájában. Országsszerre állnak köztéri művei (Budapest, Kecskemét, Mezőkövesd, Sopron, Szarvas, Szombathely, Tiszaújváros stb.). Legkedvesebb anyaga a kő. Kőbe faragott portréi és figurális kompozíciói mellett szívesen készít kisplasztikát, de az utóbbi évtizedben főként érmészettel foglalkozik. Műveire a klasszikus szobrászműfaji látásmód jellemző.

2. Bartók Béla zenészszerző tiszteletére készült. (Életrajzát lásd a 36. oldalon!)

3. 1987. április 29-én avatták fel.

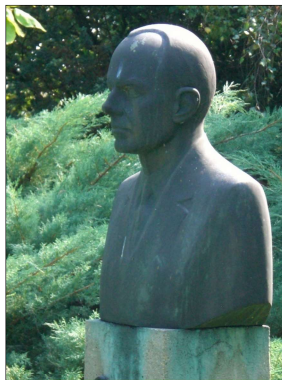
4. A Bartók Béla Mezőgazdasági és Ipari Szövetkezet, amely a rendszerváltoztatás (1990) után megszűnt, és épületeiben különböző vállalkozások kezdtek el működni, egykori székháza előtt áll. Petőfi Sándor út 43.

5. A szoboravatás alkalmával ünnepséget rendezett a zenészszerző nevét viselő mezőgazdasági és ipari szövetkezet.

6. – Bartók és Borsodszirák / Hajdu Gábor = Borsodi Művelődés. 6. évf. 1. sz. (1981. márc.) 39-41. p.

– Bartók szobrot avattak Borsodszirákon = Észak-Magyarország, 43. évf. 102. sz. (1987. máj. 1.) 2. p.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 32-34. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtárállományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

EDELÉNY

2004-ben jelent meg az Edelényi Füzetek 32. köteteként az **Emlékhelyek Edelényben** című könyv Hadobás Pál összeállításában, amely a város szobrait, emlékműveit, emléktábláit veszi számba, majd A Borsodi Tájház közleményei című periodika 27-28. számában (2010) a könyv megjelenésétől eltelt időszak alatt készült emlékhelyeket ismertették, ezért itt csak egy táblázatot közlünk a városban található objektumokról, kivéve a táblázat után szereplő tizenöt emléket, melyek eddig még nem szerepeltek egyik összefoglaló írásban sem. (A táblázatban ez a tizenöt objektum is szerepel dőlt betűvel.)

A temetőekben lévő, Edelényért sokat fáradozó személyek síremlékeit sem mutatjuk itt be, mert A Borsodi Tájház közleményei című periodika 2. számában, 1997-ben Híres-neves közéleti emberek az edelényi temetőekben címmel megjelent Laki-Lukács László írása.

Sor-szám	Megnevezés	Alkotó	Év	Állíttatta	Helyszín
1.	Latin nyelvű tábla a L'Huillier-Coburg kastély déli homlokzatán	-	1730	L'Huillier felesége Marie-Madeleine de Saint-Croix	Borsodi út 7.
2.	Lónyay Ferenc síremléke 1848-49-es honvéd hadnagy	-	1857	A felesége	A borsodi ref. t. északi oldalánál (Császa egykori temetőjéből áthelyezve 2002-ben)
3.	Lónyay László síremléke 1848-49-es nemzetőr őrnagy	-	1865	A család	A császtai harangtorony mellett (Császa egykori temetőjéből áthelyezve 2006-ban)
4.	Ragályi György síremléke 1848-49	Berendy A. és fia, Bp.	1889	A család	A borsodi ref. templom északi oldalán (Az egykori nemesi sírkertből áthelyezve 2002-ben)
5.	<i>Az Edelény-Borsodi ref. templom orgonája építésének emléktáblája</i>	<i>Országgh Sándor</i>	<i>1906</i>	<i>Szekrényessy Árpád főgondnok</i>	<i>Ref. templom Borsvezér út 2.</i>

6.	Tábla a kastély 1910-es restaurálásáról	-	1910	Coburg Fülöp herceg	A kastély keleti szárnyának homlokzatán
7.	Szekrényessy Árpád síremléke	-	1917	A család	A borsodi ref. templom kertjében (Az egykori nemesi sírkertből áthelyezve 2002-ben)
8.	Hősi emlékmű	vitéz Székely Károly	1930 Felújít. 1991 2015	Edelény lakossága, Felújította: Az önkormányzat	Hősök tere
9.	<i>Landau Izidor síremléke</i>	-	<i>1946</i>	<i>A zsidó hitközség</i>	<i>Zsidótemetőben van</i>
10.	A borsodi ref. t. és lelkipásztori lakás helyreállítása és az új iskola építése Emléktábla	-	1939	Református egyházközség	Az Edelény-borsodi ref. templom harangtorony alatti bejárat Borsvezér út 2.
11.	Felszabadulási emlékmű Finkén	-	1960	Finke község	A Bocskai és Árpád u. kereszteződésénél
12.	Sas és kígyó vörösréz domborítás	Nyíró Gyula	1961	Edelény község	Rendelőintézet (SZTK) homlokzatán Deák Ferenc u. 6.
13.	Pánsípon játszó nő	Gregersen Hugóné Lux Alice	1966	Edelény község	A Koch Róbert Kórház főbejárata mellett Dankó Pista u. 80. Korábban a parkban állt. A 2003-as bővítéskor lett áthelyezve
14.	Homlokát törölő bányász 1995-től az edelényi bányában üzemi balesetben elhunytak emlékműve	Kucs Béla	1966	Edelény község	Az egykori bányászklub bejáratának jobb oldalán, 1995-ig a bal oldalon állt Bányász tér

15.	Antal György emléktábla 1919-ben a vörös őrség parancsnoka volt	-	1969	Edelény köz-ség	Antal György út 1.
16.	Olvasó lány	Demjén László	1975	Edelény köz-ség	Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium előkertje Borsodi út 34.
17.	MK 97 önjáró biztosító egység	-	1980?	Edelény nagyközség	Bányász u. A volt 3. sz. iskola előtt
18.	<i>A II. világháborúban elesett román katonák sír-emléke</i>	-	<i>1980-as évek</i>	<i>A községi tanács</i>	<i>Köztemető Császtai utca</i>
19.	Izsó Miklós domborműve	Páljános Ervin	1981	Gimnázium	Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium aulája Borsodi út 34.
20.	Izsó Miklós mellszobra (gipsz)	Magyar András faragó	1982	Gimnázium	Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium aulája Borsodi út 34.
21.	Bilincstörök Felszabadulási emlékmű	Gyurcsek Ferenc	1985	Edelény városi jogú nagyközség	Művelődési Központ előtt Borsodi út 9.
22.	Emberek és a művészet Kerámia dombormű	Schrammel Imre keramikus	1985	Edelény városi jogú nagyközség	Művelődési Központ előtere Borsodi út 9.
23.	Miklós Gyula sír-emléke 1848 és filoxéra elleni harc	Miklós Gyula Kertbarát Kör	1987	Miklós Gyula Kertbarát Kör	Finkei temető
24.	Miklós Gyula és fia Miklós Ödön emléktáblája	-	1994	Miklós Gyula kertbarát Kör	Szociális Szolgáltató Központ homlokzata Árpád u. 29.
25.	100 éves a Bódva-völgyi vasút emléktábla	-	1996	Edelény városi közössége	2. sz. vasútállomás

26.	Kopjafa a honfoglalás 1100. évfordulója emlékére	Takács István	1996	Edelény-borsodi református egyház-község	Edelény-borsodi ref. templom kertje Borsvezér út 2.
27.	<i>Az Alapítványi Munkaiskola és Óvoda építésének emléktáblája</i>	-	1996	<i>Az iskola állította</i>	<i>Bányász u. 27/A.</i>
28.	<i>Az Alapítványi Munkaiskola és Óvoda támogatóinak emléktáblája</i>	-	1996	<i>Az iskola állította</i>	<i>Bányász u. 27/A.</i>
29.	Szabó Lőrinc domborműve	Jószay Zsolt	1997	Szabó Lőrinc Általános Iskola	Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola aulája Borsodi út 36/b
30.	Csenkeszfai Poóts András emléktáblája	-	1997	Városi Rendezvények Háza és Könyvtár	Városi Könyvtár homlokzata István király útja 49.
31.	Kachelmann Kurt emléktáblája	-	1997	Városi Rendezvények Háza és Könyvtár	Városi Könyvtár homlokzata István király útja 49.
32.	Ipach Ferenc Xavér emléktáblája	-	1997	Városi Rendezvények Háza és Könyvtár	Városi Könyvtár homlokzata István király útja 49.
33.	Lombok alatt tanuló diákok (kerámia épületdísz)	Hoffer Il-dikó	1997 avatás 1998. 3. 16.	Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola	Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium homlokzata Borsodi út 34.
34.	<i>A konyha felújításának emléktáblája az Idősek Otthona falán</i>	-	1999	<i>Idősek Otthona</i>	<i>Árpád út 29.</i>
35.	Dr. Menner Adolf emléktáblája	-	1999	Városi Rendezvények Háza és Könyvtár	Városi Könyvtár homlokzata István király útja 49.

36.	Emlékkő a Borsodi Földvár helyreállításáról	Terméskő Kft., Cserépfalu	2000	Terméskő Kft., Cserépfalu	A Borsodi Tájház 2. portája előtt Váralja u. 1.
37.	Emlékkő a Borsodi Földvár helyreállításáról	Terméskő Kft., Cserépfalu	2000	Terméskő Kft., Cserépfalu	A Borsodi Földvárra vezető lépcső jobb oldalának felső harmadánál Váralja u.
38.	Emléktábla a 2000. jún. 4-i millenniumi meggyűlés alkalmából	Varga Éva	2000	Borsod-Abaúj-Zemplén megye közgyűlése	Edelény-borsodi ref. templom harangtornya alatti bejárat belső tere Borsvezér út 2.
39.	Élet a X. századi borsodi faluban (szekkö)	Soltész József	2000	Borsodi Általános Iskola	Borsodi Általános Iskola Borsodi út 150.
40.	Szent István király mellszobra	Csirpák Viktória	2001	Edelény Város Önkormányzata	Forradalmak tere 2007-ig a Borsodi Földváron volt
41.	Millenniumi Emlékkereszt	Tervező: Safarcsik Tibor Kivitelező: Terméskő Kft., Cserépfalu	2001	Edelény Város Önkormányzata	Borsodi Földvár
42.	Emléktábla Kalász László tiszteletére	Hoffer Illdikó	2001	Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola	Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium aulája Borsodi út. 34.
43.	<i>Az Apartmanház építésének emléktáblája az Idősek Otthona falán</i>	-	2002	<i>Idősek Otthona</i>	<i>Árpád u. 29.</i>
44.	A Bódva völgyéből az 1848-49-es szabadságharcban részt vettek emlékhelye (összegyűjtött síremlékek)	-	2002	Edelény Borsodi-ref. egyházközség	Edelény-borsodi ref. templom kertje Borsvezér út 2.

45.	Kopjafa Kossuth Lajos emlékére	Kopjafa: Belme Csaba Kerámia: Hoffer Il-dikó	2003	Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola	Szociális Szol-gáltató Központ parkja Árpád u. 29.
46.	A császtai ha-rangtorony épít-sésének emlék-táblája	Viszoki Csaba ter-vezte	2004	Edelény Hegyközség	Császta szőlő-hegy Harangtorony fala
47.	Emléktábla a Bocskai szabad-ságharc 400. év-fordulójára	-	2004	Borsodi Föld-vár Kulturális Alapítvány	Edelény-borsodi ref. templom déli fala Borsvezér út 2.
48.	Miklós Gyula és Lónyay Ferenc emléktáblája	-	2005	Edelény Hegyközség, Bükki Borvi-dék Hegy-községi Ta-nácsa, Ede-lény Önkor-mányzata	Császta szőlő-hegy Harangtorony fala
49.	II. Rákóczi fe-renc emléktáb-lája	-	2005	Borsodi Föld-vár Alapít-vány	Edelény-borsodi ref. templom déli fala Borsvezér út 2.
50.	Izsó Miklós mellszobra	Erdei Ta-más és Váraljai László	2005	Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola	Szent János Gö-rögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium előkertje Borsodi út 34.
51.	Kopjafa a termé-szet védelmére	Görösös Gábor	2005	Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola	Szent János Gö-rögkatolikus Gimnázium és Szakgimnázium előkertje Borsodi út 34.
52.	Szőlősgazda fa szobor	Mazur Jó-zsef	2006	Edelény Hegyközség, Edelény Ön-kormányzata, a római és a görögkatoli-kus egyház-község	Császta szőlő-hegy

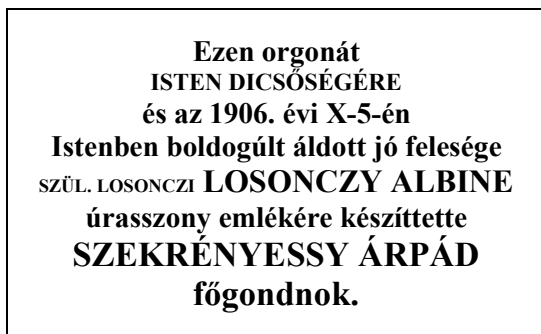
53.	Emlékmű az 1956-os forradalom és szabadságharc tiszteletére	Fülöp Tibor (kovácsoltvas elem)	2006	Edelény Város Önkormányzata	Forradalmak tere
54.	Emlékmű az 1848-49-es forradalom és szabadságharc, gróf Batthyány Lajos az első felelős magyar kormány mártír miniszterelnöke és az aradi tizenhárom vértanú emlékére	Gál János és fia Gál Imre faragta a kopjafát 1990-ben az első emlékműhöz	2006	Edelény Város Önkormányzata	Forradalmak tere (Korábban Március 15-e Emlékpark)
55.	Golgota	Körtvély Sándor és fia Körtvély Zoltán tervezte Kivitelező: Slezsák László vállalkozó	2007	Edelény Hegyközség, Edelény Város Önkormányzata	Császta szőlőhegy
56.	<i>Esélyegyenlőségi tábla az Idősek Otthona falán</i>	-	2007	<i>Idősek Otthona</i>	<i>Árpád u. 29.</i>
57.	Kálvária	Körtvély Sándor és fia Körtvély Zoltán tervezte Kivitelező: Slezsák László vállalkozó	2008	Edelény Hegyközség, Edelény Város Önkormányzata, a római és a görögkatolikus egyházközség	Császta szőlőhegy
58.	<i>Az árvízi védekezésben résztvevők emlékszóbra</i>	<i>Agoston Zoltán („Gota”) épület-szobrász készítette</i>	2011	<i>Az alkotó adományként készítette. A barátai helyezték el.</i>	<i>Templomkert Kisvendéglő, Miklós Gyula út 4.</i>

59.	Kardos Sándor emléktáblája	-	2011	A gimnázium vezetőisége és nevelőtestülete	Gimnázium aulájában van. Borsodi út 34.
60.	Bors vezér jelképes síremléke	Borsod-szer Kft.	2013	Az önkormányzat	Borsodi Tájház Vadász ház udvara Váralja u. 2.
61.	Kopjafa a 2015-ös Edelényi Cursillo emlékére	-	2015	Edelényi római katolikus egyházközség	Császa szőlő-hegy
62.	A „málenkij robotra” elhurcolt edelényiek emléktáblája	Bakó Zoltán vállalkozó	2016	Edelény Város Önkormányzata	Családsegítő Szolgálat István király útja 58.
63.	Az Edelényi Királyi Járásbíróság emlékhelye	Miskolci Törvényszék	2017	Miskolci Törvényszék	Kazincbarcikai Járásbíróság Fő tér 41.
64.	1956-os emlékmű	Körtvély Sándor tervezte	2017	Edelény Város Önkormányzata	Forradalmak tere

Az Edelény-borsodi református templom orgonája építésének emléktáblája

1. Szekrényessy Árpád főgondnok készítette.

A tábla felirata:

2. Az orgona készítésének és Szekrényessy Árpád főgondnok felesége emlékére készült.

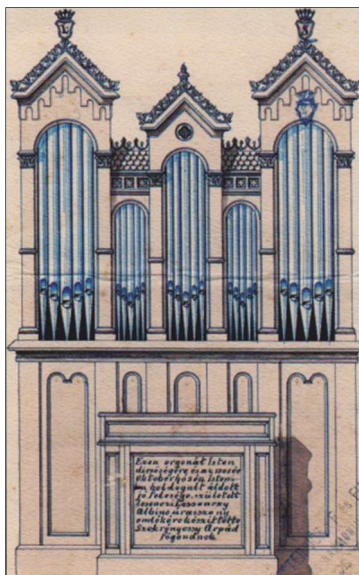
3. 1906-ban szentelték fel.

4. A templomban, az orgona karzatának elején helyezték el. Borsvezér út 2.

5. Az orgona Országgh Sándor rákospalotai orgonakészítő mester munkája. Az emléktábla nem a terven szereplő formában készült el, de a helye ugyanaz, mint a terven.

6. – Edelény templomai és egyházközségei / Laki-Lukács László. Borsodi Földvár Kulturális Alapítvány. Edelény. 2005. 68. és 70. p.

7.

Az orgona terve az emléktáblával.

Landau Izidor sírhelye

1. A zsidó egyházközség állította.

2. Edelény egykori főrabbija emlékére készült.

Landau Izidor főrabbi. Tudós, nagy nevelő. 1881-ben született Nagyszőlősen. Középiskoláit Nyitrán végezte, s utána a rabbiképzőn szerzett képesítést. Működését Bodrogkeresztúron kezdte. 1921-től haláláig az **edelényi** zsidó hitközség vezető lelkésze volt. Edelényben hunyt el 1942. január 29-én. Utóda és egyben az utolsó edelényi rabbi a fia, Naftali volt; aki híveivel együtt Auschwitzban halt mártírhálált. Hittudományi írásai több kiadásban is megjelentek héber nyelven az Izrael háza című könyvében.

3. 1946-ban készült.

4. A zsidó temetőben van. Császtai utca.

5. A II. világháború után hazatért hívek építették az általuk lebontott zsinagóga tégláiból.

6. – Paptermő Bódva-völgy / Laki-Lukács László. In.: Tanulmányok a Bódva völgye múltjából / Szerk.: Bodnár Mónika, Rémiás Tibor. Gömöri Múzeum és Baráti Köre. Putnok, 1999. 594. p.
- Edelény templomai és egyházközségei / Laki-Lukács László. Borsodi Földvár Kulturális Alapítvány. Edelény. 2005. 130-133. p.

7.

A II. világháborúban Edelényben elesett román katonák sírja

1. A városi tanács állíttatta.
- A síremléken lévő tábla felirata:

**II. VILÁG-HÁBORÚBAN
ELESETT ROMÁN
KATONÁK SÍRHELYE**

2. A második világháborúban, Edelényben elesett román katonák emlékére készült.
3. Az 1980-as évek végén készült.
4. A városi temetőben van. Császtai utca.
5. A katonákat az egykori nemesi sírkertben temették el, amely a fatelep mellett, a Borsodi út 53-as számú ház kertjének a végében van. Az 1980-as évek végén exhumálták a hamvakat, mert ekkor Szendrőbe vitték a szovjet katonák földi maradványait a Hősök terén kialakított új emlékműhöz, a román katonáknak pedig az edelényi városi temetőben készítettek síremléket.

6. – A felszabadulás első éve / Dr. Sági Vilmos. In. Edelény múltjából / Szerk. dr. Sági Vilmos. Edelényi Közös Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény, 1973. 447-486. p.

7.

Az Alapítványi Munkaiskola és Óvoda építésének emléktáblája

1. Az iskola állíttatta.

A tábla felirata:

**1996
ALAPÍTVÁNYI MUNKAISKOLA
ÉS ÓVODA
EDELÉNY**

2. Az iskola építésének emlékére készült.

3. 1996-ban helyezték el, az iskola avatásakor.

4. Az iskola bejárata mellett, bal oldalon van a falon. Bányász u. 27/a.

5. Az intézménynek az elmúlt években több fenntartója is volt, s a neve is többször változott. Jelenleg az intézmény neve: Nyitott Ajtó Baptista Általános Iskola, Óvoda és Szakképző Iskola.

6. – Felépül az alapítványi iskola. = Új Észak. 2. évf. 106. sz. (1996. máj. 7.) 4. p.

– Edelényi oktatási kísérlet = Észak-Magyarország. 55. évf. 138. sz. (1999. jún. 16.) 3. p.

7.

Az Alapítványi Munkaiskola és Óvoda támogatóinak emléktáblája

1. Az iskola állíttatta.

A tábla felirata:

**TÁMOGATÓINK:
MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI
MINISZTERIUM
EGYÜTTMŰKÖDŐ HOLLAND ALAPÍTVÁNYOK
KÖZÉP ÉS KELET-EURÓPÁÉRT
SOROS ALAPÍTVÁNY
NÉPJÓLÉTI MINISZTERIUM
NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGI
HIVATAL
MUNKAISKOLA ALAPÍTVÁNY**

2. Az iskola támogatóinak tiszteletére készült.

3. 1996-ban az iskola épületének avatásakor helyezték el.

4. Az iskola bejárata mellett, bal oldalon van a falon. Bányász u. 27/a.

5. Az intézménynek az elmúlt években több fenntartója is volt, s a neve is többször változott. Jelenleg az intézmény neve: Nyitott Ajtó Baptista Oktatási Központ.

6. – Az Alapítványi Munkaiskola érdekelte: Egy amerikai Edelényben / baranyi
= Déli Hírlap. 29. évf. 48. sz. (1997. febr. 26.) 5. p.

– Születésnap az edelényi munkaiskolában = Észak-Magyarország. 54. évf. 254. sz.
(1998. okt. 30.) 4. p.

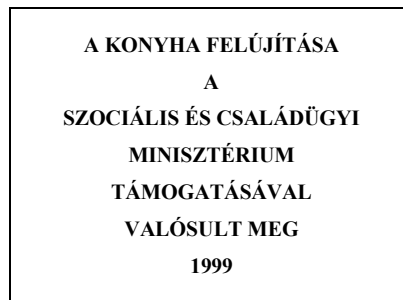
7.

A konyha felújításának emléktáblája az Idősek Otthona falán

1. Az intézmény állíttatta.

A tábla felirata:

2. A konyha felújítása alkalmával készült.

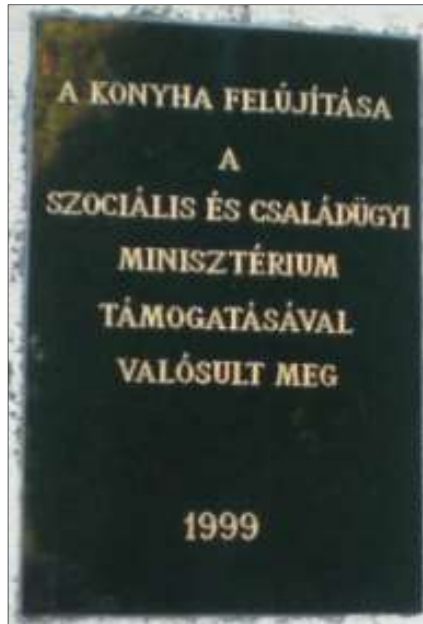
3. 1999-ben helyezték el, a konyha felújítása alkalmával.

4. Az Idősek Otthona központi épületén van a falon, a bejárat mellett a jobb oldalon. Árpád u. 29.

5. Az Idősek Otthona jelenleg az Edelényi Szociális Szolgáltató Központ keretében működik.

6. – <https://idosekothona.aranyoldalak.hu>

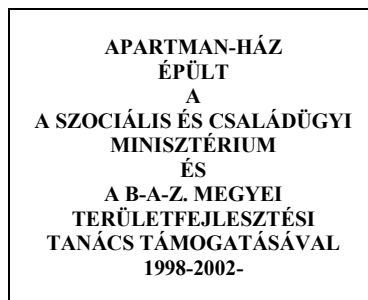
7.

Az Apartman-ház építésének emléktáblája az Idősek Otthona falán

1. Az intézmény állíttatta.

A tábla felirata:

2. Az Apartman-ház építése alkalmával készült.

3. 2002-ben helyezték el az Apartman-ház első részének építése alkalmával.

4. Az Apartman-ház bejárata mellett van a falon, jobb oldalon. Árpád u. 29.

5. A tábla elhelyezése óta az Apartman-házat többször is bővítette az intézmény pályázati pénzből. Az Idősek Otthona jelenleg az Edelényi Szociális Szolgáltató Központ keretében működik.

6. – Apartmanos otthon időseknek = Észak-Magyarország. 52. évf. 237. sz. (1996. okt. 10.) 5. p.

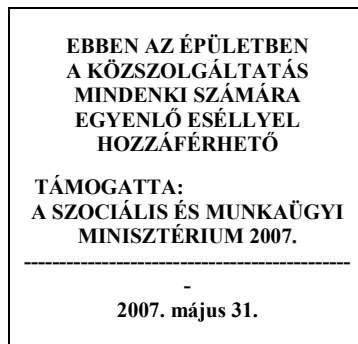
7.

Esélyegyenlőségi tábla az Idősek Otthona falán

1. Az intézmény helyezte el.

A tábla felirata:

2. Az esélyegyenlőséget hirdeti a tábla.

3. 2007. május 31-én helyezték el.

4. Az intézmény központi épülete bejárata mellett, jobb oldalon van a falon. Árpád u. 29.

5. Az Idősek Otthona jelenleg az Edelényi Szociális Szolgáltató Központ keretében működik.

6. – <https://idosekotthona.aranyoldalak.hu>

7.

A 2010-es árvíz elleni védekezésben segítők emlékszobra

1. **Ágoston Zoltán** („Gota”) készítette a városnak ajándékba. A barátai helyezték el.

A szobor talapzatán lévő tábla felirata:

**A 2010-es Árvíz idején
minket segítő
tűzoltók és civilek emlékére
készítette.
„Gota”**

2. A 2010-es, a Bódva völgyében és Edelényben súlyos károkat okozó árvíz elleni védekezésben Edelényt segítőik emlékére készült a homokzsákokat vivő tűzoltót ábrázoló műkő-szobor.

3. A szobor 2011-ben készült, de csak 2013. augusztus 5-én avatták fel barátai kezdeményezésére

4. A Templomkert Kisvendéglő kertjében áll. Miklós Gyula út 4.

5. A 2010-es nagy árvíz során hatalmas összefogás jellemezte a környéket és az országot. Hazánk minden pontjáról érkeztek emberek segíteni a védekezésben, majd a helyreállítás során is tapasztalhatta a város az emberek segítőkészségét.

6. – A Bódva foglya Edelény = Észak-Magyarország. 66. évf. 129. sz. (2010. június 5.) 1. p.

– Végtelen víz tombol Edelényben = Magyar Nemzet - 73. évf. 151. sz. (2010. június 5.) 3. p.

- Edelényi árvíz 2010 / Szerk.: Hadobás Pál, fotó: Földeák István. Művelődési Központ, Könyvtár és Szekrényessy Árpád Múzeum. Edelény. 2011.
- www.kozterkep.hu

7.

Kardos Sándor emléktáblája

1. A Szent János Görögkatolikus Gimnázium, Szakgimnázium és Kollégium (2011-ben vette át az intézményt a miskolci görögkatolikus püspökség) (Korábban: Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola) vezetősége és nevelőtestülete állíttatta.

A tábla felirata:

KARDOS SÁNDOR

1946-2010

Edelény gimnáziumát több cikluson át irányította. Igazgatói munkássága alatt sokat fejlődött az intézmény: gimnáziumi szakok mellett emelt szintű idegennyelv-oktatás, számítástechnikai- és természetvédelmi szakképzés indult. Munkássága elismeréseként Edelény város képviselőtestülete 2003-ban Pro Urbe Edelény emléklakettel tüntette ki.

Intézményünk emléktábla elhelyezésével és avatással kíván tisztelegni és emléket állítani az egykori tanár, igazgató és nevelő emléke előtt.

Állíttatta az intézmény vezetősége és nevelőtestülete 2011 novemberében

2. A gimnázium egykori igazgatója emlékére készült.

Kardos Sándor 1946. május 2-án született Mádodon. Szakmai pályáját Monokon általános iskolai tanárként kezdte, majd Szerencsen, a középiskolában folytatta. Tehetségét és felkészültségét 1979-től megyei középiskolai történelem szakfelügyelőként kamatoztatta. 1996-ban került az edelényi gimnázium élére, sikeres pályázat alapján. Olyan programmal indult az igazgatói állás elnyeréséért, mely bizalmat kapott a tantestülettől és a képviselő-testülettől is. Az akkori állapotokhoz képest radikális változások következtek be az intézményben. A tanulói létszám 183 főről 450 főre emelkedett. Az oktatási profil átalakult a szülői igények és foglalkoztatási lehetőségek figyelembe vételével.

Intézményvezetőként új kapcsolatot alakított ki a Bódva-völgyi általános iskolákkal. Kiépítette az iskola nemzetközi kapcsolatait is.

Munkáját az Oktatási Miniszter Arany Katedra kitüntetéssel ismerte el 2003-ban. A képviselő-testület Edelény közoktatásában végzett kiemelkedő munkája elismeréseként Pro urbe Edelény díjban részesítette.

Edelényben hunyt el 2010-ben.

*A kép Kalász László sírjának
koszorúzásakor készült
2003. február 3-án.*

3. 2011 novemberében avatták fel.

4. A gimnázium aulájában van. Borsodi út 34.

5. Kardos Sándor volt az elnöke a 2002-ben, Edelényben létrejött Kalász László Társaságnak. Sokat fáradozott a gimnázium kulturális élete színvonalának emeléséért, mely munkáját siker koronázta. Néptáncsoportot, színjátszó kört stb. hozott létre a középiskolában.

6. – Kitüntetések: Kardos Sándor = A Borsodi Tájháza közleményei 13-14. (2003) 83. p.

7.

Bors vezér jelképes síremléke

1. Az önkormányzat állította az ÉMOP-2.1.1/B-09-2009-0023 pályázat keretében.

A síremléken lévő latin nyelvű tábla felirata:

IN MEMORIAM / DULIS / BORS MMXIII

(Bors vezér emlékére 2013)

A tábla közepében Borsod vármegye címere szerepel.

2. Az államalapítás kori Borsodi Földvár építetője, Bors vezér emlékére készült.

Bors vezéréről Anonymuson kívül nem találunk adatokat történelmi forrásainkban. Hogy Bors, a vár építetője, valóban 10. századi vezér volt-e, aki itt tartotta szállását, vagy 11. századi személyiség, a megye első ispánja, írott források hiányában nehéz lenne megmondani.

3. 2013. június 12-én volt az átadási ünnepség.

4. A Borsodi Tájház Vadász-házának udvarán van. Váralja u. 2.

5. A Borsodi Földvárra vonatkozó híradás Anonymus 13. század elején keletkezett, a magyarok cselekedeteit elbeszélő Gestájában szerepel. Anonymus szerint Árpád a honfoglalás során Bors vezért küldte ki erre a területre, hogy egészen a Tátra hegyéig kémlelje ki a vidéket. Bors a környék lakosságát összegyűjtve alkalmas helyen, a Bódva folyó partján várat építtetett, amelyet az ő nevéből Borsodnak neveztek el. Ebben a várban Árpád Bors vezért tette meg ispánnak, rábízva a környék gondozását.

Anonymus azonban téved a vár építésének idejében, mert az 1987 és 1999 között dr. Wolf Mária régész által végzett ásatások egyértelműen bebizonyították, hogy a vár nem honfoglalás-kori, hanem az államalapítás korában épült. A vár nemcsak a világi, hanem az egyházi közigazgatás központja is volt, melyet az esperesi templom megtalált alapja bizonyít. A megyeközpont szerepét a vár a 14. század elejéig látta el.

A vár körül létrejött település, amely 1950-től Edelényhez tartozik, a megye névadója volt. A történeti Borsod megye egyike az István király által az államalapítás során létrehozott megyéknek. Területe, határai napjainkig változatlan formában őrzik a 11. századi megyeszervezés emlékeit.

6. – A Borsodi Földvár. Egy államalapítás kori megyeszékhelyünk / Wolf Mária. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2008. Edelényi Füzetek 38.

– Átadták a Borsodi Tájház legújabb kiállítását / Hadobás Pál. = A Borsodi Tájház közleményei 33-34. 17. évf. 1-2. sz. (2013) 5-9. p.

7.

Kopjafa az Edelényi Cursillo emlékére

1. A római katolikus egyházközség cursillistái állították.
A kopjafa felirata:

DE COLORES

„De Colores,
színes,
pompás
az emberi
világ
ha
Krisztusnak él!”

**Edelényi
Cursilló
2015**

2. Az Edelényben tartott Cursillo emlékére készítették az edelényi cursillisták.

3. 2015-ben avatták fel.

4. A Császa szőlőhegyen áll, a rendezvénytéren, az uradalmi pincéhez vezető út jobb oldalán.

5. A **Cursillo** a római katolikus egyház egyik jelentős, nemzet- és felekezeti- leg elterjedt megújulási mozgalma. A Cursillo egy Szentháromság-hívő kereszténységről szóló háromnapos, intenzív, bentlakásos tanfolyam, ahol bemutatják röviden e keresztény hit alapvető tanítását, és ezen keresztül megismertetik Jézus Krisztus személyét, lelkiességét is. Célja ennek a keresztény hitnek elmélyítése és megújítása. Többek szerint lelkigyakorlat, amelyet Magyarországon a jezsuiták és verbiták szerveznek. A cursillisták egyik legelterjedtebb jelképe a szívárványszínű halacska.

6. – Wikipédia

7.

A „málenkij robotra” elhurcolt edelényiek emléktáblája

1. A Város Önkormányzata állította a GULAG Emlékbizottság támogatásával. A tábla szövege szerint: „Állította a Szovjetunióba Hurcolt Politikai Foglyok és Kényszermunkások Emlékbizottsága”.

A tábla felirata:

2. A Szovjetunió kényszermunka-táborai 1945. január 19-én elhurcolt 41 edényi polgár emlékére készült az elhurcolás 70. évfordulója alkalmából.

A **málenkij robot** a második világháború utáni szovjetunióbeli kényszermunka szokásos magyarországi elnevezése. A Munkás-paraszt Vörös Hadsereg, a Belügyi Népbiztosság (NKVD), az Állambiztonsági Népbiztosság (NKGB) és a szovjet katonai hírszerzés (SZMERS) katonái cinikus módon ennek az orosz kifejezésnek az ismételtetésével vagy csak néhány perces igazoltatás ígéretével, illetve hazugságával hurcolták el a magyar polgári lakosság tömegeit szovjet lágerbe a második világháborút követően.

A kárpát-medencei szovjet fogolygyűjtő akció a megtorlás, az etnikai és politikai tisztogatás, valamint a kényszermunkás-szerző akciók sorába illeszkedett. A szovjet Vörös Hadsereg által elfoglalt magyar területeken romeltakarításra való hivatkozással fegyveres szovjet katonák a nyílt utcáról gyűjtöttek és vittek el magyar civileket. A Vörös Hadsereg 1944. december 22-én kiadott 0060. számú parancsára gyűjtötték össze és hurcolták el (az elsősorban német nevű) férfiakat 17-től 45 éves korig és a nőket 18-tól 30 éves korig.

A legenda szerint ezeknél a kényszerítő eseményeknél a szovjet katonák a civilek megnyugtatóként ismételtették a „**маленькая работа**” (átírva *malenykaja rabota*, magyarul: *kis munka*) orosz kifejezést, amivel azt próbálták elérni, hogy a civilek megnyugodjanak, hogy munkájukra csupán rövid ideig lesz szükség. A magyar nyelvben „málenkij robot” néven rögzült a Szovjetunióban végzett kényszermunka elnevezése.^[5] (Lásd még lentebb a „Kifejezés eredete” szakaszt.) A 2002-ig föllelt dokumentumok és a túlélők tájékoztatása alapján 1862 helységből 101 686 férfit, 29 212 nőt, összesen 130 898 személyt hurcoltak el málenkij robotra. 2005 végéig az orosz Háborús Emlékbizottság szakemberei 66 277 fő, a táborokban meghalt fogoly nevét találták meg a dokumentumokban. A foglyok többségének halálát nem lehet dokumentálni, mert a gyűjtőtáborokban vagy a kiállítás közben haltak meg.

A málenkij robot kemény fizikai munkát jelentett (romeltakarítás, építkezés, bányászat), melyre módszeresen válogattak össze férfiakat és nőket egyaránt, akik aztán akár öt évig is kényszermunkát végeztek valamelyik szovjet iparvidéken. Az elhurcoltakról az itthon maradottak csak elvétve jutottak információhoz, legalább egyharmaduk odaveszett. A hazatérők a kommunista magyar kormánytól semmiféle segítséget sem kaptak, és évtizedekig hallgatásra voltak kényszerítve. A téma a kommunizmus idején tabu volt, csak a kilencvenes évektől kapott nyilvánosságot, a részletek feltárása mind a mai napig tart. (Forrás: Wikipédia)

3. 2016. április 28-án avatták fel.

4. A Családsegítő Szolgálat épületének az udvar felőli falán van. István király útja 53.

5. Molnár Oszkár polgármester mondott avatóbeszédet. Közreműködött a Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola énekkara Juhász Andorné vezetésével, valamint a Szent János Görögkatolikus Gimnázium két tanulója szavalattal.

A „málenkij robotra” elhurcolt edelényiek: Antal Gyuláné, Bok Anna, Bok Erzsébet, Bok Margit, Éder Erzsébet, Éder Józsefné, Starsi Józsefné, Suszter Erzsébet, Székely Rudolfné, Wolf Blanka, Wolf Gizella, Antal Gyula, Baricska Pál, Bok István, Bok József, Csepcsényi Béla, Éder Károly, Friedler Ferenc, Géber Sándor, Hodossy Gyula, Hodossy Károly, Hodossy Sándor, Kaposváry Dezső, Kaposváry József, Kilner János, Kollár Dezső, Marsi Lajos, Melher István, id. Montágh István, ifj. Montágh István, Stark Lajos, Stark Sándor, Stíber Lajos, Szász István, Szász Pál, Szesze András, Székely Rudolf, Tuzár József, Vágó Géza, Vincze Gábor, Dr. Zémann Imre

6. – Emléktábla-avatás a „málenkij robotra” elhurcolt edelényiek emlékére = A Borsodi Tájház közleményei 39-40. (2016) 18-22. p.

7.

Az Edelényi Királyi Járásbíróság emlékhelye

1. A Miskolci Törvényszék készítette pályázati pénzből.
2. Az egykori edelényi járásbíróság emlékére készült.
3. 2017. május 26-án avatták fel.
4. A Kazincbarcikai Járásbíróság épületében van. Kazincbarcika, Fő tér 41.

5. „Az emlékhely-avató rendezvényt Dr. Bendicskó György, a Kazincbarcikai Járásbíróság elnöke nyitotta meg. Dr. Répássy Árpád, a Miskolci Törvényszék elnöke beszédében hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy a fiatal kollégák is megismerhessék az igazságszolgáltatási rendszer történelmi változásait, a néhai nagy tekintélyű bírák, igazságügyi alkalmazottak munkásságát.

Laki-Lukács László könyvtárosi-helytörténeti pályája során Edelény történelmét kutatta, így az Edelényi Járásbíróságról is számos ismeretanyaggal bír, melyet megosztott a hallgatósággal. Dr. Farkas Eszter bírósági titkár előadásában bemutatta a „Szemelvények a Királyi Járásbíróság történetéből” című kiadványt. Dr. Rózsa Tibor címzetes törvényszéki bíró edelényi történeteket osztott meg a közönséggel. Dr. Stefánné dr. Nemes Erika címzetes törvényszéki bíró az Edelényi Járásbíróságon kezdte karrierjét fogalmazóként, majd bíróként, ahol számos szép emlékekkel gazdagodott az eltöltött évek során, melyekből idézett a hallgatóságnak.” (Részlet a Miskolci Törvényszék honlapján megjelent írásból, 2017. máj. 26.)

Annak ellenére, hogy nem Edelényben van az emlékhely, úgy gondoltuk, hogy szerepeltetjük jelen kiadványunkban, mert a város egykori intézményének állít emléket. A járásbíróság Edelényben 1861-től több mint 100 évig, 1983. december 31-ig működött a L’Huillier-Coburg kastélyban. Illetékességi területe 1984. január 1. napjától 1988. június 30. napjáig a Miskolci Városi Bírósághoz, majd 1988. július 1. napjától a Kazincbarcikai Városi Bírósághoz került. 1988. június 30-tól 1994. december 31-ig a Kazincbarcikai Városi Bíróság kirendeltsége működött az edelényi Állami Biztosító egykori épületében.

6. – Az Edelényi Királyi Járásbíróság emlékére = Észak-Magyarország, 74. évf. 44. sz. (2017. febr. 21.) 7. p.

- Szemelvények az Edelényi Királyi Járásbíróság történetéből / Szerk.: dr. Farkas Eszter, dr. Sztankó Ágnes. Miskolci Törvényszék. Miskolc, 2017.
- Életképek az Edelényi Királyi Járásbíróság történetéből / Dr. Rózsa Tibor = A Borsodi Tájház közleményei 41-42. 21. évf. 1-2. sz. (2017) 5-12. p.
- Emlékhellyel, emlékkötettel idézik fel az Edelényi Járásbíróság történetét = mi-nap.hu, 2017. máj. 29.

7.

*Az edelényi kastély az 1930-as években
(A felirat: Edelény, Kir. Járásbíróság)*

Részlet az emlékhely kiállításából

1956-os emlékmű

1. Edelény Város Önkormányzata állította az 1956-os Emlékbizottság pályázatán nyert pénzből. **Körtvély Sándor** építész tervezte.

Az emlékmű felirata: „Ahol a hősokeket nem felejtik, mindig lesznek újak.” – 1956

2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmával készült.

Az **1956-os forradalom és szabadságharc** Magyarország népének a sztálinista terror elleni forradalma és a szovjet megszállás ellen folytatott szabadságharca, amely a 20. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseménye volt. A budapesti diákoknak az egyetemekről kiinduló békés tüntetésével kezdődött 1956. október 23-án, és a fegyveres felkelők ellenállásának felmorzsolásával fejeződött be Csepelen november 11-én.

A forradalom jelképévé vált lyukas zászló

Az október 23-i budapesti tömegtüntetés a kommunista pártvezetés ellenséges reakciója és a fegyvertelen tömegre leadott véres sortűz következtében még aznap éjjel fegyveres felkeléssé nőtt. Ez a kormány bukásához, a szovjet csapatok visszavonulásához, majd a többpártrendszer visszaállításához és az ország demokratikus átalakulásának megkezdéséhez vezetett. November első napjaiban az új kormány megkezdte a tárgyalásokat a Szovjetunióval a szovjet csapatok teljes kivonásáról, a Varsói Szerződésből való kilépésről és az ország semlegességéről. A szovjet politikai vezetés azonban a kezdeti hajlandóság után meggondolta magát, és miután számíthatott arra, hogy a nyugati nagyhatalmak nem nyújtanak a magyar kormánynak segítséget, november 4-én a szovjet csapatok *hadüzenet nélküli háborút indítottak* Magyarország ellen. Az aránytalan túlerővel szemben egyedül maradt ország több napon át folytatott hősi forradalma így végül elbukott.

A harcokban a titkosítás alól 1993-ban feloldott statisztikai adatok szerint 2652 magyar és 720 szovjet állampolgár esett el. A forradalom következményeként hozzávetőleg 176 ezer, más adatok alapján mintegy 200 ezer magyar hagyta el az országot, túlnyomó többségük Ausztria felé menekülve.

1957 januárjától a forradalom résztvevőit tömegesen börtönözték be, majd sokukat kivégezték. A brutális megtorlást és a magyar nép elnyomását az ENSZ és a világ közvéleménye egyaránt elítélte.

A forradalom leverését követő évtizedekben az 1956-os eseményeket a pártállami hatalom ellenforradalomnak bélyegezte és elítélte, de a rendszerváltás során megváltozott az események hivatalos értékelése. 1989. október 23. óta ez a jeles nap kettős nemzeti ünnep Magyarországon: az 1956-os forradalom kitörésének és a Magyar Köztársaság 1989-es kikiáltásának napja, melyet az 1990. évi XXVIII. törvény iktatott a nemzeti ünnepek sorába. Az 1956-os események meghatározó szerepét a 2011-ben elfogadott Alaptörvény preambuluma is hangsúlyozza. (Forrás: Wikipédia.)

3. 2017-ben készült.

4. A Forradalmak terén áll.

5. Az 1956-os Emlékbizottság megbízásából 2016-ban a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány pályázatot írt ki (KKETTKK - 56P - 02 jelű) az 1956-os forradalmat és szabadságharcot valamint a kapcsolódó történelmi eseményeket felidéző, a hősöknek és az áldozatoknak emléket állító úgynevezett „Büszkeségpontok” létrehozására az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmával, amely keretében emlékművek, emlékhelyek létesítésére nyílt lehetőség. A nagy érdeklődésre való tekintettel a pályázatot meghosszabbították és így 2017-ben is nyújthattak be pályázatot az érdeklődők.

6. – Új emlékmű a Forradalmak terén = A Borsodi Tájház közleményei 41-42. sz. (2017.) 13-16. p.

7.

DAMAK

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 45-46. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emléktábla

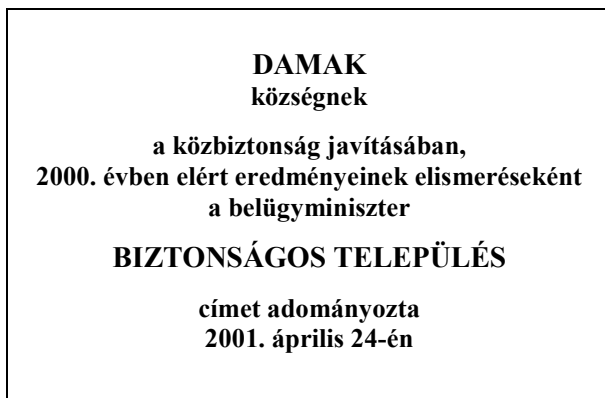
Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 46-47. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 47-49. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A Biztonságos Település cím emléktáblája

1. A címet és a táblát a belügyminiszter adományozta.
A tábla felirata:

2. A közbiztonság javításában elért eredményért kapta a község.
3. 2001. április 24-én kapta a címet a község.
4. A Községi Ház falán, a bejáratától balra van. Dózsa György út.
5. A rendszerváltoztatásig Edelényhez tartozó község az elmúlt években sokat szépült.
6. – Millenniumi zászló Damaknak = Déli Hírlap, 33. évf. 127. sz. (2001. jún. 1.)
6. p.

7.

A Községi Ház építésének emléktáblája

1. A község önkormányzata helyezte el.

A tábla felirata:

2. A Községi Ház építésének emlékére készült.

3. 2003-ban avatták fel.

4. A község Edelény felőli végén áll a jobb oldalon. Dózsa György út.

5. A kis település 1992-ig Edelényhez tartozott, a rendszerváltoztatás után lett önálló.

6. – A községi háznak többfunkciós feladata van = Észak-Magyarország, 59. évf. 139. sz. (2003. jún. 17.) 4. p.

7.

HEGYMEG

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 50-52. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A régi emlékmű helyén 2016-ban teljesen újat építettek az Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság pályázatán nyert pénzből, ezért itt közöljük a régi és az új emlékmű fényképét.

LAK

Országzászló

1. A település állította.

2. Az Országzászló Mozgalom keretében készült.

3. 1935-ben avatták fel.

4. A református templom kertjében áll. Kossuth Lajos u. 25.

5. Az **Országzászló Mozgalom** 1925-ben hirdette meg Urmánczy Nándor, örmény származású erdélyi politikus, országgyűlési képviselő, a Védő Ligák Szövetségének elnöke. A trianoni békediktátum utáni revizionista hangulat szülte a mozgalmat. Urmánczy szavaival élve, ezen lobogók hivatottak a magyar egység és feltámadása gondolatát hirdetni. Az 1930-as évek végére több mint 700 magyarországi településen lengette a szél a történelmi Magyarország emlékét megidéző, félárbocra engedett zászlót.

Az országzászló mozgalom létrehozója a trianoni fájdalom volt, s azon a felismerésen alapult, hogy az ugyanazon nemzethez tartozók összetartozása megmarad akkor is, ha a közösségeket határok választják el egymástól. A nemzeti összetartozás kifejező-eszköze így a csonka Magyarország városaiban egy olyan oszlop lett, amelyen félárbocra eresztett magyar zászlót helyeztek el.

6. – Jeles események – jeles lakiak, elszármazottak / Összeáll.: Laki-Lukács László. In. Maradjon örök emlékezetben: Tanulmányok Lak népéletéből és művelődéstörténetéből / Szerk.: Leskó Jánosné, gyűjtötte: Laki-Lukács László, dr. Varga Gábor. Lak Község Önkormányzata. Lak, 2004. 235-245. p.

– Az országzászló mozgalom története / Kovács Ferenc = Katonaújság, 2010. 1. sz. 23-28. p.

– Urmánczy Nándor Országzászló mozgalma tegnap és ma / Cs. Nagy Zsolt = Haditudósító, 3. évf. 6. sz. (2010. nov.-dec.) 37-39. p.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 52-54. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Petőfi Sándor domborműve

1. Művelődésügyi Minisztérium és a község helyezte el. A sorozatban készült dombormű alkotója **Borsos Miklós** szobrászművész (életrajzát lásd a 27. oldalon!).

2. **Petőfi Sándor** születésének 150. évfordulója alkalmából meghirdetett Petőfi Emlékkönyvtár pályázat keretében került elhelyezésre. (Életrajzát lásd a 27. oldalon!)

3. 1974. július 5-én avatták fel. A táblán a mozgalom kezdetének éve, 1973 szerepel.

4. A művelődési ház és könyvtár falán van. Kossuth Lajos út.

5. A meghívottak között volt Hegyi Imre, a HNF (Hazafias Népfront) megyei bizottságának titkára, országgyűlési képviselő, Lázár Jenő, az edelényi járási hivatal elnöke, Nagy Béláné, a HNF járási titkára és Gulyás Mihály író, a Napjaink című folyóirat főszerkesztője. (A Napjaink B.-A.-Z. megye irodalmi folyóirata volt 1962-1990 között.)

Fábián Zoltán, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott avatóbeszédet.

6. – Petőfi Emlékkönyvtárak az Edelényi járásban / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 1. sz. (1974) 33-37. p.

– Petőfi Emlékkönyvtár Lak községben / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 3. sz. (1974) 17-18. p.

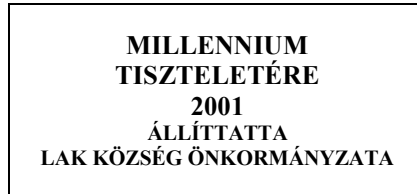
– Jeles események – jeles lakiak, elszármazottak / Összeáll.: Laki-Lukács László. In: Maradjon örök emlékezetben: Tanulmányok Lak népéletéből és művelődéstörténetéből / Szerk.: Laskó Jánosné, gyűjtötte: Laki-Lukács László – Dr. Varga Gábor. Lak Község Önkormányzata. Lak, 2004. 235-245. p.

7.

Millenniumi emlékpark

1. Lak község önkormányzata állíttatta.
A tábla felirata:

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója emlékére készült.
3. 2001. augusztus 11-én avatták fel.
4. A művelődési ház és könyvtár előtt van. Kossuth Lajos út.
5. Az emlékművet Berzeviczi Zsolt polgármester avatta fel. A Művelődési Házban tartott ünnepségen a millenniumi emlékHzászlót Bakondi György, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója adta át Berzeviczi Zsolt polgármesternek és Medvéne Baranyai Ibolya jegyző-helyettesnek, a zászlóánya Barzsó Tamásné volt.
6. – Millenniumi emlékpark avatása Lakon = A Borsodi Tájház közleményei 9-10. (2002) 14-16. p.
– Jeles események – jeles lakiak, elszármazottak / Összeáll.: Laki-Lukács László. In. Maradjon örök emlékezetben: Tanulmányok Lak népéletéből és művelődéstörténetéből / Szerk.: Leskó Jánosné, gyűjtötte: Laki-Lukács László – Dr. Varga Gábor. Lak Község Önkormányzata. Lak, 2004. 235-245. p.
- 7.

TOMOR

Emléktábla a református templom megmentéséről és felújításáról

1. Az egyházközség állította.

A tábla felirata:

**Az elpusztulástól megmentették és felépítették 1775
Szathmáry Király József, András és Éva testvérek**

----- . -----
Újított 1885^{ben}

**Bizáki Puky Andor, f:g Mizser István, a:g Borzovai
Téglássy Ferenc. Szilvási Szilvássy Barnabás.**

Györi István, Nagy János e:t tagok

Kövér József felügy: lelkész

Baksi István tanító idejében.

----- . -----

2. A templom pusztulástól való megmentése és újjáépítése emlékére készült.

3. A készítés időpontja 1885.

4. A református templomban van. Kossuth Lajos út 26-28.

5. A templomot 2016-ban felújították a reformáció 500. évfordulója alkalmából meghirdetett pályázaton nyert támogatás révén.

6. – Tiszáninnen református templomai / Várady József. Borsodi Református Egyházmegye. Miskolc, 1989. 354. p.

– Élő emlékhely: megújult Tomor református temploma = www.tirek.hu (A Tiszáninnen Református Egyházkerület honlapja.) 2016. okt. 18.

7.

Fotó: Ismeretlen.

I-II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 55-56. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Papp József síremléke

1. Az edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház Örökségünk Őrei Köre készítette.

A síremlék felirata:

A.B.F.R.A.
PAPP JÓZSEF
1860 – 1932
REF. LELKÉSZ, KÖLTŐ
EMLÉKÉRE
1990

(A.B.F.R.A. = A Boldog Feltámadás Reménye Alatt)

2. Papp József tomori református lelkész születésének 130. évfordulója alkalmából készült.

Papp József református lelkész, költő, néprajzi gyűjtő volt. Ongán született 1860. január 21-én. Gazdálkodó család gyermekeként látta meg a napvilágot. Az elemi iskola elvégzése után tanítójának buzdítására édesapja beadta a Sárospataki Református Kollégiumba diáknak. A gimnáziumot jeles eredménnyel végezte 1880-ban, majd lelképásztori pályára készülve ugyancsak Sárospatakon beiratkozott a Teológiai Akadémiára, ahol lelkészsképesítő bizonyítványt kapott 1888-ban. Tanulmányai végzése közben három évig rektor volt Hernádnémetiben. Itt ismerkedett meg az akkor már özvegy, sárospataki tanácsaládból származó, nagy műveltségű Finkey Rózával, aki később élete hűséges társa lett. Megszerezve a lelkészi oklevelet, rövid ideig segédlelkész volt Hernádnémetiben, Kassán, Ongán, majd másfél évig Kupán volt helyettes lelkész, s előbb felügyelő lelkész, majd 1891-től rendes lelképásztor lett **Tomoron**. 1932. május 30-án bekövetkezett haláláig itt szolgált. Tomoron helyezték örök nyugalomra.

Melegszívű, krisztusi lelkületű lelképásztor volt. Egyházmegyei tanácsbíró, az Abaúji Lelkészegyesület elnöke volt. Igehirdetései nyomtatásban is megjelentek. Írásai tették országosan ismertté. Jó humorú, bő termésű publicisztikai munkássága külön említésre méltó. Pap-Rika álnéven hosszú éveken át (Az) Üstökös című élc lap vidéki levelező munkatársa volt. A lapot 1858-ban Jókai Mór alapította.

3. 1990 nyarán készült.
4. A temetőben található.
5. 1990-ben edelényi gimnazisták alapították az Örökségünk Őrei Kört Lukács László vezetésével. Több hasonló kezdeményezést indítottak el.
6. – Pap-Rika: alias Papp József / Lukács László = Borsod (Az edelényi Városi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház kiadványa) Edelény, 1988. szeptember. 3. p.
 – Egy lelkész a Csereháton: Papp József / Baksi Rezső – Lukács László = Szülőföldünk 16-17. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Bizottság. Miskolc, 1991. 122. p.
 – Millenniumi Bódva-völgyi képeskönyv / Hadobás Pál, Koleszár Krisztián, Laki-Lukács László. Bódva-völgyi Gazdaságfejlesztő Alapítvány. Edelény, 2000. 58. p.
- 7.

Fotó: Kulcsár Géza.

Tomori Pál szobra

1. A település önkormányzata állította. Az egész alakos bronz szobor **Kovács István** szobrász alkotása.

A talapzaton **TOMORI / PÁL / 1915 – 1984** felirat.

Kovács István Jászberényben született 1964. január 28-án.

Agrártudományi Egyetem, Brünn. 1992: Derkovits-ösztöndíj. Készít plasztikákat és a természet mitikus voltát kiemelő, természetvédő, természetfélő performanszokat ad elő. A 80-as, 90-es évek fordulóján született szobrai megidézik a

pop art nemes matériák (bronz, márvány) iránti ellenszenvét, alkotásai ugyanis könnyen szétrombolható anyagból, papírból – hosszú papírragasztó csíkokból – készülnek, és úgy hangsúlyozza esendőségüket, kiszolgáltatottságukat, sebzettségüket, sérülékenységüket, hogy a belül üres héjszerkezet, a papírmásé-figurák testét felnyitja. Performanszai az ember és a természet harmonikus egységét demonstrálják.

2. Tomori Pál, a község szülötte (?), a mohácsi csata fővezére emlékére készült, a csata 480. évfordulóján.

Tomori Pál 1475 körül született ismeretlen helyen. (Vannak kutatók, akik Tomort jelölik meg születési helyként.) Hadvezér, kalocsai érsek, a mohácsi csatában a magyar sereg egyik fővezére volt.

Abaúj vármegyei köznemesi családban született. A familia boszniai eredete vitatott, de tény, hogy IV. László királytól 1279-ben kaptak Abaúj megyében birtokadományokat. Az egyik adományozott falu, Tomor után nevezték a családot Tomorinak.

Katonai pályafutását Bornemisza János főnemes familiárisaként kezdte. Erdélyben kúriai jegyző, kincstári tisztviselő, sókamari ispán, majd 1505-től 1514-ig fogarasi várnagy volt. 1506-ban közreműködött az ökörösítésnek nevezett adó miatt kitört székely lázadás leverésében. 1512-ben II. Ulászló követeként járt a török udvarban. 1514. július végén, Dózsa György fegyverletétele után Szapolyai János őt küldte a Bihar városát ostromló parasztsereg ellen. Tomori csatában legyőzte a felkelőket, és vezetőjüket, Lőrinc papot is fogságba ejtette. Az 1514-es magyar parasztháború ezzel a csatával ért véget.

1514-től 1518-ig fogarasi és munkácsi várnagy volt, majd 1518-ban budai várkapitánnyá nevezték ki. 1519 májusában az ő fellépésének volt köszönhető a nádorválasztó országgyűlésen támadt köznemesi zendülés leverése. 1520 közepén ismeretlen okból – van olyan feltételezés, hogy menyasszonya halála miatt – szétosztotta vagyonát rokonai között, az obszerváns ferencesek közé lépett, és a rend esztergomi kolostorába vonult.

Tomori jó katona hírében állott, ezért 1521-ben, a török-magyar háború kitörésekor sokan benne látták azt a hadvezért, aki képes lenne a magyar hadak vezetésére. Egy budai ügyvivői jelentés szerint a magyaroknak nem voltak képzett hadvezérek, mert a hosszú béke „valósággal elnőiesítette” őket, egyedül Tomori Pál volt járatos a hadviselés mesterségében. Tomori azonban a biztatás ellenére sem akart visszatérni világi pályára.

Végül magyar kérésre 1523. február 4-én VI. Adorján pápa rákényszerítette, hogy fogadja el a kalocsai érsekséget, majd áprilisban az országgyűlés sietve megbízta – kortárs tudósítás szerint – „az ország hadnagyságával és az egész Alföld kapitányságával” is. Tomori eleget tett a pápa és az országgyűlés utasításának és ezzel a török elleni védekezés szervezőjévé és katonai vezetőjévé vált.

1526. augusztus 24-én szét is vert egy török elővédet, de a haditanács úgy rendelkezett, hogy seregével csatlakozzon a magyar fősereghez. Tomori ellenezte a döntést, de a parancsot ennek ellenére végrehajtotta. Az augusztus 29-én lezajlott csatában ő volt a magyar seregek fővezére. A rövid csatában számos egyházi és világi méltóság mellett ő is életét vesztette.”

Tomori Pálról nem maradt fenn rajz vagy festmény. Itt az 1938-ban Kalocsán felavatott, Füredi (Fürer) Richárd szobrászművész alkotásának arcát mutatjuk be.

3. 2006. augusztus 19-én avatták fel.

4. A Kossuth Lajos út mellett kialakított parkban áll.

5. Szilvai Attila, a település polgármestere avatta fel a szobrot. Az avatás után a tusnádfürdői (Erdély) néptáncsoport lépett fel.

6. – Tomortól Mohácsig / Szikora András = Szülőföldünk 21-22. (1994. március) Miskolc. 59-62. p.

– Tomori Pál szobrának avatása Tomoron. 2006. augusztus 19. = A Borsodi Táj-ház közleményei 19-20. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2006. 86-89. p. Szilvai Attila polgármester avatóbeszéde.

7.

SZAKÁCSI

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 59. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

IROTA

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 55-56. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 60. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

I-II. világháborús kopjafa

A kopjafáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 60-62. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A kopjafán az **Augusztus 20.** és a **Március 15.** felirat is szerepel.

BALAJT

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 63. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Róczei József II. világháborúban eltűnt katona emléktáblája

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 64. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Kopjafa Ragályi Tamás és a Ragályi család emlékére

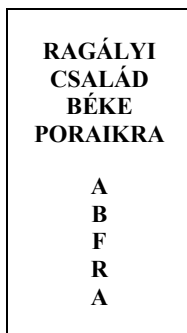
1. Az Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház és az Örökségünk Őrei Egyesület állította. **Gál János** arlói fafaragó, népi iparművész készítette.

A kopjafa felirata:

**RAGÁLYI
TAMÁS
EMLÉKÉRE
1785 – 1849**

1989

Az oszlop hátoldalán lévő felirat:

(ABFRA = A Boldog Feltámadás Reménye Alatt)

2. Ragályi Tamás reformkori politikus halálának 140. évfordulója alkalmából készült.

Ragályi Tamás 1785. december 28-án született **Balajton**. Iskoláit Sárospatakon és Pesten végezte. Tanulmányai befejezése után Pesten Segítő címmel „hónapos írást”, lapot adott ki a „szépnek előmozdítására”. 21 esztendő ekkor. A füzetecske formátumú lapnak mindössze két száma jelent meg, összesen 98 oldal terjedelemben. Ragályi Tamás nem sok időt töltött Pesten, visszatért Borsodba, és a megyei életnek szentelte magát. Mint kitűnő szónok, csakhamar nagy népszerűségre tett szert. 1811-ben megnősült, felesége az alsószuhai Ragályi Magdolna lett. Az 1825-re összehívott országgyűlésre a megye Vay Ábrahám alispánt és Ragályi Tamást küldte fel. Az 1825. évi országgyűlés nemcsak alkotmányos életünk, hanem a magyar nyelv fejlődése szempontjából is rendkívül fontos és érdekes. A borsodi követ is harcosan, szenvedélyesen felszólal a magyar nyelv általános használatáért; pl. a deák nyelv kiküszöbölését, a magyar pénzekre magyar írást követel, a magyar ifjak külszörök iskoláiban való tanulasát szorgalmazza, a bécsi Tereziánus mindenhatóságával szemben.

Az 1830-ra meghirdetett országgyűlés Borsod megyei követe ismét a táblabíró Ragályi Tamás és az a Lónyay László, aki Császtapuszta birtokosa. A rövid időtartamú (három és fél hónap) országgyűlés csak elodázta a megoldásra váró problémákat, szinte egyetlen eredménye az anyanyelv hivatali használatának törvényesítése. Az 1832-ben megnyíló országgyűlésre készülve Borsod megye követválasztó közgyűlésén a kormánypárt győzelmet aratott azzal, hogy megbuktatták az ellenzéki Ragályi Tamást. Az országgyűlés befejezése után királyi táblai ülnök, majd alnádor lett, s végül 1841-ben a hétszemélyes tábla bírójának nevezték ki. A Magyar Tudományos Akadémia 1831. február 15-én törvénytudomány-osztályi tiszteleti taggá választotta. 64 éves korában, 1849. január 14-én hunyt el Parasznyán. „Utolsó tisztessége megadása **Borsodon** (1950-től **Edelény** része),

temettetett Balajton a Családi sírboltba” január 17-én. (Kazinczy Ferencsel rokonságban volt, ugyanis Ragályi nővérét Kazinczy öccse vette feleségül.)

3. 1989. október 8-án avatták fel.

4. A temetőben az egykori, befalazott családi sírbolt előtt áll.

5. Az Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház előadótermében október 8-án emléküléssel kezdődött a nap 10 órakor. Négy előadás idézte meg a kort, s szűkebb hazánk két jeles politikusának, Ragályi Tamásnak és Lónyay Lászlónak életét és munkásságát. A teremben kiállítás volt Ragályi Tamás és a Ragályi család más jeles képviselőjének munkásságáról.

Az emléknapi délután 2 órakor folytatódott a balajti temetőben az emlékoszlop leleplezésével. Avatóbeszédet Fazekas Gábor balajti református lelkész mondott, majd koszorúzásra került sor.

A borsodi református templomban gyászistentisztelettel és emlékhangversennyel zárult a nap.

A rendezvényen közreműködött Soós Andrea énekművész, Tóth Zoltán gitár-művész, az Edelényi Férfikórus, az edelényi Református Énekkar és a borsodi református egyházközség fiataljai.

A kopjafát és környékét a balajti önkormányzat rendben tartja. A kopjafához vezető kis utat készítették térkőből, és körülötte is letérkövezték.

6. – Méltó, kegyeletteljes megemlékezés Ragályi Tamás és az aradi vértanúk halálának 140. évfordulója alkalmából / Lukács László. = Borsod (Edelény város lapja). 1990. 1. sz. 9. p.

– Ragályi Tamás (1785-1849) / Lukács László = Szülőföldünk 20. (1993. június) Miskolc. 98-99. p.

7.

*A kopjafa az avatáskor.
Fotó: Lukács László.*

I-II. világháborús kopjafa

A kopjafáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 64-66. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

LÁDBESENÝÓ

I. világháborús Hősök sírja

A Hősök sírjáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 67. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

I-II. világháborús és millicentenáriumi kopjafa

A kopjafáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 68-69. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

LÁDBESENÝÓ-Andrástanya

Útmenti öntöttvas kereszt

1. Hat derenki polgár állíttatta.

A kereszten lévő tábla felirata:

**ÁLLÍTTATTÁK.
KRAJNYÁK PÁL.
M. BUBENKO JÓZSEF.
SZABADOS ANDRÁS.
SZABADOS JÓZSEF.
KUSZTVÁN JÁNOS.
ÉS. MIZERA JÓZSEF.
1893. ÉVBEN.**

2. Egyes források szerint Derenk alapítóinak emlékére készült. Azonban ez szerintünk téves információ, hisz egyértelműen szerepel a táblán, hogy mikor és kik állíttatták. Derenk alapításának emlékére azonban készülhetett, ezt azonban nem jelzi a felirat.

3. 1893-ban készült.

4. Az Abod felé vezető közútról Andrástanyára leágazó út előtt áll kb 500 méterre, bal oldalon.

5. A kereszt eredetileg a lengyelekkel betelepített Derenken állt. 1943-ban Horthy Miklós kormányzó kitelepíttette a falu lakóit, akiknek egy része Andrástanyán kapott telket az újrakezdéshez; a keresztet ekkor hozták el és állították fel a jelenlegi helyén.

6. – Millenniumi Bódva-völgyi képeskönyv / Hadobás Pál, Koleszár Krisztián, Laki-Lukács László. Bódva-völgyi Gazdaságfejlesztő Alapítvány. Edelény, 2000. 70. p.

– Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzańska, 2017. 34. és 81. p.

7.

Derenk Emlékház

1. Safarcsik Tibor és felesége ajánlotta fel az épületet, amelyben az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat segítségével jött létre a múzeum, és több tárgyat is adott a kiállításához. 2013-ban a lengyel múzeum elvitte a saját anyagát, amikor Szögligeten a tájházban egy derenki szobát alakítottak ki, és azt Lengyel Tájháznak nevezték el; 2013. május 25-én avatták fel. Jelenleg Safarcsik Tibor magángyűjteménye van az andrástanyai épületben. Az épület előtt lévő táblán Derenkről és a derenki lengyelekről olvashatunk.

2. A Derenkről kitelepítettek emlékére készült.

3. 2004-ben avatták fel a magánmúzeumot.

4. A Safarcsik család Ládbesenyő-Andrástanyai házában van. Fő út.

5. Safarcsik Tibor a lengyel eredetű derenki kitelepítettek leszármazottja, ezért ajánlotta fel andrástanyai házát a Derenk Emlékház létrehozására.

A magánmúzeum a Budapesti Lengyel Múzeum és Archivum tagozata volt 2013-ig.

6. – In memoriam Derenk / Rémiás Tibor. Dominim Bt. – Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára. Miskolc – Budapest, 2004. 6. p.

– Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzńska, 2017. 34. és 89. p.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 70-71. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Dombormű Szent II. János Pál pápa emlékére

1. A Ládbesenyői Lengyel Kisebbségi Önkormányzat állíttatta. A dombormű készítőjét nem ismerjük.

A dombormű alatt egy kis, sárga, műanyag táblán a következő felirat olvasható:

Állította
a Ládbesenyői Lengyel Kisebbségi Önkormányzat
2011. évben
II. János Pál pápa emlékére

2. A lengyel származású Szent II. János Pál pápa tiszteletére készült a fából faragott, jobbra néző, félprofilú mellkép, dombormű.

Szent II. János Pál pápa (Karol Józef Wojtyła) 1920. május 18-án Wadowicében született. Édesapja, Karol Wojtyła katonatiszt volt az Osztrák–Magyar Monarchiában, édesanyja tanítónő. Hívő katolikus családból származott. Karol három gyermek közül a legfiatalabb volt, de nővére meghalt, mire ő megszületett. A Karol nevet apja azért adta fiának, mert nagy tisztelője volt IV. Károly magyar királynak.

1929-ben orvos bátyját, Edmundot, 1932-ben édesanyját és 1941-ben édesapját is elvesztette. Érettségi után beiratkozott a krakkói Jagelló Egyetemre és egy színjátszó iskolába. A náci megszállás idején az egyetemet bezárták, ekkor egy kőbányában, majd egy vegyiüzemben dolgozott. Sokat sportolt (síelt, túrázott, kajakozott, úszott és focizott), és különböző színjátszó- körökben is részt vett.

1942-ben jelentkezett az illegalításban működő krakkói szemináriumba. Ebben az időben szintársulatban is játszott. 1946. november 1-jén szentelték pappá. Ezután a Krakkói főegyházmegye érseke Rómába küldte, hogy doktori tanulmányokat folytasson. Ezalatt elzarándokolt a híres stigmatizálthoz, Pio atyához, aki megjósolta neki, hogy egy napon övé lesz „a legmagasabb tisztség az Egyházban”, és akit 2002-ben éppen ő emelt a szentek sorába. 1948-ban visszatért Lengyelországba; ezután plébánosként és egyetemi lelkipásztorként működött. 1951–1953 között teológiai és filozófiai tanulmányokat folytatott, majd az erkölcsteológia professzora lett.

1958-ban szentelték püspökké és nevezték ki krakkói segédpüspökké. 1964. január 13-án Krakkó érseke lett, 1967. június 26-án pedig bíboros. Részt vett a második vatikáni zsinaton (1962-1965). 1978-ban, VI. Pál pápa halála után tagja volt a konklávénak, amely megválasztotta I. János Pál pápát, aki 33 nap uralkodás után, máig nem tisztázott körülmények közt elhunyt. Wojtyła érsek visszatért Rómába, hogy részt vegyen az újabb pápaválasztáson. 1978. október 16-án őt választották pápává.

Wojtyła elődje tiszteletére vette fel a II. János Pál nevet. Mint I. János Pál, ő is eltökölte, hogy kevesebbet ad a ceremóniákra, és hű marad ahhoz, amit „Servus Servorum Dei” címe kifejez (Isten szolgáinak szolgálja). Egyszerűbb beiktatási ceremóniát akart, és nem viselte a pápai tiarát.

Rómában hunyt el 2005. április 2-án.

3. 2011-ben helyezték el.

4. Az andrástanyai Magyarok Nagyasszonya Rózsafüzér Királynője római katolikus templom bejárata mellett, a bal oldalon van. Fő út 15.

5. A 18. század elején Derenkre betelepített lengyeleket 1943-ban Horthy Miklós kormányzó településük elhagyására kényszerítette, mert a területen reprezentatív vadászterületet és egy medveparkot akartak létrehozni. A kitelepítettek közül néhány család Andrástanyán kapott új házhelyet és gazdálkodásra alkalmas területet. A kitelepítettek leszármazottai lengyel származásuk okán állítottak emléket az ugyancsak lengyel származású Szent II. János Pál pápa tiszteletére.

6. – Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzańska, 2017. 36. p.

7.

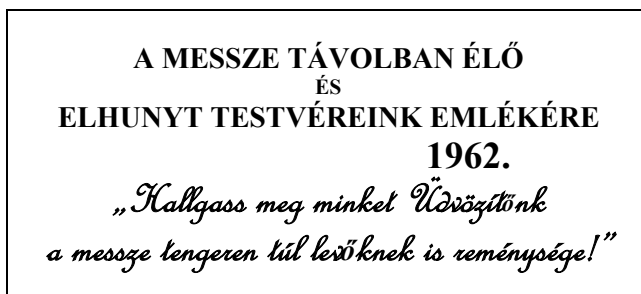

ABOD

A messze távolban élő és elhunyt abodiak emléktáblája

1. Az egyházközség állította.

A tábla felirata:

2. A tengerentúlon élő és elhunyt abodiak emlékére helyezték el.

3. 1962-ben készült az emléktábla.
4. A görögkatolikus templomban van, az előtér utáni bejárati ajtótól jobbra. A templom a község fölé magasodó dombon áll, mellette van a temető.
5. A 19. század végén és a 20. század elején Abodról is sokan kivándoroltak Amerikába a jobb megélhetés reményében.
6. – Abod, ahol a királynak kútja van / Hornyák Gyula. Abod Község Önkormányzata. Abod. 2008.
- 7.

I-II. világháborús kopjafa

A kopjafáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 72-73. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

SZENDRŐLÁD

Nepomuki Szent János szobor

1. A római katolikus egyházközség állította.
2. A szent tiszteletére készült. (Nepomuki Szent János életrajzát lásd a 30. oldalon!)
3. 1820 körül állították.
4. A Szendrő felé vezető 27-es főút jobboldalán áll, a templomdomb alatt, a Fő út 86. számú házzal szemben.
5. Egészalakos, festett, népies barokk kőszobor. A szobrot félköríves alaprajzú, párkány nélküli háromszögű oromzatos, hód farkú cseréppel fedett védőépület

óvja. A fülkében elhelyezett szobor rokokó keresztet tart. Egykor a település végén állt, a falu továbbépülése miatt ma a község északi harmadának elején van.

6. – Megyénk Nepomuki Szent János szobrai / Fehér József = Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26. sz. (1989). 190-201. p.

– Borsod-Abaúj-Zemplén megye képes műemlékjegyzéke VI. Bódva völgye – Edelény környéke / Szerk.: Szabadfalvi József – Cseri Miklós. [Herman Ottó Múzeum] Miskolc, 1992. 30. p.

7.

Borsovai-Lengyel Gyula síremléke

1. A család állította, a szendrőládi önkormányzat és az edelényi Városi Könyvtár felújította.

A síremlék felirata:

**BORSOVAI
LENGYEL GYULA
1879 – 1939
REF. LELKÉSZ, ÍRÓ

ÉS NEJE
SZABÓ JUSZTINA
1883 - 1956**

2. Borsovai-Lengyel Gyula, a község egykori református lelkésze, író emlékére készült.

Borsovai-Lengyel Gyula 1879. augusztus 27-én született Rimaszombaton Lengyel Sámuel és Bátorhory Julianna gyermekeként. Alsóbb és középiskoláit szülővárosában végezte, majd a teológiai tanulmányait Sárospatakon fejezte be 1901-ben. Helyettes lelkész lett **Szendrőn**, majd **Ládbesenyőn**, 1905-1908 között Kondón rendes lelkész. 1908-ban választották meg **Szendrőlád** lelkipásztorának, ahol haláláig szolgált. Szendrőlád a család szeretett lakóhelye, a papi szolgálat és az egyre jobban kiteljesedő írói munkásság színhelye, témáinak, alakjainak forrása volt.

1913-ban egy országos pályázaton Soós László esete című népies elbeszéléssel első díjat nyert. Ezzel indul irodalmi pályafutása. Nagy sikert aratott önéletrajzi ihletettséggű szatirikus novellájával, *A falu cselédjével* 1914-ben. További írásai főként háborús témájúak, például az *Ágyúfüst alatt* című kötetének elbeszélései. Két háborús imakönyve is ekkor jelenik meg. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság *Koszorú* című népies irányú füzetében sorra jelennek meg elbeszélései, kisregényei.

1917-ben négy gyermeke könnyebb taníttatása és írói munkássága nagyobb érvényesítése reményében pályázatot nyújtott be a miskolci református gimnázium vallásstanári állására, de azt nem ő kapta meg, Szendrőládon maradt.

Az első világháború után, már Borsovai Lengyel Gyula néven, novellák százaait közli a legkülönbözőbb lapokban (Budapesti Hírlap, Pesti Napló, Független Magyarország, Miskolczi Napló, Aradi Közlöny stb.). A két világháború között kevés írása jelent meg önálló kötetben. Tagja volt a Lévay József Irodalmi Társaságnak és számos egyesületnek. Rendszeresen szerepelt a miskolci kulturális eseményeken, a könyves ünnepeken. Egyházi téren is aktív volt. Egyházmegyei tanácsbíróként és több egyházi lap munkatársaként is tevékenykedett (Protestáns Szemle, Sárospataki Református Lapok, Debreceni Lelkeszi Tár stb.). Szendrőládon hunyt el 1939. december 26-án.

3. 1939-ben, halálakor készült a sír, az új síremlék 1994-ben.

4. A régi temetőben van.

5. Az erősen kopott sírkövet az edelényi Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, valamint a szendrőládi önkormányzat kicserélte és a sírt felújította az edelényi Városi Könyvtárban, 1994. október 18-án tartott Borsovai-Lengyel est szervezése során.

A sír sajnos napjainkban gondozatlan.

6. – A „hazatérő” Borsovai-Lengyelek = Észak-Magyarország. 50. évf. 245. sz. (1994. okt.17.) 8. p.

- A Bódva-völgy széphistóriása: Borsovai-Lengyel Gyula halálának 55. évfordulója elé / Lukács László = Szülőföldünk 23-24. (1995. június) Miskolc. 13-14. p.
- Borsovai-Lengyel Gyula, idős. In. Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 103-104. p. Edelényi Füzetek 34.
- Tiszáninnen református templomai 5-ös számú pótfüzet. A lelkészek neve és sírjaik / Várady József Kiadó: Várady József. Debrecen, 2007. 34. p.

7.

I-II. világháborús és millenniumi emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 74-77. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A református egyházban 1840-től Szendrőládon szolgált papok emléktáblája

1. A református egyházközség állította.

A tábla felirata:

**Állíttatott a Szendrőládi Református Egyházban
1840. évtől szolgáló lelkészek emlékére**

2004

**Szabó János 1840 – 1875
Almássy Lajos 1875 – 1906
Borsovai Lengyel Gyula 1906 – 1940
Tóth Pál Zoltán 1940 – 1982
Agócs Béla 1982 - 2001**

2. Az 1840-től Szendrőládon szolgált református lelkészek emlékére készült.
3. 2004-ben helyezték el.
4. A református templom előterében, a bejáratától balra helyezték el. Petőfi Sándor út 15.
5. – Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadta Várady József. Debrecen, 2006. 367. p.

SZENDRŐ

Nepomuki Szent János szobor

1. A szendrői ferencesrendi atyák állították.
A **ferences rend**, más néven **ferencesek**, régebbi nevén **franciskánusok** római katolikus szerzetesrend, melyet Assisi Szent Ferenc alapított 1209-ben. Neve latinul: *Ordo Fratrum Minorum* (Kisebb Testvérek Rendje), kolduló rend.
2. A szent tiszteletére készült. (Életrajzát lásd a 30. oldalon!)
3. 1777-ben készült (Más forrás szerint 1773-ban.).
4. Az Assisi Szent Ferenc Római Katolikus Templom mai sekrestyéjének előterében az egykori nyugati kolostorszárny folyosójának elfalazott ajtónyílásában áll jelenleg. A szobor egykor a templom előtti kert déli sarkában volt egy kis kápolnában, amely rossz állapotba került, ezért a kerítés építése és az út rendezése miatt elbontották. A szobrot ekkor helyezték át a templomba. Petőfi Sándor tér 2.

5. 1635-ben épült az egykori ferences rendi kolostor és a hozzá tartozó zárda-templom, melynek a tűzvész és a forradalom rongálásait kellett elszenvednie. A kolostor és a templom 1671-ben elnyerte a konvent titulust, ami annyit jelentett, hogy nagyobb létszámú közösség költözhetett ide. A templomot és a kolostort azonban ismét felgyújtották.

1766-tól van önálló plébánosa is a szendrői római katolikus egyházközségnek. A ferences atyák 1789. november 18-án adták át véglegesen a templomot és a kolostort.

Nepomuki Szent János a szendrői birtokos Csáky család védőszentje volt.

„A közel életnagyságú – posztamensétől megfosztott – figura a fából faragott oltárszobrok kvalitásának megfelelő mestert feltételez. Egykor alighanem festett volt. Szépen mozgó drapériája, a feszületet nagy átéléssel tartó gesztusa sérült mivoltában is megejtő eleganciája a környék katolikus barokk örökségének méltatlanul elrejtett gyöngyszemévé avatja.” (Kárpáti, 319. p.)

Nepomuki Szent János kultuszát minden bizonnyal az egész környéken a ferencesek terjesztették el.

6. – Megyénk Nepomuki Szent János szobrai / Fehér József = Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26. sz. (1989). 190-201. p.

– A szendrői ex-ferences templom leírása / Kárpáti László. In: Szendrő monográfiája / Szerk.: Veres László – Viga Gyula. Szendrő Város Önkormányzata. Szendrő, 2002. 311-319. p.

– A szendrői Assisi Szent Ferenc templom és egyházközség rövid története / Összeáll.: Szarvas Péter. Szendrői Római Katolikus Plébánia. Szendrő, 2005. 15. p.

7.

Szentháromság-szobor

1. A római katolikus egyházközség állította a műkö szobrot.
2. A Szentháromság tiszteletére készült.
3. A készítés idejét nem ismerjük.
4. A római katolikus templom kertjében áll magas talapzaton, a bejárattól jobbra egy nagy fa alatt. Petőfi tér 2.
5. A **Szentháromság** (latinul *Sancta Trinitas*) a legtöbb keresztény felekezet tanítása szerint a három isteni *személy* (Atya, Fiú, Szentlélek). A szentháromságbeli személyek egységéről, egyenlőségéről és különbözőségéről szóló tan a *Szentháromságtan*.

A 4. századi Nikaia–konstantinápolyi hitvallás kihirdetésétől kezdve rendszerint az „Egy Isten, három személy” kifejezést értik *Szentháromság* alatt, azzal, hogy a *személy* fogalma más jelentéssel bírt az ókorban, a középkorban, a felvilágosult filozófiák korában, a modern korban, és mást értünk *személy* alatt manapság.

A mai ember számára XVI. Benedek pápa így fogalmazta meg a Szentháromság lényegét: *„Az ember, Isten képmása, a szeretetben lesz először teljesen önmaga. Az örök Atya irántunk való szeretetében elküldte saját Fiát hozzánk, és a Szentlelket ajándékozta nekünk, hogy Isten gyermekeivé tegyen bennünket. Válgjunk e kegyelemhez méltóvá! A Szentháromság Isten tartson meg benneteket mindenkor a szeretetében!”*
6. – Wikipédia.
- 7.

Az iskolaépítés emléktáblái

1. Az iskola állíttatta.

A bal oldali tábla felirata:

AZ ISKOLA ÉPÍTÉSÉT KEZDEMÉNYEZTÉK
KELLEMESI MELCZER SÁNDOR
ESPERES PLÉBÁNOS, ELNÖK.
LENGYEL ISTVÁN KÁPLÁN,
BESSENYŐI SZABÓ ISTVÁN IG. TANÍTÓ,
GERGELY ISTVÁN GONDNOK,
ÉS BERESNYÁK JÁNOS.
FAZEKAS ISTVÁN, HUDÁK JÓZSEF,
JÓNYER ANDRÁS, LANG ISTVÁN,
L. MOLNÁR ISTVÁN, NAGY ISTVÁN,
IFJ. SPISÁK JÓZSEF, SZANISZLÓ FERENC,
SZKIBA JÁNOS, SZKIBA ANDRÁS
ISKOLASZÉKI TAGOK.

Hála és elismerés illeti meg őket.

A jobb oldali tábla szövege:

EZEN ISKOLA A SZENDRŐI RÓM. KATH. EGYHÁZ
KÖZSÉG NEMES ÁLDOZATKÉSZSÉGÉBŐL ÉPÜLT
AZ ÚR 1929-İK ESZTENDEJÉBEN
NAGYBÁNYAI VITÉZ HORTHY MIKLÓS
KORMÁNYZÓSÁGA
GRÓF KLEBELSBERG KUNÓ
VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERSEGE
DR SZMRECSÁNYI LAJOS
EGRI ÉRSEK FŐPÁSZTORSÁGA IDEJÉBEN
MALMOS ANDOR
KIR. MŰSZAKI FŐTANÁCSOS ÉS
DÉVÉNYI LAJOS KIR. MÉRNÖK
ELLENŐRZÉSE ÉS VEZETÉSE MELLETT
RÓBERT EMIL KINCSTÁRI FŐTANÁCSOS
TERVEI SZERINT.
ÉPÍTETTÉK UNGÁR MÓR OKL. MÉRNÖK.
ÉPÍTŐMESTER ÉS KULCSÁR SÁMUEL
KÖMŰVES MESTER. TÁRSVÁLLALKOZÓK

Isten imádása kísérje ezen iskola működését.

2. Az iskola építésének emlékére készültek.

3. 1929-ben készült.

4. Az Apáczai Csere János Általános Iskola bejáratának előterében van, bal és jobb oldalon. Petőfi tér 1-3.

5. Klebelsberg kultúrpolitikájának egyik „vezérmotívuma” volt a magyar néptömegek műveltségi színvonalának emelése, melyet népiskolák tömeges felállításával és az iskolán kívüli népművelés megszervezésével kívánt elérni. 1922 és 1931 között vallás- és közoktatásügyi miniszter volt.

1926-ban és 1927-ben – a miniszter kezdeményezésére – óriási népiskolai program bontakozott ki. 1926-ban törvényt hoztak a „mezőgazdasági népesség érdekeit szolgáló népiskolák létesítéséről és fenntartásáról” (1926:7. tc.).

Három esztendő alatt ötezer tanyai tanterem épült Magyarországon. Az iskolákhoz háromszobás tanítói lakást is építettek.

6. – Neveléstörténet / Pukánszky Béla – Németh András. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1997.

7.

Petőfi Sándor mellszobra

1. Ismeretlen a készítettője és a készítője is.

2. Petőfi Sándor, 19. századi költő tiszteletére készült. (Életrajzát lásd a 27. oldalon!)

3. Nem ismerjük a készítés idejét.

4. Az Apáczai Csere János Általános Iskola aulájában áll. Petőfi tér 1-3.

5. A szobor és a talapzata is öntöttvasból van. Sem a szobron, sem a talapzatán nincs mesterjegy és évszám.

6. – www.szendro.hu (Szendrő város honlapja.)

7.

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 78-84. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A II. világháborúban elhurcolt zsidó áldozatok emlékműve

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 84-87. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A II. világháborúban Szendrő és környékén elesett szovjet katonák emlékhelye

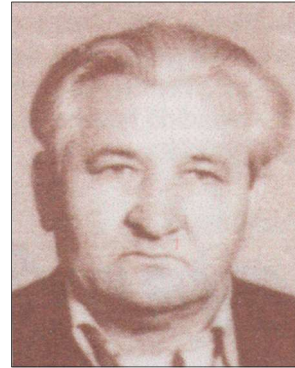
Az emlékhelyről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 87-95. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. Rákóczi Ferenc mellszobra

1. **Magyar András**, Ormosbányán élt fafaragó ajándéka az égetett agyagszobor.

Magyar András Disznóshorvát-Ormospusztán (Disznóshorvát 1950-től Izsófalva, Ormospuszta 1953-tól Ormosbánya) született 1931-ben. Az 1950-es években művészeti tanulmányokat folytatott. Érettségi után beiratkozott a szegedi egyetemre, amit egészségi állapota miatt abba kellett hagynia. Huzamosabb ideig az ország más területén élt, majd visszaköltözött szülőhelyére, ahol a bányában dolgozott, de a fafaragásról és a szobrok formázásáról sohasem mondott le. Elsősorban a bányászéletet, a bányászokat ábrázolta alkotásain. Köztéri szobrokat is készített, melyek hazánk több városában láthatók. Számos fafaragása közgyűjteményekbe került.

2002-ben hunyt el.

2. II. Rákóczi Ferenc tiszteletére készült.

Felsővadászi **II. Rákóczi Ferenc** Borsiban született 1676. március 27-én. Magyar főnemes, a Rákóczi-szabadságharc vezetője, erdélyi fejedelem. 1704-ben Gyulafehérváron erdélyi fejedelemmé választották, és így ő volt az utolsó, aki betöltötte ezt a tisztséget. 1705-ben a szécsényi országgyűlésen a *dux & princeps* címeket kapta, amely „vezér és fejedelem” jelentésű, és a magyar történetírás hagyományos értelmezése szerint ezzel megválasztották „a haza szabadságáért összeszövetkezett magyar rendek vezérlő fejedelmévé”.

Neve szorosan összefügg az általa 1703-ban indított Rákóczi-szabadságharccal, melyben a teljes állami függetlenséget kívánta visszaszerezni a Habsburg Birodalomtól. E célnak megfelelően választották Erdély és Magyarország fejedelmévé, aminek tökéletesen megfelelt, mivel Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelem leszármazottja volt, azon kívül dédapja és nagyapja, I. Rákóczi György és II. Rákóczi György, továbbá apja I. Rákóczi Ferenc is erdélyi fejedelem volt.

Szabadságharca azonban nem érte el a kívánt eredményt. A magyarság szemében ma is tiszta lelkű és becsületes vezetőként él tovább, mivel a szatmári békekötés után a felkínált közkegyelmet nem volt hajlandó elfogadni és végig kitartott a magyar függetlenség ügye mellett. A szabadságharc bukása ellenére is megakadályozta az ország beolvasását a Habsburg Birodalomba és a rendi alkotmány, ha látszólagosan is, de fennmaradt.

A szabadságharc bukása után Lengyelországon keresztül Franciaországba menekült, majd Törökország fogadta be. Rodostón hunyt el 1735. április 8-án. Hamvait hazahozták és 1906. október 29-én került sor az újratemetésére a kassai Szent Erzsébet-főszékesegyházban.

Máig érvényes, zászlóra is tűzött jelmondata szállóigévé vált: *Cum Deo pro patria et libertate!* (Istennel a hazáért és a szabadságért!)

3. 1983-ban készült.

4. Az Apáczai Csere János Általános Iskola aulájában áll. Petőfi tér 1-3.

5. A Rákóczi-család a környék birtokosa volt. Rákóczi Zsigmond (1544/45-1608) katonai karrierje Szendrőben indult, és volt a vár kapitánya is.

II. Rákóczi Ferenc katonái a szabadságharca alatt, 1704-ben elfoglalták a várat, majd 1710-ben leromboltatta.

6. – Magyar András munkássága / Szerk.: ifj. László Béla. Ormosbánya Önkormányzat Ormosbánya Megújulásáért Közalapítvány. Ormosbánya 1997.

– 1993-2003. A hagyományápolás – lokálpatriotizmus – közösségteremtés 10 éves története. Ormosbánya. Helytörténeti kiadvány Ormosbánya önálló községgé alakulásának és az Ormosiak Baráti Köre 10 éves jubileuma alkalmából. Ormosbánya Önkormányzata. Ormosbánya, 2004. 32-33. p.

7.

B. Kiss János kanonok plébános emléktáblája

1. A római katolikus egyházközség állította. A bronz domborművön **M Á** monogram olvasható.

A tábla felirata:

B. KISS JÁNOS KANONOK PLÉBÁNOS
1920 – 1993
40 ÉVEN ÁT VOLT E TEMPLOM
LELKIPÁSZTORA.

2. B. Kiss János, a város egykori plébánosa emlékére készült.

B. Kiss János kanonok, kerületi esperes 40 évig, 1993-ban bekövetkezett haláláig volt a római katolikus egyházközség plébánosa.

3. Az 1990-es évek végén helyezték el, dr. Lengyel Gyula plébánossága alatt (1995-2000).

4. Az Assisi Szent Ferenc római katolikus templom előterében van, a bal oldalon. Petőfi Sándor tér 2.

5. A templombelső oltárai egységes munkák, tehát egy helyről származnak. A kutatások során kiderült, hogy a gróf Csáky család a kassai Hartman oltárkészítő üzemmel munkakapcsolatban állt abban az időben (1760-as évek).

6. – A szendrői Assisi Szent Ferenc templom és egyházközség rövid története / Összeáll.: Szarvas Péter. Szendrői Római Katolikus Plébánia. Szendrő, 2005. 7. p.

7.

Emléktábla a római katolikus papok tiszteletére

1. A római katolikus egyházközség hívei állították.

Az emléktábla felirata:

LELKIPÁSZTORAINK 1333-TÓL NAPJAINKIG

Márk	1334	Tresztyánszky Dezső	1884
János barát	1633	Krempánszky István	1908
Németh István	1774	Baratius József	1915
Lobkovics István	1779	Merczel Sándor	1932
Almássy József	1798	Kádár József	1935
Greskovits Ignác	1806	Medgyesy Imre	1946
Bakay Ignác	1819	Devánszky Ignác	1953
Cselkó Károly	1829	B. Kiss János	1993
Schákovics Ferenc	1835	Ivánkai József	1995
Máriási Gábor	1846	Dr. Lengyel Gyula	2000
Eperjessy Sándor	1872	Szarvas Péter	2006
Kassai Imre	1873	Ködmön Ferenc	
Jávorka Pál	1874		
Újhelyi Lajos	1883		

ÁLLÍTOTTÁK ISTEN NAGYOBB
DICSŐSÉGÉRE MEGVÁLTÁSUNK
2000. ESZTENDEJÉBEN
A SZENDRŐI KATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG
HÍVEI

2. Az emléktábla a 14. század óta a településen szolgált ismert katolikus papok előtt tiszteleg, a nevüket és a városban töltött szolgálati idejük végét jelző évszámot tartalmazza.

3. 2000-ben szentelték fel az emléktáblát a magyar állam és a magyar római katolikus egyházszervezet fennállásának 1000. évfordulóján.

4. Az Assisi Szent Ferenc római katolikus templom előterében van, a jobb oldalon. Petőfi Sándor tér 2.

5. 2000-ben ünnepelte az ország az államalapítás 1000. évfordulóját. A katolikus egyház szervezetét is ekkor hozta létre I. István király, a plébániatemplomoktól az esperességeken és püspökségeken át az érsekségekig.

Az Edelényben lévő államalapítás kori Borsodi Földvárban esperesi székhely működött, melyről a földvárban 1987-1999 között dr. Wolf Mária régész által végzett ásatások során előkerült esperesi templom alapja tanúskodik.

6. – Máriássy Gábor (római katolikus püspök) – Wikipédia (Fotó az emléktábláról.)

– A szendrői Assisi Szent Ferenc templom és egyházközség rövid története / Szarvas Péter. Szendrői római katolikus plébánia. Szendrő, 2005.

7.

Kopjafás térplasztika

1. Az önkormányzat, a református egyházközség és több vállalat összefogásával készült Pataky László református lelkész ötlete alapján és Molnár Oszkár országgyűlési képviselő támogatásával.

A kopjafán lévő feliratok:

Az előoldalon fentről lefelé:

1848
Március 15.

AZOK EMLÉKÉRE,
AKIK ISTENÉRT,
HITÜKÉRT,
HAZÁJUKÉRT,
SZABADSÁGUKÉRT
ÉLETÜKET
ÁLDOZTÁK

1849.
OKTÓBER 6.
ARAD

A bal oldalon fentről lefelé:

WITTENBERG
1517. X. 31.

SZENT
BIBLIA

KÁROLYI
GÁSPÁR
VIZSOLY 1590

ERŐS VÁR
A MI
ISTENÜNK

A hátoldalon:

SZENDRŐ

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmával készült.

3. 2000. július 1-jén avatták fel.

4. A református templom kertjében áll, a templom bejáratától jobbra. Fő út 2.

5. A térplasztika a történelmi és a mai Magyarországot ábrázolja világi és keresztény jelképekkel körülvéve.

Az oszlopon az 1848-49-es szabadságharchoz, a városhoz, az egyházhoz kapcsolódó motívumok és feliratok vannak.

6. – Széles összefogás révén valósul meg az emlékmű = Patrióta. A Bódva, a Szuha és a Rakaca völgye közéleti havilapja. 2000. június. 8. p.
- Szendrői Napok – kopjafaavatással = Észak-Magyarország, 56. évf. 151. sz. (2000. jún. 30.) 7. p.
- Három napon át ünnepeltek: Szendrő napjai = Déli Hírlap, 32. évf. 152. sz. (2000. júl. 1.) 6. p.
- A várossá nyilvánítás negyedik évfordulóján: Testvérvárosi szerződést kötöttek = Déli Hírlap, 32. évf. 161. sz. (2000. júl. 12.) 7. p.

7.

Bányász emlékmű

1. A város önkormányzata és a helyi nyugdíjas bányászok állíttatták.
Az emlékmű felirata:

2. A város egykori bányászhai és bányászati hagyományai tiszteletére készült.
3. 2006. szeptember 1-jén avatták fel.

4. A Kovács utcában áll, a malom mellett.

5. Szendrő korábban, egészen a 20. század első feléig rendelkezett néhány kisebb bányával, melyekből barnaszenet termeltek ki. Később a település bányászai a rudabányai vasércbányában vagy az ormosbányai szénbányában dolgoztak.

6. – www.szendro.hu (A város honlapja.)

7.

A református temető ravatalozója építésének emléktáblája

1. A Szendrői Református Egyházközség állította.

A tábla felirata:

**E kegyeleti helyet
Isten segítségével építtette
a Szendrői Református Egyházközség
a 2007. évben.
Köszönetünket fejezzük ki
Szendrő Város Önkormányzatának
és mindazoknak, akik munkájukkal,
vagy anyagi segítségükkel
hozzájárultak ennek magvalósulásához.

Soli Deo Gloria!**

2. A református temető ravatalozójának megépítése emlékére készült.

3. 2007-ben avatták fel.

4. A temető ravatalozója mögött helyezték el. Gacsál utca.

5. Szendrő városa két temetővel rendelkezik a település két különböző pontján. 2007-ig csak egy ravatalozó kegyeleti hely volt, ahonnan 40 perces sétával lehetett eljutni a református temetőhöz.

6. – www.tirek.hu (A Szendrői Református Egyházközség honlapja, a Tiszánineni Református Egyházkerület honlapján.)

7.

Vincze István emléktáblája

1. A 2007-ben végzett diákjai készítették.

A tábla felirata:

**Osztályfőnökünk
Vincze István
Tanár úr
emlékére
2007-ben végzett diákjai**

2. Egykori tanáruk emlékére készült.

Vincze István Sajószentpéteren született 1965. július 14-én. A szendrői általános iskolában tanított. Szendrőben hunyt el 2007. február 16-án.

3. 2007-ben helyezték el.

4. Az Apáczai Csere János általános Iskola emeletén, a tanári és az igazgatói iroda között van. Petőfi tér 1-3.

5. Biológia-technika-informatikai Emlékversenyt szervez évente az iskola Vincze István emlékére.

6. – www.szendro.hu (A város honlapja.)

7.

Wass Albert domborműve

1. A domborművet **dr. Úrvári Sándor**, Szendrő szülötte, nyugalmazott miniszteri tanácsos ajándékozta a városnak, az alapot nyújtó terméskő-tömböt a város önkormányzata biztosította. A dombormű **Hunyadi László** szobrász alkotása.

Hunyadi László Küküllődombón született 1933. november 16-án. Romániai magyar szobrász, fémműves, iparművész. A Magyar Művészeti Akadémia tagja (2005).

Marosvásárhelyen végezte a Művészeti Középiskolát, 1959-ben fejezte be szobrászati tanulmányait a Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán. Mesterei Bandi Dezső, Izsák Márton, Ion Irimescu, Kós András, Vetró Artúr, Szervátiusz Jenő voltak. A marosvásárhelyi Állami Bábszínház tervezője, majd ugyanitt 1961-től a Művészeti Középiskola tanára. 1978 óta szabadfoglalkozású.

Népballadáktól ihletve, az erdélyi fémművesség és ötvösművészet legjobb hagyományait folytatja fémdomborításaiban és ékszereiben. Műalkotása az új marosvásárhelyi Nemzeti Színházhomlokzati kapuja; plakettet készített Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, Petőfi, Arany, Ady, Erkel Ferenc, Liszt, Bartók, Kodály, Emnescu emlékére.

Marosvásárhelyen él és alkot. Készít fa- és fémszobrokat, használati és díszítő jellegű iparművészeti tárgyakat, ékszereket. Legnagyobb érdeme, hogy szobraival hozzájárult a romániai magyar kisebbség történelmi, néprajzi, irodalmi, zenei és iparművészeti hagyományainak megőrzéséhez és ápolásához. Nem volt ez fájdalomtól mentes vállalkozás, hiszen a politika által szított népharag gyakran megcsonkította vagy megsemmisítette a magyarok szobrait, köztük Hunyadi László szobrait is. A nehéz időkben a kisplasztika, az iparművészeti tárgyak készítése nyújtott vigaszt a művésznek.

2. Wass Albert író és költő születésének 100., halálának 10. évfordulója alkalmából állították.

Gróf szentegyházi és cegei **Wass Albert** Válaszút településen született 1908. január 8-án. Erdélyi magyar író és költő.

Magyarországon csak halála után fedezték fel, mint az erdélyi magyar irodalom nagyját. Ő a magyar irodalom egyik legelmentmondásosabb alakja; a hivatalos irodalomtörténet mintha tudomást sem venne róla, miközben vannak, akik a legnagyobbak között emlegetik, és masszív, politikai felhangoktól sem mentes kultusz alakult ki körülötte mind Erdélyben, mind Magyarországon. Egyik leghíresebb könyve a Kard és kasza, amelyben több generáción keresztül tekinti át a magyar történelmet, 1050-től egészen a jelenkorig, a saját, ősi nemzetségének történetén keresztül. Wass Albert

1944-től Németországban, majd 1952-től haláláig az Amerikai Egyesült Államokban élt. Nicolae Ceaușescu zsarnoksága éveiben Romániában betiltották a könyveit, 1985 őszén pedig értesítést kapott az Interpoltól, hogy a „Kárpátok Gényusa” Securitate-ügynököket küldött át az Amerikai Egyesült Államokba diplomataként a washingtoni nagykövetség és a clevelandi konzulátus mellé. Az értesítés szerint „Ezeknek egyik feladata az, hogy engem eltegyenek láb alól” – írta Wass Albert.

1998. február 17. hunyt el az Amerikai Egyesült Államok Astor (Florida) nevű városában.

Műveit Magyarországon a rendszerváltás óta jelentetik meg, korábban itt szinte ismeretlen volt.

3. A dombormű 1998-ban készült, de Szendrőben 2008-ban helyezték el a mészkőtömbön.

4. A Hősök terén áll.

5. Az avatáson Szaniszló János polgármester mondott avatóbeszédet, és dr. Úrvári Sándor méltatta Wass Albert életét és munkásságát.

A Közművelődési Központ által szervezett ünnepségen közreműködtek a helyi általános iskola diákjai, valamint a Művészetoktatási Intézmény fúvószenekara.

6. – Szoboravató = Észak-Magyarország, 64. évf. 252. sz. (2008. okt. 28.) 7. p.
– Wass Albert / Virágh Ajtony = Katonaújság, 2. évf. 4. sz. (2011. aug.) 34-42. p.

7.

Dr. Dely László emléktáblája

1. Szendrő város lakossága állította.

A tábla felirata:

DR. DELY LÁSZLÓ
(1936 – 2006)
FŐORVOS, SZENDRŐ VÁROS DÍSZPOLGÁRA
1963-TÓL HALÁLÁIG FÁRADHATATLANUL, ÖNZETLENÜL DOLGOZOTT
VÁROSUNK ÉS A TÉRSÉG LAKOSAINAK EGÉSZSÉGÉÉRT.
EMLÉKÜL ÁLLÍTTATTA SZENDRŐ VÁROS LAKOSSÁGA
2010. AUGUSZTUS 25.

2. A város egykori körorvosa emlékére készült.

3. 2010. augusztus 25-én avatták fel.

4. Az Orvosi Rendelő főút felőli falán van. Rákóczi út 17.

5. Dr. Dely László több mint 40 évig volt Szendrő és a környék megbecsült kör-
orvosa.

6. – www.szendro.hu (A város honlapja.)

7.

Dr. Hatvani Viktor síremléke

1. A család állíttatta.

A síremlék felirata:

DR. HATVANI VIKTOR
1902 – 1969
1956-ban az Edelényi Járás Munkástanácsának Elnöke
a forradalom alatti
PÁLDAMUTATÓ HELYZTÁLLÁSÁÉRT
a Magyar Köztársaság Elnöke
1956-os emlékéremmel tüntette ki

Alatta másik táblán:

felesége
LISKA KORNÉLIA
1904 – 2001

2. Dr. Hatvani Viktor emlékére készült az új síremlék az 1956-os forradalom és szabadságharc 55. évfordulóján.

Dr. Hatvani Viktor 1902-ben született Terézien-stadtban. A gimnázium hét osztályát Szatmárnémetiben végezte, de 16 éves korában, az első világháború utolsó évében, önkéntesként bevonult, hadapród őrmester lett a Székely Hadosztályban, harcolt a Tanácsköztársaság hadserege ellen.

1921-ben Magyarországra menekült, majd 1922-24-ben Baranya megyében volt pénzügyőr. 1924-26-ban a Baranya megyei Majson községi írnok, közben leérettségizett.

Megnősült, felesége a szendrői kereskedőcsalád lánya, Liska Kornélia lett.

1936-ban kapcsolatba került a kisgazdapárti Nagy Ferencsel, és belépett a pártba. 1939-44-ben a kárpátaljai Bustyaházán, majd Alsókaraszlón segéd-, illetve körjegyző, közben elvégezte a Pécsi Állam- és Jogtudományi Egyetemet, ledoktorált. Két gyermeke született.

1944-ben a front elől Szendrőbe menekültek, felesége rokonságához.

1945-47-ben a Független Kisgazda Pártban különböző tisztségeket töltött be, észak-magyarországi, majd országos szervezőtitkár, 1947-ben képviselőjelöltje a

pártnak. Ugyanebben az időben köztisztviselő Edelényben, majd Ózdon járási főjegyző.

1947-ben a Kisgazdapárt felszámolása során először három hónapra internálják, majd szabadulása után ismét le akarják tartóztatni. A család ekkor Edelényben, később Borsodon lakik. A letartóztatás elől menekül Jugoszláviába, azzal a szándékkal, hogy továbbmegy nyugatra. Jugoszláviából nem engedik tovább, visszatoloncolják Magyarországra. A dunántúli Agárdon Szilágyi László néven él 1952-es letartóztatásáig. Nyolc hónapig az Andrássy út 60-ban kínozták, rá akarva bizonyítani, hogy jugoszláv kém. Sztálin halálával megszűntek a jugoszláv „kirakatpercek”, így „csak” tiltott határátlépésért ítélték el három évre.

1955-ben szabadult, és Ormosbányán kapott munkát gépkezelőként.

Az 1956-os forradalom alatt a szendrői, majd az Edelényi Járási Munkástanács elnökévé választják.

A forradalom leverése után életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Fellebbezése kapcsán a Legfelsőbb Bíróságon a Vida-tanács a halálos ítéletet mérlegelte, de végül helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

Börtönbüntetését Márianosztrán, majd Sátoraljaújhelyen töltötte 1967-es szabadulásáig.

1967-től haláláig, 1969-ig a szendrői Áfor-telepen segédmunkás volt.

3. 2011. október 22-én avatták fel.

4. A református temetőben van. Várdomb.

5. Dr. Hatvani Viktor sírjánál az „56-os Bódva-völgyi Munkástanácsok Alapítvány” – az 1956-os forradalom 55. évfordulóján – megemlékezést tartott. Édesapjára és a forradalom helyi eseményeire Dr. Hatvani Zoltán emlékezett. Dédunokái, Hatvani Anna és Iglódi Emese Ungvári Rudolf: Utána néma csönd című könyvéből idéztek. Dr. Répássy Róbert, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium igazságügyért felelős államtitkára beszédében a forradalom eseményeire emlékezett. Benke András református lelkész megáldotta az új síremléket, majd a Himnusz elhangzásával ért véget a megemlékezés. Dr. Hatvani Viktor emlékét nagyon sokan tisztelték meg jelenlétükkel, akik sírjánál elhelyezték a kegyelet virágait és koszorúit.

6. – Forradalom és megtorlás: Edelényi járás 1956-1957 / Összeáll., szerk.: dr. Hatvani Zoltán. '56-os Bódva-völgyi Munkástanácsok Alapítvány. Miskolc-Edelény, 2006.

– Apám hitte... Életút / Dr. Hatvani Zoltán. Szendrői Ifjúságért Alapítvány. Szendrő, 2016.

7.

Az új síremlék felszentelése.

1956-os emlékmű

1. A város önkormányzata állította az 1956-os Emlékbizottság támogatásával.
A felirat az emlékfalon:

HAZÁDNAK RENDÜLETLENÜL, LÉGY HÍVE, OH MAGYAR;

1956. 10. 23.

AHOL A HŐSÖKET NEM FELEJTİK, MINDIG LESZNEK ÚJAK.

2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmával készült.
(Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!)

3. 2016. október 23-án avatták fel.

4. A Hősök terén van, a református templomot elkerítő falon.

5. Az 1956-os emlékbizottság a forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából pályázatot írt ki „Büszkeségpontok” létesítésére az ország településein. A környék több települése is készített emléket a pályázat támogatásával.

6. – www.szendro.hu (A város honlapja.)

7.

SZUHOGY

Somogyi László síremléke

1. A család készítette az első síremléket, a jelenlegit pedig a fia Somogyi Dezső. A sírfelirat:

ITT NYUGSZANAK
SOMOGYI LÁSZLÓ
A MISKOLCZI
TÖRVÉNYSZÉK ELNÖKE
1815–1890
ÉS NEJE
GOMBOS KATALIN
1826–1862
Áldás hamvaikra!
A SZÜLŐINEK **DEZSŐ.**

2. A községben egykor birtokos Somogyi László emlékére állították, aki részt vett az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban.

Somogyi László politikus, író. 1815. augusztus 16-án született Miskolcon, elszegényedett nemes családban. A gimnáziumot szülővárosában végezte el. 1832-ben a pesti egyetemre ment, ahol bölcsészetet hallgatott. 1834-ben Egerben hallgatta a bölcsészet második évét és ott kezdett a költészettel foglalkozni. 1836-ban Kassán végzett a jogi pályán. 1837-ben kezdte használni a Ladár keresztnévet László helyett. Ez évben hívta meg báró Maithényi Antal lipthói főispán helyettes titkárának és hozzá ment Pestre, ahol április 15-én esküdött fel Végh István ítélmester mellé jurátusnak. 1839. november 18-án ügyvédi vizsgát tett. 1840-ben a pozsonyi országgyűlésen volt Maithényi báróval. 1841-ben Maithényi Antalnak, ekkor már lipthói főispánnak uradalmi ügyésze, Liptó- és Hont megyék táblabírája lett. Letette a váltóügyvédi vizsgát. 1843-ban ismét a pozsonyi országgyűlésre ment, ahol tovább képezte magát az ének-, hegedű-, fuvola-, festészet- és rézmetszésben, míg az országgyűlés előtt a vizek szabályozására összeült országos küldöttség írnokának alkalmazták. 1844-ben öröksége átvételére, Miskolcra visszaköltözött. 1846-ban Borsod megye aljegyzője lett. 1848-49-ben, mint a Borsod megyei önkéntes vadászcsapat tagja, részt vett a hadjáratban. 1850-ben megnősült, és Nemesbükre költözött. 1861-ben Borsod megye törvényszéki bírójává választották, de e tisztségről a tisztikarral együtt leköszönt. 1865-ben báró Vay Miklós főispán másodalispánná nevezte ki. 1867-ben az **ede-**

lényi kerület Deák-párti programmal országgyűlési képviselővé választotta.

1872-ben a miskolci királyi törvényszék elnökévé nevezték ki. 1876-ban megbetegedett, és nyugalomba vonult **szuhogyi** birtokára, ahol 1890. március 15-én halt meg.

Költeményeket, elbeszéléseket, cikkeket írt.

3. 1862-ben (majd 1890-ben) készült az első síremlék, a jelenlegi 1919-ben.

4. A község római katolikus temetőjében van.

5. Emlékét őrzik a Bódva völgyében és a szuhogyiak.

6. – Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 58-59. p.

– A Somogyi család története / Somogyi Gábor. Kézirat. Budapest, 2008. 108-109. p.

7.

Fotó: Somogyi Gábor

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 96-97. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A régi emlékmű helyén 2016-ban teljesen újat építettek az Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság pályázatán nyert pénzből, ezért itt közöljük a régi és az új emlékmű fényképét.

I-II. világháborús és millenniumi emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 98-100. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán az Edelényi Füzetek sorozatban.

Szuhogyon született lelkipásztorok emléktáblája

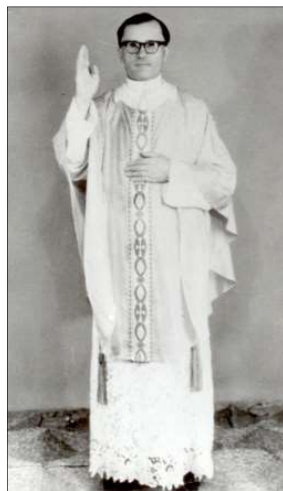
1. Az egyházközség állította.

A tábla felirata:

SZUHOGYON SZÜLETETT
LELKIPÁSZTOROK

Takács János S. J.
Dr. Takács József

Takács János jezsuita misszionárius szerzetes 1906. január 11-én született **Szuhogyon**. Édesapja Takács János földműves, édesanyja Szemán Julianna. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte. A tanító és az esperes javaslatára és segítségével került a miskolci minorita gimnáziumba. 1922-ben lépett a jezsuita rendbe, ahol a novíciátusi, majd a teológiai és egyéb tanulmányokat Budapesten, Szegeden és Pécsen végezte. 1932-ben indult Kínába, misszionáriusi útjára. Hopeiban, Taming városában, a legnehezebb időkben (japán megszállás, majd a kommunista időszak) is ritka bölcsességgel és rendkívüli bátorsággal irányította a jezsuita missziót. Az üldöztetések legsúlyosabb időszakában több mint 3000 embert keresztelt meg. Három év fogság után a hatalom kiűzte Kínából. 1962-től Tajvanban, 1974-től Ausztráliában szolgált.

Kiválóan játszott orgonán. Verseket, regényeket írt; sajnos keveset ismerünk belőlük. Részben kéziratban elkallódtak, részben névtelenül jelentek meg. Minden valószínűség szerint az ő munkája az Utolsó győzelem című, missziós témájú regény. Családjával tartotta a kapcsolatot, és mindig nagy érdeklődést mutatott szülőhelye iránt. Élete végéig rendszeresen levelezett szüleivel, testvéreivel, unokahúgaival. Hazalátogatnia csak két alkalommal sikerült, 1979-ben és 1981-ben két-két hétre.

Szándékában állt hazatelepedni, de már nem sikerült. Sydneyben (Ausztrália) hunyt el 1983. január 28-án.

Dr. Takács József római katolikus esperes plébános, címzetes sajjószentpéteri prépost, teológiai professzor, egyházi író 1911. június 14-én született **Szuhogyon**. Édesapja, Takács János Rudabányán dolgozott a vasércbányában; az első világháborúban hadifogolyként halt meg Oroszországban. Édesanyja, Simkó Anna áldozatosan nevelte három fiát. Az elemi iskolát Szuhogyon és **Szendrőben** végezte, a gimnáziumot Miskolcon és Egerben. Az egri érsek 1931-ben Rómába, a Szent Gergely Egyetemre küldte, ahol 1938-ban végzett, doktorált aranyérem kitüntetéssel.

Hazatérve segédlelkész Ózdon, majd 1939-től teológiai tanár és papnevelő intézeti lelki igazgató Egerben. 1942-től Bátorban plébános, helyettes esperes, majd 1947-ben kerületi esperes. 1944-ben rendkívül bátran és jellemesen viselkedett. 1949 májusától 1950 augusztusáig Törökszentmiklóson kerületi esperes plébános. 1950 ősztől a Római Katolikus Központi Hittudományi Akadémia dogmatika tanszékének tanszékvezető tanára volt, ahol „tanári működését az államhatalom ellenzése miatt” 1956 nyaratól nem folytathatta. Ekkortól különböző kis helyeken szolgált: Kács (1956), Kisnána (1960),

Visonta (1962), Gyöngyöspata (1965). 1975-ben kapta a sajoszentpéteri prépost címet. 1977 szeptemberétől haláláig Adács plébánosa. Lelkipásztorként minden állomáshelyén az állam által nem tolerált keresztényszocialista elveket hirdetett. Tíz nyelven beszélő tudós pap, meg nem alkuvó, szuverén, tekintélyes igaz ember, aki az Állami Egyházügyi Hivatal és méltatlan egyházi előjárói áldozata lett. Írásai a Központi Hittudományi Akadémia évkönyveiben, közleményeiben, valamint a korabeli egyházi lapokban és folyóiratokban (Magyar Kultúra, Magyar Kurír, Evangélium, Vigília) jelentek meg. 1956 után nem publikált. Adácson hunyt el 1982. január 17-én.

2. A szuhogyi születésű lelkipásztorok tiszteletére készült.

3. Az 1990-es években helyezték el.

4. A Szentháromság római katolikus templom előterében áll, a bal oldalon. Kosuth Lajos u. 53.

5. Két férfiú született Szuhogyon, akik a római katolikus egyház szolgálatát választották hivatásul.

6. – Talentumom megőriztem, gyarapítottam... : Három neves szuhogyi / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. (Edelényi Füzetek 15.) Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1996. 43-64. és 65-86. p.

– Edelény és környéke az irodalomban /Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 127-128. és 134-135. p. Edelényi Füzetek 34.

7.

Emléktábla a szuhogyi római katolikus lelkipásztorok emlékére

1. A szuhogyi egyházközség hívei állították.

A tábla felirata:

LELKIPÁSZTORAINK 1794-TŐL NAPJAINKIG	
<i>Jávorka Pál</i>	<i>Nagy Ferenc</i>
<i>Pohelniczky Ignác</i>	<i>Förster Károly</i>
<i>Zsigrai János</i>	<i>Ragány Bertalan</i>
<i>Flórek József</i>	<i>Dankó József</i>
<i>Sir Lajos</i>	<i>Vitéz Suba Pál</i>
<i>Sónagy Melchior</i>	<i>Terenyi László</i>
<i>P. Parhoargovias János</i>	<i>Pócs György</i>
<i>Gulyás Lőrinc</i>	<i>Sindel Ferenc</i>
<i>Dzursay József</i>	<i>Hárosi Antal</i>
<i>Mezdra Pál</i>	<i>Sarlós János</i>
<i>Hollercsik István</i>	<i>Gregus József</i>
<i>Kelle Antal</i>	<i>Dr. Lengyel Gyula</i>
<i>Szalay Gábor</i>	
<i>Schekovits Ferenc</i>	
<i>Gerzovics József</i>	
<i>Mazurka Ferenc</i>	
ÁLLÍTTATTÁK ISTEN NAGYOBB DICSŐSÉGÉRE MEGVÁLTÁSUNK A SZUHOGYI KATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG HÍVEI 2000. ESZTENDŐBEN	

2. Az 1794-től Szuhogyon szolgált 29 római katolikus pap emlékére készült.

3. 2000. január 2-án avatták fel.

4. A Szentháromság római katolikus templom bejáratának előterében van, a jobb oldalon. Kossuth Lajos u. 53.

5. Dr. Lengyel Gyula szendrői katolikus esperes (Szuhogyon is ő szolgált) avatta fel az emléktáblát. A magyar államalapítással egy időben létrejött magyar római katolikus egyház 1000 éves fennállása alkalmával készült.

6. – Emléktábla papok tiszteletére = Déli Hírlap, 32. évf. 1. sz. (2000. jan. 3.) 4. p.

7.

GALVÁCS

A harang öntésének emléktáblája

1. Az egyházközség helyezte el.

A tábla felirata:

AZ 1930. ÉVBEN
RESCSÁNSZKI ISTVÁN
ADOMÁNYA ÉS GYŰJTÉSE ÁLTAL,
CANADÁBÓL RENDELT HARANG
ALAPÍTÓ TAGJAI:
RESCSÁNSZKI ISTVÁN
FLAKÓ JÁNOS
JUHÁSZ ISTVÁN
IFJ. FLASKÓ FERENC
RESCSÁNSZKI BÁLINT
ÉS NEJE
BALOG MARGIT
BÁLINT ANDRÁS

2. Az adományozóknak állít emléket.
3. A harangot a tábla szövege szerint Kanadából rendelték 1930-ban. A tábla elhelyezésének időpontja nem szerepel rajta.
4. A Szent Istvánról elnevezett római és görögkatolikus templomban helyezték el. Fő út 32.
5. A kápolnát 1862-64-ben saját erejükből építik a hívek. Az oltárát – amely a Szent István ereklyét tartalmazza – az egri érsek adományozta az egyházközségnek. Az oltárkép (amelyen Szent István felajánlja a koronáját Szűz Máriának) az egri Cséka Károly festőművész alkotása.
A „templom” 1905-ben harangtoronnyal és kórossal bővül. 1979-ben épül hozzá a sekrestye. 1981-ben elkészül a belső festése. A ma látható templombelső Puskás László és felesége festőművészek munkája.
6. – Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003. 39. p.
- 7.

I-II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 101-102. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 102-104. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Emléktábla Isten dicsőségére

1. A galvácsi hívek állították.

A tábla felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
ÁLLÍTTATTÁK HÁLÁBÓL
A GALVÁCSI HÍVEK
MEGVÁLTÁSUNK
2000.
ÉVÉBEN

2. A magyar államalapítás 1000. évében készült a hívek hálájából, Isten dicsőségére.

3. 2000-ben készült.

4. A Szent Istvánról elnevezett római katolikus templomban helyezték el. Fő út 32.

5. Az államalapítással egyidős a katolikus egyház, azért helyezték el a templomban a hívek a táblát, hogy emlékeztessenek az 1000 éves római katolikus egyházra.

6. – Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003. 39. p.

7.

Szent István domborműve

1. A Galvács Öröksége Kulturális Egyesület kezdeményezésére és támogatásával állította a község önkormányzata. **Égerházi László** erdőbényei fafaragó munkája.

A domborművön lévő felirat:

„SZENT HITET TESSZÜK AZ ELSŐ HELYRE.”
SZT. ISTVÁN KIRÁLY INTELMEI SZT. IMRE HERCEGHEZ

Égerházi László 1965-ben született Debrecenben. Hajdúhadházon nőtt fel székely származású kétkezi munkával foglalkozó szülők gyermekeként. 1984-ben érettségizett a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában. Gyermekkorától vonzódik a művészeti alkotó munkához, korán elkezdett faragni és verseket írni. 1985 óta Erdőbényén él, ahová elsősorban a táj szépsége és a természet közelsége vonzotta. Kezdetben, egy kádárüzemben segédmunkásként kereste kenyerét. Elmondása szerint 1987-ban faragta első jelentősebb faszobrát. Innentől tekinti magát művésznek.

Autodidakta, soha nem járt semmilyen művészképzőbe, nem tartja magát egyetlen irányzat képviselőjének sem, nem tagja művészeti társaságoknak. 1993-tól állít ki rendszeresen az ország minden területén.

2. A magyar államalapítás ezredik évfordulója alkalmából és államalapító királyunk, **Szent István** tiszteletére készült.

I. István vagy **Szent István**, születési nevén *Vajk*, 969 körül született. Az utolsó magyar nagyfejedelem és az első magyar király. A keresztény magyar állam megteremtője, az egyik első magyar katolikus szent, a magyar és az európai történelem kiemelkedő alakja.

Liudolf Gizellát, II. Henrik bajor herceg lányát 995 körül vette feleségül. Már apja, Géza 997-es halálától magyar fejedelem, majd 1001 első napján (az akkor érvényes naptár alapján 1000 karácsonyán) történt megkoronázása által „Isten kegyelméből” Magyarország királya. A magyarok országát, a magyar törzsek szövetségéből kialakult nagyfejedelemséget egységes keresztény királysággá szervezte át. Ez az államalakulat 1028-tól az egész Kárpát-medencére kiterjedt és a 20. századig fennmaradt. Az általa meghirdetett új politikai irányvonalnak ellenszegülő magyar törzseket fegyverrel és békés úton egyaránt hódoltatta, az ellene irányuló lázadásokat leverte.

Az ezeréves magyar törvénytár az általa alkotott törvényekkel kezdődik. Az államszervezet kiépítésével párhuzamosan megszervezte a magyar keresztény egyházat, ezért ő és utódai viselhették az *apostoli király* címet. Magyarországon minden év augusztus 20-a, 1083-as székesfehérvári szentté avatásának évfordulója 1771 óta – kisebb-nagyobb megszakításokkal – nemzeti ünnep. Külföldön, mivel halála napján Nagyboldogasszony napja van, az azt követő napon, augusztus 16-án ünneplik. Mumifikálódott jobb keze, a Szent Jobb jelentős magyar nemzeti és katolikus ereklye.

1038. augusztus 15-én hunyt el.

3. 2001. augusztus 18-án szentelték fel.

4. A Szent Istvánról elnevezett római katolikus templomban van, a mellékoltár fölött. Fő út 32.

5. Az ünnepség alkalmával sorszámozott emléklapot adott ki az egyesület Slezsák József egyesületi tag, edelényi vállalkozó anyagi támogatásával. A bensőséges ünnepségen megjelent a kazincbarcikai 165-ös Jókai Mór Cserkészcsapat Bínó Imre csapatparancsnok vezetésével.

Szarvas Péter szendrői esperes-plébános szentelte fel a domborművet.

6. – A 2001. augusztus 18-i... = Zsongó – Requir. Kulturális folyóirat. 3. évf. 5. sz. (2001) Galvács. (oldalszámozás nélkül.)

– Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003. 40-41. p.

7.

Millenniumi kopjafa

1. A község önkormányzata állíttatta. **Pap Jenő** farkaslakai (Erdély, Székelyföld) népi fafaragó alkotása.

A kopjafán lévő felirat:

A NAGY VILÁGON
E KÍVÜL
NINCSEN
SZÁMODRA HELY

Alatta arany színű táblán:

GALVÁCS
2001. VIII. 19.

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából készült.

3. A római katolikus templom melletti téren áll. Október 23. tér.

4. 2001. augusztus 19-én avatták és szentelték fel.

5. A kopjafa avatásakor került sor a Faluház átadására is.

A kopjafán lévő szöveg Vörösmarty Mihály Szózatából való (a második versszak első két sora).

A millenniumi emlékszászlót 2001. július 1-jén dr. Mádl Ferenc köztársasági elnöktől vehette át Németh József polgármester Szendrőn, a Csáky-kastély kertjében rendezett ünnepségen, a zászlóanyja Pálinkás Józsefné volt.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 208. p.

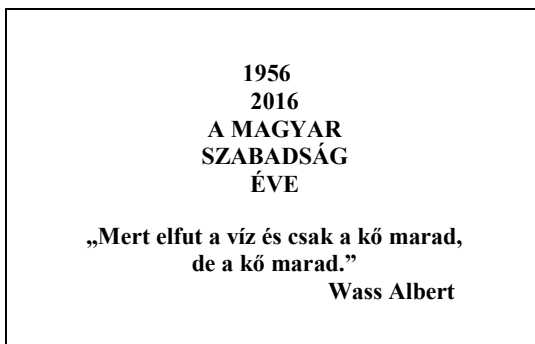
– Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003. 34-35. p.

7. ----->

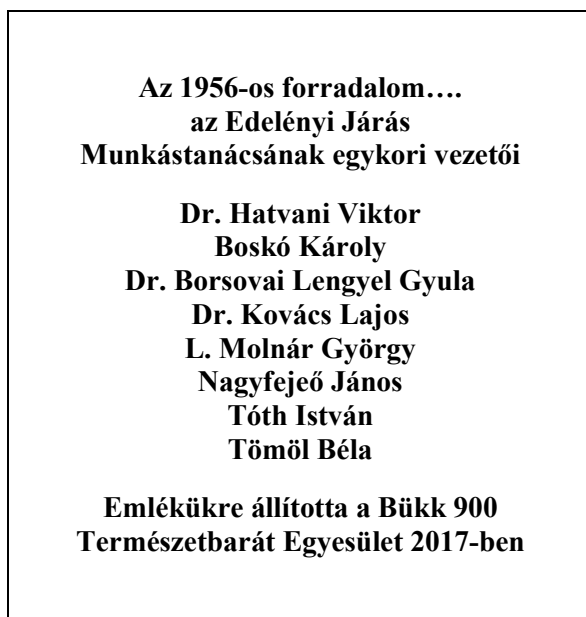

A Bódva völgye 56-osok emlékműve

1. A Bükk 900 Természetbarát Egyesület az 1956-os Emlékbizottság pályázatán nyert pénzből állíttatta. (Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!) Az emlékmű előoldalán lévő tábla felirata:

Az emlékmű hátoldalán lévő tábla felirata:

2. Az Edelényi Járási Munkástanács elítelt vezetőinek, dr. Hatvani Vikornak, Tömöl Bélának, Boskó Károlynak, Tóth Istvánnak, Nagyfejeő Jánosnak, dr. Kovács Lajosnak és dr. Borsovai Lengyel Gyulának állít emléket az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmával.

Edelényben 2006-ban, a forradalom 50. évfordulóján a járási munkástanács elítelt tagjainak emlékére készült emlékmű a Forradalmak terén.

Dr. Hatvani Viktor életrajzát lásd a 105. oldalon!

Boskó Károly Miskolcon született 1918. március 10-én; apja Boskó Mihály, anyja Majtényi Jolán. A Ludovika Akadémián végzett, 1939. augusztus 20-án avatták katonatisztté. Katonai pályafutása rövid volt. Fiatal tisztként a kőszegi altisztképző iskolán oktatott, majd frontszolgálat következett és orosz fogság. A fogságból hazatérve rövid ideig a nyíregyházi Damjanich laktanya parancsnoka, 1946-ban rangjától megfosztják és leszerelik. Megnősül, felesége Berényi Ilona, két gyermeke születik. Boldva-Sáska tanyán 4 hold földet bérelve gazdálkodik. 1952-ben a gyermekek könnyebb taníttatása érdekében Edelénybe költöznek. Az Edelényi Bányaüzemnél dolgozik csillésként, segédvájárként, gépkezelőként, végül versenyfelelős lesz.

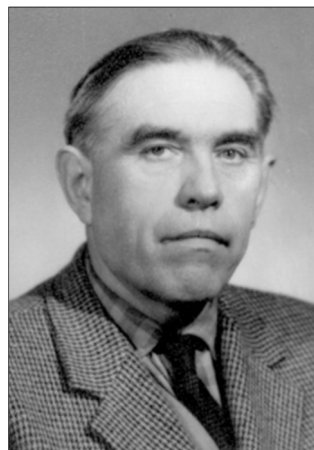

1956-ban az Edelényi Járási Munkástanács titkárává, majd a Járási Nemzetőrség parancsnokává választják. A forradalom leverése után 1957. március 5-én letartóztatják, majd életfogytiglani börtönbüntetésre ítélik. Az ügyész súlyosbításért fellebbez, végül marad az eredeti ítélet. 1963. március 26-án amnesztiával szabadul.

Szabadulása után az Erdei Termék Feldolgozó Vállalatnál, majd a Talajjavító Vállalatnál, végül az Észak-magyarországi Téglá és Cserépipari Vállalatnál dolgozik nyugdíjba vonulásáig. 1993-ban a Honvédelmi Miniszter rendeletére visszakapja főhadnagyi rangját, és alezredessé léptetik elő. 1998-ban halt meg.

Dr. Borsovai-Lengyel Gyula Kondón született 1906. szeptember 11-én.

Mozgalmas élete a kondói református parókiáról indult el. Rimaszombaton, majd Miskolcon a Lévy József Gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait, Pécsen jogot hallgatott, majd tanulmányai befejezése után végérvényesen Edelényben telepedett le. Itt nyitott ügyvédi irodát. Ügyfelei zömmel a vidék kisparasztoi, szegény sorsú emberei voltak, akiknek életkörülményeit a 30-as évek népi-nemzeti szellemében szenvedélyesen tanulmányozta. Felemelkedésük érdekében minél több síkon mozgásba akarta hozni életüket. Erre legalkalmasabbnak a sport (maga is jeles sportember volt), valamint a népművelés területe látszott. Hatósugarában eredményesen szervezte mindkettőt, vasárnaponként kerékpáron járva a falvakat.

Kezdeményezésére létesült 1946–47 és 1947–48 telén – sárospataki és vespéremi példára – az edelényi tájjellegű népfőiskola. „Az érdeklődés felkeltése, az önművelés lehetőségének a feltárása” volt a célja, „hogy a parasztfiú megtanuljon gondolkodni, a saját körében szétnézve ráeszméljen arra, hogy mit tehet a maga és faluja érdekében”. 15-22 éves látogatói cikkeiből egy sokszorosított

kis lapot is kiadtak; tagjainak sorából 3 községi tanácselnök, 1 tanácsitkár került ki idővel.

1945 után egyre kevésbé találta meg helyét az új társadalomban, sőt kényszerű körülmények között vált meg hivatásától 1956-ban. 1956-ban a Járási Munkástanács tagjaként, jogügyi és igazgatási tanácsadói szerepet vállalt. A forradalom leverése után elítélték, hat év börtönbüntetést kapott, 1962-ben szabadult Vácról.

1969. március 31-én halt meg Edelényben.

Dr. Kováts Lajos 1922-ben született Miskolcon. 1940-ben érettségizett a miskolci Lévy Gimnáziumban. 1944-ben szerzett jogtudományi doktori diplomát Pécsen. Besorozták, Hajmáskérre vonult be, onnan nyugatra vezényelték, ott francia fogságba esett, ahol nagyon nehéz körülmények között kb. 1 évig volt.

Fogságból való szabadulása után Népi Kollégiumi nevelőtanár volt Miskolcon, majd Sátoraljaújhelyen. A Népi Kollégium megszűnte után, az Erdőgazdaságnál, majd az Állami Gazdaságnál dolgozott. 1956-ban a Szendrői Erdőgazdaság munkástanácsában, majd az Edelényi Járási Munkástanácsban tevékenykedett. Az orosz megszállás után letartóztatták és először 8 évre, majd 7 évre büntették, a ténylegesen letöltött idő 2 és fél év volt. Szabadulása után sokáig csak segédmunkás lehetett Budapesten, a Chinoin Gyógyszergyárban, majd a szendrői erdészháznál. Végül haláláig, 1990-ig az Állami Gazdaságnak volt alkalmazottja. Közben munkatársa lett a Napjaink, az Alföld, az Élet és Irodalom, az Észak-Magyarország lapoknak. 1990-ben halt meg.

L. Molnár György az Edelényi Járási Munkástanács tagja volt, a felelősségre vonás elől emigrált. Nem rendelkezünk az életrajzi adataival.

Nagyfejeő János 1902. szeptember 28-án született Gyöngyösön. Itt kezdte meg az iskolai éveket, majd 1928-ban jelentkezett a csendőr tisztképző iskolába. Iskolai évei után Borsod megyében, Ózdon, majd Edelényben kezdte szolgálati viszonyát. Megnősült (felesége Drevota Irén), itt telepedett le, és két gyermeke született. A II. világháborúban, 1944-ben szovjet hadifogságba került, ahol 6 évet raboskodott. 1950-ben szabadult, és itthon az edelényi szénbányánál kezdett el dolgozni, 1955-ben ács szakmából bizonyítványt szerzett. 1956 októberében Edelényben megválasztották a községi nemzetőrség parancsnokának, itt hét napig állt szolgálatban. A forradalom leverése után elítélték 15 évre első fokon, másodfokon ezt 12 évre és teljes vagyonekobzásra mérsékeltek. A büntetésből 6 évet töltött le Márianosztrán.

Szabadulása után az Ózdi Szakmunkásképző Iskolában mint karbantartó helyezkedett el. Felesége 1968-ban meghalt. Ismét megnősült, mivel Edelénybe nem tudott visszajutni, Boldvára költözött. 1982-ben bekövetkezett haláláig itt élt és dolgozott.

Tóth István Edelényben született 1934. október 29-én. Elemi iskoláit szülőhelyén végezte. Középiskolai tanulmányait Egerben kezdte, de betegsége miatt az iskolát ott kellett hagynia. Felgyógyulása után dolgozni ment, mivel a szülei nem tudták fizetni tanulmányait. Később a dolgozók esti iskolájában érettségizett le.

1956-ban Edelényben a tüntetőkkel együtt elment az első világháború áldozatai emlékére állított hősi emlékműhöz, és ott elszavalta a Nemzeti dalt. A községi, majd a járási munkástanács tagjává választották. Ő szervezte meg a Járási Forradalmi Ifjúsági Szövetséget és annak elnökévé választották. Ezért a megtorlás éveiben 15 év szabadságvesztésre ítélték. Börtönbüntetését Vácott töltötte. Később közkegyelemben részesült.

Szabadulása után ismét kórházba került. Felgyógyulását követően a Vízműveknél dolgozott, ám a letöltött börtönévek nem múltak el nyomtalanul. Újra kórházba került, majd egy komoly agyműtétet hajtottak végre rajta Debrecenben. Korai halálát e betegség okozta. Mindössze harmincnégy éves volt.

Tömöl Béla Szalócon született 1916. október 10-én. Apjuk kivándorolt Kanadába, így édesanyja egyedül, napszámból tartotta el családját. A gyerekek is hamar megismerték a fizikai munkát. Edelényben járt általános iskolába, majd kádártanuló lett, megszerezte a mestervizsgát és elvégezte a 4 polgári iskolát is.

1937-ben megnősült, 2 gyermeke született. A háború után belépett a kommunista pártba, de csalódott. 1956-ban részt vett a forradalomban. Edelényben a Munkástanács elnökének választották, neki köszönhető, hogy nem volt rendbontás és vérontás. Béla fia a forradalom idején motoros futárként segítette munkáját, majd Kanadába emigrált, ott is halt meg 1990-ben.

A forradalom leverését követően, 1957. március 2-án letartóztatták, vallatták, kínozták. Másodrendű vádlottként 15 év börtönre és teljes vagyonekkobzásra ítélték. 1962-ben 8 évre mérsékeltek a büntetését, melyet 5 évre felfüggesztettek, így 1962. április 3-án szabadult. Szabadulása után a helyi tsz-ben dolgozott mint kádármester, nyugdíjazásáig. A börtönévek megviselték, sokat betegeskedett, tönkre ment a szíve, a gyomra.

A politikától visszavonult, a postagalamb-sport volt a hobbija, az edelényi egyesület alapító tagja. 1991. június 18-án hunyt el.

3. 2017. április 22-én avatták fel.

4. Galvács fölött, a Görög-bércen áll.

5. Tanösvényt és pihenőhelyet is avattak ezen alkalommal, kapcsolódva a XII. Szendrői Vitézlő túrához.

Albert Tamás, a Bükk 900 Természetbarát Egyesület elnöke köszöntötte a vendégeket, majd Wass Albert: Üzenet haza c. versét szavalták el a miskolci Jókai Mór Református Általános Iskola és a Földes Ferenc Gimnázium diákjai.

A Bódva-völgyi 1956-os eseményeket felidézte az egykori edelényi járási munkástanács elnökének, dr. Hatvani Viktornak a fia, dr. Hatvani Zoltán, aki a rendszerváltás utáni első országgyűlési képviselője volt a térségnek.

Az 56-os emlékmű szalagját átvágta dr. Répássy Róbert országgyűlési képviselő.

Az emlékműnél egy nagy tájékoztatótáblát is elhelyeztek, mely az Edelényi járás 1956-os eseményeit és a tanösvény leírását tartalmazza.

Az avatóünnepség után, az emléktúra útvonalát követve, Galvácson keresztül Szendrőbe gyalogoltak az avatók, és a népszerű Vitézlő-túra célállomásán találkozhattak a sportesemény mintegy 1200 főnyi résztvevőjével.

6. – Forradalom és megtorlás. Edelényi Járás 1956-1957 / Dr. hatvani Zoltán. „56-os Bódvavölgyi Munkástanácsok” Közhasznú Alapítvány. Miskolc – Edelény, 2006.

– Borsod-Abaúj-Zemplén Megye 1956. Abaújszántói, Edelényi és Encsi Járás / Kis József. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 2008. 78. p.

7.

Az emlékmű avatása. Fotó: www.sajomente.hu.

Az emlékmű elő- és hátoldala. Fotó: Loj Balázs.

Az emlékmű elő- és hátoldali táblája. Fotó: Loj Balázs.

Bódvavölgyi Ötvenhatosok Tanösvény

1. A Bükk 900 Természetbarát Egyesület az 1956-os Emlékbizottság pályázatán nyert pénzből készítette. (Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!)

2. Az Edelényi Járási Munkástanács elítelt vezetőinek, dr. Hatvani Viktornak, Tömöl Bélának, Boskó Károlynak, Tóth Istvánnak, Nagyfejeő Jánosnak, dr. Kovács Lajosnak és dr. Borsovai Lengyel Gyulának állít emléket az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából.

A Munkástanács tagjainak az életrajzát lásd az előző tételnél!

3. 2017. április 22-én avatták fel.

4. Galvácsról indul az 5,2 kilométeres tanösvény, és oda tér vissza.

5. A tanösvényt dr. Répássy Róbert országgyűlési képviselő avatta fel.

Az avatóünnepség után az emléktúra útvonalát követve Galvácon keresztül Szendrőbe gyalogoltak az avatók, és a népszerű Vitézlő-túra célállomásán találkozhattak a sportesemény mintegy 1200 főnyi résztvevőjével.

A tanösvényen a hét elítélt járási munkástanács-tagnak kopjafát állítottak, melyen a rajzolt portréjuk és az életrajzuk is szerepel.

6. –A borsodi perek 1956-61 / Kis József. Felsőmagyarország Kiadó. Miskolc, 2002.

– Borsod-Abaúj-Zemplén Megye 1956. Abaújszántói, Edelényi és Encsi járás / Kis József. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 2008.

7.

*Ítélethirdetés az Edelényi járási Munkástanács tagjai perében:
dr. Hatvani Viktor, Tömöl Béla, Boskó Károly, dr. Kováts Lajos,
Tóth István, Nagyfejeő János, dr. Borsovai-Lengyel Gyula.*

*A túrán résztvevő gyerekek 2017. október 20-án
a galvácsi 1956-os emlékmű avatásakor. Fotó: Loj Balázs.*

Dr. Hatvani Viktor

Boskó Károly

Dr. Borsovai-Lengyel Gyula

Dr. Kovács Lajos

Nagyfejeő János

Tóth István

Tömöl Béla

(Fotók: Loj Balázs)

Az „1956-os Forradalom és Szabadságharc vidéki emlékhelye Galvácson”

1. A község önkormányzata és a Galvácsért Baráti Kör Egyesület állította az 1956-os Emlékbizottság által meghirdetett pályázaton nyert pénzből. **Slezsák József** polgármester irányításával **ifj. Dedics Pál** és a közmunkások építették. (Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!)

Központi feliratok az emlékhelyen:

1956

2016

A MAGYAR

SZABADSÁG

ÉVE

EDELÉNYI JÁRÁS 1956

AZ 1956-OS EMLÉKBIZOTTSÁG TÁMOGATÁSÁVAL

ÁLLÍTOTTA

GALVÁCS KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

A JÁRÁSI MUNKÁSTANÁCS

ELÍTÉLT VEZETŐI

DR. HATVANI VIKTOR

TÖMÖL BÉLA

BOSKÓ KÁROLY

DR. KOVÁTS LAJOS

TÓTH ISTVÁN

NAGYFEJEŐ JÁNOS

DR. BORSOVAY

LENGYEL GYULA

**„AHOL A HŐSÖKET NEM FELEJTIK, OTT
MINDIG LESZNEK ÚJAK!”**

2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója, valamint az 1956-os Edelényi Járási Munkástanács elítélt tagjai emlékére készült. (Az Edelényi Járási Munkástanács elítélt tagjainak életrajzát lásd a 122. oldalon!)

3. 2017. október 20-án avatták fel.

4. A község központjában, a római katolikus templom mellett áll. Október 23. tér.

5. Az avatóünnepséget a Bódvavölgyi ötvenhatosok emléktúrával kezdték, melyet a Bükk 900 Természetbarát Egyesület szervezett az általuk épített és 2017. április 22-én felavatott Tanösvényen. Az ebéd után a szendrői Ujj Viktor Géza Alapfokú Művészeti Iskola ifjúsági zenekara tartott térzenét.

Délután a Himnuszt követően Slezsák József polgármester és Demeter Zoltán országgyűlési képviselő köszöntötte a vendégeket. Az 1956-os forradalomról Révész Máriusz kerékpározásért és aktív kapcsolódásért felelős kormánybiztos tartott megemlékezést. A járási eseményekre dr. Hatvani Zoltán emlékezett, majd

az emlékművet megáldotta Ferenc Károly római katolikus esperes és Benke András református tiszteletes.

Az ünnepi műsorban közreműködött Udvarhelyi Boglárka és Kis Tivadar énekművész, valamint Páti Anna előadóművész. A koszorúzás után a Szózat zárta az ünnepséget.

Az Edelényi Járási Munkástanács hét tagját súlyos börtönbüntetéssel sújtották 1957-ben.

A községben a forradalom alatt munkástanácsot választottak, és egy főt delegáltak a járási munkástanácsba.

Az 1950-től 1983-ig fennállt Edelényi járás települései is elhelyezhetik emléktáblájukat az emlékművön. Az avatáskor öt emléktáblát már elhelyeztek a járási munkástanács elítélt tagjainak emléktábláján kívül. Galvács, Finke (1963-tól Edelényhez tartozik.), Szendrőlád, Rudolftelep és a Bányaipari Dolgozók Szakszervezete szendrői alapszervezete helyezett el táblát.

A táblák szövege: 1. **OROSZ ISTVÁN / GALVÁCS**, 2. **SLEZSÁK BÉLA / KOCSIS MIHÁLY / Finke**, 3. **DR. BODNÁR JÓZSEF / SZENDRŐLÁD**, 4. **ANTAL ZOLTÁN / BALÁZS GYÖRGY / DEMETER JÓZSEF / FODOR SÁNDOR / SZÉKELY SÁNDOR (Rudolftelep)**, 5. **BDSZ SZENDRŐI / ALAPSZERVEZETE**.

Az emlékmű mellett elhelyeztek egy nagy tájékoztató táblát, melynek az egyik oldalán a tanösvény leírása és térképe szerepel, a másik oldalon pedig az Edelényi járás 1956-os eseményeinek ismertetése.

6. – Forradalom és megtorlás. Edelényi Járás 1956-1957 / Dr. Hatvani Zoltán. „56-os Bódvavölgyi Munkástanácsok” Közhasznú Alapítvány. Miskolc – Edelény, 2006.

– Borsod-Abaúj-Zemplén Megye 1956. Abaújszántói, Edelényi és Encsi járás / Kis József. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 2008.

– 1956-os emlékmű avatása Galvácsen = A Borsodi Tájház közleményei 41-42. 21. évf. 1-2. sz. (2017) 73-82. p.

7.

A rudolftelepi tábla.

Hősök, ősök, halottak emlékműve

1. A település önkormányzata állította.

A táblák felirata:

**ALSÓGALVÁCS
KORPAFALU
GALOVACH
1250-1750-IG**

A bal oldali oszlop felirata

**FELSÓGALVÁCS
KERI
KALOACH
700-1250-IG**

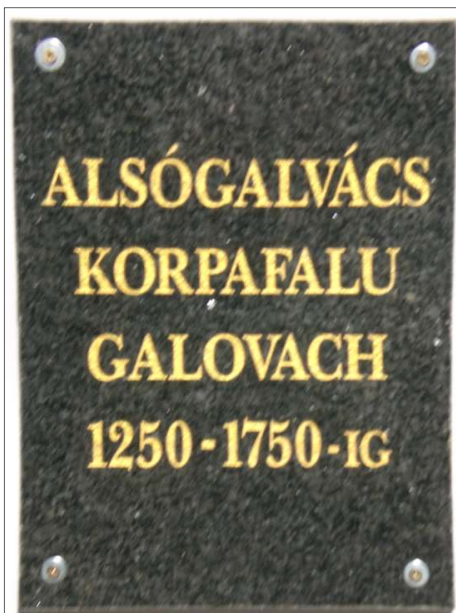
A jobb oldali oszlop felirata

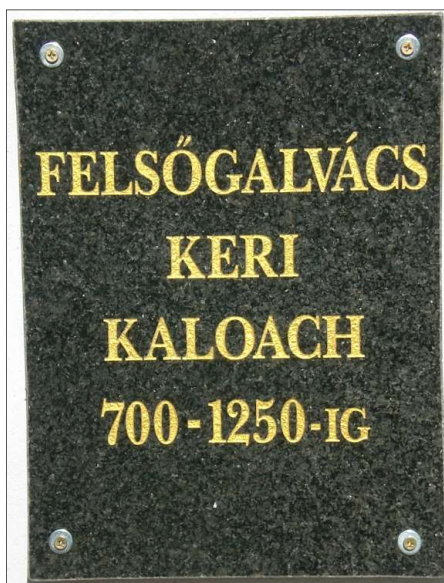
**KÉSZÜLT HŐSEINK ŐSEINK
HALOTTAINK EMLÉKÉRE
2018-BAN**

A talapzat közepén lévő felirat

A középső oszlopon az első és második világháborúban elesett galvácsiak emléktáblája van, melynek a feliratát lásd Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 101. oldalán.

2. A község hőseinek és az ősök emlékére készült.
3. 2018 októberében avatták fel.
4. A Szent Istvánról elnevezett római katolikus templom kertjében van. Fő út 32.
5. Itt helyezték el az első és második világháború áldozatainak tiszteletére készült emléktáblát is, amely korábban a templom külső falán volt, de a legutóbbi templomfelújításkor levették.
6. – Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003.
- 7.

SZALONNA

A református templom felújításának emléktáblája

1. Az Országos Műemléki Felügyelőség állította.
- A tábla felirata:

MŰEMLÉK

KELETI RÉSZE ROMÁNKORI KÖRTEMP-
LOM, AMELYET A XIII. SZÁZADBAN
NÉGYSZÖG ALAPRAJZÚ HAJÓVAL BŐ-
VÍTETTEK. BELSEJÉBEN KÖZÉPKORI
FALKÉPEK.

HELYREÁLLÍTOTTA AZ ORSZÁGOS
MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG 1973-75.

2. A templom régészeti feltárásának és felújításának emlékére készült.
3. 1975-ben helyezték el.
4. A templom kapuoszlopának a jobboldalán van. Kossuth Lajos u.
5. A régészeti feltárásnál és építészeti helyreállításnál közreműködtek: M. Kozák Éva, Kozák Károly, Feld István régészek, H. Sallai Marianne művészettörténész, Schönerné Pusztai Ilona tervező, Földesi Csongor belsőépítész, Marki Károly fa-restaurátor, Bécsi János és Pintér Attila falkép restaurátorok, Mezősi József műszaki ellenőr.
6. – Szalonna feudális főúri szálláshely és kerek temploma / Dénes György = A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XII. sz. (1973) 65-68. p.
 – A szalonnai református templom helyreállítása / Schönerné Pusztai Ilona = A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XX. sz. (1981) 39-51. p.
 – Szalonna: Református templom / Mezősiné dr. Kozák Éva. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1998. TKM Kiskönyvtár 562. szám.
- 7.

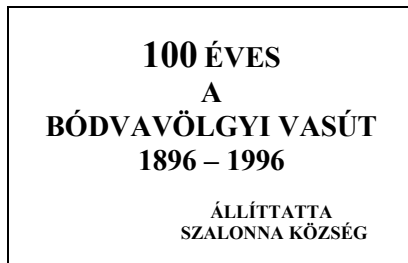
I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 104-108. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A 100 éves Bódva-völgyi vasút emléktáblája

1. Szalonna község állíttatta.

A tábla felirata:

2. A Bódva-völgyi vasút építésének 100. évfordulója alkalmával készült.

3. 1996. augusztus 24-én avatták fel.

4. A vasútállomás falán van.

5. A Bódva-völgy vasútállomásainak legtöbbje mára elhanyagoltta vált. Vonat is egyre ritkábban jár a vonalon, és az utas is egyre kevesebb.

A vasút építésének 100. évfordulóján a vonal több településén ünnepséget rendeztek, és egy gőzmozdony vontatta nosztalgiavonat is végigment Miskolctól Tornanádaskáig. A táblát összefirkálták.

6. – Nosztalgiavonat királyi kocsival. Százéves vaspálya a Bódva-völgyében. = Új Észak. 2. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 1. és 3. p.

– Emlékünnepségek - vasúton. = Észak-Magyarország. 52. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 7. p.

7.

Kalász László emléktáblája

1. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tagozata állíttatta.

A tábla felirata:

„MINTHA RÖGTÖN MEGHALNÉK
ÚGY KELLENE ÉLNEM”
A GEDEON-KASTÉLY EGYKORI TANÁRI
LAKÁNAK LAKÓJA VOLT 1959-TŐL 1977-IG
KALÁSZ LÁSZLÓ
KÖLTŐ
1933 – 1999
ÁLLATTATTA:
A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI TÁRSASÁG
B.-A.-Z. MEGYEI TAGOZATA
2002

2. Kalász László, József Attila-díjas költő emlékére készült.

Kalász László költő, tanító, könyvtáros. 1933. február 3-án, **Perkupán** született. Az általános iskolát szülőfalujában végezte, a gimnáziumot Miskolcon és Mezőkövesden. 1952-ben lett a debreceni egyetem bölcsészhallgatója. Pályakezdése, 1952-es első, kísérletű költői indulása egyetemista korára tehető, de ez a folyamat kényszerűen megszakadt. Elhagyta a debreceni univerzitást, Sárospatakon szerzett tanítói oklevelet. Hajdúszováton kezdett tanítani. Megházasodott, feleségével, Kozma Antóniával együtt tért haza a Bódva-völgybe. Három gyermekük született. 1958-tól 1982-ig tanított **Szalonnán**, majd ugyanitt volt könyvtáros nyugdíjazásáig.

Húsz éves, amikor első versei 1953-ban, a debreceni Alföld elődjében, az Építünkben megjelentek. Önálló kötethez későn, 34 éves korában jutott. Tizenegy önálló kötete jelent meg.

A Hetek néven ismert költői csoport (Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Raffai Sarolta, Ratkó József, Serfőző Simon) tagja volt. Egy időben a Napjaink (Borsod-Abaúj-Zemplén megye irodalmi havilapja volt 1990-ig) szerkesztésében is részt vett. 1973-ban Radnóti-díjat, 1975-ben József Attila-díjat, 1987-ben Szabó Lőrinc-díjat kapott. 1992-ben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés Alkotói Díjat adományozott a költőnek, 1993-ban a köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjének polgári tagozatával tüntette ki. Szalonnán hunyt el 1999. január 25-én. Szülőfalujában, Perkupán temették el.

Emlékét kegyelettel őrzik a Bódva völgyében. A múcsonyi (1999. 2017-től Szent Pál Görögkatolikus Általános Iskola) és a szalonnai (2016. A névadó ünnepség 2017. február 3-án volt.) általános iskola a nevét vette fel.

Fotó: Veres András

3. 2002. április 11-én, a költészet napja alkalmából avatták fel.
4. A Bónis-Gedeon kastély falán van. Kalász László családjával az épületben lakott 1955 és 1977 között. Petőfi u. 26.
5. A község általános iskolája 2016. szeptember 1-jétől felvette a költő nevét.
6. – Emléktábla a költőnek = Észak-Magyarország, 58. évf. 85. sz. (2002. ápr. 12.) 1. p.
 - Költő a Bódva-völgyben: Emléktábla-avatás Szalonnán = Déli Hírlap, 34. évf. 88. sz. (2002. ápr. 16.) 8. p.
 - Kalász László: Bibliográfia, szemelvények / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2003 Edelényi Füzetek 29.
 - Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 161-162. p. Edelényi Füzetek 34.
- 7.

MARTONYI

Hatházy József I. világháborús hősi halott emlékére készített orgona emléktáblája

1. Felesége készítette az orgonát és a táblát, az Amerikában élő testvére támogatásával.

A tábla felirata:

**„TE BENNED BIZTUNK ELEITŐL FOGVA URAM”
ISTEN DICSÓSÉGÉRE
A VILÁGHÁBORÚBAN 1914 október 10-én HŐSI HALÁLT HALT
HATHÁZY JÓZSEF
EMLEKÉRE ÁLLÍTTATTA ÖRÖKKÉ HŰ FELESÉGE
SZ BEREKSZÁSZI BORBÁLA, AMERIKÁBAN ÉLŐ TESTVÉRE
FARKAS JÓZSEF^{NE} SZ BEREKSZÁSZI ZSUZSANNA TÁMOGATÁSA ÁLTAL
AJÁNDÉKUL A MARTONYI REFORMÁTUS EGYHÁZNAK 1929-BEN**

2. Az első világháborúban elesett férj, Hatházy József emlékére készült az orgona és a tábla.

3. 1929. szeptember 29-én avatták fel.

4. A református templomban van, az orgona előtt, a karzat mellvédjén. Fő út 53.

5. A fronton elesett és ismeretlen helyen eltemetett hozzátartozók emlékére a temetőkben síremléket, vagy a templomokban emléktáblát helyeztek el az első világháború után, de volt, ahol értékes templomi berendezést adományoztak.

6. – A Martonyi Református Egyházközség története / Major Zsolt. Szerző Kiadása. Martonyi, 2001. 34. p.

– Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 215. p.

7.

Fotó: Várady József.

I-II. világháborús emlékmű

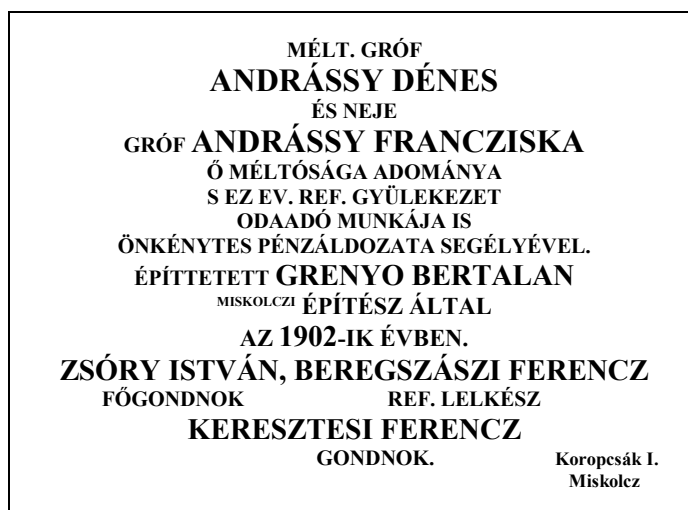
Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 109-111. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

MESZES

A református templom építésének emléktáblája

1. A református egyházközség állította. A tábla készítője: **Koropcsák I. / Miskolcz.**

A tábla felirata:

2. Az új templom építésének emlékére készült.
3. 1902-ben helyezték el.
4. A templom bejárata mellett, bal oldalon van a falon. Petőfi Sándor u. 39.
5. A mészkődombon állt középkori templomát 1901-ben lebontották, mert olyan rossz állapotban volt. A helyén épült az új templom Grenyó Bertalan miskolci építész munkája eredményeként, Andrassy Dénes és felesége, Andrassy Franciska adományából, a gyülekezet munkája és pénzáldozata révén.
6. – A királyné faluja, Meszes / Hornyák Gyula. Meszes Község Önkormányzata. Meszes, 2000. 151-154. p.
– Edeleny és térsége / Koleszár Krisztián. CEBA Kiadó. Budapest, 2004. 80-81. p.
- 7.

A református templom orgonája adományozásának emléktáblája

1. A református egyházközség állíttatta.

A tábla felirata:

TEKINTETETS ZSÓR Y ISTVÁN FŐGOND NOK ÚR AJÁNDÉKA 1912

2. A templom orgonájának építése emlékére készült.
3. 1912-ben helyezték el.

4. A református templomban van, az orgona elején. Petőfi Sándor u. 39.
5. A gyülekezet tekintetes Zsóry István főgondnok és neje, Putnoky Katalin anyagi támogatásával egy 8 változatú kupolás orgonát készíttetett Hardonyi József besztebányai orgonaépítő-mesterrel.
6. – A Meszesi Református Egyház és templomának rövid története / Major Zsolt. Meszes, 2002.
- Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó: Várady József. Debrecen, 2006. 222. p. (Fénykép)
- 7.

Fotó: Losoncné Kun Tímea, református lelképásztor.

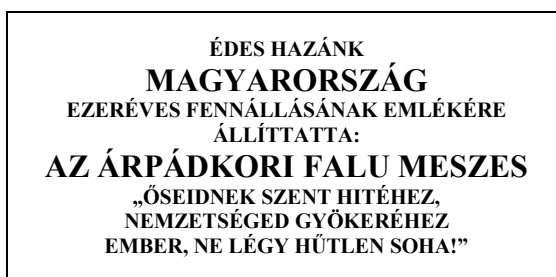
I. és II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Ede-lény környékén című könyv 112-113. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi Emlékpark és Emlékmű

1. Az „Árpád-kori falu, Meszes” állította a tábla szerint. A község önkormányza-ta és a Faluszépítő egyesület készítette.

Az emlékművön lévő tábla felirata:

2. A magyar állam alapításának 1000. évfordulója alkalmával készült.
3. 2000. augusztus 12-én avatták fel.
4. A Millenniumi emlékparkban áll. A Fő út Rakaca-tó felőli végén van a jobb oldalon.

5. Az ünnepség alkalmával a község zászlajának avatására is sor került. A nap folyamán volt íjász- és karate-bemutató, futballmérkőzés a meszesi és az üdülői öregfiúk csapatai között. Ezen a napon mutatták be Hornyák Gyula, „A királyné faluja, Meszes” című könyvét.

A millenniumi emlékHzászlót 2000. október 20-án vette át dr. Martonyi János minisztertől Rákiné Czidor Katalin polgármester és Hudák Józsefné körjegyző a Martonyi református templomban rendezett ünnepségen, a zászlóanya Bialkó Ernőné volt.

2011-ben elhelyeztek az I. és II. világháború meszesi áldozatai tiszteletére egy másik emléktáblát az oszlopon, bár a temetőben lévő harangtorony falán már volt emléktábla a két világháború áldozatainak emlékére. A meszesi Faluszépítő Egyesület készítette a táblát.

Az emlékművön volt még az 1848-49-es forradalom és szabadságharc tiszteletére elhelyezett emléktábla is, melyet a művelődési ház faláról tettek át. Nem tudni, milyen okból, le akarták venni a táblát, de a levételkor összetört, ezért elvitték megragasztani, de még azóta sem került vissza.

A tábla szövege:

**AZ
1848 – 49-ES FORRADALOM
ÉS SZABADSÁGHARC
EMLÉKÉRE
MESZES KÖZÖNSÉGE**

Az emlékmű bal oldalán helyezték el a Holokauszt emlékmű tábláját, melyet 2014-ben elbontottak a temető előtti parkolóval szemben lévő domboldalról, mert ott új emlékművet készítettek a holokauszt meszesi áldozatainak neveivel. Az 1990-es évek végén vagy a 2000-es évek elején készült emlékmű tábláját valószínűleg 2014-ben helyezték el.

A tábla felirata:

**AZ ÁRTATLANUL
ELHURCOLT
MESZESI
ZSIDÓ CSALÁDOK
EMLÉKÉRE
A
FALUSZÉPÍTŐ
EGYESÜLET**

A régi Holokauszt-emlékmű és táblája.

6. – Hat település – hat hír = Déli Hírlap, 32. évf. 211. sz. (2000. szept. 8.) 6. p.
 – Híresokor – Emlékpark Meszesen = Észak-Magyarország, 56. évf. 252. sz. (2000. okt. 27.) 7. p.
 – A szép Cserhát / Kisfalusi János. Magánkiadás. [Viszló] 2002. 56. p.
 – Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003. 140. p.

7.

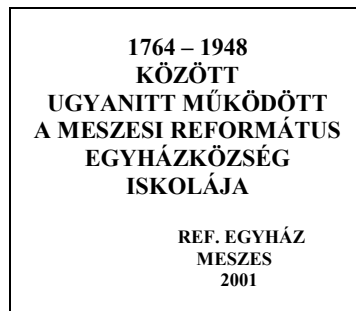
A Millenniumi Emlékpark és emlékmű 2002-ben.

Kalász László és a református iskola emlékműve

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület, a község önkormányzata és a református egyházközség állíttatta.

Az emlékoszlopon egymás alatt lévő két tábla felirata:

2. Kalász László József Attila-díjas költő emlékére készült. (Életrajzát lásd a 136. oldalon!)

3. 2001. május 5-én avatták fel.

4. A református templom dombjának nyugati oldala lábánál áll. Petőfi utca.

5. Az emlékoszlopon lévő egyik tábla a meszesi református egyházközség iskolájának is emléket állít.

Rákiné Czidor Katalin polgármester köszöntötte a vendégeket. Az avatáson megjelent a költő özvegye és gyermekei.

Hadobás Sándor, az izsófalvai művelődési ház és könyvtár igazgatója Kalász László emléktábláját, Major Zsolt református lelkész a református iskola emléktábláját avatta fel. Közreműködött az Edelényi Férfikórus Vaszilkó Ferenc vezetésével, valamint a község általános iskolásai.

6. – Kalász- emléktábla = Észak-Magyarország, 56. évf. 293. sz. (2000. dec. 15.) 7. p.
- Emléktábla Kalász Lászlónak: Kommunális adó Meszesen = Déli Hírlap, 33. évf. 50. sz. (2001. febr. 28.) 8. p.
- Emléktábla avatás Meszesen / Hadobás Sándor = A Borsodi Tájház közleményei 9-10. Edélény, 2002. 88-91. p.
- Galvács és a Rakaca-tó környéke / Hornyák Gyula. Galvács Község Önkormányzata. Galvács, 2003. 140. p.
- 7.

*Major Zsolt református lelkész és Hadobás Sándor
leleplezi az emlékművet.*

A református templom építésének 100. évfordulója és a Meszesen szolgált lelkipásztorok emléktáblája

1. A református egyházközség készítette.

A tábla felirata:

„URAM TE VOLTÁL HAJLÉKUNK NEMZEDÉKRŐL NEMZEDÉKRE.”
(ZSOLT. 90. ZS.)

EMLÉKTÁBLA

**A MESZESI REFORMÁTUS EGYHÁZ ISTEN IRÁNTI HÁLÁVAL ÁLLÍT
EMLÉKET TEMPLOMA ÉPÍTÉSÉNEK 100 ÉVES ÉVFORDULÓJÁN AZ
EGYKORON ITT SZOLGÁLT 33 LEKIPÁSZTORNAK, AKIK HŰSÉGGEL
SZOLGÁLTÁK, ÉS A HITRE TANÍTOTTÁK MESZES NÉPÉT.**

**ÁLLÍTOTTA:
A MESZESI GYŰLEKEZET AZ ÚR 2002. ESZTENDEJÉBEN**

2. A templom építésének 100. évfordulója alkalmából és az 1619-től Meszesen szolgált református lelkészek emlékére készült.

3. 2002-ben helyezték el.

4. A református templomban van. Petőfi Sándor u. 39.

5. A régi templom helyén 1902-ben épült fel a jelenleg is álló református templom.

Az egyházközség első önálló lelkésze, Sulyok János 1619 és 1621 között szolgált. A kezdetektől 2000-ig 33 lelkipásztor szolgált a gyülekezetben, hirdetve Isten hűségét a meszesi egyháztagokhoz, akiknek minden időben küldött pásztorokat és tanítókat, hogy tereljék és neveljék az Ő itteni nyáját.

A magyar államlapítás 1000. évfordulóján és a kereszténység magyarországi felvételének 1000. évfordulóján Edelény környékén több templomban elhelyezték a plébánosok, lelkipásztorok és parókusok névsorát.

Az emléktáblán valószínűleg azért nem sorolták fel a lelkipásztorokat név szerint, mert hosszú a névsor, azonban mi ezt most itt meg tesszük, hogy emléküik fennmaradjon.

1619-1620	Sulyok János
1621	Petri János
1623	Miskolci János
1666	Csedregi Óvári Mihály (Meszesen halt meg.)
1718	Marusi György
1720	Szentkirályi
1736-1740	Járdánházy György
1740-1745	Csabai János (Meszesen halt meg 1748-ban.)
1745	Giczei János

1751	Fodor István (43 esztendeig lakott Meszesen.)
1794	Papp József
1797	Tótfalusi Miklós (Meszesen halt meg.)
1804	Kis András
1807	Dapsai Dapsy Miklós
1809	Nagy Sámuel
1817	Egei Mihály
1822	Antal József
1826	Husztai Zenzi István
1829	Kiss Sámuel
1832	Kádas István
1835	Árvai László
1846	Karabélyos János
1861	Ónody István (1897-ben halt meg Meszesen.)
1897. május 9. – 1903	Beregszászy Ferenc
1903-1907	Konyha Pál (Amerikából jött ide.)
1909-1953	Almássy Lajos
1953-1964	Szilágyi Gyula
1964-1972	Török Ernő
1972-1976	Király Pál
1976-1988	Szaniszló László
1990-1999	Agócs Béla
1999-	Major Zsolt

A falunak iskolája és tanítója sokáig nem volt, az 1764. év hoz változást, amikor iskolát épít a falu, s megválasztja első tanítóját, Koszta Andrást. Az iskola 1949-es elvételéig közel 30 tanító tanította a meszesi református ifjakat a betűvetésre és az istenszeretetre.

6. – A Meszesi református Egyház és templomának rövid története / Major Zsolt. Meszes, 2002.
- A Meszesi református Egyház és templomának rövid története / Major Zsolt. Meszes, 2002.
- Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 222. p.

7.

Fotó: Losoncné Kun Tímea, református lelkipásztor.

Szent László Emlékpark

1. Meszes község lakói készítették.

A tábla felirata:

2. Szent László király tiszteletére készült.

I. László vagy **Szent László** 1046. június 27-én született. Magyar király 1077-től, horvát király 1091-től haláláig. I. Béla király és Richeza királyné másodszülött fia. Nevéhez fűződik a magántulajdon védelmének megszilárdítása, Horvátország elfoglalása (1091) és az első magyar szentek avatása. Őt magát 1192-ben avatták szentté.

I. Béla király halála (1063) után Géza és László hercegek elismerték unokatestvérüket, Salamont törvényes királynak. A következő évtizedben támogatták őt, a nevezetes történet a kun által elrabolt leánnyal ebből a korszakból származik. A kapcsolat az 1070-es években romlott meg a királlyal, és fellázadtak ellene.

A trónt Géza 1074-ben szerezte meg, de Salamon tovább uralkodott az ország nyugati területein. Ebben az időben László volt Géza legfőbb tanácsadója.

Géza halála (1077) után hívei László mellé álltak, és őt tették meg királynak. Salamon IV. Henrik segítségével ellenállt; László az investitúraharcban IV. Henrik ellenfeleit támogatta. 1081-ben Salamon lemondott, de megpróbálta visszaszerezni a koronát, mire László bebörtönözte. 1085-ben a szentté avatások alkalmával szabadon engedte.

A sorozatos belviszályok után Lászlónak helyre kellett állítania a közbiztonságot. A lopást, rablást csonkítással vagy halállal büntette. 1091-ben elfoglalta Horvátország legnagyobb részét, ami a középkori Magyar Királyság terjeszkedése kezdetének tekinthető. Keleten legyőzte a kunokat és a besenyőket, amivel a keleti határokat 150 évre bebiztosította. Az utolsó években éppen a horvát hódítás

miatt romlott meg a kapcsolata a Szentszékkal, mert a pápa a saját hűbértokának tekintette Horvátországot, de ezt László megtagadta.

A legendák kegyes lovagkirályként mutatják be, mint a késő-lovagkori lovagi eszmény megtestesítőjét. Népszerű szent Magyarországon és a környező országokban, sok templomnak védőszentje. Nyitrán hunyt el 1095. július 29-én.

3. 2002. szeptember 7-én avatták fel.

4. A református templom dombja keleti oldalánál van a Szent László forrás, amely körül szép emlékparkot alakítottak ki a lovagkirály emlékére. A sziklafalon egy emléktáblát is elhelyeztek a tiszteletére. Petőfi utca.

A táblán a király hermája is rajta van.

Szent László királynak a környéken nagy kultusza volt.

5. Rákiné Czidor Katalin polgármester köszöntője után Hadobás Pál, az edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum igazgatója avatta fel az emlékparkot és az emléktáblát. Megáldotta Major Zsolt református lelkész, a római katolikus plébános pedig felszentelte. A helyi általános iskolások szerepeltek az avatáson.

6. – Szent László a magyar néphagyományban / Magyar Zoltán. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.

7.

A Szent László Emlékpark avatása

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kopjafája

1. A Faluszépítő Egyesület állította. **Ráki Ernő** készítette.

A kopjafán az **1848**-as évszám szerepel függőlegesen vésve.

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékére készült.

Az **1848–49-es forradalom és szabadságharc** Magyarország újkori történetének egyik meghatározó eseménye, a nemzeti identitás egyik alapköve. Társadalmi reformjaival a polgári átalakulás megindítója, önvédelmi harcával a nemzeti mitológia részévé vált. Szerves része volt az 1848-as európai forradalmi hullámnak, azok közül viszont lényegében egyedül jutott el sikeres katonai ellenállásig. Eredményességét mi sem mutatja jobban, hogy csak az Orosz Birodalom katonai beavatkozásával lehetett legyőzni. Gyakorlatilag az 1848–49-es szabadságharc egyben a magyar nemzet történetének leghíresebb háborús konfliktusa is.

3. 2002-ben avatták fel.

4. A Millenniumi Emlékparkban van. Fő út.

5. A szép fekvésű, gondozott község a lokálpatriotizmusnak és a jeles történelmi eseményeinkre való emlékezésnek követendő példáját állította a környék települései elé több kopjafa készítésével.

6. – www.meszes.hu (A község honlapja.)

7.

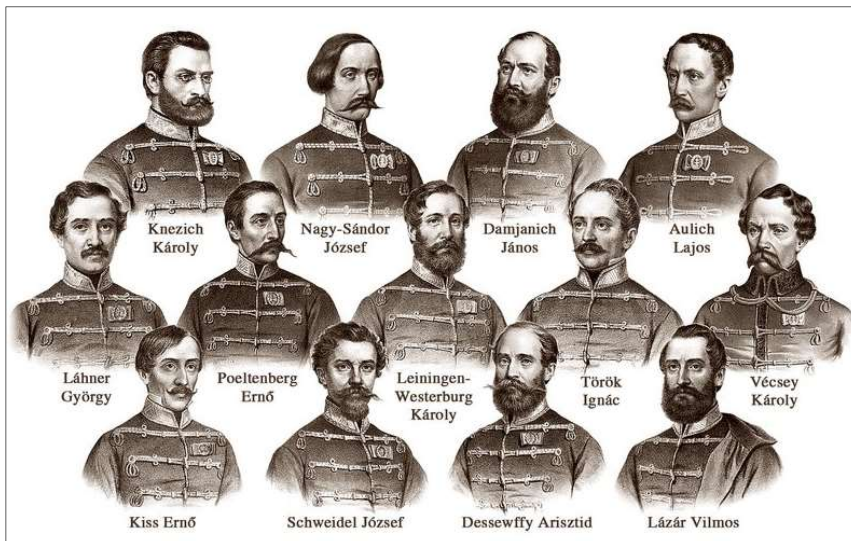
Az aradi vértanúk kopjafája

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület és a község önkormányzata állította. **Ráki Ernő** faragta.

A kopjafán a tábla fölött vésve **1849. / okt. 6. / ARAD** felirat, a táblán a vértanúk névsora:

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc után Aradon kivégzett 13 magyar tábornok emlékére készült.

Aradi vértanúk. Aradon 16 tisztet végeztek ki a szabadságharcban való részvételük miatt, a nemzeti emlékezet mégis elsősorban az 1849. október 6-án kivégzett tizenhárom honvédtisztet nevezi így, gyakran használva a *tizenhárom aradi vértanú*, illetve az *aradi tizenhármak* elnevezést is.

Mindegyikük aktív vagy kilépett császári-királyi tisztt volt, a szabadságharc végén a honvédseregben egyikük altábornagyi, tizenegyen vezérőrnagyi és egyikük ezredesi rendfokozatot viselt. Lázár Vilmos ezredest azért sorolták a tábornokokhoz, mert a szabadságharc végén önálló seregettestet irányított. A győztesek ellenben egyikük tábornoki rendfokozatát sem ismerték el hivatalosan. A vértanúk között Kiss Ernő honvéd altábornagy volt a rangidős, aki korábban k. k. (császári-királyi) ezredes volt, a többiek a közös hadseregben ennél alacsonyabb tiszti rendfokozatot viseltek.

Kossuth Lajos 1890-ben, az egyetlen fonográfon is rögzített beszédében Aradot a magyar Golgotának nevezte.

Ugyanezen a napon végezték ki Pesten az első felelős magyar miniszterelnököt, Batthyány Lajost.

3. 2002-ben avatták fel.

4. A Millenniumi Emlékparkban van. Fő út.

5. A Faluszépítő egyesület sokat fáradozik azon, hogy az ország sorsfordító eseményeinek és nemzetünk hőseinek emléket állítson.

6. – www.meszes.hu (A község honlapja.)

7.

Szent István kopjafája

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület és a község önkormányzata állította. **Ráki Ernő** faragta.

A kopjafán vésett felirat: **Szt. / István**, valamint függőlegesen egymás mellett az **1000** és **1038**-as évszám.

2. Államalapító királyunk tiszteletére készült. (Szent István király életrajzát lásd a 118. oldalon!)

3. 2002-ben avatták fel.

4. A Millenniumi Emlékparkban áll.

5. A magyar állam megalapításával Szent István király törvényei nyomán a Bódva völgyében is jelentős változások zajlottak le.

6. – Szent István a néphagyományban / Magyar Zoltán. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.

7.

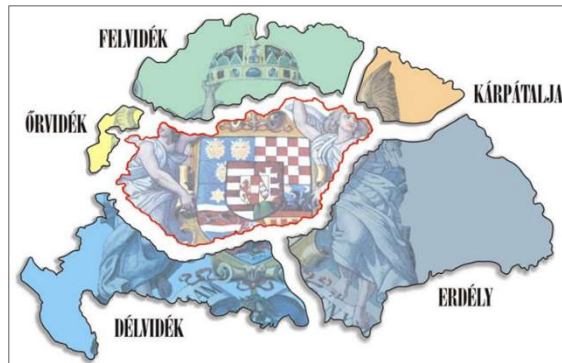

Trianon kopjafa

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület és a község önkormányzata állította. **Ráki Ernő** faragta.

A kopjafán lévő emléktáblán a nagy Magyarország és a Trianon utáni Magyarország térképe egymásba helyezve, érzékeltetve az elszakított területeket, és a **TRIANON / 1920. június 4.** felirat van.

2. A trianoni békediktátumra emlékeztet.

A **trianoni békeszerződés** (magyar forrásokban gyakran békediktátum, illetve kényszerszerződés, békeparancs) az első világháborút lezáró Párizs környéki békeszerződések rendszerének részeként a háborúban vesztes Magyarország (mint az Osztrák–Magyar Monarchia egyik utódállama) és a háborúban győztes antant szövetség hatalmai (Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország, Japán, Belgium, Kína, Kuba, Görögország, Nicaragua, Panama, Lengyelország, Portugália, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén Állam, Sziám és Cseh-Szlovákország) között létrejött békeszerződés, amely többek között az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása miatt meghatározta Magyarország új határait.

A szerződésben a győztes felek kijelentik, hogy Magyarország felelős a háborúban győztes államoknak okozott károkért (161. cikk), a VIII. rész további cikkeiben és függelékeiben pedig részletesen szabályozzák az ennek következtében teljesítendő jóvátétel feltételeit.^[6] A szerződésbe foglalt megállapítások meggyeztek az Edvard Beneš cseh politikus által megfogalmazottakkal, aki így vélekedett: *„Az egész világ elborzadt ... és megértette, hogy a háborút nem egyedül az egykori Osztrák–Magyar Monarchia végzetes politikája robbantotta ki, hanem sokkal inkább Budapesten, mint Bécsben készítették elő.”*

A trianoni békeszerződést a Magyar Királyság nevében az 1920 márciusában Horthy Miklós által kinevezett Simonyi-Semadam-kormány képviselőjében és felhatalmazásával Benárd Ágost, a magyar kormány népjóléti és munkaügyi minisztere, a küldöttség vezetője és Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ és államtitkár írta alá. A választás azért esett rájuk, mivel a rangos és közismert politikusok egyike sem akarta magát kompromittálni a hazánkra nézve végzetes és máig is meghatározó trianoni békeszerződés aláírásával.

3. 2002-ben avatták fel.

4. A Millenniumi Emlékparkban van. Fő út.

5. A két világháború között az ország életére rányomta bélyegét a trianoni békediktátum. A második világháború után az államszocialista rendszerben szóba sem lehetett hozni e szomorú történelmi eseményt. 1990 után sok település emelt valamilyen emléket e tragikus eseményre figyelmeztetve.

6. – Trianon-legendák / Ablonczy Balázs. Jaffa Kiadó. Budapest, 2010.

7.

1956-os emlékkereszt

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület és a község önkormányzata állította. **Ráki Ernő** készítette.

A kereszten lévő fatábla vésett felirata: **In / memorim / 1956.**

2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékére készült. (Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!)

3. 2002-ben avatták fel.

4. A Millenniumi Emlékparkban van. Fő út.

5. A Bódva völgyében nem került sor fegyveres konfliktusra a forradalom alatt, azonban szinte valamennyi településen létrejöttek a munkástanácsok.

Meszesen fegyverrejtegetésért két személyt ítélt el 1957-ben az edelényi járásbíróság. Mindkettőjüket 1 év 6 hónapi börtönbüntetésre ítélte, melyet a másodfokon eljáró Miskolci Megyei Bíróság 3, illetve 8 hónapi börtönbüntetésre csökkentett.

6. – Borsod-Abaúj-Zemplén Megye 1956. Abaújszántói, Edelényi és Encsi Járás /
Kis József. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 2008. 93. p.
– www.meszes.hu (A község honlapja.)

7.

A második világháború meszesi harcainak emléktáblája

1. A meszesi Faluszépítő Egyesület és az önkormányzat készítette.
A tábla felirata:

**Ez a lövészárk 1945
januárjában a meszesi
és környékbeli népek
málenkij robotjával
ásattatott
2002.**

2. A második világháború meszesi harcainak emlékére készült a tábla.

3. 2002-ben helyezték el.

4. A református templom dombjának észak-keleti oldalán van az egykori lövészárk mellett. Petőfi Sándor u.

5. „A Meszest elfoglaló oroszok a munkaképes lakosságot összegyűjtötték egy-két környékbeli településről és arra kényszerítették őket, hogy a Berek feletti dombháton, Rakacaszend irányába „védvonalat” építsenek ki. A hosszan elnyúló

árkokat (árokrendszert) ma is megsejmlélhetjük az említett területen.” (Hornyák, 128-130. p.)

6. – A királyné faluja, Meszes / Hornyák Gyula. Meszes Község Önkormányzata. Meszes, 2000. 128-130. p.

7.

Meszes környéki és határon túli fejfagyűjtemény

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület és a község önkormányzata állította. Ráki Ernő készítette a kopjafákat.

A fatáblán a következő felirat van: **MESZES KÖRNYÉKI / ÉS HATÁRON TÚLI / FEJFAGYŰJTEMÉNY**. A fejfákon vésett betűkkel szerepel a minta helye és az, hogy férfi, nő vagy gyerek számára készült az a típusú sírjel.

2. A református temetők egykor használt sírjeleinek megőrzésére készült.

3. 2003-ban avatták fel.

4. A református templomhoz vezető nyugati gyalogösvény mellett helyezték el. Sajnos már 2017-ben a fatábla nem volt meg, és a fejfák is igen rossz állapotban voltak. Van, amelyik kidőlt. Petőfi Sándor u.

5. A Bódva-völgy reformátusok lakta településein az elhunyt emlékére faragott fejfákat helyeztek el. Mára ezeknek a sírjeleknek a többsége tönkrement, s egyre ritkábban találkozunk velük a temetőkben.

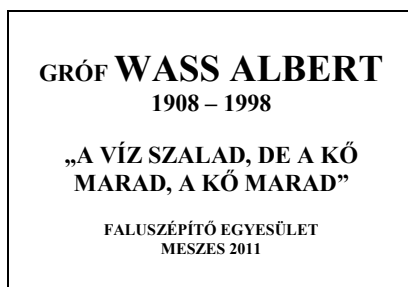
6. – www.meszes.hu (A község honlapja.)

7.

Wass Albert emléktáblája

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület állította.
A tábla felirata:

2. Az író emlékére készült. (Wass Albert életrajzát lásd a 103. oldalon!)
3. 2011-ben avatták fel.
4. A Millenniumi Emléparkban áll. Fő út.
5. Egy, a Meszes határában bányászott mészkösziklán helyezték el az emléktáblát.
6. – www.meszes.hu (A község honlapja.)
- 7.

Az I-II. világháború meszesi hősi halottainak emléktáblája

1. A Meszesi Faluszépítő Egyesület állíttatta.

A tábla felirata:

AZ I.-II. VILÁGHÁBORÚ HŐSI HALOTTAI	
CZIDOR ISTVÁN	HORVÁTH FERENC
DOBÓCZI KÁLMÁN	JUHÁSZ ISTVÁN
GAZDIK GYÖRGY	KOVÁCS IMRE
IGNÁCZ FERENC	PÁSZTOR ANDRÁS
KERESZTESI FERENC	POZSGA ISTVÁN
OLAJOS JÓZSEF	TIMKÓ ISTVÁN
ULISNYÁK ANDRÁS	
VÉCSEI ISTVÁN	
FALUSZÉPÍTŐ EGYESÜLET MESZES	

2. A két világháború meszesi áldozatainak emlékére készült.

3. 2011-ben avatták fel.

4. A Millenniumi Emlékparkban lévő Millenniumi emlékmű előoldalán helyezték el. Fő út.

5. A két világháborúban hősi halált halt meszesiek emlékére már volt emléktábla a temetőben lévő harangtorony falán, amikor a tábla készült.

6. – www.meszes.hu (A község honlapja.)

7.

A II. világháborúban elhurcolt zsidó áldozatok emlékműve

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 113-114. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

RAKACASZEND

A református templom régi famennyezete készítésének felirata

1. A református gyülekezet készítette.

A festett famennyezeten lévő felirat: **Anno 1657 DOMINI DIE 27 JULI ProT. M. G. ROZ**

2. A templom famennyezetének készítése emlékére készült.

3. 1657. július 27-én készítették.

4. A templom festett famennyezetének szélesebb keresztlécén van. Kopasz u. 20.

5. A belső tér hatását a hajót és a nyugati apszist lefedő festett famennyezet határozza meg. A hajó hossz tengelyével párhuzamosan rakott deszkák alkotta felület három, jól elkülönülő részre tagolódik Keleti szélső és középső harmadát szélesebb keresztléc választja el, melyen az 1657-es évszámú felirat olvasható. A dátum a tőle jobbra és balra lévő két szakasz építési idejét jelöli. A harmadik rész az 1821-ben készült festett famennyezet.

A festett famennyezet a második, ma is eredeti helyén lévő legrégebbi ilyen emlék Magyarországon, korban csak az 1650-ben készült szentsimoni előzi meg.

6. – Adalékok a rakacaszendi református templom történetéhez / Joó Tibor, Ribári Zoltán = Műemlékvédelem, 10. évf. 4. sz. (1966) 252-254. p.

– Rakacaszend: Református templom / H. Vladár Ágnes. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1999. Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára 608. szám.

7.

A református templom új famennyezete készítésének emléktáblája

1. A református gyülekezet készítette.

A tábla felirata:

**Festetett
R. Jós: által 1821
Esz: Aprben**

2. A bővített rész famennyezete festésének emlékére készült.

3. 1821-ben helyezték el.

4. A templom festett famennyezetén van. Kopasz u. 20.

5. A két famennyezet közti, csaknem két évszázadnyi különbség a mennyezetek mintázatán is látszik. A korábban készített festés lényegében néhány motívum variálásából áll. Jellegzetessége, hogy túlnyomórészt sablonnal festették, ami ebben a korban ritka.

A nyugati részen lévő famennyezet-bővítmény nem csak síkban csatlakozik a korábbihoz, hanem mintájában is. Látszik, hogy tudatosan törekedtek erre a meglévő formakészlet átvételével és alkalmazásával.

6. – Adalékok a rakacaszendi református templom történetéhez / Joó Tibor, Ribári Zoltán = Műemlékvédelem, 10. évf. 4. sz. (1966) 252-254. p.

– Rakacaszend: Református templom / H. Vladár Ágnes. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1999. Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára 608. szám.

7.

A református templom felújításának emléktáblája

1. Az Országos Műemléki Felügyelőség állította.

A tábla felirata:

MŰEMLÉK

**A TÉGLÁBÓL ÉPÜLT KORÁBBI RÉSZE
XII. SZ-I, MELLÉ ÉPÍTETTÉK A MA
IS ÁLLÓ KÖTEMPLOMOT A XIII. SZ.
MÁSODIK FELÉBEN. 1820-21-BEN
A KORÁBBI RÉSZT LEBONTOTTÁK.
ÉS AZ ÉPÜLETET NYUGAT FELÉ
BŐVÍTETTÉK.**

**„FELTÁRTA ÉS HELYREÁLLÍTOTTA AZ ORSZÁGOS
MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG 1970-74-BEN.”**

2. A református templom felújításának emlékére készült.

3. 1974-ben helyezték el.

4. A református templom falán van. Kopasz u. 20.

5. A régészeti kutatást Pálóczi-Horváth András, a középkori festés feltárását Rády Ferenc végezte.

A kutatási eredmények alapján megtervezett műemléki helyreállítás célja első-sorban a középkori templomoknak a bemutatása volt, különös tekintettel a XII. századi épület alaprajzának kiemelésére, jelzésére, értelmezésére. Az értékek megőrzésére törekedtek, így a festett famennyezet, a freskótöredékek, a berendezés megóvására, restaurálására.

A freskókat Pintér Attila restaurálta, az egykori déli kapu faragott köveit Csi-szovszky György állította össze és helyezte el, a kertészeti rendezést Örsi Károly végezte.

6. – Rakacaszend román kori templomának műemléki helyreállítása / H. Vladár Ágnes = Műemlékvédelem, 22. évf. 2. sz. (1978) 140-152. p.

– A rakacaszendi református templom régészeti kutatása / Pálóczy Horváth András = Communicationes Archaeologiae Hungariae 1984. 109-145. p.

– Rakacaszend: Református templom / H. Vladár Ágnes. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1999. Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára 608. szám.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 115-117. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

RAKACA

Hősök tornya az I. és II. világháborúban elesettek emlékére

A Hősök tornyáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 117-119. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A Borbála Könyvtár építésének emléktáblája

1. Hlebick János, **rakacai** születésű és Amerikában élő idős férfi anyagilag támogatta a Borbála Könyvtár építését. A Művelődésügyi Minisztérium, valamint a megyei és a járási tanács ugyancsak hozzájárult a költségekhez.

A könyvtár falán elhelyezett emléktábla felirata:

ÉPÜLT 1972-BEN
HLEBICK JÁNOS, A KÖZSÉG SZÜLÖTTE
KEZDEMÉNYEZÉSÉRE ÉS ANYAGI TÁMOGA-
TÁSÁVAL, AKI EZZEL ÉDESANYJÁNAK
BORBÁLÁNAK ÉS A FASIZMUS ELLENI
HARCBA ELESETT ERNŐ FIÁNAK
ÁLLÍTOTT EMLÉKET.

2. Édesanyja, Borbála és a fasizmus elleni harcban elesett fia emlékére építtette Hlebick János.

3. 1972. november 25-én avatták fel a könyvtárat.

4. A Borbála Könyvtár falán helyezték el. Petőfi Sándor út 94.

5. Az új könyvtárat és szobrot Varga Gáborné, az edelényi kerület országgyűlési képviselője, az országgyűlés alelnöke, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács elnökhelyettese avatta fel.

6. – A rakacai könyvtáratavításra / Varga Gáborné = Borsodi Könyvtáros, 12. évf. 1. sz. Miskolc, 1973. 9-11. p. Fotók a hátsó belső és külső borítón.

– Egy könyvtáralapító halálára / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 14. évf. 1. sz. 1975. 30. p.

7.

Ölében gyermeket tartó ülő anya

1. A könyvtár előtt az avatáskor helyezték el a szobrot, amely **Pató Róza** szobrászművész alkotása. Valószínűleg a Képzőművészeti Lektorátus ajándékozta a községnek.

Pató Róza szobrász, éremművész, Törökszentmiklóson született 1934. október 2-án. 1954-60 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanul, mesterei: Pátzay Pál, Somogyi József.

Tanulmányúton járt több kelet- és nyugat-európai országban. Budapesten él. Konceptiójában természetelvű, formanyelvében klasszicizáló művészete a mindennapi élet jelenségeit dolgozza fel, hol zsánerszerűen, hol jelképes célzattal. Erőssége a portré- és a gyermekábrázolás, kedveli az anyaság témakörét. 1967 óta az országos rendezvények (Hatvani Portrébiennálé, Soproni Érembiennálé,

Vásárhelyi Őszi Tárlat stb.), ill. a magyar művészek külföldi bemutatóinak rendszeres résztvevője. Több ízben kiállított a ravennai Dante Biennálén és a gabrovói Humor és Szatíra Biennálén (BG). Kisplasztikák, érmek és plakettek mellett megbízásra köztéri plasztikákat is készít.

Díjai: 1970: a Szegedi Nyári Tárlat díja; a kisplasztikai pályázat II. díja; 1972: Lektorátusi nívódíj; az Ezüstgerely pályázat nagydíja; 1985: Szocialista Kultúráért; a Dante Biennálé bronzérme, Ravenna; 1988: a Szolnok megyei Tanács művészeti díja; Pro Urbe, Törökszentmiklós; 1990: az Ezüstgerely pályázat különdíja; Budapestért emlékérem; 1991: a Katona József-pályázat III. díja; a Magyar Hitelbank művészeti ösztöndíja; 1992: a 39. Vásárhelyi Őszi Tárlat díja; 1995: Pro Arte Hatvan; X. Országos Portrébiennálé, Hatvani Galéria, bronzdiploma; 2000: Ló és lovas c. kiállítás, fődíj; Zichy-kastély, polgármesteri különdíj.

2. Édesanyja, Borbála és a fasizmus elleni harcban elesett fia emlékére építtette Hlebick János.

3. A szobor 1971-ben készült. 1972. november 25-én avatták fel a könyvtárral együtt.

4. A Borbála Könyvtár előtt áll. Petőfi Sándor út 94.

5. Az új könyvtárat és szobrot Varga Gáborné, az edelényi kerület országgyűlési képviselője, az országgyűlés alelnöke, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács elnökhelyettese avatta fel.

A könyvtár épülete ma már üres, bezárták, csak a szobor árválkodik előtte.

6. – A rakacai könyvtáratavásra / Varga Gáborné = Borsodi Könyvtáros, 12. évf. 1. sz. Miskolc, 1973. 9-11. p. Fotók a hátsó belső és külső borítón.

– Egy könyvtáralapító halálára / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 14. évf. 1. sz. 1975. 30. p.

7.

VISZLÓ

I. világháborús hősi síremlék, a háborúban szerzett sebesülés vagy betegség által otthonukban elhunytak emlékére

A síremlékről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 120. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

I. és II. világháborús emléktábla

Az emléktáblákról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 121-123. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Idős asszonyfej

1. A háztulajdonos fia, Dr. Kisida Elek állíttatta. A szobor készítőjét nem ismerjük.
2. Dr. Kisida Elek édesanyját ábrázolja, az ő emlékére készült.
3. 1980-as évek.
4. A Kisida-ház előkertjében áll.
5. Dr. Kisida Elek szülőháza ma már romos állapotban van, a porta elgazosodott. A szobor megérdemelné, hogy megmentjük.
6. – Millenniumi Bódva-völgyi képeskönyv / Hadobás Pál, Koleszár Krisztián, Laki-Lukács László. Bódva-völgyi Gazdaságfejlesztő Alapítvány. Edelény, 2000. 91. p.
– Bódva-völgyi kortárs irodalom / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2007. 35-36. p. Edelényi Füzetek 37.
- 7.

Fedor János címzetes főesperes emlékkeresztje.

1. A görögkatolikus egyházközség állíttatta.

A kereszt vízszintes szárain lévő felirat:

**FEDOR JÁNOS
C. FŐESPERES VISZLÓI PARÓKUS
1903 - 1996**

2. Fedor János címzetes főesperes emlékére készült, aki 1932-1996 között volt Viszló parókusa.

3. 1996-ban készült.

4. A görögkatolikus templom falán helyezték el, a bejáratától jobbra.

5. Kettős fakereszt.

6. – www.migorkat.hu (A Miskolci Egyházmegye honlapja.)

7.

A pápai nuncius látogatásának emlékoszlopa és emléktáblája

1. A görögkatolikus egyházközség készítette. Az emlékoszlop faragóját nem ismerjük.

A tábla felirata:

Emlékfa
Ültette:
Karl Josef Rauber
Nuncius, 2000. X. 12.

2. A pápai nuncius látogatásának emlékére helyezték el.

3. 2000. október 12-én készült.

4. A görögkatolikus templom mellett van.

5. A nuncius emlékfát ültetett, de az kipusztult, így került a kopjafa a kipusztult fa helyére.

6. – www.migorkat.hu (A Miskolci Egyházmegye honlapja.)

7.

A községben szolgált görögkatolikus parókusok emléktáblája

1. A görögkatolikus egyházközség állíttatta a Fedor család támogatásával. Az emléktábla felirata: Kisfalusi János papságának befejező évét (mely halálának éve is) utólag véshették a táblára

A VISZLÓI PARÓCHIA PAPJAI	
1609-	BATKÓ N.
1750-1785	IVANCSICS FANCSALSZKI
1785	DIVARK MILÁN
1785-1822	GEORG CSIRSZKI
1822-1833	STEFÁN GAGANECZ /EPERJES 2. PÜSPÖKE/
1833-1842	ANTONIUS KISS
1842-1852	UJHELYI ANTAL
1852-1887	RUSZINKÓ MIHÁLY
1887-1900	ANDREJCZÓ MIKLÓS
1900-1904	SZEDLÁK SÁNDOR
1904-1920	BOBÁK JÁNOS
1920-1932	DR. BUBNÓ ANDOR
1932-1996	FEDOR JÁNOS
1996	LIPUSZ LÁSZLÓ
1996-2007	KISFALUSI JÁNOS

2. A községben szolgált görögkatolikus parókusok emlékére készült.

3. 2000-ben állították.

4. Az Urunk Mennybemenetele görögkatolikus templomban van, a harangtorony felőli bejáratnál, a jobb oldalon. Fő út 71.

5. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából a környék több templomában is helyeztek el emléktáblát az ott szolgált papok emlékére.

6. – A védett Cserehát / Kisfalusi János. Magánkiadás. Viszló, 2001. 170. p.

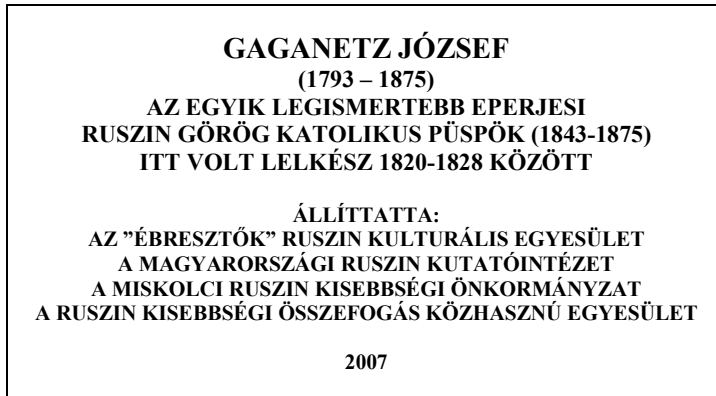
7.

Gaganetz József görögkatolikus püspök emléktáblája

1. A görögkatolikus egyházközség állíttatta.

A tábla felirata: (Csak a magyar nyelvű feliratot közöljük a ruszint nem.)

2. Gaganetz József eperjesi görögkatolikus püspök emlékére készült, aki Viszlón is szolgált 1822 és 1833 között.

3. 2007-ben készült.

4. Az egykori görögkatolikus parókia falán helyezték el. Fő út 71.

5. A paróki ma már üresen áll. A Viszlón szolgált parókusok emlékére állított emléktábla és ezen emléktábla között ellentmondás van. A parókusok emléktábláján Gaganecz István szerepel, ezen Gaganetz József és az elsők a szolgálati idő 1822-1833, ezen 1820-1828. A Gaganetz József a helyes név.

6. – www.migorkat.hu (A Miskolci Egyházmegye honlapja.)

7.

Kisfalusi János síremléke

1. A család állíttatta.

A síremlék felirata:

A JÓ ISTEN GONDVISELÉSÉBEN
ÉS AZ ISTEN SZÜLŐ OLTALMA
ALATT ÉLTÜNK ÉS PIHENÜNK
KISFALUSI JÁNOS
GÖRÖGKATOLIKUS ÁLDOZÓPAP
1920 – 2007
KISFALUSI ILONA
KALOCSAI NŐVÉR
1924 – 20

2. Az egykori rakacai és viszlói görögkatolikus parókus emlékét őrzi.

Kisfalusi (Kondás) János görögkatolikus parókus, egyházi író, Istvánffy Gyula-díjas helytörténész.

Viszlón született 1920. március 24-én kisparaszti családban. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd húsz éves koráig, a katonasághoz történt bevonulásáig földművesként dolgozott Viszlón. A katonaságnál kezdte meg a polgári iskolai tanulmányait. A második osztályt már nem folytathatta, mert 1943. december 30-án felszerelték és újabb utánpótlással elindították a frontra. Tüdőbeteg lett és 1944. júliusig a miskolci kórházban, majd Budakeszin és Pelsőcön volt katonai szanatóriumban. Ez a betegség mentette meg a fronttól és a fogságtól. 1945. április végén besorozták az új hadseregbe, júliusban leszerelték, majd ősszel újra behívták. Amikor leszerelt, **Edelényben** dr. Borsovai-Lengyel Gyula ügyvéd irodájában dolgozott, és magánúton folytatta tanulmányait. Jogászok biztatták, hogy tanuljon tovább és végezze el a jogot, a rakacai Bobák görögkatolikus kanonok viszont arra biztatta, hogy a papi pályát válassza.

Felvették Budapestre, a jogi karra, de nem ment el az egyetemre, hanem a nyíregyházi görögkatolikus szemináriumban kezdte meg tanulmányait 32 éves korában.

Még tanulmányai befejezése előtt, 1957-ben felszentelték, és a vizsgák után **Szuhakállóba** helyezték. 1958-ban **Rakacára** került, ahol 1991-es nyugdíjazásáig szolgálta a görögkatolikus gyülekezetet. Nyugdíjba vonulása után szülőfalujában, Viszlón telepedett le, és haláláig, 2007. január 27-ig volt a gyülekezet lelki atyja. Viszlóról sok zarándokcsoporthoz vezetett különböző városokba.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület Istvánffy Gyula honismereti pályázatára számtalan dolgozatot készített, melyekkel szép eredményeket ért el. Dolgozatai megtalálhatók az Edelényi Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteményében. A sikeres pályázatok serkentették arra, hogy könyveket írjon életéről, a környező településekről és az egyházáról. A Magyar Kultúra Lovagja (2000).

3. 2007-ben készült.
4. A község temetőjében van.
5. Több mint 20 helytörténeti és egyháztörténeti írása jelent meg magánkiadásban.
6. – Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 144-146. p.
- 7.

DEBRÉTE

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 124-126. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

TORNASZENTJAKAB

Nepomuki Szent János-szobor

1. A római katolikus egyházközség állította.
2. Nepomuki Szent János tiszteletére készült. (Életrajzát lásd a 30. oldalon!)
3. A 18. században készült.
4. Korábban a római katolikus templom tornyában lévő román kori kapuzatban volt. Jelenleg a tornaszentjakabi plébánia falánál kialakított kőfülkében van. Állítólag a szobor eredetileg nem volt festve. Az egyházközség ma Hidvégárdó fi-liája, így a plébániahivatal is ott van.

5. A Szent Jakab Apostol római katolikus templom déli homlokzatán, befalazott román kapuzatban volt korábban a barokk szobor.

6. – Megyénk Nepomuki Szent János szobrai / Fehér József = Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26. sz. (1989). 190-201. p.

7.

*A szobor a régi helyén, a toronyban lévő kapuzatban.
Fotó: kirandulastervezo.hu.*

Jelenlegi helyén, a parókia épületének oldalán

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 126-128. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Kopjafák és lélekharang a település 1000 éves fennállására

1. A község önkormányzata állította. A kopjafákat **Görcsös Gábor** készítette, a lélekharangot **Gombos Miklós** öntötte.

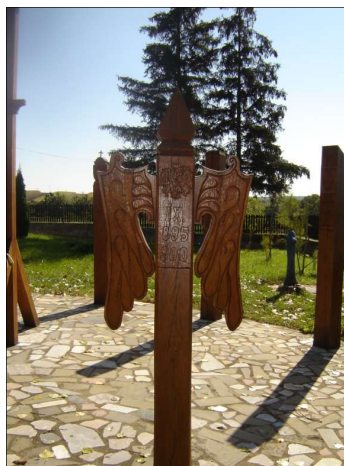

Görcsös Gábor fajaragó

Gombos Miklós harangöntő

2. A község fennállásának 1000 éves évfordulójára készültek.
3. 2002. augusztus 20-án avatták fel.
4. A község temetőjében van.
5. A kopjafákon a magyar történelem egy-egy jelentős eseményének évszáma szerepel. Félkörívben helyezkednek el, középen a falábra függesztett, bronzból készült lélekharang áll. Római katolikus és református szertartás szerint megszentelték a kopjafákat és a harangot. A polgármester ekkor dr. Simkó László volt.
6. – Kopjafákkal emlékeztek = Észak-Magyarország, 58. évf. 197. sz. (2002. aug. 24.) 4. p.
- 7.

Fotó: Béres Gyula.

SZŐLŐSARDÓ

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 129-130. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 130-131. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

TERESZTENYE

Emléktábla a református templom első famennyezetének készítéséről

1. Az egyházközség készítette.

A tábla felirata:

**EGY DOLGOT KERTEM ÉN AZ URTOL
MOST IS AZONT KÉREM HOGY LAK
HASSAM AZ URNAK HÁZÁBAN ELLE
TEMNEK MINDEN IDEJEBEN HOGY
LÁTHASSAM AZ URNAK SZÉPSÉGÉT
ÉS LÁTO-GASSAM AZ Ő TEMPLOMÁT
PADOLTATOTT EZ ISTEN HÁZA
1761-DIK ESZTEN: N: BIRÓ JÁ-NOS
BIRÓ MIHÁLY IDEJEKBEN
IDŐSB VARRÓ GERGELY BIROSÁGÁBAN
SIGO ISTVÁN EGYHÁZFISÁGÁBAN:**

2. A református templom első famennyezetének elkészítését ötökitette meg.

3. 1761-ben festették.

4. A református templom nyugati karzatának oldalán van (a nagykar alatt.). Rákóczi utca.

5. Az aprócska falu fölött, a Galya-erdő mészkősziklás hegyoldalában, hatalmas hársfáktól övezve áll a református templom. 1797-ben emelték az 1743-ban épült korábbi templom helyén.

A templom nyugati és keleti fakarzatának mellvédjét díszítő festett táblák a korábbi templomból kerültek át, melyeket 1761-ben készítettek. Az előző templom festett kazettái közül 46 egész, 3 fél és 6 hiányos maradt meg.

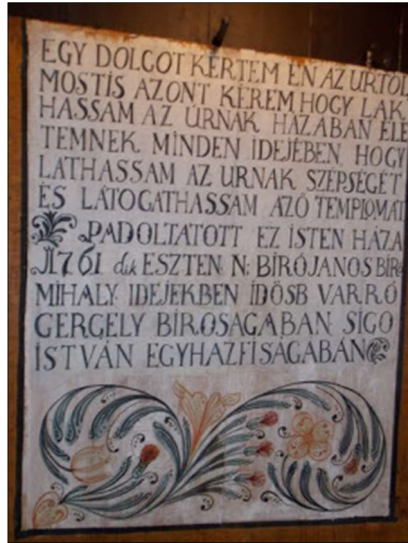
6. – Tiszáninnen református templomai / Várady József. Borsodi Református Egyházmegye. Miskolc, 1989. 334-335. p.

– Bódva völgye – Edelény környéke (Képes műemlékjegyzék VI.) Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 1992. 34-35. p.

– Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 68-71. p. Gömör Néprajza XXXVI.

– Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, é. n. [2000 I. kiad.; 2003 II. kiad.] 24-26. p.

7.

Felirat az új református templom építésének emlékére

1. Az egyházközség készítette.

A tábla felirata:

TISZT.T: LOVAS ISTVÁN URAM IDEJÉBRN TSINALTATOTT AZ ISTEN HÁZA 1797 ESZTEN-
DÓBEN IDÓSB ÖTVÖS ISTVÁN BIROSAGABA SIGO ANDRÁS IDEJEK BEN BELLEI JOSEF KÜ-
RATORSÁGÁBAN VARRO FERENC EGYHÁZFISÁGÁBAN OSKOLA MESTER KIS MIHAL.

2. Az új református templom elkészítésének emlékére készült.

3. 1797-ben festették.

4. A református templom keleti karzatának peremén található (a kiskar peremén van a szöveg.). Rákóczi utca.

5. A tájba illő egyszerű épület a zömök toronnyal, a szép vonalú körítőfallal, a nyáron dúslombú hársfákkal, háttérben a sziklás hegyoldallal festői látványt nyújt.

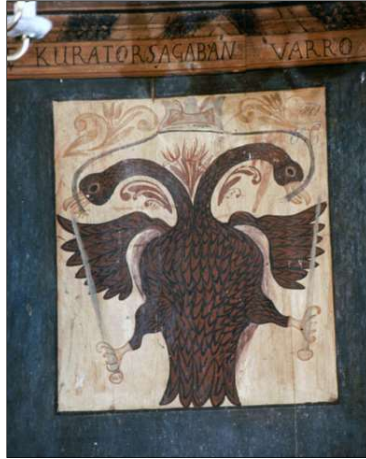
6. – Bódva völgye – Edelény környéke (Képes műemlékjegyzék VI.) Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 1992. 34-35. p.

– Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 68-71. p. Gömör Néprajza XXXVI.

– Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósavfő, é. n. [2000 I. kiad.; 2003 II. kiad.] 24-26. p.

– Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 401. p.

7.

Részlet a feliratból a karzat peremén

Kompozíció fából

1. Fafaragó tábor alkalmával készítette az egyik résztvevő. Az alkotót nem ismerjük.
2. A település díszítésére készült.
3. Az 1990-es évek végén volt a fafaragó tábor, akkor helyezték el.
4. Az egykori iskola épülete előtt áll. Rákóczi utca.
5. Nyitott tenyerű kéz között a bal oldalon Szűz Mária arcképe, a jobb oldalon egy templomtorony van. A kompozíció terméskőből rakott alapon áll, melyhez félköríves, terméskő lépcső vezet.
6. – www.programturizmus.hu/telepules-teresztenye.html

7.

ÉGERSZÖG

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 132-134. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A Szabadság-barlang felfedezésének emléktáblája

1. Az Élelmiszeripari Minisztérium Kinizsi Sportkörének barlangkutató csoportja, a barlang feltárói készítették.

A tábla felirata:

**ÉGERSZÖGI
SZABADSÁG CSEPPKÓBARLANG
FELTÁRTA
BALÁZS DÉNES
BALÁZS LAJOS
STEFANIK GYULA
POZSGAI SÁNDOR
CSUPOR ISTVÁN
.....**

2. A barlang feltárásának emlékére készült.

3. 1955. július 24-én avatták fel.

4. A barlang bejárata fölött helyezték el a Dász-töbörben.

5. 1954. december 11-én a napi sajtóban néhány sor tájékoztatta az olvasókat, hogy új cseppkőbarlangot fedezett fel Égerszög község határában az Élelmiszeripari Minisztérium barlangkutató csoportja. A barlangrendszeret Égerszögi Szabadság Cseppkőbarlangnak nevezték el. Az Aggteleki-karszt harmadik leghosszabb, 2717 m-es barlangjának feltárását hosszú és keserves munka előzte meg. Az Égerszög közelében fekvő, 453 m magas Pitics-hegy csúcsától 500-800 m-re nagyméretű dolina fekszik, az ún. Dász-töbör, amelynek alján a víz 10-15 m átmérőjű, tölcészerű víznyelőben tűnt el. Már Jakucs László megpróbált a nyilvánvalóan létező barlangba behatolni, de 1952-ben pénzügyi fedezet hiányában és az állandóan omló sziklatömböktől veszélyeztetve munkájuk nem vezetett eredményre.

1955. július 24-én volt a barlangavató ünnepély a Dász-töbörben, melyet Égerszög tanácsa szervezett meg. A környék településeiről is sokan vettek részt a rendezvényen. A népi együttesek táncokat mutattak be, cigányzene szólt. Először nyílt alkalom arra, hogy a nemrég elkészült bejárati tårón át a lakosság is megismerkedjen a barlang első részével. A feltárásban élenjáró barlangkutatók és helybeli segítőitársaik díszokleveleket, ajándékkönyveket kaptak.

6. – A Szabadság-barlang / Balázs Dénes = Karszt és Barlang 2. félév (1961) 61-75. p.
– Égerszögi jubileum = Karszt és Barlang 2. félév (1974) 93-96. p.
– Az égerszögi Szabadság-barlang felfedezése / Csekő Árpád = Karszt és Barlangkutatás 10. évf. (1981-1995) 131-140. p.
– Ünnepi megemlékezés Szabadság-barlang felfedezésének negyvenedik évfordulója alkalmából / Dr. Szunyogh Gábor = Karszt és Barlangkutatás 10. évf. (1981-1995) 167-168. p.
– A csepegő kövek igézetében / Balázs Dénes. A szerző kiadása. Érd, 1994.
– Hatvan éve fedezték fel az Égerszögi Szabadság-barlangot = A Borsodi Tájház közleményei 35-36. (2014) Edelény. 63-67. p.

7.

A barlang avatása 1955-ben.

Történelmi emlékoszlop

1. Az Égerág Alapítvány állíttatta. Az emlékoszlop **Görcsös Gábor** fafaragó és **Kis Árpád** kovácmester munkája.

Görcsös Gábor fafaragó.

Kis Árpád kovácmester.

2. A magyar történelem sorsfordító eseményeinek emlékére készült.

3. 2006. október 20-án avatták fel.

4. A református templom kertjének szomszédságában áll.

5. Az emlékoszlopon 36 történelmi évszám szerepel. Az avatáskor Tóth György, az Égerág Alapítvány Kuratóriumának elnöke tartott beszédet, majd Béres Gyula történelem-tanár az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulójáról emlékezett meg, amit az emlékoszlop avatásával együtt ünnepeltek.

6. – Égerszögről... / Tóth György. Égerág Alapítvány. Égerszög, é. n. [2007] 14-20. p.

7.

Fotó: Tóth György.

PERKUPA

Nepomuki Szent János szobor

1. Az egyházközség állította.
2. A szent tiszteletére készült. (Nepomuki Szent János életrajzát lásd a 30. oldalon!)
3. Nincs adatunk, hogy mikor készült.
4. A Szent István király római katolikus templom előtt áll félköríves alaprajzú védőépületben. Kossuth Lajos út 10.
5. A Bódva-völgy több településén találkozhatunk a folyók, hidak, hajósok, vízimolnárok, halászok védőszentjének szobrával.
6. – <https://dunaiszigetek.blogspot.com/p/nepomuki-szent-janos.html>
- 7.

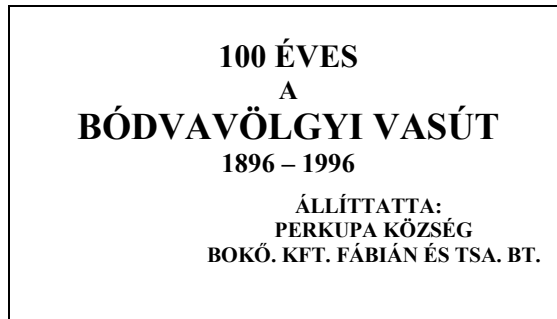

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 135-138. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A 100 éves Bódva-völgyi vasút emléktáblája

1. A Perkupa község, BOKÓ Kft., Fábián és Társa Bt. állította.
A tábla felírata:

2. A Bódva-völgyi vasút fennállásának 100. évfordulója alkalmával helyezték el.

3. 1996. augusztus 24-én avatták fel.

4. A vasútállomás falán helyezték el.

5. A vasútvonal elődjét a *Boldvavölgyi HÉV* társaság építette. A MÁV sajoécségi állomásától induló helyiérdekű vasútvonal Tornán csatlakozott más HÉV társaságok vonalaihoz. Az akkor 57,5 km hosszú vasútvonalat 1892. augusztus 23-án adták át a forgalomnak. A vasút végig a Bódva völgyében haladt, ennek ellenére jelentős földmunkával alakították ki az alépítményt. Több mint száz műtárgyat építettek a vonalon, a legjelentősebb a fából épült, 10×10 m nyílású Sajó-híd, valamint az ugyancsak fából épült, 4×10 m nyílású Bódva-híd. A vasút felépítménye 23,6 kg/fm tömegű „I” sínekből készült.

Egykor a mai Miskolc-Tornanádaska vasútvonal az országhatáron túl is folytatódott, Szepsin keresztül Kassáig közlekedtek a vonatok. Tornanádaskától a határig nyolc kilométer vaspálya vezet még, melynek végében találjuk Hidvégárdó elveszett megállóhelyet. A megálló ugyan messze esik a falutól, de még Magyarországhoz tartozik, a trianoni határmódosítás után a vonatok egy ideig még Miskolctól Hidvégárdóig (akkor Boldva-vendégi, később Bódvavendégi a megállóhely neve) jártak. Ma már nincs Tornanádaskától semmilyen forgalom, a megálló épületét is elbontották.

Az 1970-es években 7 pár vonat járt, és egy külön kirándulónovat Jósvalő-Aggtelek állomásig. 1994-ben a vonalon naponta 8 vonatpár közlekedett, kb. 1 óra 40 perces menetidővel, reggel és délután ideális csatlakozással az InterCity vonatokhoz. Ilyen esetekben a Budapest-Edelény út megtétele még a miskolci várakozással is kevesebb, mint 3 órát igényelt.

6. – Száz éves vasút a Bódva völgyében = Új Észak, 2. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 3. p.

7.

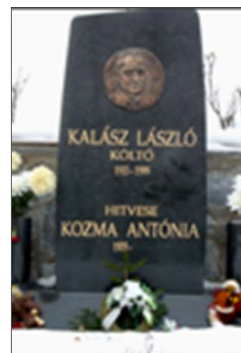

A tábla avatása. Fotó: Husonyicza Gábor.

Kalász László költő síremléke

1. A család állíttatta.
2. A költő emlékére készült. (Kalász László életrajzát lásd a 136. oldalon!)
3. 1999-ben készült.
4. A község temetőjében van. Bajcsy-Zsilinszki utca.
5. 1999. január 28-án családja, barátai és tisztelői Perkupán kísérték utolsó útjára Kalász Lászlót, a József Attila- és Radnóti-díjas költőt, a helység neves szülöttét.
6. – Költő a Bódva-völgyben. Kalász László születésének 65. évfordulója tiszteletére / Cs. Varga István. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, Edelény, 1998 (Edelényi füzetek, 17.)
 – Meghalt Kalász László = Észak-Magyarország. 55. évf. 21. sz. (1999. jan. 26.) 8. p.
 – Megkésétt köszöntők a költő koporsójánál = Észak-Magyarország. 55. évf. 24. sz. (1999. jan. 29.) 1. és 2. p.
 – Eltemették Kalász Lászlót = Déli Hírlap. 31. évf. 24. sz. (1999. jan. 29.) 4. p.
 – Kalász László emléke = Észak-Magyarország. 55. évf. 49. sz. (1999. febr. 27.) 19. p.

7.

Millenniumi kopjafa

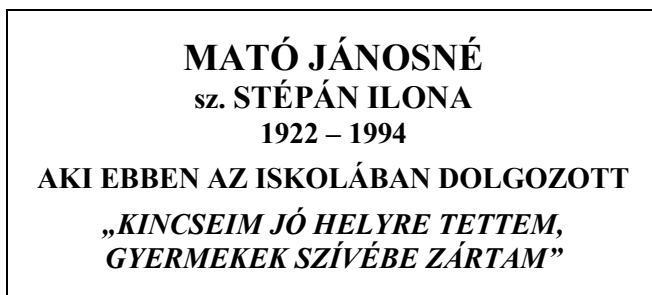
1. A község önkormányzata állíttatta. Nem ismerjük a készítőjét.
A kopjafán szereplő feliratok: **1000-2001; ISTEN ÁLDD / MEG / A MAGYART! / K. F.; PERKUPA / 669 ÉVES.**
2. A magyar államalapítás 1000. évfordulójának tiszteletére készült.
3. 2001. augusztus 4-én avatták fel.
4. A Szent István király római katolikus templom kertjében, a templom bejárata előtt, bal oldalon áll. Kossuth Lajos út 10.
5. A református templomban rendezett ünnepségen dr. Mikola István miniszter adta át a millenniumi emlékszűzlőt Juhász Imre alpolgármesternek és Vécsei Vilmos körjegyzőnek, a zászlóánya özv. Simon Lászlóné volt.
6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Könyvkiadó Rt. Budapest, 2001. 299. p.
– www.perkupa.hu (A község honlapja.)
- 7.

Mató Jánosné Stépán Ilona emléktáblája

1. A község önkormányzata állíttatta.

A tábla felirata:

2. Az iskola egykori tanítója-tanára és névadója emlékére készült.

Mató Jánosné Stépán Ilona Perkupán született 1922-ben. Szülőfalujában járt elemi iskolába, majd a polgárit és a tanítóképzőt Miskolcon végezte el. 1941-ben kapta meg a diplomáját és a Királyhelmece mellett Radon kezdte a pályáját. Másfél év után kérte, hogy a szülőfalujához helyezték közelebb, így került Vágáshutára, ahol a front megérkezéséig tanított. 1944. november 25-én ment férjhez. A háború után négy évig Hidvégarodón tanított. Édesanyja hívására mentek haza Perkupára. Elvégezte az egeri Tanárképző Főiskolán a magyar-történelem szakot, így tanító néniből tanárnő lett.

Verseket írt, és szülőfaluja és környéke helytörténetével is szívesen foglalkozott.

A perkupai iskolából ment nyugdíjba. 1994-ben hunyt el.

3. A 2000-es évek elején helyezték el.

4. A Stépán Ilona Általános Iskola főbejárata mellett, a bal oldalon helyezték el. Kossuth Lajos út 14.

5. A perkupai képviselő-testület döntése alapján vette fel az általános iskola a Stépán Ilona nevet.

6. – A tanító néni: Özv. Mató Jánosné / Filip Gabriella = Észak-Magyarország, 46. évf. 128. sz. (1990. jún. 2.) 4. p.

– Tanítónő: Mató Jánosné, született Stépán Ilona / Fecske Csaba = Észak-Magyarország, 1995. 20. sz.

7.

A 2006. évi imaév emlékkeresztje

1. A római katolikus egyházközség állította. **id. és ifj. Pekár József** Szepsi-i faragók munkája.

A kereszt talapzatán lévő tábla felirata:

2. A 2006-ban meghirdetett imaév emlékére készült.

3. 2006-ban helyezték el.

4. A Szent István Király római katolikus templom kertjében, a templom bejárata előtt, jobb oldalon áll. Kossuth Lajos út 10.

5. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia hirdette meg az imaévet. Körlevelük bevezetőjében a következőt írták: „A 2006. esztendő különleges évfordulók ideje nemzetünk történelmében. Október 23-án, Kapisztrán Szent János ünnepén az 1956-os forradalom és szabadságharc ötvenedik évfordulójára emlékezünk. De emlékezünk a nándorfehérvári diadal 550. évfordulójára is, arra a győzelemre, amelyet II. Mohamed szultán támadó hadseregével szemben Hunyadi János és Kapisztrán Szent János buzdítására a hazája védelmében összefogó keresztény nép aratott. Sok más évforduló mellett főleg ez a két nagy esemény indít minket arra, hogy a 2006. évre imaévet hirdessünk a nemzet lelki megújulásáért.”

6. – www.perkupa.hu (A község honlapja.)
– uj.katolikus.hu (A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia honlapja.)

7.

Kalász László költő emléktáblája

1. A község önkormányzata állította.

A tábla felirata:

2. A község szülötte, Kalász László József Attila-díjas költő emlékére készült. (Kalász László életrajzát lásd a 136. oldalon!)

3. 2008-ban avatták fel.

4. A róla elnevezett művelődési ház falán helyezték el. Kossuth Lajos út 6.

5. Az emléktáblán lévő, Kalász Lászlót ábrázoló domborművet valamikor 2010 környékén összetörték.

Az eredeti dombormű márványból készült, helyreállítás után a márványt mészkőre cserélték.

6. – Kalász Lászlóról nevezték el = Észak-Magyarország 64. évf. 85. sz. (2008. ápr. 11.) 9. p.

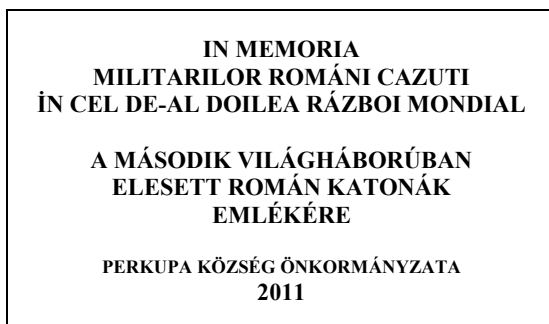
7.

A II. világháborúban elesett román katonák emlékműve

1. A község önkormányzata állította.

A 2011-ben elhelyezett tábla felirata:

2. A második világháború alatt a perkupa környéki harcokban elesett román katonák emlékműve.

3. 2011-ben készült, majd 2014-ben kiegészítették az elesettek nevét tartalmazó táblával.

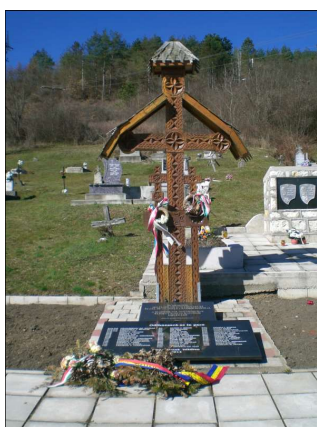
4. A község temetőjében áll. Bajcsy-Zsilinszky utca.

5. 1945. január 3-án a Szin irányába haladó román hadoszlopot német repülőgép-támadás érte. Több mint 40 román katona és egy perkupai civil lett a támadás áldozata. A perkupai plébános római katolikus szertartás szerint közös sírba temette az ismeretlen román katonákat.

6. – Bombázás Perkupa határában 1945-ben / Husonicza Gábor = Galyaság (A Galyasági Településszövetség negyedévi kiadványa. Perkupa) Új folyam, 2. sz. 2000 ősz. 36-38. p.

– www.perkupa.hu (A község honlapja.)

7.

A II. világháborúban megsebesült, otthonukban elhunyt katonák síremléke

1. A családok és a község önkormányzata állította.

2. A második világháborúban megsebesült, vagy megbetegedett, otthonukban elhunyt katonák síremlékei.

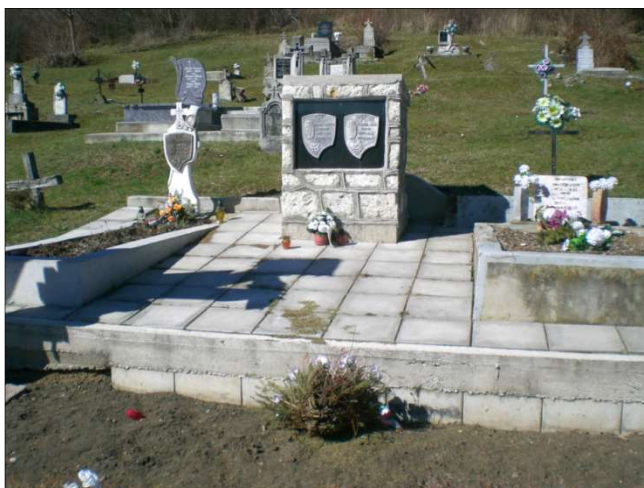
3. Az eredeti sírokat a család a katonák elhunytakor állította. Az új síremlékeket 2011-ben az önkormányzat készítette.

4. A község temetőjében állnak. Bajcsy-Zsilinszky utca.

5. Négy síremlék áll egymás mellett.

6. – www.perkupa.hu (A község honlapja.)

7.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékhelye

1. A község önkormányzata, a Vajányi Lajos Bajtársi Egyesület, a Honvédelem és Baráti Körök Országos Szövetsége és a Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége.

A síremlékek mögött egy kopjafán a következő feliratú rozsdamentes tábla van:

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc
165. évfordulóján állította:
PERKUPA község ÖNKORMÁNYZATA
VAJÁNYI LAJOS BAJTÁRSI EGYESÜLET
Honvédelem és Baráti Körök Országos Szövetsége
Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége
PERKUPA 2013

2. Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc 165. évfordulója emlékére állították. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)

3. 2013-ban avatták fel.

4. A község temetőjében van. Bajcsy-Zsilinszki utca.

5. A temető domboldalán termésköböl rakott magas területen egy lélekharang áll, mellette baloldalt kopjafa, a rajta lévő tábla felirata **HŐSI / HALOTTAINK / EMLÉKÉRE**, a másik oldalon egy római kereszt, melyen a tábla felirata **ISTENÉRT / ÉS / HAZÁÉRT**. A harang mögött a szabadságharcban részt vett és Perkupán eltemetett Vajányi Lajos, Farkas Lajos és Mészáros András síremléke. A síremlékek a régi temetőből kerültek át.

6. – www.perkupa.hu (A község honlapja.)

7.

Csótár Jenő és Banga György emléktáblája

1. A Csótár család állíttatta.

A tábla felirata:

**Csótár Jenő honvéd
Szentgyörgyvölgy
1917 – 1945
Banga György levente
Dombrád
– 1945
Emléketeket megőrizzük
állíttatta a Csótár család**

2. A második világháborúban elesett családtagok emlékére készült.

3. A 2010-es évek elején helyezték el.
4. A Szent István Király római katolikus templom előtt lévő Nepomuki Szent János szobor védőfülkéjének a templom felőli oldalán van. Kossuth Lajos út 10.
5. A családok a világháborúk után emléktáblákkal, vagy a temetőkben jelképes síremlékekkel emlékeztek meg azon hozzátartozóikról, akik meghaltak a harcokban, és ismeretlen helyen helyezték őket örök nyugalomra.
6. – www.perkupa.hu (a Község honlapja.)
- 7.

A szovjet kényszermunkatáborokba elhurcolt perkupaiak emléktáblája

1. A Város Önkormányzata állította a GULAG Emlékbizottság támogatásával. A tábla szövege szerint: „Állította a Szovjetunióba Hurcolt Politikai Foglyok és Kényszermunkások Emlékbizottsága”.

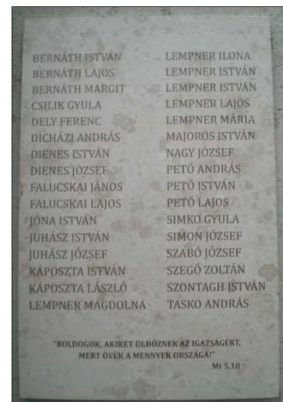
A táblák felirata:

BERNÁTH ISTVÁN	LEMPNER ILONA
BERNÁTH LAJOS	LEMPNER ISTVÁN
BERNÁTH MARGIT	LEMPNER ISTVÁN
CSILIK GYULA	LEMPNER LAJOS
DELY FERENC	LEMPNER MÁRIA
DICZHÁZI ANDRÁS	MAJOROS ISTVÁN
DIENES ISTVÁN	NAGY JÓZSEF
DIENES JÓZSEF	PETŐ ANDRÁS
FALUCSKAI JÁNOS	PETŐ ISTVÁN
FALUCSKAI LAJOS	PETŐ LAJOS
JÓNA ISTVÁN	SIMKO GYULA
JUHÁSZ ISTVÁN	SIMON JÓZSEF
JUHÁSZ JÓZSEF	SZABÓ JÓZSEF
KÁPOSZTA ISTVÁN	SZEGŐ ZOLTÁN
KÁPOSZTA LÁSZLÓ	SZONTAGH ISTVÁN
LEMPNER MAGDOLNA	TASKÓ ANDRÁS

„BOLDOGOK, AKIKET ÜLDÖZNEK AZ IGAZSÁGÉRT,
MERT ŐVÉK A MENNYEK ORSZÁGA!
Mt 5.10.

2. A Szovjetunió kényszermunka táboraiba 1945-ben elhurcolt 32 perkupai polgár emlékére készült.
3. 2017-ben avatták fel.
4. A Szent István Király római katolikus templom bejárata mellett jobb oldalon, a falon helyezték el a két táblát egymás alatt. Kossuth Lajos út 10.
5. Az elhurcolás 70. évfordulója alkalmából meghirdetett pályázatot meghosszabbították, ezért került sor az emléktábla elkészítésére 2017-ben.
6. – Malenkij robot, avagy a polgári lakosság tömeges elhurcolása Magyarországról szovjetunióbeli kényszermunkára 1944/45-ben, különös tekintettel a németként deportáltakra / Bognár Zalán. In. Malenkij robot: „Egyetlen bűnünk a származásunk volt...” / Szerk.: dr. Bognár Zalán. Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségiek Köre. Pécs, 2009.
- 7.

VARBÓC

I-II. világháborús kopjafa

Az kopjafáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 139-140. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Trianon emlékoszlop

1. A község önkormányzata állította. **Idős és ifjú Pekár József** fafaragók készítették, akik Szepsiben (Szlovákia) élnek.

Idősebb Pekár József (1951) eredetileg gépésztechnikusként dolgozott, majd csak fafaragással kezdett el foglalkozni. Első kopjafáját Szepsibe faragta, még 1989-ben, s ugyancsak ekkor, néhány nappal az ún. „bársnyos forradalom” előtt (Csehszlovákia szétválásához vezetett) állították fel a másikat Jánokon. Kezdetben a várhosszúréti Ulman Istvánnal alkotott együtt.

Majd fiával, **ifjú Pekár Józseffel** (1977) kezdett dolgozni, aki építészeti főiskolát végzett, de művészi adottságokkal is rendelkezik, amit sikerrel kamatoztat. A kopjafák és emlékművek mellett kapukat, haranglábakat (ezek a nagykaposi Ferencz Györggyel közös munkáik), címereket, templombelsőket, oltárképeket, keresztek, valamint temetői fejfákat is készítenek.

Magyarországon Jósuvárfon, Varbócon is állnak kopjafaik, valamint 2005-ben ők készítették Hidvérgárdónak a trianoni emlékművet is.

2. A trianoni békediktátumra emlékeztet. (Trianonról bővebben a 154. oldalon!)

3. 2006-ban helyezték el.

4. A község főterén áll.

5. A kopjafán fent rozetta, középen a Trianoni békediktátum után megvásárolható egyik jelvény kifaragva, lent a Nagy Magyarország térképe, benne a mai Magyarország térképével, mely által az elszakított területeket jól érzékelteti, valamint az **1920-as és 2006-os** évszám van.

6. – „Fába róva, földbe ütvé...” / L. Juhász Ilona. Fórum Kisebbségkutató Intézet Etnológiai Központ. Komárom, 2005.

7. ----->

A Borház-tetői kereszt

1. Varbóc község önkormányzata támogatásával és közadakozásból készült. A kereszt készítőjét nem ismerjük.

A talapzaton lévő tábla felirata:

*Jöjj Szentlélek,
jöjj a Te szeretett jegyessed,
Szűz Mária Szepőtelen Szívénél
hathatós közbenjárása által!
Amen.*

KÖZADAKOZÁSBÓL ÉS VARBÓC KÖZSÉG
ÖNKORMÁNYZATÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL
ÁLLÍTVÁ AZ ÚR 2011. ÉVÉBEN

2. A Szentlélek tiszteletére készült.

3. 2011. október 16-án szentelték fel.

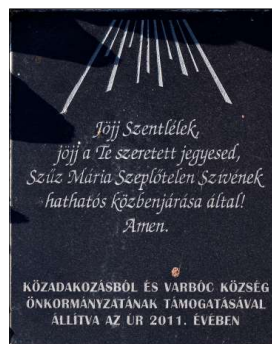
4. A Borház-tetőn van.

5. A Szentlélek (latinul: *Spiritus Sanctus*) a kereszténység fő irányzatában a Szentháromság harmadik személye, az Atya és a Fiú kölcsönös szeretetének végpontja, kiáradása. Bár e nézetek szerint a szentlélek személy, de sohasem ábrázolják személynek a keresztények. Az antitrinitárius irányzatok szerint viszont nem személy, hanem Isten lelke, vagyis ereje. A judaizmusban szintén Isten lelke, lélegzete. Az iszlám vallásban személy, egy szent természetű lélek Istentől, még hozzá Gábiel arkangyal. A Szentlélek létezését így három jelentős monoteista vallás, a judaizmus, az iszlám és a kereszténység fogadja el, tiszteli és ünnepli, de jelenlétét hangsúlyeltolódásokkal máshogyan magyarázzák.

6. – <https://magyarcimerek.hu>

– www.josvafo-ofalu.hu

7.

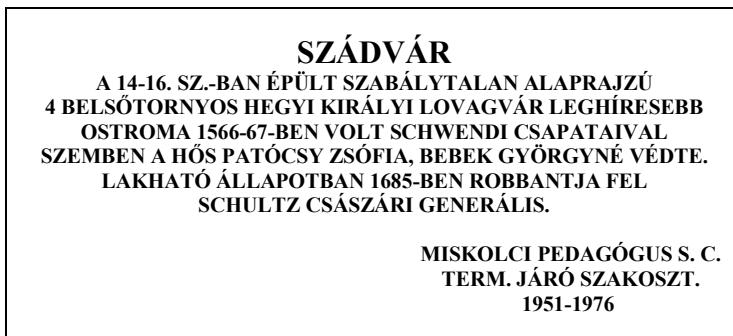
Fotó: Mészáros Csaba.

SZÖGLIGET

Emléktábla a Miskolci Pedagógus S. C. természetjáró szakosztálya fennállásának 25. évfordulójára

1. A Miskolci Pedagógus S. C. természetjáró szakosztálya helyezte el az öntöttvas táblát.

A tábla felirata:

2. A szakosztály fennállásának 25. évfordulója alkalmából készült.

3. 1976-ban helyezték el.

4. A Szögliget határában álló Szádvár egykori belső várában, egy megmaradt fal északi oldalán van.

5. Az öntöttvas táblán a vár alaprajza is szerepel.

6. – Szádvár = Észak-Magyarország, 38. évf. 255. sz. (1982. okt. 30.) 10. p.

7.

Millecentenáriumi kopjafa

1. A község önkormányzata állíttatta.

A kopjafa felirata:

896
1996

2. A honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából készült.

3. 1996-ban avatták fel.

4. A művelődési ház oldalánál kialakított parkban áll. Kossuth Lajos út 57.

5. A jelentős történelmi eseményt, a honfoglalás 1100. évfordulóját ünnepeltük 1996-ban. A települések igyekeztek méltó emléket állítani ezen alkalomból.

6. – www.szogliget.hu (A község honlapja.)

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 141-144. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A zene nem ismer határokat emléktábla

1. A Szögligetért Baráti Kör állította.

A tábla felirata:

A ZENE NEM ISMER HATÁROKAT

KÉSZÍTETTE

SZÖGLIGETÉRT BARÁTI KÖR

2. A zene határok nélküli szárnyalását hirdeti.

3. 2004-ben helyezték el.

4. A község közigazgatási területén áll.

5. A táblát termésköből épített talapzaton helyezték el.

A zene egy művészi kifejezési forma, a hangok és „nem-hangok” (csendek) időbeni váltakozásának többnyire tudatosan előállított sorrendje, mely nem utasít konkrét cselekvésre, viszont érzelmeket, indulatokat kelt és gondolatokat ébreszt.

6. – www.szogliget.hu (A község honlapja.)

7.

Szádvár kőből épített makettje

1. A Kazincbarcikai Természetbarát Egyesület bánrévei tagja, **Béres Sándor** készítette.

2. A község határában lévő várrom fénykorának emlékére épült.

3. 2010-ben már állt. A készítés pontos idejét nem ismerjük.

4. A Lengyel Tájház udvarán van. Szabadság tér. 2010-ben még önkormányzati tájház volt. 2013. május 25-én lett Lengyel Tájház, ekkor került sor az avatására.

5. Szögliget község határában emelkedik a 460 méter magas Várhegy, melyen a nagy kiterjedésű Szádvár középkori romjai állnak. Szádvár építésének időpontja nem ismeretes, a szabálytalan alaprajzával a hegytető platóját követő vár első említése V. István 1268-ban kelt okleveléből származik.

A 2006-ban alakult Szádvárért Baráti Kör évente több alkalommal szervez régészeti feltárást és állagmegóvó munkát a várrom területén. Az eltelt több mint tíz évben jelentős sikereket értek el. Önzetlen munkájukat több elismerés fémjelzi.

A Nemzetközi Természetbarát Szövetség az „Év Vidéke 2010-2011” rendezvényt sorozatának helyszínéül az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt tájegységet választotta. A Magyar Természetbarát Szövetség is itt rendezte meg a XVII. Gyalogtúrázó Országos Találkozóját 2010. május 21-24-e között, mely egyben az „Év Vidéke” rendezvényt sorozat nyitó programja volt.

A program rendezési jogát a Kazincbarcikai Természetbarát Egyesület kapta meg, így valószínű, hogy az egyesület bánrévei tagja erre az alkalomra készítette a makettet.

6. – Egyedi látványosságokat rejt a Ménés-patak völgye = Turizmus Online. 2014. jún. 13.

– A GYOT résztvevői a szádvári gyalogos túrán = A Kazincbarcikai Természetbarát Egyesület honlapja.

– Szögliget – Derenk Lengyel Tájház átadása / Fekete Dénes, fotó: Bubenkó Gábor = www.miskolc.hu

– Szögliget: fáklás ünnep és középkori kavalkád a várostrom emlékére / Szöveg, fotó: Mentusz Károly = Turizmus Online, 2017. ápr. 11.

7.

Barlangászok emléktáblája

1. Szögliget község önkormányzata állíttatta.
A tábla felirata:

Köszönet

**valamennyi barlangkutatónak, akik vidékünkön
barlangokat és karsztvizeket tártak és tárnak fel
önzetlenül a köz javára, szolgálva ezzel
településünk fejlődését is**
**Köszönet a Meteor Természetbarát kutatóinak,
akik 1957 óta folytatott sikeres feltérési
és sokoldalú kutatómunkája nyomán
a tudomány számára is ismert lett
Szögliget és vidéke.**

2010. augusztus 21.
Szögliget község Önkormányzata

2. A barlangászok emlékére készült.
3. 2010. augusztus 21-én avatták fel.
4. A római katolikus parókia előtt kialakított kis parkban áll. Szabadság tér.
5. A Meteor Természetbarát Egyesület természetjáró (turista) tevékenységet folytató civil szervezet, amely a természetjárás és a turizmus szervezett keretek között végzi és népszerűsíti, a lakosság és az egyesületi tagok bevonásával. Az egyesület az 1989-ben nyilvántartásba vett UNIKER Vörös Meteor Sportegyesület jogutódja és az 1951-ben alapított természetjáró turista mozgalom hagyományainak folytatója, ápolója. Az egyesület az Aggteleki-karszt területén jelentős barlangkutató tevékenységet végzett az elmúlt évtizedekben.
6. – Egyedi látványosságokat rejt a Ménes-patak völgye = Turizmus Online.
2014. jún. 13.
- 7.

Patócsy Zsófia szobra

1. Közadakozásból állította az önkormányzat, a Szögligetért Baráti Kör és a szögligeti Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat. **Katona Szonja** szobrászművész alkotása.

Katona Szonja rönkszobrász hosszabb ideje foglalkozik fával. Domborművek régi ágyakba faragásával kezdte. Négy éve rönkszobrászkodik, látványfarag, ideje és művészete nagy részét az tölti ki, hogy láncfűrészsel és különböző gépekkel szobrokat készít farönkből. Többek között részben az ő keze munkáját is dicsérte a farönkökből faragott betlehem, amely tavaly a bajai Tóth Kálmán teret díszítette az adventi vásárban. A szobrokat Katona Szonja és Erdélyi István faragta ki néhány óra alatt, láncfűrészsel. De ha ez nem lenne elég az alkotótevékenységekből, ráadásnak még airbrush festő is.

A szobor előtti kis betonoszlopon elhelyezett tábla felirata:

Patócsy Zsófia
Szádvár Hős Védője
1533 - 1583

2. Patócsy Zsófia, Szádvár egykori úrnője tiszteletére készült.

Patócsy Zsófia 1533-ban született. Ebben a korban a leánygyermekre elsősorban mint gazdag kérők számára megfelelő háztársra tekintettek, hogy általa a család vagyona és tekintélye emelkedjen. Így az 1548-vab férjhez adott 15 esztendő Zsófia sem szerelemből mehetett férjhez, hanem családja parancsára kötött előnyös frigyet a felvidéki vármegyékben birtokos Bebek Györggyel.

Bebek György gyakran volt távol otthonától. Hol a felvidéki vármegyékben, hol Erdélyben vagy éppen a budai pasával tárgyalt, de megjárta az isztambuli Héttorony tömlöcét is.

Távol volt akkor is 1567 januárjában, amikor családját Szádváron hagyta, és a várat Habsburg Miksa magyar király parancsára, Bebek György politikai ingadozásai miatt megtámadta a Schwendi Lázár felső-magyarországi főkapitány vezette sereg. A várat Patócsi Zsófia vezetésével védték olyan sikeresen, hogy csak szabad elvonulás fejében

adták fel. A hősies várvédelem óta Patócsy Zsófiát a híres magyar nagyasszonyok között tartjuk számon.

Küküllőváron (ma Cetatea de Baltă, Románia) hunyt el 1583. szeptember 1-jén, és az ottani református templomban helyezték örök nyugalomra.

3. 2018. június 9-én avatták fel.

4. A község főterén áll, a Patócsy Kertben. Szabadság tér.

5. A Szögligetért Baráti Kör tagjai megnézték a szobrot Borotán, Katona Szonja szobrászművész műtermében, 2018. március 23-án. A szobor csaknem 2 méter magas, közel 2 tonna a súlya, és műkőből készült.

A szoboravató ünnepségen Üveges Attila, Szögliget polgármestere mondott elsőként beszédet, majd a szobrász bemutatta az alkotását. Műsort adott a Szögligeti Hagyományőrző Pávakör, és szerepeltek a helyi iskolások is. A szobrot Barabási Endre küküllővári református lelkész, Kölönte Sándor református lelkész és Bukovenszki Zoltán plébániai kormányzó áldotta és szentelte meg, majd megkoszorúzták Küküllővár, Jablonca és Szögliget nevében.

Marosvásárhelyről küldte üdvözlő levelét az avatási ünnepségre gróf Haller Béla, Patócsy Zsófia egyenesági leszármazottja, úgyis, mint az erdélyi arisztokratacsaládokat tömörítő Castellum Alapítvány elnöke. Ebben többek között azt írta: „A mai alkalom bizonyára valamennyiünkben felidézi az ősök hosszú sorát, azokét, akik előttünk jártak, talán éppen ezen a vidéken: létüknek, munkájuknak, küzdelmeiknek és áldozataiknak köszönhetjük, hogy »él nemzet e hazán«»”.

6. – Közadakozásból készült el = Észak-Magyarország, 75. évf. 72. sz. (2018. márc. 27.) 4. p.

– Szobrot kapott a hős várvédő úrnő Szögligeten = BOON (Borsod online) 2018. jún. 10.

7.

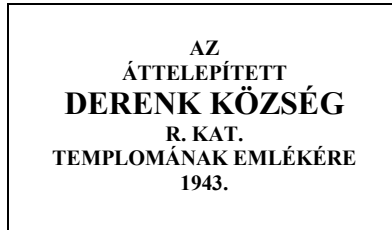
A szobor avatása. Fotó: Bubenkó Gábor.

Szögliget-DERENK

Emlékkereszt az áttelepített Derenk község római katolikus templomának emlékére

1. A község kitelepített lakói állították.

A kereszt talapzatán lévő felirat:

2. A római katolikus templom emlékére készült.

3. 1943-ban készítették.

4. Az egykori falu lebontott fatemploma helyén épített kápolna előtt áll.

5. Mára a derenki leszármazottak erőfeszítésének eredményeként felépült a lerombolt régi templom helyén egy kápolna, és az egykori iskola még álló falai fölé új tető került, amiben emlékkiállítást láthatunk. Rendezték a temetőt, a még megmaradt sírok feliratait. Az elpusztult és hiányzó hantok helyét egy-egy kereszttel jelölték meg. Nyaranta búcsút tartanak, az eseményre több százan ellátogatnak nemcsak Magyarországról, hanem más országokból is. Az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat Derenk romfalut a magyarországi lengyelek történelmi emlékhelyévé nyilvánította 2003-ban.

„Amikor az érsek beleyezett abba, hogy a templomot elbontsák, annak helyére felállítottak egy keresztet, a templom emlékére. A derenki templomnak a kulcsa kovácsolt volt. Pontosan ott volt az oltár, ahol most a kereszt van. Az oltár helyén ástak egy nagy gödröt, és abba tettek egy lapos követ, és arra rátették a kulcsot, majd erre megint rátettek egy lapos követ, majd betonnal kibélelték, és a keresztet oda helyezték rá. A derenki templomnak a kulcsa ott van.” (Stefán Józsefné visszaemlékezése. 1918-ban született Derenken.) (Rémiás, 2008, 123. p.)

6. – Derenk: A szádvari uradalom lengyel (górá) telepesei a herceg Esterházyak és a gróf Andrássyak földesurasága alatt / Rémiás Tibor. Dominium Könyvkiadó Bt., B.-A.-Z. Megyei Kisebbségi Önkormányzatok Szövetsége. Miskolc. 2008. 122-123. p.

– Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzńska, 2017. 31. p.

– www.derenk.hu (Honlap az 1943-ban áttelepített Derenk község emlékére.)

Fotók: Bubenkó Gábor.

A derenki templom emlékére készült kápolna

1. A lengyel kisebbségi önkormányzatok helyezték el.
A kápolnán lévő tábla felirata:

**ÉPÜLT 1994
A DERENKI
TEMPLOM EMLÉKÉRE**

2. A kitelepítéskor lerombolt derenki templom helyén kápolnát építettek, ebből az alkalomból helyezték el az emléktáblát.
3. 1994. augusztus 31-én, az első Derenki Búcsú alkalmával szentelték fel a kápolnát és a táblát.
4. A kápolna homlokzatán van.
5. Seregély István egri érsek szentelte fel a kápolnát. A Derenkről elszármazottak késő délutánig ünnepeltek együtt, felidézve emlékeiket, élményeket, sokat próbált életük történetét.
- 6.– Egy falut nem lehet elsöpörni = Itt-Hon, az Észak-Magyarország borsodi melléklete. 2- évf. 35. sz. (1994. aug. 30.) 1. p.
– Derenk, az emlékfalu nagy napja = Észak-Magyarország, 50. évf. 179. sz. (1994. aug. 1.) 1. p.
– Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzańska, 2017. 43. és 50. p.
– www.derenk.hu (Honlap az 1943-ban áttelepített Derenk község emlékére.)

A kápolna 1994-ben...

...és 2008-ban.

Fotók: Bubenkó Gábor.

A derenki temetőben nyugvó lengyelek emléktáblája

1. A lengyel kisebbségi önkormányzat állította.
2. A temetőben nyugvó derenki lengyelek emlékére készült.
3. 2005-ben készült el a temető.

4. A temető jelképes kapuja mellett van, a jobb oldalon.

5. Az anyakönyvek tanúsága szerint 1789 és 1943 között 1845 elhunytat temettek a temetőbe. Az 1918 és 1943 között elhaltak névszerű felsorolásával állítanak emléket az itt nyugvó derenki lengyeleknek a tábla szövege szerint, amely lengyelül és angolul is olvasható.

6. – In memoriam Derenk: A derenki lengyelség nyomában. A temető kutatás eredményei az egyházi halotti anyakönyvek alapján / Rémiás Tibor. Dominium Bt., Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára. Miskolc-Buda-pest. 2004.

– Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzańska, 2017. 45. p.

– www.vitezirend.com (A Vitézi Rend honlapja.) (vitéz Szabó Judit írása.)

– www.derenk.hu (Honlap az 1943-ban áttelepített Derenk község emlékére.)

7.

Fotók: Bubenkó Gábor.

Emlékobeliszk Derenk lakóinak emlékére

1. A budapesti Lengyel Nagykövetség, az Elpusztult Magyar Falvakért Egyesület és az Országos Lengyel Önkormányzat állította.

Az emlékbobelisztk felirata (lengyelül is olvasható):

**AZ EGYKORI LENGYEL FALU DERENK EMLÉKÉRE
ÁLLÍTOTTA A BUDAPESTI LENGYEL NAGYKÖVETSÉG
AZ ELPUSZTULT MAGYAR FALVAKÉRT EGYESÜLET ÉS
AZ ORSZÁGOS LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT**

**DLA UPAMIETNIENIA POLSKIEJ WIOSKI DERENK
OBELISK UFUNDOWALA AMBASADA RP W BUDEPSZCIE
STOWARZYSZENIE DLA ZAGINIONYCH WEGIERSKICH
WIOSEK ORAZ OGÓLNOKRAJOWY SAMORZAD POLSKI.**

2007

2. Az 1943-ban kitelepített, lengyelek által lakott Derenk emlékére készült.
3. 2007. július 22-én avatták fel.
4. A Szögligethez tartozó Derenk romfalu területén áll.
5. A Magyarországi Lengyel Nagykövetség konzuli osztályvezetője, Marczyn Sokolowski, Bercik Karol, valamint Blazovics László professzor avatták fel a Derenki búcsú keretében. A derenki kápolnánál lengyel, szlovák és magyar papok végezték az ünnepi szentmise szertartását. Az ebéd után kulturális program volt.
6. – Életre kelt a romközség = Észak-Magyarország, 63. évf. 174. sz. (2007. júl. 27.) 11. p.
 – Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa. Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzanska, 2017. 5. és 55. p.
 – www.derenk.hu (Honlap az 1943-ban áttelepített Derenk község emlékére.)
- 7.

Fotó: Bubenkó Gábor.

A Derenki Lengyelség Emlékhelye

1. A kitelepítettek leszármazottai és a magyarországi lengyelek állították az EU, a Magyar Köztársaság Kormánya és a Nemzeti Fejlesztési Terv támogatásával.
2. Az 1943-ban kitelepített község és lakói emlékére készült.
3. 2008 júliusában készült a Derenki Búcsúra.

4. Az egykori iskolából alakították ki.

5. A hajdan virágzó kis falu már szinte teljesen eltűnt. A lerombolt házak helyét ma fejfák jelzik, egyedül az iskola épülete maradt meg (OKT pecsételő hely), ahol most kiállítás mutatja be Derenk egykori életét és pusztulását. A falu temetőjét még mindig gondozzák, és épült egy kápolna is, ahol évente egyszer, a derenki búcsún összegyűlnek a település egykori lakói és leszármazottaik.

1994-től egy évben egyszer, július közepén, a búcsú napján összegyűlnek a romközségben mindazok, akik ott születtek, és emlékeztetni akarják fiaikat és unokáikat is arra, hogy volt valaha egy falu azon a helyen. „Másképp Derenk – lakosainak áttelepítése és szétszóródása, épületeinek megsemmisítése után, különösen az alig elmúlt kilencvenes években – a visszatérés színhelyévé vált, s egyre inkább a magyarországi lengyel hagyományörzés egyik legfontosabb forrását kezdte jelenteni.” – írta Sutarski Konrád, az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnöke a Derenkről megjelent könyv bevezetőjében.

6. – Derenki búcsú = Déli Hírlap. 31. évf. 194. sz. (1999. aug. 21.) 4. p.

– Derenk: Háromszáz év történelem / Janusz Kamocki, Jadwiga Plucińska-Piksa.

Stowarzyszenie Czas na Białkę. Białka Tatrzńska, 2017. 26-27. p.

– www.derenk.hu (Az 1943-ban áttelepített Derenk község hivatalos oldala.)

7.

*Az egykori házak helyét
ilyen táblákkal jelölik.*

SZIN

A II. világháború során a községben elesett szovjet katonák emlékműve (Szovjet Hősi Emlékmű)

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 149-150. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 147-148. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Emléktábla a magyar hazáért meghaltaknak

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 145-147. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A holokauszt áldozatainak emléktáblája

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 148-149. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

SZINPETRI

I-II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 151-152. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Foltos szalamandra kőből kirakva

1. A község egykori vízimalmában létrehozott könyvnyomtatás-történeti kiállítás és a „Nagy Könyv” létrehozója, **Varga Béla** készítette.

2. A nemzeti park emblémájára hívja fel a figyelmet.

3. 2008-ban készült.

4. Szinpetri Jósmafő felé eső végén van, balra a domboldalon, a Tornakápolna felé vezető út mellett.

5. Szinpetriben, a régi vízimalom közelében álló, rekonstruált malomban kapott helyet az Aggteleki Nemzeti Parkot bemutató Nagy Könyv és egy Magyarországon egyedülálló papírmalom, ahol a látogatók saját maguk készíthetnek merített papírt. A múzeumban Gutenberg-korabeli, rekonstruált nyomdagépek is megtekinthetők.

A Guinness World Records által elismert legnagyobb könyv 2010. március 21-én készült el több éves munka eredményeképpen.

A könyv mérete 4,18 x 3,77 méter. A 346 oldalas könyv 1420 kg-ot nyom.

A vízimalom közelében van a hatalmas szalamandra tájképi elem, mely mintegy 1045 m², teljes hossza 96 méter.

6. – Az óriás könyv / Sándor Mária = A Mi Erdőnk, 5. szám, 2012. (A folyóirat online változata a www.magyarmezogazdasag.hu honlapon.)

– Élmények Völgye című honlap.

– www.anp.hu (Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság honlapja.)

7.

Fotó: Röghegyiné.

A Nagy Könyv. Fotó: ANPI.

TORNAKÁPOLNA

A református templom építésének emléktáblája

1. Az egyházközség készítette.

A tábla felirata:

Ezt a Házat Kápolnai Ref. Sz. Ekla Maga Kötségén a Sz. Harom[ság] Egy Isten Ditsóságára II.dik Ferentz Fels Királyunk Engedélyéből a Sz. Arдай A. Ekk. Akkori II. Pred. I. Lovas István Úr idejében Nagy Mata István Kur[átorságában Szór József Egy H[ázfiségá]ban Ujjonnan Építette II. 802. Esz[tendő]ben. N. Hubay Sándor és Madarász István Asztalos Mester Emberek által.

2. A templom építésének emlékére készült.

3. 1802-ben került elhelyezésre.
4. A református templom festett famennyezetének királykazettája.
5. A mára csaknem elnéptelenedett falu református temploma a házaktól kissé távolabb, a község nyugati szélén áll. Az 1797-ben lebontott korábbi fatemplom helyén, későbarokk stílusban épült 1801-02-ben.
6. – Tiszáninnen református templomai / Várady József. Borsodi Református Egyházmegye. Miskolc, 1989. 355-356. p.
 – Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 109-111. p. Gömör Néprajza XXXVI.
 – Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jószaő, é. n. [2000 I. kiad., 2003 II. kiad.] 27. p.
- 7.

Fotó: tirek.hu.

BÓDVARÁKÓ

A római katolikus templom építésének emléktáblája

1. A római katolikus egyházközség állította.

A tábla felirata:

CVLTVI SACRO
HONORI SANCTAE THERESIAE
IOSEPHVS ET CAROLVS
COMITES KEGLEVICS ABVZIN
EXPIETATE POSVERE

2. A római katolikus templom építésének emlékére készült latin nyelvű tábla.

3. 1753-ban készült.

4. Az Avilai Szent Teréz római katolikus templom bejárata fölött helyezték el. Szabadság út.

5. A templomot 1748-ban építették, majd 1803-ban újítták fel Keglevich József és Károly kegyurak jóvoltából. (Más forrás szerint 1803-ban épült, ennek azonban ellentmond a tábla, amennyiben tényleg 1753-as évszám szerepel rajta és az építés idejét rögzíti.) A műemlék copf templom tornya alatt előtér található, fölötté pedig egy díszes karzat. Homorú íves fapillér köti össze a csehsüveg-boltozattal fedett teret a szentéllyel. A copf szószéken Krisztus, Szent Pál és Szent Péter alakja látható festett szoborként. A padok és a mellékoltár barokk stílusú, a főoltár pedig historizáló építészeti stílusú. A templom orgonája 1887-ből való.

A régi főoltárkép Andreas Zallinger festő munkája. és Avilai Szent Terézt ábrázolja.

A táblán a kronogammából állítólag 1753-as évszám olvasható ki.

6. – Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, é. n. [2000 I. kiad., 2003 II. kiad.] 5. p.

– Edeleny és térsége / Koleszár Krisztián. CEBA Kiadó. Budapest, 2004. 41-42. p.

– www.muemlekem.hu

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 157-159. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Gróf Keglevich István síremléke

1. A család állította. A község önkormányzata újította meg a sírt.

A síremlék felirata:

gróf Keglevich István
Bécs, 1840. 12. 08.
Budapest, 1905. 05. 29.

2. A település egykori birtokosa emlékére készült.

Gróf Keglevich István császári és királyi kamarás, az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa gróf Keglevich János Nep. főudvarmester és gróf Folliot-Creneville Viktória fia. 1840. december 18-án született Bécsben. Tanulmányai végeztével, 1857-ben a katonai pályára lépett, és a főhadnagyságig vitte a 11. dzsidás ezrednél. Az olasz hadjárat után a hadseregből kilépett. 1861-ben a főrendiház korjegyzője volt. 1865-től konzervatív-párti országgyűlési képviselő. 1867-ben lemondott mandátumáról, és ettől kezdve gazdasági téren dolgozott. 1880-ban a Bars megyei gazdasági egylet élére állva nagy munkát fejtett ki a hitelszövetkezetek érdekében. Felállította a zsitvaújfalusi földművesiskolát, és több intézmény létesítését pénzáradománnyal támogatta (pl. aranyosmaróti kórház, kisdedővó stb.).

1883-ban a magyar bortermelők országos szövetkezetének létrehozásán fáradozott, e vállalkozása azonban nem sikerült. Az országos gazdasági egyesületben és a szesztermelők országos egyesületében szintén tevékenységet fejtett ki. 1884-ben az aranyosmaróti kerületben országgyűlési képviselővé választották párton kívüli programmal, de rövid időn belül a szabadelvű párthoz csatlakozott. 1885 elején a m. kir. Opera és a Nemzeti Színház intendánsa lett. Mandátumáról ekkor lemondott, de újra megválasztották. 1887 vége felé intendánsi állásáról lemondott. Elnöksége alatt jött létre a magyar vígszínház-résztulajdonosárság. Birtoka és háza volt **Bódvarákón**, ahol leánya (Lánczy Margit színésznő) is született. Budapesten, párbajban halt meg 1905. május 29-én. Bódvarákón helyezték örök nyugalomra.

3. Az első síremlék 1905-ben készült. A 2000-es évek elején újították fel.

4. A község temetőjében van.
5. A Keglevich-család a környék több településén volt birtokos.
6. – Edelény és környéke az irodalomban / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005.
- 7.

Fotók: Ismeretlen.

Millenniumi emlékmű

1. A község önkormányzata állította.
2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmával készült.
3. 2001. augusztus 19-én avatták fel.
4. A római katolikus templom előtti téren áll. Szabadság út.
5. 2001. augusztus 19-én a bódvaszilasi római katolikus templomban rendezett ünnepségen vette át a millenniumi emlékszázlót dr. Gál András Levente közigazgatási államtitkártól Bodolai István polgármester és dr. Stefán Sándor körjegyző, a zászlóanya Niedermayer Terézia volt.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 171. p.

7.

BÓDVASZILAS

Nepomuki Szent János szobor

1. Az egyházközség készítette. A Bodvaszilasért Baráti Kör restauráltatta. Támo­gatók: Rokolya Gábor és Viszoki Szilvia, bódvaszilasiak adományai, a község önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Alap.

2. A szent tiszteletére készült. (Nepomuki Szent Jánosról bővebben lásd a 30. oldalon!)

3. A barokk szobor a 18. században készült. 2012. augusztus 10-én szentelték fel a restaurált szobrot.

4. A Munkás Szent József római katolikus templomban van. Petőfi Sándor utca 16. Korábban a falu főterén lévő kápolnában volt.

5. A 2012. évi (XIII.) falunapon szentelték fel a római katolikus templomban elhelyezett, restaurált barokk Nepomuki Szent János-szobrot. A restaurálás a bor­so­dnádasdi Sztrakai Judit festő-restaurátor műhelyében készült.

6. – Önkormányzati hírek = Szilasi Újság. Új folyam, 3-4. szám, 2011 nyár-ősz. 1-3. p.

– www.baratikor.bodvaszilasert.hu (A baráti kör honlapja.)

7.

A református templom építésének emléktáblája

1. A református egyházközség készítette.

A tábla felirata:

EZEN ISTEN HÁZA ÉPÍTETETT II-DIK
FERENZ EŐ FELSÉGE ÉS FÖLDES URUNK
GALÁNTAI ESZTERHÁZI MIKLÓS FŐ HERCEG
KEGYELMES ENGEDELMÉBÜL 1804-DIK
ESZTENDŐB.

2. A templom építésének emlékére készült.

3. 1804-ben festették.

4. A templom festett famennyezetének királykazettáján van.

5. A templom 1804-ben épült homlokzati toronnyal, egyenes záródású szentélylyel. Festett belső berendezését feltehetően azok a mesterek készítették, akik Tornakápolnán is dolgoztak.

A templom 308 kg-os harangján a következő felirat van: „Jöjjetek én hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelttetek és én megnyugosztalak titeket. Máté 11.28.” Isten-Haza-Család Istenünk dicsőségére, hazánk javára és a világháborúban elesett hősök emlékére öntette a bódvaszilasi református egyház Amerikában és a Kanadában élő református hívő lelkei áldozatkész szeretetükkel az Úrnak 1938-ik esztendejében a Reformáció emlékünnepevényének napján, október 31-én. Öntötte Szlezák László, Magyarország aranykoszorús harangöntő mestere Budapesten.”

6. – Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 105-106. p. Gömör Néprajza XXXVI.
- Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósavfő, é. n. [2000 I. kiad., 2003 II. kiad.] 5-6. p.
- Alsó-hegyi zsombolyos tanösvény / Koleszár Krisztián. Holocén Természetvédelmi Egyesület – Bódvaszilásért Baráti Kör. Miskolc, 2004-2005. 12-13. p. 2. javított kiadás.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 160-164. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán az Edelényi Füzetek sorozatban.

Mons. dr. Vanyó László emléktáblája

1. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara helyezte el.

A tábla felirata:

E község szülötte,
Mons. Dr. Vanyó László
 teológiai professzor emlékére
 Elhelyezte
 a PPKE Hittudományi Kara
 az Úr 2008. évében

2. Dr. Vanyó László teológiai professzor, egyházi író emlékére készült.

Dr. Vanyó László római katolikus plébános, érseki tanácsos (1978), címzetes prépost (1988), pápai prelátus (1991), egyetemi tanár, a Pápai Teológiai Akadémia tagja (2003) 1942. február 11-én született **Bódvasszilason**. A család akkor **Komjátiban** lakott, majd Sajószögedre költözött. Életpályájának kezdete a képzőművészethez kötődik. A Képzőművészeti Főiskolán festészetet tanult, majd diplomát szerzett. A művészet iránti vonzódása teológus korában is megmaradt, bár a rajzolással és festéssel felhagyott, örömet lelte az ókeresztény kor művészeti felfogásának, eszméinek és szimbolikájának bemutatásában.

Huszonkilenc évesen szentelték pappá az Egri Főegyházmegye szolgálatára. Mindössze egy évet volt lelkipásztori beosztásban, a nyíregyházi főplébánián. De a lelkipásztori munkától sosem szakadt el, professzorként is plébániákon lakott, mindig rendszeres munkát vállaló kisegítő volt, halála előtt a budapesti Szent Rókus-kápolnában.

1972-ben védte meg „Nüsszai Szent Gergely antropológiája” című doktori értekezését. 1972-74 között a római Patrisztikus Intézetben szerzett diplomát. Ugyanitt féléven át volt meghívott előadó. 1975-től a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia (később Kar) Ókeresztény Irodalom- és Dogmatörténet Tanszékének a vezetője. 1992-től a vatikáni Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja.

Konferenciabeszédeket, lelkigyakorlatokat évről évre rendszeresen vállalt. 1991 és 1995 között a Központi Szeminárium rektori pozícióját is betöltötte. Nem annyira papnevelő volt, hanem inkább okos és megszívlelendő tanácsokat adott a leendő papi nemzedéknek. 1975-ben vette át a Hittudományi Akadémia patológiai katedráját.

A patrisztika művelőjeként elsősorban az ismert társadalmi berendezkedés okozta sajnálatos hiányok és mulasztások pótlására törekedett. Ezért indította el az Ókeresztény írók sorozatot 1980-ban, amely címválasztásával tükrözni kívánta a második világháború előtti sorozatot, a Keresztény Remekírókat. Tizennyolc kötetének jelentős része az ő fordítása.

Feledhetetlen érdeme az új teológusnemzedék nevelése, segítése. Ebben nagyon áldozatos volt. Ha az általa szerkesztett fordításkötetek munkatársait számba vesszük, tapasztaljuk nevelőmunkájának céltudatosságát és következetességét.

A magyar kulturális élet is elismerte fárdozásait. Előbb a Szent-Györgyi Albert-díjat kapta meg 1993-ban, két esztendőre rá a Stephanus-díjat, majd a tudományos Széchenyi-ösztöndíjjal ismerték el munkáját.

Budapesten hunyt el 2003. augusztus 3-án.

3. 2008. június 26-án szentelték fel.

4. A római katolikus templomban helyezték el. Petőfi Sándor utca 16.

5. Az avatáson a budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi karának dékán és professzor urai mellett megjelentek a pályatársak és a tanítványok is, hogy körükben a római és a görögkatolikus egyházak képviselői megáldják és megszenteljék az emlékezés tábláját. Az emléktábla avatása és szentelése után testvérei és azok családtagjai, rokonai koszorút és virágot helyeztek el.

6. – Edelény és környéke az irodalomban / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 164-167. p. Edelényi Füzetek 34.

– Vanyó professzor = Észak-Magyarország, 64. évf. 156. sz. (2008. júl. 5.) 6. p.

7.

Fotó: Béres Gyula.

Trianoni emlékmű

1. A Bódvaszilas Református Egyházközség állíttatta.

Az emlékmű felirata:

„JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD,
LEGYEN MEG A TE AKARATOD,
MINT A MENNYBEN,
ÚGY A FÖLDÖN IS.”

MÁTÉ 6:10

2. A trianoni békediktátum 90. évfordulója alkalmából készült. (Trianonról bővebben a 154. oldalon!)

3. 2010. június 19-én avatták fel.

4. A református templom előtt áll. Táncsics u. 27.

5. Ünnepi istentisztelettel kezdődött az ünnepség. Igét hirdetett Nt. Bódis Ferenc a Végvári (Erdély) testvérgyülekezet lelkipásztora. Az emlékműnél az ünnepi műsoron közreműködött a Bódvaszilas Református Vegyeskar, a Bódvaszilas Általános Iskola mazsorett-csoportja, Melegné Feldmár Margit, a Péderi Csemadok Alapszervezet (Felvidék), Tóth György tárogató-művész.

Az emlékmű leleplezésekor ünnepi beszédet mondott: Bíró Ildikó, a Polgári Magyarországért Alapítvány kuratóriumi tagja; Dr. Ódor Ferenc, a B.–A.–Z. Megyei Közgyűlés elnöke; Molnár Oszkár országgyűlési képviselő; Baksy Mária esperes asszony; Tóth Sándor polgármester; Szaniszló János, az Edelényi Kistérség elnöke; Tóth Tibor, a Rákóczi Szövetség elnökségi tagja.

Az ünnepség után megkoszorúzták az emlékművet.

6. – www.bodvaszilas.tirek.hu (A Bódvaszilas Református Egyházközség honlapja.)

– www.bodvaszilas.hu (A község honlapja.)

7.

Az Alsó-hegyi barlangkutatás kezdetének 100. és a Meteor-barlang felfedezésének 50. évfordulója emlékköve

1. Bódvaszilas Község Önkormányzata és az Alsóhegyi Barlangkutatás-történeti Társaság készítette.

Az emlékkövön lévő tábla felirata:

**AZ ALSÓ-HEGYI BARLANGKUTATÁS KEZDETÉ-
NEK
100 ÉVES
A METEOR-BARLANG FELFEDEZÉSÉNEK
50 ÉVES
ÉVFORDULÓJA EMLÉKÉRE ÁLLÍTOTTÁK
2011-BEN A SZILASIAK ÉS A BARLANGÁSZOK**

2. Az Alsó-hegyi barlangkutatás 100. és a Meteor-barlang felfedezésének 50. évfordulójára készült.

3. 2011. szeptember 24-én avatták fel.

4. A tábla egy tornanádaskai mészkősziklán van a Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár mellett. Petőfi Sándor utca 8.

5. Bódvaszilason került megrendezésre 2011. szeptember 23. és 25. között Bódvaszilas Község Önkormányzata és az Alsóhegyi Barlangkutatás-történeti Társaság szervezésében a találkozó a szervezett barlangkutatás 100. és a Meteor-barlang felfedezésének 50. évfordulója alkalmából.

Másnap Fülöp József polgármester átadta Dr. Dénes György számára a „Bódvaszilas Díszpolgára” kitüntetést. Ezt követően Dr. Dénes György visszaemlékezett az Alsóhegy zsombolyainak első bejárására, a víznyelők megfestésére és a Meteor-barlang feltárására.

Stieber József ismertette a kastély épületében létrehozott állandó kiállítást és annak készítését, majd 25 ember áldozatos munkájáért mondott köszönetet, akiknek neve szintén felkerült a „Köszönetnyilvánítás” tablóra. Ők azok, akik saját szabadidejüket és pénztárcájukat nem kímélve bebizonyították, hogy 2011-ben is lehet önerőből a múlt emlékeit ápolni és színvonalas módon bemutatni az utókor számára.

A rendezvény időtartama alatt 2 alkalommal Meteor-barlang emléktúrára került sor, összesen 20 fő részvételével. A vasárnap délelőtti túrán dr. Frojimovics Gábor is részt vett, aki annak idején, 1961. augusztus 6-án elsőként jutott be a barlangba. Szintén vasárnap Koleszár Krisztián, az „Alsóhegyi zsombolyos tanösvény” megalkotója felszíni emléktúrát vezetett, melyen 11 fő vett részt.

Az emlékkövet dr. Dénes György avatta fel.

6. – Alsó-hegy – felsőfokon / Harsáczki György. = Magyar Turista, 4. évf. 7. sz. (2006. júl.) 14-15. p.

– Beszámoló a „100 éves az alsóhegyi szervezett barlangkutatás és 50 éve tárták fel a meteorbarlangot” szakmai találkozóról és állandó kiállítás megnyitóról / Stieber József = Karszt és Barlang 1-2. (2011) 72-74. p.

– Dr. Dénes György Bódvaszilas díszpolgára / Tóth Álmos = Szilasi Újság. Új folyam 5. szám. 2011 tél. 7-8. p.

– 50 éve fedezték fel: A Meteor-barlangról = Szilasi Újság. Új folyam, 3-4. szám. 2011 nyár-ősz. 8-9. p.

7.

Az emlékkő avatása.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kopjafája

1. A bódvaszilasi Rákóczi Szövetség állította. **Kiss János** és a bódvaszilasi **faragó szakkör** készítette.

Feliratok a kopjafán:

Tisztelet a / hősöknek

Ha Isten velünk, / ki lehet ellenünk?

Készítette: Kiss János / és a bódvaszilasi / faragó szakkör

Állította: / a bódvaszilasi / Rákóczi Szövetség

2. Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc emlékére készült. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)

3. 2014. március 15-én avatták fel.

4. A művelődési ház előtt, a főtéren áll.

5. Ünnepi műsorral kezdődött az avatás a Művelődési Házban, majd a főtérré vonulva ünnepi megemlékezésre került sor, ahol a Péderi Vegyes Kar énekelt, majd leleplezték, megáldották, felszentelték a kopjafát, és koszorúzással zárták az ünnepséget.

6. – www.bodvaszils.hu (A község honlapja.)

7.

A kopjafa avatása.

Málenkij robotra elhurcoltak emlékműve

1. A község önkormányzata állította.

A tábla felirata:

**Az 1945-ben
elhurcoltak
emlékére**

2. A második világháború után a Szovjetunió kényszermunka-táboraiába elhurcolt bódvaszilasi polgárok emlékére készült. (A málenkij robotról bővebben lásd a 60. oldalon!)

3. 2017-ben avatták fel.

4. A Polgármesteri Hivatal előtt van. Kossuth Lajos út 21.
5. A „málenkij robotra” elhurcoltak emlékére a 70. évforduló alkalmával pályázatot hirdetett a kormány, de a község önerőből készítette el az emlékművet.
6. – Bobaly István (1905-1983) élete és írásai. Edelény – Szögliget, 1985. Kézirat az edelényi Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteményében.
- 7.

KOMJÁTI

A Fáy-család sírkertje

1. A család készítette.
2. Az elhunyt családtagok emlékének megőrzésére készült.
3. A 19. században alakíthatták ki.
4. Az Alsó-hegy oldalában áll, ószász-narancsfák árnyékában.
5. A Fáy család nemrégén felújított, a 19. században épült kastélyát a Bódvaszilas felé eső faluszélen találjuk. Jelenleg művelődési házként hasznosítja a község.
A sírkertben más családok síremléke is fellelhető, valószínűleg csak a község lakosai tartják számon, mint a Fáy-család emlékhelyét.
6. – Komjáti = BódvaPress. Online újság (Tesztüzemmód) (www.bodvapress.hu)
– www.komjati.hu (A község honlapja.)

7.

I. világháborús útszéli kereszt (Nehoda kereszt)

A keresztről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 165-166. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A kőkereszt egy viharban ledőlt (kb. 2013-ban), majd később fakeresztet készítettek, és a régi kereszt épen maradt elemeit újra felhasználták. Az új kereszt az egykori malom előtt vezető közút felé lévő elkerített területre került. A kereszt felújításának időpontját nem ismerjük.

A régi kereszt.

Az új kereszt.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 166-169. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emlékmű

1. A település önkormányzata állíttatta.

A tábla felirata:

2. Az államalapítás 1000. évfordulójának emlékére készült.

3. 2001. június 9-én avatták fel.

4. A Dózsa György úton van, az I-II. világháborús emlékművel egy parkban, melyet vaskerítés vesz körül.

5. A millenniumi emlékHzászlót is ezen a napon vette át a település Tornaszentandrás, a római katolikus templomban, Tornaszentandrással és Tornanádaskával együtt. Lakner Zoltán helyettes államtitkár adta át a zászlót, Gyenes József polgármester és Osváthné Kocsis Magdolna körjegyző vett át, a zászlóánya Zili-nyi Vilmosné volt.

A község a millenniumra alkotta meg a címerét és a zászlóját.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 249. p.

7.

Dr. Vanyó László mellszobra

1. A testvérei, Mária és István, valamint a barátja, Baffi István állíttatta. Szpisják Pál szobrászművész alkotása.

Szpisják Pál Palotáson született 1961-ben. Gyermek- és ifjú éveit itt töltötte. A képzőművészetet egykori általános iskolai rajztanára, Zombori Béla szeretette meg vele. Középiskolás éve alatt Iványi Ödön festőművésztől tanult rajzolni és festeni. Az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán (Eger) szerzett tanári diplomát.

Az 1988-ban megalakult Hatvani Műhely tagja. Több önálló kiállítása volt. A kortárs képzőművészet általa képviselt stílusirányzatára a legnagyobb hatással Samu Géza élete és szobrászi munkássága hatott. Műveit a természettel közösen alkotva készíti. A természetben talált, részben elpusztult famaradványokból, villámsújtotta fatörzsekből formálja szobrait. Munkái bibliai vagy mitológiai köntöst öltenek. A hagyományosan vett figurális szobrászatot is műveli. Alkotásai több település közintézményében és közterén megtalálhatók.

Alkotótevékenysége elismeréseként egyéni díjakban és a Hatvani Műhely közösségi díjaiban részesült. Szpisják Pál a Hatvani Műhely alapító tagi és vezetői mivoltán túl a Magyar Rajztanárok Egyesületének és a Szabad Képző- és Iparművészek országos Szövetségének vezetőségi tagja is egyben.

A szobor talapzata elején lévő tábla felirata:

*Dr. Vanyó László
1942-2003
Az Ókeresztény Irodalom- és Dogmatörténet
tanszéke vezető professzora a Pápai
Teológiai Bizottság és a Pápai Teológiai
Akadémia tagja*

A szobor talapzata hátoldalán lévő tábla felirata:

*Első szentmiséje
emlékére állíttatták testvérei
Mária és István és barátja Baffi István
a szobrot készítette
Szpisják Pál*

2. Dr. Vanyó László emlékére készült, halálának 15. évfordulója alkalmával. (Életrajzát lásd a 218. oldalon!)

3. 2018. április 14-én avatták fel.
4. A római katolikus Szűz Mária Szent Szíve-templom kertjében helyezték el. Petőfi Sándor utca 1.
5. Ternyák Csaba egri érsek áldotta meg és szentelte meg a szobrot.
6. – Szobrot kapott az áldozópap Komjátiban = BOON (online hírportál), 2018. április 24.
 – Emléket állítottak Vanyó Lászlónak = Az egri főegyházmegye honlapja.
 – Szoboravatás Komjátiban = Kulcs Magazin A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat lapja. 12. évf. 5. sz. (2018. máj. 18.) 11. p.
- 7.

A szobor avatása. Fotó: Tamás István.

BÓDVALENKE

Felszabadulási Emlékkönyvtár domborműve

1. A község állította a Felszabadulási Emlékkönyvtár pályázat keretében. **Szabó Iván** szobrászművész alkotása.

Szabó Iván Budapesten született 1913. július 1-jén. Szobrászművész.

1933 és 1934 között a Közgazdasági Egyetemen, majd 1934 és 1939 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult. Tanárai Kerényi Jenő, Bory Jenő és Tarr István voltak, mestere pedig Medgyessy Ferenc, akinek a műtermében dolgozott. 1939-től a Százados úti művésztelep tagja. 1934-től a Szocialista Képzőművészek Csoportjának, 1942-től a Képzőművészek Új Társasága tagja. Aktívan táncolt, külföldre járt az 1930-as évektől. A Muharay, majd 1948-tól a Honvéd Népi Együttes vezetője, koreográfusa volt. 1949 és 1952 között a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége főtítkára,

majd elnökségi tagja volt. 1950 és 1981 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanáraként működött. 1954-ben alapítója a mártélyi főiskolai telepnek. 1954-től a Vásárhelyi Őszi Tárlatok szervezője volt (Almási Gy. Bélával). 1982-ben és 1986-ban a Nyíregyháza-sóstói, 1985-től a mezőtúri telep munkájában vett részt. Tagja volt a Gulácsy Társaságnak.

Medgyessynél tanult meg az agyaggal, kővel dolgozni. Akárcsak Medgyessy, ő is a paraszti szépségideált emelte fel művészetével. A kő, a fa és a bronz mellett kedvelt anyaga a kerámia. Mesélőkedvét és balladai tömörítő hajlamát egyaránt kifejezte fa-sztéléin. Kerámiát Vásárhelyen kezdett készíteni (tálak, korsók). Az érmészettel az 1960-as évektől foglalkozott intenzíven. Emléket állított eszményképeinek (Munkácsy, Tornyai, Rudnay), növendékei érdeklődését is e téma felé fordította.

Budapestén hunyt el 1998. február 11-én.

2. A Felszabadulási Emlékkönyvtár pályázat keretében készült.

3. 1970-ben készült, az akkori megfogalmazás szerint a „felszabadulás” 25. évfordulóján.

4. A Polgármesteri Hivatal bejárata mellett helyezkedik el. Korábban az épületben könyvtár is helyet kapott, de mára csupán a mozgókönyvtár érhető el az olvasni vágyók számára.

5. A dombormű felállításának apropója, hogy az akkori könyvtár a Művelődési Minisztériumtól Felszabadulási Emlékkönyvtár-pályázat kapcsán anyagi támogatást kapott a fejlesztésre.

Az országban több ilyen dombormű is fellelhető.

6. – bodvalenke.eu

7.

I-II. világháborús és millenniumi emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 170-172. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Freskók a lakóházakon

1. Pásztor Eszter kezdeményezésére készültek.
2. A többségében romák lakta település házainak tűzfalára kerültek a „freskók”.
3. 2009-ben kezdték a festményeket készíteni.
4. A település házainak a tűzfalán vannak.
5. Az Európa Műhely Kulturális és Közművelődési Társaság roma művészeket kért fel a tűzfalak kifestésére (ehhez a kiválasztott falat újravakolták). 2010 szeptemberétől a program fő támogatója a Magyar Református Szeretetszolgálat Közhasznú Alapítvány. Bár a képekről Bódvalenkét mind gyakrabban „freskófalunak” hívják, ezek a képek valójában nem freskók, hanem seccók, mivel a festéket a megszáradt vakolatra viszik fel. Ezzel az egész világon egyedülálló látványossággal próbálnak turistákat csábítani a helyszínre; egyúttal az infrastruktúrát is igyekeznek fejleszteni.

2011 őszére tíz festő 21 műve készült el.

A faluban látható képek:

Alkotó	Kép címe
Horváth János	Tűzfejek
	A Nap és a Hold
	Menekülő angyalok
	Büdibanya és a bódvalenkei gyerekek
	A bohóc
Ferkovics József	Sárkányünnep
	A madarak
	Szeptember végén
	Déva vára
Balogh Balázs András - Ferkovics József	Falu végén
Kunhegyesi Ferenc	Bódvalenke balladája
	A tanító
Váradi Gábor	In memoriam a kislétai áldozatok
Ráczné Kalányos Gyöngyi	Tánc, tarot, tavasz
Csámpai Rozi	Bódvalenke mindennapjai
Illés Borbála	India, a szantálfa illata

Alkotó	Kép címe
Kökény Róbert	Cigányélet
Katarzyna Pollock	Indiai áldás
Zoran Tairovic	Ego, Id, Superego
	A lóerő metamorfózisai
	Angyali üdvözet
	Isteni színjáték
	Jövő felé menet
Bogusha Delimata	Az asszonyors nagy pillanatai
Omar Bhatia	Romanisztán
Kállai Henrik	Üldöztetés
	Angyalok
Kállai András	Szent Ferenc
André Raatzsch	Család
Miskolci Hermann Ottó Ált. Iskola diákjai	Sárkányos
Igazgyöngy Alapítvány diákjai és tanárai	Mese, mese, meskete
Amigo - Bogdán János	Kövön ülők

6. – bodvalenke.eu

7. Az alábbiakban csak három „freskót” mutatunk be.

Horváth János: Menekülő angyalok (2009).

Ferkovics János: Madarak (2009).

Kállai Henrik: Üldöztetés (2011).

TORNASZENTANDRÁS

Dr. Kalász Elek Mihály síremléke

1. Az egyházközség készítette.

A síremlék felirata:

2. A község szülötte emlékére készült.

Dr. Kalász Elek Mihály ciszterci rendi áldozópap, tanár, egyháztörténész 1905. október 5-én született **Tornaszentandrás**on. 1925-ben lépett be a ciszterci rendbe, 1930-ban áldozópappá szentelték. 1930-32-ben a budapesti tudományegyetemen tanult. 1932-33-ban gyakorló tanár Budapesten. 1933-34-ben hitoktató, 1934-37-ben erdőfelügyelő Szentgotthárdon, 1937-42-ben a budapesti Szent Imre Gimnázium tanára, közben 1938-39-ben kiegészítő lelkész a Szent Imre plébánián. 1942-44-ben a bajai III. Béla, 1944-46-ban a székesfehérvári Szent István, 1946-48-ban az egri Szent Bernát Gimnázium tanára. 1948-49-ben kiegészítő lelkész, 1949-50-ben kisközségi tanár Egerben. 1950-1961 között kutatómunkát végzett Tornaszentandrás és Egerben. 1961-től a pannonthalmi szociális otthon lakója volt. Főként rendjének történetével foglalkozott. Budapesten hunyt el 1974. május 20-án, beszentelésére Budapesten került sor május 30-án. Tornaszentandrás he-lyezték örök nyugalomra.

3. 1974-ben készült.

4. Az Árpád-kori Szent András római katolikus templomnál a négyévszázados hársfa lábához temették el 1974. június 4-én.

5. A szocializmus időszakában gyakran zaklatták hite miatt.

6. – Adalékok Kalász Mihály Elek életéhez és munkásságához / Dr. Szecskó Károly = A Borsodi Tájház közleményei 2. (1999) 27-41. p.

- Kalász Elek (Tornaszentandrás, 1905. X. 5. – Budapest, 1974. V. 20.) / Koleszár Krisztián. In. Hajdanvolt Tornaszentandrás. Tornaszentandrás Önkormányzata. Tornaszentandrás, 2005. 23. p.
 - Edelény és környéke az irodalomban /Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 127. p. Edelényi Füzetek 34.
- 7.

Fotó: Koleszár Krisztián.

A római katolikus templom felújításának emléktáblája

1. Az Országos Műemléki Felügyelőség állította.

A tábla felirata:

MŰEMLÉK

KELETI RÉSZE ROMÁNKORI IKER-SZENTÉLYE EGYEDÜLÁLLÓ ÉPÍTÉSZETI EMLÉK. BŐVÍTÉSE ÉS FALKÉPEI A XIV. SZÁZADBÓL VALÓK. BERENDÉZÉSE NÉPIES BAROKK.

HELYREÁLLÍTOTTA AZ ORSZÁGOS MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG 1973-75.

2. A templom régészeti feltárásának és felújításának emlékére készült.

3. 1975-ben helyezték el.

4. A templom falán van. Szabadság utca.

5. A templom helyreállítása előtt, 1971-ben dr. Valter Ilona kezdte meg a régészeti feltárást a helyreállítás tervezőjével, melyek nyomán tisztázódtak építési periódusai.

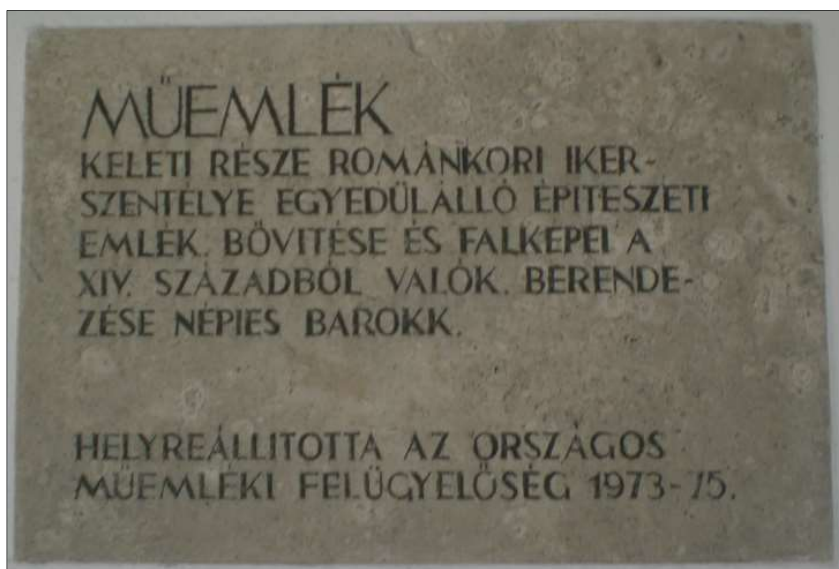
A helyreállítás tervezője Schönerné Pusztai Ilona, statikus Vándor András volt. A környezetet Örsi Károly kerttervező mérnök rendezte, a falkép-restaurátori munkákat Illés János és Szentesi Rozália végezte.

6. – A tornaszentandrási r. k. templom kutatása / Valter Ilona = A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XIX. (1980) 99-130. p.

– A tornaszentandrási r. k. templom helyreállítása / Schönerné Pusztai Ilona = A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XIX. (1980) 131-151. p.

– Tornaszentandrás: Plébániatemplom / Valter Ilona. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1998. TKM Kiskönyvtár 563. szám.

7.

Béres Gábor plébános síremléke

1. Az egyházközség készítette.

A síremlék felirata:

BÉRES GÁBOR
1898 – 1981
TORNASZENTANDRÁS EGYKORI
PLÉBÁNOSA
EGYHÁZI ÍRÓ.
ISTENÜNK LÉGY IRGALMAS
HŰSÉGES SZOLGÁDHOZ!

2. A község egykori plébánosa emlékére készült.

Béres Gábor római katolikus plébános, helytörténész Bódvavendégiben született 1898-ban. Középiskoláit Rozsnyón, a teológiát Rozsnyón és Budapesten végezte. 1920-ban pappá szentelték. Volt lelkész Derecsén, Tornán, Garamszécsen, Sőregen, Fülekpüspökin, Rozsnyón, Szádalmáson, majd **Tornaszentandrás** plébánosa lett. 1956-ban történt nyugdíjba vonulása után a székesfehérvári papi öregotthonba került. Amíg erővel bírta, mindig „hazajött” a Bódva völgyébe, és írta kéziratban fennmaradt munkáit (14 kötet; 1961-1974) vidékünkéről. Székesfehérváron hunyt el 1981. március 4-én, de a tornaszentandrási temetőben helyezték örök nyugalomra. Kéziratban maradt fenn Falum és Tornaszentandrás című írása is.

3. 1981-ben készült.
4. A temetőben van.
5. Helytörténeti köteteiből több megtalálható az edelényi Városi Könyvtárban.
6. – 100 éve született Béres Gábor rk. plébános, helytörténész = A Borsodi Tájház közleményei 4. (1998) 9-12. p.
- Béres Gábor (Bódvavendégi, 1897. XII. 31. – Székesfehérvár, 1981. III. 4.) / Koleszár Krisztián. In: Hajdanvolt Tornaszentandrás. Tornaszentandrás Önkormányzata. Tornaszentandrás, 2005. 23. p.
- Edelény és környéke az irodalomban /Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 121-122. p. Edelényi Füzetek 34.
- 7.

Fotó: Koleszár Krisztián.

Millenniumi Emlékpark

1. A község önkormányzata készítette a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal támogatásával.
2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója tiszteletére készült.
3. 2000-ben avatták fel.
4. A művelődési ház mellett van. Szabadság út 43.
5. A művelődési ház és a közút közötti területen szép emlékparkot hoztak létre az államalapítás 1000. évfordulója tiszteletére. Itt nyert elhelyezést az I-II. világháborúban elesett tornaszentandrásiak emlékműve.
6. – www.tornaszentandras.hu (A község honlapja.)
- 7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 172-174. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emléktábla

1. A község önkormányzata készítette a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal támogatásával.
- A tábla felirata:

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója tiszteletére készült.
3. 2001. június 9-én avatták fel.
4. A művelődési ház falán van. Szabadság út 43.
5. A tornaszentandrási római katolikus templomban rendezett ünnepségen Lakner Zoltán helyettes államtitkártól vette át a millenniumi emlékszázlót Krajnyák Dénes polgármester és Osváthné Kocsis Magdolna körjegyző, a zászlóanya Képes Gáborné volt.
A község zászlója is ekkor került átadásra.
6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 348. p.
- 7.

TORNABARAKONY

I. világháborús Hősök sírja

A Hősök sírjáról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 175-177. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 177-179. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

TORNANÁDASKA

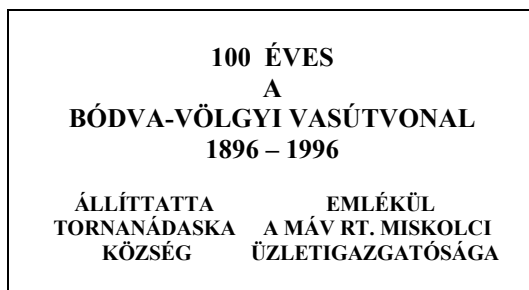
I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 180-181. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

100 éves a Bódva-völgyi vasút emléktábla

1. Tornanádaska község állíttatta és emlékül a MÁV Rt. Miskolci Üzletigazgatósága.

A tábla felirata:

2. A Bódva-völgyi vasút építésének 100. évfordulója alkalmából készült.

3. 1996. augusztus 24-én avatták fel.

4. A vasútállomás falán van. Petőfi Sándor u.

5. Az ünnepség alkalmával Miskolcra nosztalgiavonat indult, amely megállt Edelényben az edelényi program végéig, majd Tornanádaskáig ment, és az emléktábla-avatást követően visszatért Miskolcra.

6. – Százéves vasút a Bódva-völgyében. = Új Észak. 2. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 3. p.

– Nosztalgiavonat királyi kocsival. Százéves vaspálya a Bódva-völgyében. = Új Észak. 2. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 1. p. Lásd még: Déli Hírlap. 28. évf. 109. sz. (1996. máj. 10.) 9. p.

7.

Millenniumi emlékpark

1. A község önkormányzata állította.
2. Az államalapítás 1000. évfordulója alkalmából készült
3. 2001. augusztus 18-án avatták fel.
4. A község főterén áll, a Hadik-kastély parkjának bejáratától balra van. Rákóczi Ferenc út.
5. 2001. június 9-én a tornaszentandrási római katolikus templomban rendezett ünnepségen Lakner Zoltán helyettes államtitkártól vette át a millenniumi emlékszólót Takács Tibor polgármester és Osváthné Kocsis Magdolna körjegyző, a zászlóánya Magyar Jánosné volt.
6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 348. p.
- 7.

HIDVÉGARDÓ

Szentháromság-szobor

1. Az egyházközség állította.
2. A Szentháromság tiszteletére készült.
3. A 18. században készült. A felújított szobrot 2000. augusztus 20-án, a Szent István-napi megemlékezés során adták át.
4. A Millenniumi téren áll. Korábban a római katolikus templom kertjében volt, a Gedeon-család sírboltja előtt.

5. A szobor fő alakjai (a felhőn ülő Atya- és Fiúisten) a Szentlelket ábrázoló ólomgalamb kivételével tönkrementek, ezért az önkormányzat 2000-ben konzerváltatta és részben újrafaragtatta a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal támogatásával, **Kovács István** miskolci szobrászművész műhelyében. A szobor eredetileg riolittufából készült, jelenleg műkőből van.

6. – A hidvégárdóiak is a millenniumra készülnek = Észak-Magyarország, 56. évf. 4. sz. (2000. jan. 6.) 3. p.

– Szakrális kisemlékek / Béres Gyula. In. Hidvégárdó. Fejezetek a község történetéből / Szerk.: Koleszár Krisztián. Hidvégárdó Község Önkormányzata. Hidvégárdó, 2001. 80-82. p.

7.

*A Szentháromság szobor
még a templomkertben*

A Gedeon-család sírboltja

1. A család készítette.
2. Az egykor birtokos család temetkezési helye, az elhunytak emlékének megőrzésére készült.
3. 1870-ben épült.
4. A római katolikus templomot körülvevő kőfal északi oldalába épült. Szent Imre tér 1.
5. A zsarnói fekete-szürke „márvány”-tömbökből faragott építmény homlokzatán a **GEDEON LAJOS / ÉS GEDEON KAROLINA / CSALÁDJÁNAK SÍR-BOLTJA** felirat olvasható, fölötté a család címere.
6. – Hidvégardó: Fejezetek a község történetéből / Szerk.: Koleszár Krisztián. Hidvégardó Község Önkormányzata – Hidvégardó és annak Ifjúságáért Alapítvány. Hidvégardó, 2001. 77. p.
– Edelény és térsége / Koleszár Krisztián. CEBA Kiadó. Budapest, 2004. 64-66. p.
- 7.

A család címere a sírbolton.

A Gedeon család kriptája

1. A család készítette.
- A tábla felirata:

G E D E O N	
JÁNOS	1811 – 1872
MIHÁLY	1859 – 1881
JÁNOS	1884 – 1915
-----	-----
LAJOS	1847 – 1915
LAJOSNÉ	1853 – 1908
MAUKS ILONA	
BORBÁLA	1881 – 1916
HORVÁTH ELEMÉRNÉ	

2. A családtagok emlékének megőrzésére készült.
3. 1872-ben készült.
4. A községi temetőben van.
5. A család birtokos volt a településen.
6. – Hidvégardó: Fejezetek a község történetéből / Szerk.: Koleszár Krisztián. Hidvégardó Község Önkormányzata – Hidvégardó és annak Ifjúságáért Alapítvány. Hidvégardó, 2001.
- 7.

A Soltész család kriptája

1. A család készítette.
2. Az egykori birtokos család temetkezési helye.
3. Nem ismerjük az építés idejét.
4. A római katolikus templomot körülvevő kőfal belső, déli oldalánál van. Szent Imre tér 1.
A kripta tetején öntöttvas kereszt van, rajta öntöttvas corpus, amely a Szent Imre tér felé néz.
5. A család jeles személyeiről nincsenek információink.
6. – Hidvégardó: Fejezetek a község történetéből / Szerk.: Koleszár Krisztián. Hidvégardó Község Önkormányzata – Hidvégardó és annak Ifjúságáért Alapítvány. Hidvégardó, 2001. 77. p.
– Edeleny és térsége / Koleszár Krisztián. CEBA Kiadó. Budapest, 2004. 64-66. p.

7.

Millenniumi tér és az I. és II. világháború áldozatainak emlékműve

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 182-186. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Nepomuki Szent János szobor

1. A római katolikus egyházközség állíttatta Amerikába kivándoroltak adományaiból.

Felirat a szobor talapzatán:

**HONFIAINK
AJÁNDÉKA
AMERIKÁBÓL
1910**

2. A szent tiszteletére készült. (Nepomuki Szent János életrajzát lásd a 30. oldalon!)

3. 1910-ben öntötték a festett vasszobrot.

4. A Szent Imre téren áll.

5. Valamelyik felvidéki (talán a dernői) vasöntő-műhelyben készült.

6. – Szakrális kisemlékek / Béres Gyula. In. Hidvégardó. Fejezetek a község történetéből / Szerk.: Koleszár Krisztián. Hidvégardó Község Önkormányzata. Hidvégardó, 2001. 80-82. p.

– Edelény és térsége / Koleszár Krisztián. CEBA Kiadó. Budapest, 2004. 64-66. p.

7.

Millenniumi tér

1. A község önkormányzata állította a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal támogatásával.

A talapzaton lévő tábla felirata:

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából készült.

3. 2001. június 2-án avatták fel.

4. A község központjában, a római katolikus templom mellett alakították ki a teret.

5. A kormány nevében dr. Fónagy János közlekedési és vízügyi miniszter az ünnepség keretében adta át a millenniumi emlékszázlót, melyet Matusz Tamás polgármester és Scsavnyiczki István körjegyző vett át. Zászlóánya Csurilla Mária pedagógus.

Az ünnepségsorozat, melyet a kétnapos falunap keretében rendeztek, a római katolikus templomban istentisztelettel kezdődött, majd felavatták a Millenniumi teret, melyen az új Szentháromság-szobor, valamint a két világháború hőseinek emlékműve is elhelyezésre került.

A teret 12 oszlopfő övezi, melyek a magyar történelem fontosabb eseményeinek az évszámait tartalmazzák.

A rendezvény alkalmából nyílt meg a Honfoglaló magyarok című időszaki kiállítás, délután pedig kultúrműsor volt. Másnap került sor a Hidvérgárdói Baráti Körének II. találkozójára.

6. – Millenniumi tér Hidvérgárdóban = Észak-Magyarország, 57. évf. 126. sz. (2001. máj. 31.) 4. p.
– Millenniumi tér létesült Hidvérgárdón = Észak-magyarország, 57. évf. 142. sz. (2001. jún. 20.) 7. p.
– Millennium 2001 = Hidvérgárdói Krónika, 5. évf. 2. sz. (2001. június) 2. p.
– Visszatekintés a millenniumi zászlóátadási ünnepségre = Hidvérgárdói Krónika, 5. évf. 3. sz. (2001. szeptember) 3. p.
– Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 223. p.

7.

EU csatlakozási emlékmű

1. Hidvérgárdó önkormányzata állította. (A táblák feliratát nem sikerült megtudni, mert a fénykép készítésekor, 2018-ban már nem voltak meg.)

2. Az Európai Unióhoz való csatlakozás alkalmával készült.

3. 2004. május 1-jén avatták fel.

4. A magyar-szlovák határnál helyezték el.
5. Művészeti csoportok szerepeltek és népművészeti kirakodóvásár volt. Mára a márványtáblák eltűntek a talapzatról, így azok szövegét nem ismerjük.
6. – A rendezvény meghívója.
- 7.

Az emlékmű az avatás után és 2018 tavaszán.

Mester Károly plébános síremléke

1. A római katolikus egyházközség készítette az egykori plébános hamvainak Székesfehérvárról történt hazaszállításáról és hidvégardói újratemetése alkalmából.

A síremlék felirata:

Bal oldali felirat:

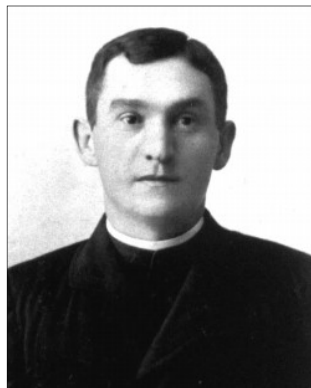
MESTER KÁROLY
1872 – 1962
ESPERES – PLÉBÁNOS
MAGYAR KIRÁLYI KORMÁNYTANÁCSOS
HIDVÉGARDÓ DÍSZPOLGÁRA

Jobb oldali felirat:

KÖSZÖNET
AZ 54 ÉV
SZOLGÁLATÉRT
HIDVÉGARDÓ EGYHÁZKÖZSÉG
ÉS AZ ÖNKORMÁNYZAT

2. Mester Károly plébános, szépíró, a község egykori plébánosa tiszteletére készült.

Mester Károly 1872. február 10-én született a Torna vármegyei Jászón. A családjában élő hagyomány szerint ősei a tornai vár építésére érkeztek a 13. században német földről. A család kezdetben a Tornával szomszédos Ájban élt, majd a vár felépülése után Jászón telepedtek le, ahol szintén a várépítési munkában vettek részt. Iskoláit Jászón, majd a főgimnáziumi és szemináriumi tanulmányokat Rozsnyón végezte. Teológiai tanulmányai befejezése után 1894. június 12-én szentelte áldozópappá dr. Schopper György rozsnyói püspök. 1894-98 között Kazáron, 1898-1903-ig Szentsimonban, 1903-05-ig Losoncon, 1905-ben Péterfalán látta el lelkipásztori és hittanári feladatait. 1905. december 5-én Balás Lajos rozsnyói püspök Hidvégardó és filiái – Bódvalenke, Becskeháza, Bódvavendégi, Tornahorvát – plébánosává nevezte ki. 1919-ben itt tartotta meg ezüstmiséjét, pappá szentelésének 25. évfordulóját. Magyar királyi kormánytanácsosi kinevezését a sajpüspöki helynöktől 1923. március 13-án kapta meg. 1931. január 11-én a tornai esperesi kerület alesperesévé és a tornai tankerület magyar királyi tanfelügyelőjévé választották. Tornai esperessé Bubnics Mihály rozsnyói püspök nevezte ki 1932. január 7-én. Aranymiséjét, pappá szentelésének 50. évfordulóját 1944. július 2-án, gyémántmiséjét 1954. június 27-én, vasmiséjét pedig 1959. július 5-én tartotta meg. A rozsnyói egyházmegyében az egyetlen pap volt, aki még aktívan, ugyanazon szolgálati helyén ünnepelhette pappá szentelésének évfordulóit. 1959. augusztus 18-án a székesfehérvári Papi Otthonba távozott, ahol 1962. április 11-én, 90 esztendőskorában elhunyt.

3. 2005. június 24-én, Keresztelő Szent János napján került sor az újratemetésre.

4. A Gyümölcsoltó Boldogasszony római katolikus templom kertjében helyezték el. Szent Imre tér 1.

5. A plébános egykori végakarátának megfelelően 43 év után hidvégardói földben nyugszik.

A 2001-ben megjelent falutörténeti kismonográfiában a katolikus egyháztörténet fejezetből jelentősen kidomborodik a hajdani lelkipásztornak a községben végzett szolgálata. 2003-ban, többszöri beszélgetések után, Szemenyei Péter plébános elhatározta, hogy elődje egykori végakarátát teljesíti. Ezt a 2005. december 18-i egyháztanácsai ülésen a képviselőkkel is megbeszélte, és közölte, hogy megkezdte a felkészülést, és megteszi a szükséges lépéseket az ügy sikeres kimenetelében.

A szertartást (a szentmisét és az azt követő temetést) Dr. Veres András egri segédpüspök, az MKPK titkára vezette. A püspök úr mellett az alábbi lelkipásztorok voltak jelen: Ágfay Antal hidvégardói születésű dorogházi plébános; Székely Dénes ózdi és Kovács László edelényi plébánosok, akik korábban az egy-

házközség plébánosai is voltak; Polyák Imre bódvaszilasi görögkatolikus parókus; Ködmön Ferenc rudabányai plébános. A határon túlról, Szlovákiából Gajdo József jánoki plébános, a tornahorváti görögkatolikus parókus, Pásztor Lorenzo somodi, Oravec Pál tornai és Juhász Attila tornai születésű plébánosok. Az állam részéről Molnár Oszkár országgyűlési képviselő, edelényi polgármester és Matusz Tamás polgármester, aki a szertartáson átadta a leszármazottaknak – majd ők az egyháznak – az egykori plébános posztumusz díszpolgári kinevezését.

A helybéli és a környékről érkező sok hívő mellett részt vettek a temetésen a Mester család ma élő leszármazottai is Debrecenből és Sátoraljaújhelyről. A gyászmise és a temetés után a vendégeket az egyházközség vendégül látta a Geon-kastélyban és annak udvarán.

6. – Hazatérés. Mester Károly újratemetése, ahogy mások látták = Hidvérgárdói Krónika, 9. évf. 3. átdolgozott szám (2005. okt.) 2. p.

– A hidvérgárdói léleképítő. Mester Károly plébános élete és munkássága / Béres Gyula. = Új Hegyvidék, 2. évf. 2007. 1-2. sz. 149-158. p.

7.

Trianon emlékmű

1. A község önkormányzata állította. A kopjafa alkotói szlovákiai magyar művészek, akik Szepsiben élnek: **Pekár József id., Pekár József ifj.** A térképeket **Lukács János** szepsi szobrász készítette gránitból.

Az emlékmű Nagy-Magyarország térképén lévő felirat:

„HISZEK EGY ISTENBEN,
HISZEK EGY HAZÁBAN,
HISZEK EGY ISTENI ÖRÖK IGAZSÁGBAN,
HISZEK MAGYARORSZÁG FELTÁMADÁSÁBAN.”

1920 - 2005

Lukács János szobrász 1952. október 2-án született Szepsiben. Emlékművek építésével a kilencvenes évek elejétől foglalkozik. A művészettel gyerekkorától kapcsolatban van szülei által. Édesapja szintén szobrászkodott, ha ideje engedte.

A szobrászat alapjait tőle sajátította el, beleértve az öntéstechnikákat is. Gyerekkorában gyakran megfordult Löffler Béla szobrászművész alkotóműhelyében, mivel édesapja személyes jóbarátja volt.

A rajzolás örömét édesanyjának köszönheti, aki sokat festett. Eljárt vele a rajzkörbe, ami az ötvenes években működött Szepsiben dr. Szamuelisz festő vezetésével. Az alkotókészségét először a kőfaragó szakmájával kapcsolatban kezdte használni. Ezek főleg háborús emlékművek voltak, mint pl. a komaróci, somodi, vendégi, horváti, buzitai stb. emlékművek.

Az első köztéri szoborportréval kombinált emléktáblája Rác Oliver író és költő emlékére készült, és a kassai Márai Sándor Általános és Középiskola falán látható.

Szintén szoborportré és emléktábla a Szepsi Csemadok felkérésére készült. Ez Fáby Zoltán emléktábla, és a Csemadok Szepsi székházfalát díszíti.

A maga örömeire 2005-ben kezdett el faragni. Így készült elsőként egy kerti köplasztika, a Vízet merítő lány.

2. A trianoni békediktátum 85. évfordulója alkalmából készült. (Trianonról bővebben a 154. oldalon!)

3. 2005. október 16-án avatták fel.

4. A Szent Imre téren áll.

5. A fafaragók kedvenc motívumait – pl. a tulipán, virágindák – láthatjuk a kopjafán, de a térképek utalnak a szomorú történelmi eseményre.

A Nagy-Magyarország térképen szereplő vers, a Magyar Hiszekegy a Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája és a Védő Ligák Szövetsége által 1920-ban kiírt, a magyarság akkori életérzését a trianoni békeszerződéssel kapcsolatban megjeleníteni hivatott pályázatra érkezett pályamű, melyet a jánoki születésű Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna (1881-1923) írt.

A Magyar Hiszekegy címmel érkezett három soros ima a Horthy-korszak „nemzeti imája” lett. A később Hitvallás címen 15 szakaszossá bővített verset Szabados Béla zenésítette meg. Az ima, illetve belőle a dal abban a korszakban keletkezett, amikor nem volt olyan politikai irányzat, mely ne értett volna egyet a határrevízióval.

6. – „Fába róva, földbe ütvé...” / L. Juhász Ilona. Fórum Kisebbségkutató Intézet Etnológiai Központ. Komárom, 2005.

7.

Vitéz Tibay János emléktáblája

1. A család állíttatta.

A tábla felirata:

EZT AZ EMLÉKTÁBLÁT
VITÉZ **TIBAY JÁNOS**
HIDVÉGARDAI LAKOS
TISZTELETÉRE ÁLLÍTTATTA
CSALÁDJA,
HALÁLÁNAK 45. ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL

2007. JÚNIUS

2. Vitéz Tibay János halálának 45. évfordulójára készült.

Vitéz Tibay János nyugállományú tiszthelyettes Gyöngyösön született 1886-ban. A császári és királyi 34. gyalogezredhez vonult be. Kitüntetései: I. osztályú (ezüst) legénységi Vitézségi érem; bronz vitézségi érem; Károly csapatkereszt; Bronz érdemérem. (Vitézek Albuma)

3. 2007 júniusában helyezték el.

4. A Tornai út 80. számú ház kerítésoszlopán van.

5. Tibay János több kitüntetést kapott helytállásáért az első világháborúban.

6. – Vitézek albuma. Vitézek Albumának Szerkesztőbizottsága. Budapest, 1939.
Reprint kiadás: Pytheas Kiadó és Nyomda. Budapest, 2003. 373. p. Arckép az 592. oldalon.
– www.hidvegardo.hu (A község honlapja.)

7.

A História-völgy kapuja

1. A község önkormányzata állította európai uniós pályázati pénzből.
2. A História-völgy végpontjának jelölésére készült. A kezdőpont Boldván van.
3. 2012. augusztus 18-án avatták fel az I. Hídi vásár és határ menti találkozó keretében.
4. Az egykori tornanádaskai határátkelőnél van.
5. Augusztus 18-19-20-án, háromnapos rendezvénysorozatot szerveztek a magyar-szlovák határon és Hidvégardóban. Magyar és szlovákiai magyar népi együttesek, magyar könnyűzenei előadók léptek fel, gyermekprogramok és kirakodóvásár volt, és egyéb eseményeket szerveztek.
Az ünneepsorozatot megelőzően, 17-én Tudományos konferencia Trianon tükrében címmel tartottak előadássorozatot, amely a Debreceni Református Kollégium Kántusának koncertjével zárult a Római Katolikus Templomban, vezényelt: Berkesi Sándor (Liszt-díjas karnagy).
6. – Rozsnyó-Vidék című honlap.
– www.historiavolgy.hu (A program honlapja.)

7.

BECSKEHÁZA

I-II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 186-188. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Kazincbarcikai járás

MÚCSONY

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 189-190. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Könyvtárba siető munkáslány

1. A községi tanács állította. (Valószínűleg a Képzőművészeti Lektorátus ajándékozta a településnek.) **Antal Károly** szobrász alkotása.

Antal Károly Budapesten született 1909. június 23-án.

1925-1927: Iparművészeti Iskola, díszítőszobrász szak; 1928-1934: Magyar Képzőművészeti Főiskola, mesterei: Mátrai Lajos, Szentgyörgyi István. 1931: Balló Ede-díj; 1934-1935: római ösztöndíjas; 1935: Ferenczy István-díj; 1937: Főváros Ferenc József díja; 1937: Párizsi világkiállítás, ezüstérem; 1952: Helsinki szellemi olimpia kitüntetettje; 1954: Munkácsy-díj; 1958: Csók István-

érem; 1992: a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, polgári tagozat; 1993: Kossuth-díj. Tanulmányúton járt Olaszországban, Ausztriában, Németországban, Csehszlovákiában, Bulgáriában és Romániában. 1935-től a Százados úti művésztelepen élt és dolgozott. 1931 óta kiállító művész, minden jelentős csoportos kiállításon részt vett. A római iskola második nemzedékéhez tartozik, és ide sorolja stílusa, a múlt iránti fogékonysága, művészi szemlélete is. Klasszicizáló stílusa Ohmann hatására alakult ki, akinél 1931-től dolgozott. A harmincas évek elején indult szobrászgeneráció egyik leg többet foglalkoztatott, tehetséges mestere volt. Monumentalitás iránti hajlama (pécsi Dóm apostolfigurái), kompozicionális merészsége emlékmű-szobrászatában nyilvánult meg, míg a dekorativitáshoz való vonzódása, az architektúrához való igazodás képessége épületplasztikáin érvényesült. Kedvelt témája az emberi alak, mely hagyományos témát biztos mintázással, változatos módon formázta meg. Korai szobrai tömörítés, egyszerűség jellemzi, aktfiguráin az archaikus kuroszo és korékszobrok hatása dominál. Portréit, még a konkrét személyekről készültet is, tartózkodó arckifejezéssel, a korhoz köthető frizura ellenére időtlenséggel ábrázolta (Grantner Jenő). A Római Iskola stílusának jellegzetes példája, s egyben a műfaj egyik kiemelkedő alkotása a szobrász számára sikert hozó Gellért és Julianus (1935-1937) emlékmű.

A realista és neoklasszicista törekvés érvényesül későbbi műveinél is, ennek köszönhetően pályája zökkenőmentesen folytatódott a világháború után. Ő készítette el 1945-ben az első – az obeliszk típusnak modellül szolgáló – szovjet hősi emlékműveket (Szabadság tér, Gellért tér).

Budapesten hunyt el 1994. május 26-án.

2. Az olvasás népszerűsítése érdekében készült.

3. 1956-ban helyezték el.

4. A művelődési ház előtt áll (az egykori Alberttelepen.). Hunyadi János út 2.

5. A szobor mögötti épület a Hunyadi János Művelődési Ház, amely 1954-től működik. Ma a Hunyadi János Bányász Kulturális Közhasznú Alapítvány működteti. Állandó kiállításai: helytörténeti, valamint bányászati kiállítás. Csoportfoglalkozások helyszíne.

A szobor az alkotó műveinek nyilvántartása szerint bronzból készült, de lehet, hogy alumíniumból öntötték.

A szobron az alkotó neve és a készítés évszáma szerepel (ANTAL K. 1956).

Sajnos a háttérben felhagyták a karácsonyi díszkivilágítást, így nehéz olyan képet készíteni, hogy az ne legyen rajta.

6. – www.mucsony.hu (A nagyközség honlapja.)

7.

Hunyadi János mellszobra

1. **Magyar András**, a szobor készítője ajándékozta az alberttelepi (ma mucsonyi) Hunyadi János Művelődési Háznak az aranyozott gipszszobrot. (Magyar András életrajzát lásd a 94. oldalon!)

2. A művelődési ház névadója, Hunyadi János emlékére készült.

Hunyadi János Kolozsváron született 1407 körül. 1446 és 1453 között Magyarország kormányzója. Az ország egyik leggazdagabb földesura, kiemelkedő hadvezér, több déli vármegye vezetője, erdélyi vajda. Az Oszmán Birodalommal szembeni küzdelmei, elsősorban a nándorfehérvári diadal révén már kortársaitól kivívta magának a törökverő melléknevet, annak ellenére, hogy az általa vezetett másik két jelentős csata, a várnai és a rigómezei súlyos vereséggel végződött. Zimonyban hunyt el 1456. augusztus 11-én

3. 1981-ben készült.

4. A művelődési ház előterében áll. Hunyadi János út 2.

5. Magyar András több szobrot is ajándékozott a környékbeli települések közintézményeinek, melyek a névadójukat vagy a településhez kötődő személyt ábrázolják.

6. – Magyar András munkássága / Szerk.: ifj. László Béla. Ormosbánya Önkormányzat „Ormosbánya Megújódásáért” Közalapítvány. Ormosbánya, 1997. 6. p.

7.

F-6-os vágathajtó-gép

1. A nagyközség önkormányzata és a Mákvölgyi Bányaüzem állította.

2. Az alberttelepi-múcsonyi szénbányászat emlékére helyezték el.

3. 1987-ben avatták fel.

4. A Hunyadi János Művelődési ház mellett áll (az egykori Alberttelepen.). Bányász utca.

5. A község és a környék bányáiban a vágatok hajtására használt F-6-os gép nagy segítségére volt a bányászoknak. A bánya bezárása után helyezték el, hogy legyen a településen valami emlék, amely az egykor virágzó szénbányászatra utal.

6. – Tények, adatok az alberttelepi bányaüzem történetéből / Papp András. In. Vázlatok, adatok Múcsony nagyközség történetéből / Összeáll., szerk.: B. Tóth Illés. [Múcsony Nagyközség Önkormányzata] Múcsony, 1996. 56-59. p.

7.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 190-191. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Kalász László emléktáblája

1. Az egykori Alberttelep területén lévő általános iskola állította.

A táblán Kalász László portréja, aláírása, születési és halálozási dátuma van. Alatta nyitott könyvet formázó fehér márványtábla a következő Kalász idézettel: „Világ / védd / a gyermek- / jövődöt...”

2. A József Attila-díjas, perkupai születésű költő emlékére készült, amikor felvette az iskola a nevét. (Kalász László életrajzát lásd a 136. oldalon!)

3. 1999. október 16-án avatták fel.

4. A Szent Péter Görögkatolikus Általános Iskolában van. Bányász u. 7.

5. 2017. szeptember 1-jén a Miskolci Görögkatolikus Egyházmegye lett a fenntartója az iskolának, ezért került sor a névváltozásra.

6. – Kalász László nevét vette fel a mucsonyi iskola = Déli Hírlap, 31. évf. 243. sz. (1999. okt. 18.) 4. p.

– Kalász László nevét viselik = Észak-Magyarország, 55. évf. 243. sz. (1999. okt. 18.) 3. p.

7.

Bányász emlékmű

1. Múcsony Nagyközség Önkormányzata Emlékmű Bizottsága állította. Három elemből áll az emlékmű. A középső elem felirata:

SZENT BORBÁLA
1897 1998
MUCSONY ÉS ALBERTTELEP
BÁNYATELKEN MŰKÖDÖTT
SZÉN BÁNYÁK ÁLDOZATAINAK
EMLÉKÉRE
JÓ SZERENCSE!

A kétoldalt lévő táblán a balesetben elhunytak névsora:

**BAKÓ PÁL
BALOG SÁNDOR
BÖCE JÁNOS
BORSOS JÓZSEF
BERCZÓ ISTVÁN
BUZDOGÁNY JÓZSEF
CZIFFEL KÁROLY
CSÁK JÁNOS
DIVINSZKI LAJOS
DOMONKOS JÁNOS
DRÓTOS ILLÉS
FILEK FERENC
FODOR LAJOS
FODOR PÁL
GADNAI JÓZSEF
HERMANN MIHÁLY
KINCSEM JENŐ
KOVÁCS ISTVÁN
KÖTELES ZOLTÁN
KRUNTÁS JÁNOS
KRUNTÁS MÁTÉ**

**LENÓCZKI FERENC
LUKÁCS JÓZSEF
MAGYAR BÉLA
MATIZ ANDRÁS
NAHAJ JÁNOS
NYÍRI JÓZSEF
OROSZ LÁSZLÓ
PALKÓ JÁNOS
PÁZMÁNY MENYHÉRT
SZABADOS ANDRÁS
SZÁSZ LÁSZLÓ
SZERT JÓZSEF
SZIRÁ CZKI ZOLTÁN
TAMÁS JÓZSEF
TÁTRAI JÓZSEF
TÓTH JÓZSEF
VERÉB JÓZSEF
VERMUTH FERENC
VINCZE FERENC
VISZLAI JÓZSEF
VISZLAI PÁL
ZELENA LÁSZLÓ**

2. A Mákvölgyi Bányaiüzemnél üzemi balesetben elhunyt bányászok emlékére készült.
3. 2000. szeptember 3-án, az 50. bányásznapon avatták fel.
4. A Hunyadi János Művelődési Ház előtt áll. Hunyadi János út 2. (Az egykori Alberttelepen.)
5. Az ünnepség előtt a Sajóvölgyi Bányász Fúvószenekar és a rudolftelepi mazzorett-csoport tartott nagy tetszést kiváltó bemutatót. A közönséget Takács István nyugdíjas bányaiüzem-igazgató köszöntötte. Beszéde után rövid ünnepi műsorra került sor.
6. – Bányászünnep = Észak-Magyarország, 56. évf. 215. sz. (2000. szept. 13.) 6. p.
- Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 7. p.

7.

Hibbey-Hosztják Albert emléktáblája

1. Múcsony Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete állította.
A tábla felirata:

HIBBEY-HOSZTJÁK ALBERT
ALBERTTELEP NÉVADÓJA TISZTELETÉRE
POSZTUMUSZ DÍSZPOLGÁRI CÍMADOMÁNYOZÁS
EMLÉKÉRE

MUCSONY NAGYKÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT
KÉPVISELŐ-TESTÜLETE
2004. AUGUSZTUS 6.

2. Hibbey-Hosztják Albert posztumusz díszpolgári címének adományozása alkal-mával készült.

Hibbey-Hosztják Albert 1881. április 7-én született a felvidéki Hibbe községben (Liptó vármegye). A lőcsei főreáliskolában érettségizett, majd 1901-től 1904-ig a selmecbányai bányászati akadémián tanult. 1906-ban kapott bányamérnöki oklevelet, miközben 1905-től már a diósgyőri vasgyár barnaszénbányáinál tevékenykedett, egészen 1939. szeptember 30-án történt nyugalomba vonulásáig.

1909-től az ormospusztai és a múcsonyi bányák vezetője volt, majd 1928-tól a Diósgyőri Vasgyár bányászati osztályának élén állt. 1959. június 28-án, rövid betegség után hunyt el Miskolcon, életének 79. évében.

Az Ormosbányai Általános Iskola a nevét vette fel.

3. 2004. augusztus 6-án avatták fel.

4. Albert I. akna egykori, befalazott személylejárójának helyén kialakított emlékhelyen áll. Bányász utca.

5. A ma Múcsonyhoz tartozó Alberttelepet róla nevezték el 1938-ban a két bánya dolgozóinak kérésére.

6. – Ormosbánya: Epizódok egy bányatelep múltjából / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2000. 66-76. p.

– Hosztják Albert kiadatlan tanulmánya Ormospuszta szénbányászatának kezde-
teiről / Közli: Hadobás Sándor = Bányászattörténeti Közlemények 1. (2006)
(Rudabánya) 55-76. p.

– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Ta-
más. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc,
2011. 7. p.

– www.mucsony.hu (A nagyközség honlapja.)

7.

XVI. Benedek pápa beiktatásának emlékkeresztje

1. A görögkatolikus egyházközség állította. A készítője ismeretlen.

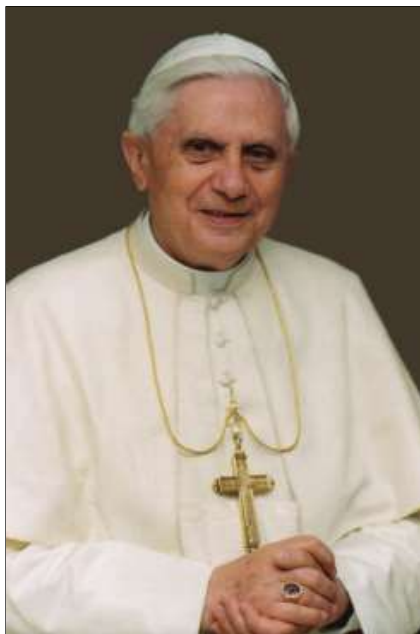
A kereszt talapzatán lévő tábla felirata:

„ÉN VAGYOK AZ ÚT,
AZ IGAZSÁG ÉS AZ ÉLET”
JÁNOS 14. 6.

KÉSZÜLT XVI. BENEDEK PÁPA
VÁLASZTÁSÁNAK ÉVÉBEN
2005

2. XVI. Benedek pápa megválasztásának emlékére készült.

XVI. Benedek pápa (latinul: *Benedictus PP. XVI*), született **Joseph Aloisius Ratzinger** (Marktl, Bajorország, Németország, 1927. április 16.) német teológus-papa, a katolikus egyház feje 2005 és 2013 között. A bíborosi testület 2005. április 19-én választotta pápává; 2005. április 24-én iktatták be. Ő a nyolcadik német pápa, és a 265. a római katolikus egyházfők sorában. A legutóbbi német pápa a Németalföld területén született VI. Adorján (1522–1523), míg a legelső pápa, aki a mai Németország területén született, II. Viktor (1055–1057) volt.

2013. február 10-én kelt és másnap nyilvánosságra hozott nyilatkozatában idős kora miatti fogyatkozó erejével indokolva bejelentette a pápai hivatalról a hónap végével történő lemondását, melynek következtében „2013. február 28-án, este 8 órakor Róma és Szent Péter püspöki széke megürül, és az arra jogosultaknak új főpapválasztó konklávét kell összehívniuk”. 2013. február 11-én a Vatikán megerősítette a pápai lemondás hírét, így XVI. Benedek a harmadik egyházfő, aki önként mondott le V. Celesztin és XII. Gergely után. Lemondása után hivatalos megszólítása: *Őszentsége XVI. Benedek, emeritus pápa* (vagyis nyugalmazott pápa) lett. A pápai székben Ferenc követte.

3. 2005-ben helyezték el.

4. A görögkatolikus templom kertjében áll. Ady Endre u. 6.

5. A nagyközség görögkatolikus egyházközsége a pápaválasztásról kívánt megemlékezni a 2005-ös évben.

6. – www.kozterkep.hu

7.

Szent István király mellszobra

1. A község önkormányzata állíttatta. **Balogh Géza** szobrászművész alkotása.
A talapzat hátoldalán lévő felirat:

**Állíttatta:
Múcsony nagyközségi
Önkormányzat
Képviselő-testülete
2006. évben**

**Viszlai Viktor
Kaulics Jánso
Bányászné Wohl Mónika
Bíró Lajos
Dr. Duzsejné Kosik Etelka
Forgonyné Viszlai Margit
Kovács Lászlóné
Major József
Spirkó Adorján
Üveges Ferenc
Vafnóczki Gyula
Vidomskiné Novák Mária
Zsigó István**

Balogh Géza festő, szobrász, Nyíregyházán született 1946. december 24-én.

1967-71: sárospataki Tanárképző Főiskola; 1974-77: Magyar Képzőművészeti Főiskola, mesterei: Bráda Tibor, Szentgyörgyi József, Lóránt János, Patay László. 1983: az Operaház gobelinpályázatának különdíja; 1983: a Mezőtúri Alkotótelep díja; 1984: a IV. Szolnoki Festészeti Triennálé díja; 1986: a X. Nyíregyháza-sóstói Szimpózium fődíja. 1972-87: a nyíregyházi Tanárképző Főiskola tanára, 1987-től a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola képző- és iparművészeti tagozatának vezetője. 1980-tól a Nyíregyháza-sóstói Nemzetközi Szobrász Szimpózium bronzöntési munkájában és a Mezőtúri Alkotótelep irányításában vesz részt. Absztrakt jellegű olajképeket, nagyméretű akvarelleket fest. Érmeit, szobrait viaszveszejtéses technikával készíti.

2. Államalapító királyunk emlékére készült. (Szent István király életrajzát lásd a 118. oldalon!)

3. 2006-ban avatták fel.

4. A Kossuth Lajos út mellett kialakított téren áll.

5. A szobron az alkotó neve és a készítés dátuma szerepel (BALOGH GÉZA / [20]06).

6. – www.mucsony.hu (A nagyközség honlapja.)

7.

Zászlópark

1. A nagyközség önkormányzata állította.
2. Az ország, a település és a helyi nemzetiségi önkormányzatok tiszteletére készült.
3. 2007-ben avatták fel.
4. A Kazincbarcika felé elágazó úttól jobbra építették meg a parkot. A Bem, az Élmunkás, a József Attila és a Bartók Béla út által bezárt területen van.
5. A településen négy nemzetiségi önkormányzat működik, a lengyel, a roma, a román és a ruszin. A négy nemzetiségi önkormányzat zászlaja mellett az országzászló és Mucsony község zászlaja nyert elhelyezést a parkban.
6. – www.mucsony.hu (A nagyközség honlapja.)
- 7.

Petőfi Sándor mellszobra

1. Dr. Duzsejné Kosik Etelka önkormányzati képviselő állíttatta. **Balogh Géza** szobrászművész alkotása. (Balogh Géza életrajzát lásd az előző tételnél!)

Felirat a talapzaton: **PETŐFI SÁNDOR / 1823 – 1849 / „Magyar vagyok. / Legszebb ország hazám / Az öt világrész nagy területén.”**

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 162. évfordulójának alkalmából, a márciusi ifjak emlékének tisztelegve avatták fel a szobrot. (Petőfi Sándor életrajzát lásd a 27. oldalon!)

3. 2010. március 6-án avatták fel.

4. A Petőfi Sándorról elnevezett művelődési ház udvarán áll a bronzszobor. Kossuth Lajos út 92.

5. A szoboravató beszédet Jókai Anna Kossuth díjas író mondta, melyben Petőfi életét és példaadását méltatta.

Korábban is állt itt egy Petőfi-mellszobor műkőből, melyet Nagy Ferenc edelényi kőfaragó készített az 1960-as években, annak a helyére került az új szobor.

A szobron az alkotó neve és a készítés évszáma szerepel (**BALOGH G. / 2010**)

6. – www.mucsony.hu (A nagyközség honlapja.)

7.

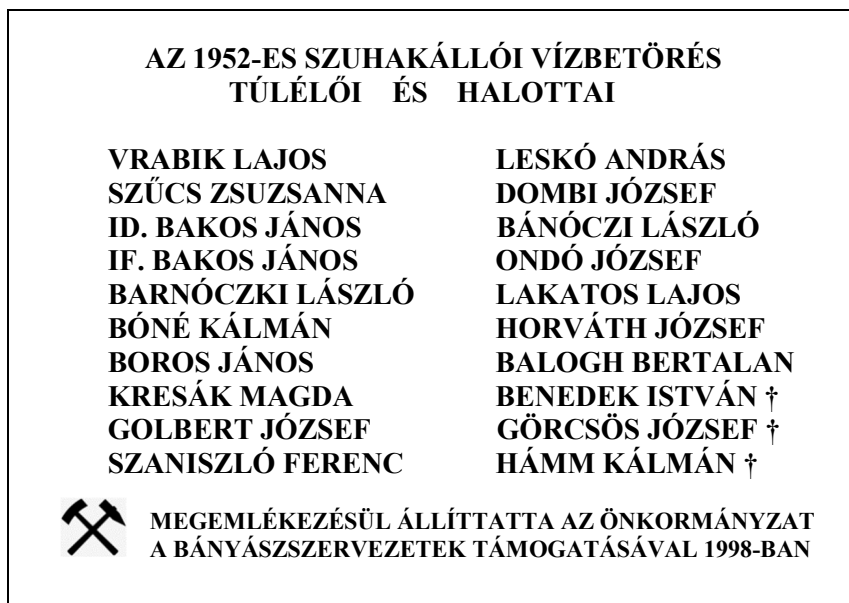

SZUHAKÁLLÓ

Az 1952-es bányabeli vízbetörés emléktáblája

1. A község önkormányzata állította a bányászszervezetek és alapítványok, valamint a még működő bányák támogatásával.

A tábla felirata:

2. Az 1952-es bányabeli vízbetörés túlélőinek és halottainak emlékére készült.

3. 1998. szeptember 17-én avatták fel.

4. A polgármesteri hivatal falán helyezték el. Kossuth Lajos út 7.

5. Az ünnepségen a helyi általános iskola diákjai és a Rozmaring Népdalkör adott műsort, Farkas Olivér esperes pedig görögkatolikus szertartás szerint áldotta meg a bányásznap emléktáblát.

6. – Hat és fél napig a Winter-bányába zárva = Észak-Magyarország, 54. évf. 223. sz. (1998. szept. 23.) 6. p.

– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 34. p.

– Az ötvenes évek szocreálja Mácsai István festészetében, különös tekintettel „A szuhakállói bányászok megmentése” című képére (1953) / Feledy Balázs = Art Limes, 2. évf. 2004. 2. sz. 50.55. old.

7.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 192-196. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Az 1952-es bányabeli vízbetörés emlékműve

1. A község önkormányzata állította. **Varga Éva** szobrász tervei alapján **ifj. Győrfi Sándor** karcagi kőfaragó készítette. (Varga Éva életrajzát lásd a 36. oldalon!)

Az emlékmű felirata:

AZ 1952-ES
SZUHAKÁLLÓI
VÍZBETÖRÉS
TÚLÉLŐI ÉS HALOTTAI

VRABIK LAJOS
ZSÚCS ZSUZSANNA
ID. BAKOS JÁNOS
IFJ. BAKOS JÁNOS
BARNÓCZKI LÁSZLÓ
BÓNÉ KÁLMÁN
BOROS JÁNOS
KRESÁK MAGDOLNA
GORBERT JÓZSEF
SZANISZLÓ FERENC
LESKÓ ANDRÁS
DOMBI JÓZSEF
BÁNÓCZI LÁSZLÓ
ONDÓ JÓZSEF
LAKATOS LAJOS
HORVÁTH JÓZSEF
BALOGH BERTALAN
BENEDEK ISTVÁN †
GÖRCSÖS JÓZSEF †
HÁMM KÁLMÁN †

2. Az 1952-es bányabeli vízbetörés túlélőinek és halottainak emlékére készült.
 3. 2000. június 12-én avatták fel.
 4. A községháza mellett kialakított parkban áll, a Kossuth Lajos és Bajcsy-Zsinszky Endre út találkozásánál.
 5. Előoldalán az I-II. világháború áldozatai szerepelnek. A vízbetörést a hátoldalon örökítették meg. A millenniumi emlékszobát ekkor vette át a község. A magyar államalapítás 1000. évfordulójának is emléket állít.
- 1952 karácsonya előtt szomorú hír járta be az országot: december 16-án reggel bányaszerencsétlenség történt Szuhakállóban.
- A Szuhakálló I-es akna (Winter-bánya) VI-os ereszkéjébe betört a víz. Az éjszakai műszak vége felé, nem sokkal öt óra után az elővájáson dolgozók rályukasztottak egy öregműveletre, ami tele volt vízzel. A víz elárasztotta a mélyebben fekvő vágatokat, és elvágta a frontfejtésen dolgozók menekülésének útját. Huszonnyolc bányász közül kilencnek sikerült kijutnia a veszélyeztetett munkahelyről, három bányász az erős sodrású vízben lelte halálát, tizenheten, köztük két fiatal leány nem tudott kimenekülni. Ők a bányában maradtak, egy olyan helyen húzták meg magukat, ahová nem ért el a víz.
- A tizenhét bányász megmentéséért hat napon át kemény küzdelem folyt lent, a bánya mélyén, és fent, a bányatelepen és környékén.
6. – Új emlékmű készült Szuhakállón = Észak-Magyarország. 56. évf. 193. sz. (2000. aug. 18.) 7. p.
 - Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 34. p.
 - 7.

A község 700 éves fennállásának emlékoszlopa

1. A község önkormányzata állította. **Jaskó Péter** sajtógalgóci polgármester, faragó munkája.

Az emlékoszlop előoldalán **1317 / 2017**-es évszámok és függőlegesen **SZUHAKÁLLÓ** felirat van. A hátoldalon a községgel kapcsolatos jelentős évszámok és események szerepelnek, (1317, a település első okleveles említése; 1356, megyei közgyűlés; 1555, törökdúlás; 1599, a tatárok felégették a falut; 1783, a Szuhakálló név felvétele; 1952, vízbetörés a bányában; 2017, 700 éves a település).

2. A község fennállásának 700. évfordulója alkalmával készült.

3. 2017. június 10-én szentelték fel.

4. A Községháza előtti parkban áll. Kossuth Lajos út 7.

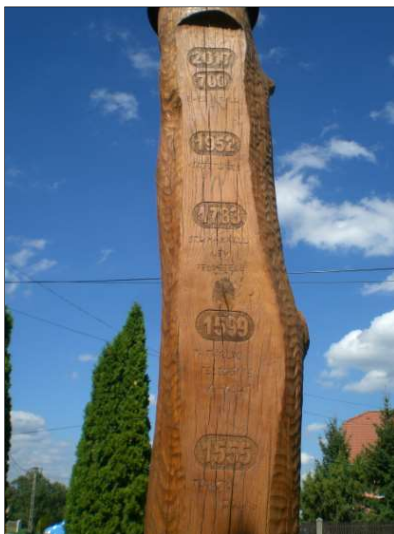
5. Demeter Zoltán országgyűlési képviselő ünnepi köszöntőjében a helyi közösségek összefogásának erejét, szükségességét hangsúlyozta; Dávid István polgármester a történelmi múlt tiszteletét, annak jövőteremtő mivoltát emelte ki, míg dr. Herczeg Tibor címzetes főjegyző – az ünnepséget követő fogadáson – a falvakban élők büszkeségtudatának fontosságára hívta fel a figyelmet.

A délutáni szórakoztató programok között kézműves foglalkozások várták a gyerekeket, az óvodások és iskolások műsorát az Ildi Rider zenekar követte. A nap sztárvendége Takács Nikolas volt.

6. – Szuhakálló 700 éves = Dunán innen, Dunán túl: Barangolások Magyarországon. 2017. június 17. Kovács Miklós blogja (Budapest)
– www.szuhakallo.hu (Szuhakálló honlapja)

7.

KURITYÁN

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 197-198. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 198-200. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

„Nemzetünk Hősei” emlékmű

1. A Szuhavölgye Polgári Egyesület állította.

A fémből készült kompozíció előoldalán legfelül, egy kis pajzs alakú fém táblán a következő, alig olvasható felirat: **MAGYAR / NEMZET / HŐSEI / EMLÉKÉRE.**

2. A magyar hősök emlékére készült.

3. 2008. március 15-én avatták fel.

4. Az evangélikus templom kertjében áll. Kossuth Lajos út 166.

5. Az ünnepség ökumenikus istentisztelettel kezdődött a templomban, majd felavatták az emlékművet, melyet az ünnepség végén megkoszorúztak.

6. – www.kurityan.hu (a község honlapja).

7.

RUDOLFTELEP

Bányászok kopjafája

1. A Mákvölgyi Bányaüzem állította. **Takács István** egykori bányaigazgató, faragó készítette. (Takács István életrajzát lásd a ... oldalon!)

Tóth Judit Omlás című versének részlete a kopjafába vésve:

OTT VÉGETÉRT AZ
EMBER VÁGTA ÚT.
GÖRBÜLT TARTÓ-
VASAK KÖZT FEKE-
TE HEGYOMLÁS.
BETEMETETT
FEKETE TORKOLAT.
HOL BONTANÁD?
SZÁJAT, FOGAT
SZORÍTÓ ÉJSZAKA.
ÁLLJ MEG
FIGYELJ!
EZ A BÁNYÁSZ-
HALÁL.

A kopjafa előtt lévő rozsdamentes, vésett tábla szövege: **RUDOLFTELEP / IV. AKNA / 1917 – 1992**. Alatta a bányászjelvény fejjel lefelé, amely a bezárt bányára utal.

A kopjafa mellett lévő rozsdamentes vésett tábla szövege:

BÁNYASZERENCSETLENSÉGBEN / ELHUNYT HŐS BÁNYÁSZOK / EMLÉKÉRE. Fölötte bányászjelvény koszorúban.

2. A rudolftelepi bányában üzemi balesetben elhunyt bányászok emlékére készült.

3. 1986-ban avatták fel. 2018. szeptember 2-ra, a 68. Bányásznapi felújították, és a talapzatra, a kopjafa mögé egy kis falat emeltek, melyen a rudolftelepi aknában üzemi balesetben elhunyt 27 bányász emlékére egy emléktáblát helyeztek el az elhunytak neveivel. A Bányásznapi felavatott **Bányász Emlékpark** része lett az emlékmű.

4. Az önkormányzati hivatal és a József Attila Művelődési Ház kertjében áll. József Attila út 1.

5. A kopjafán Tóth Judit *Omlás* című verséből olvasható részlet, valamint bányász jelképek vannak.

6. – „Fába róva, földbe ütve...” / L. Juhász Ilona. Fórum Kisebbségkutató Intézet Etnológiai Központ. Komárom, 2005. 158. p.

– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 30. p.

– Emlékezés a hős bányászokra = Kolorhét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti Hatilapja) 4. évf. 35. sz. (2018. 09. 07.) 2. p.

7.

Mikoviny Sámuel mellszobra

1. A Mikoviny Sámuel Általános Iskola készítette. **Zilahy József** fafaragó alkotása.

2. Mikoviny Sámuel, az iskola névadójának emlékére készült

Mikoviny (Mikovini) Sámuel Ábel-falván született 1698 körül. Matematikus, mérnök, földmérő, tanár, a magyar térképészet megalapítója, a selmeci bányatisztképző iskola első tanára.

A 18. század jelentős magyar polihisztor, szerteágazó tevékenysége nagy hatással volt a tudományos életre, ő tekinthető a magyar térképészet megalapítójának, nagy jelentőségűek folyószabályozási és mocsár-lecsapolási munkái, továbbá úttörő szerepet játszott a hazai műszaki felsőoktatás megteremtésében. 1735-ben III. Károly a selmecbányai bányatisztképző iskola tanárává és az Udvari Kamara mérnökévé nevezte ki.

Azok közé az alkotók közé tartozik, akiknek a művei mind a mai napig időtállóak. S bár polihisztor volt, az új országépítő és tudósgeneráció tagjaként a térképkészítésben alkotta a legmaradandóbbat; ő tekinthető a tudományos kartográfia magyarországi megalapítójának.

A 19. század előhírnökeként, korát többszörösen megelőzve, üstökösként alkotott maradandót Mikoviny Sámuel. Jelentőségét, nagyságát a természettudományok és a technika történetében még ma sem lehet pontosan felmérni. Latin és német nyelvű tanulmányai a bányászat, a kohászat és a kartográfia területén egyaránt példamutatóak. Ő vetette fel a topográfiai térképek készítésének szükségességét. Korai halála miatt nagyszerű terveinek csak a töredékét tudta megvalósítani, mégis a magyar történelem kiemelkedő tudósaként, mérnökeként tartják számon.

Trencsén mellett hunyt el 1750. március 23-án.

3. 1995-ben helyezték el.

4. A Mikoviny Sámuel Tagiskola és Óvoda általános iskolájában van. József Attila út 4.

5. A tantestület javaslatára vették fel Mikoviny Sámuel nevét 1995-ben. Az iskola névadójának olyan személyt kerestek, akinek a neve egybeforrott a magyar bányászattal, a műszaki tudományokkal, így esett a választás Mikoviny Sámuelre. Egy kis bányásztelepülés iskolája alkalmasabb nevet keresve sem találhatott volna. Büszkék múltjukra, hagyományaikra. Az iskolában még a hajdani bányászköszöntés a „Jó szerencsét!” a szokás.

Az ormosbányai Hosztják Albert Általános Iskola tagiskolája volt 2007-től 2011-ig. 2011-től a településen működő iskola 7. és 8. osztálya átkerült a Kuri-tyáni Kossuth Lajos Általános Iskolába, az alsó tagozat és az 5-6. osztály azonban megmaradt. Jelenleg már csak az alsó tagozat tanul helyben, és az iskola a kuri-tyáni tagiskolájaként működik.

6. – Rudolftelep és a Borsodi szénmedence története (Szakdolgozat) / Nagy Le-vente Ákos. Miskolc, 2013. 37-38. p.

7.

Bányász-emlékmű (Székelykapu)

1. A Rudolf Kft. és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Bor-sodi Csoportja állította. Helyi bányász fafaragók készítették (**Takács István, Zi-lahy József**).

A kapun a Bányászhimnusz szövege van, amely a tetején kezdődik, majd a két oldalán folytatódik. A kapun a félkövérral szedett szöveg szerepel.

Szerencse fel! Szerencse le!
Ilyen a bányász élete.
Váratlan vész rohanja meg,
Mint bérctetőt a fergeteg.

Nem kincs után sóvárgok én.
Bányász kislányt óhajtok én.
Bányász kislányt óhajt szívem,
Ki szívében bányász legyen.

És hogyha majd a föld ölében végóránkat éljük,
Isten kezében életünk Ő megsegít reméljük!

S te kisleány ne bánkódjál,
Bányásznak halni szép halál,
Egekbe szállani fel, fel!
Szerencse fel! Szerencse fel! Szerencse fel!

A kapu két oldalán, bányabejáratot formázó alapon egy-egy emléktábla van. A bal oldali tábla felirata félkörben: **MAGYAR SZÉN BÁNYÁK ÁLDOZATAINAK**, lent vízszintesen: **EMLÉKHELYE**.

A jobb oldali tábla felirata félkörben: **HÁBORÚK BÁNYÁSZ ÁLDOZATAINAK**, lent vízszintesen: **EMLÉKHELYE**.

2. Rudolftelep egykori szénbányászatának emlékére készült.

3. 1999. október 21-én került átadásra. A kapun 2000-es évszám szerepel. 2018. szeptember 2-án, a 68. Bányásznapi és a Falunapi alkalmával avatták fel.

4. A bányauzem egykori fürdőépülete kapuját alkotta (József Attila út), majd 2018-ban áthelyezték az önkormányzat kertjébe. József Attila út 1.

5. Az emlékmű egy székelykapu. A Magyar Bányászhimnusz Kapujaként is emlegetik, mert szerepel rajta a Bányászhimnusz szövege. A kapu két oldalán emléktábla található.

Az egykori fürdő kertjében a bányászathoz kötődő tárgyak: vitla, csille, szivattyú, egy TH-íves és egy faácsolatú vágat kicsinyített imitációja. A kert elhanyagolt, nagy a gaz. Egy kopjafa is volt a kertben, azonban ma már nincs meg.

A székelykaput 2018-ban áthelyezték az önkormányzati hivatal és a József Attila Művelődési Ház kertjének bejáratához. A két intézmény impozáns főkapuja és a Bányásznapi felavatott **Bányász Emlékpark** része lett.

A kertben lévő, bányászatban használt eszközöket eltávolították, a csillét egy új emlékmű létrehozásánál használták fel.

6. – Szerencse föl! Szerencse le! / Zsámboki László. Miskolci Egyetem Könyvtára. Miskolc, 1995.

– Emlékmű készül a bányászoknak = Észak-Magyarország, 55. évf. 185. sz. (1999. aug. 10.) 3. p.

– Egy évszázadnyi bányászkodás emlékére... / Karajz Miklós = Kazincbarcikai Közélet, 11. évf. 34. sz. (1999. szept. 2.) 8-9. p.

– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 30. p.

– Emlékezés a hős bányászokra = Kolorhét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti hetilapja) 4. évf. 35. sz. (2018. 09. 07.) 2. p.

– 200 éves a borsodi szénbányászat (1786-1986) / Bertalanfy Béla et. al. (szerk.) Miskolc, 1986. Borsodi Szénbányák.

– A borsodi szénbányászat története I-II.-III. köt. / Lehoczky Alfréd. Miskolc, 1965-1967-1975.

– KOLAJ lászló: Rudolftelepi látogatás. A „milliomos” brigád... = Észak-Magyarország, 29. évf. 1973. 165. sz. (július 17.) 3. old. 1 kép. (A rudolftelepi IV-es aknán.)

7.

A bal oldali tábla

A bányászat tárgyai a kertben.

Az új helyén a székelő kapu.

Millenniumi Emlékpark (II. világháborús kopjafa)

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 224-225. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Az ökumenikus templom építésének emléktáblája

1. A római katolikus, a református és a görögkatolikus egyházak építették, a lakosság és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyagi támogatásával.

A tábla felirata:

2. Az ökumenikus templom építésének emlékére készült.

3. 2002. augusztus 23-án szentelték fel.

4. Az Ökumenikus Szent István király templom falán van, a bejáratától balra. Rákóczi utca.

5. A templom a polgármester kezdeményezésére épült. A templom falfaragásait Zilahy József készítette.

6. – Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 324. p.

7.

Bányabalesetben elhunytak emléktáblája

1. A település önkormányzata állította.

Az emléktábla felirata:

RUDOLFTELEPEN BÁNYABALESETBEN ELHUNYTAK 1908 – 2000		
ALEVA BÉLA BAKÓ MIHÁLY BÉRCES DÉNES BOZA GYULA BRIDINSZKI ISTVÁN CSESZNYIK SÁNDOR ÉLIÁS JÓZSEF FEKETE ISTVÁN FÉNYES LÁSZLÓ FÉNYES JÓZSEF GELŐCZI KÁROLY KARÁCSONYI JÁNOS KATONA LÁSZLÓ KOVÁCS TIBOR		MÉNES PÁL PÁSZTOR LÁSZLÓ PRINCZ ISTVÁN ROZLOZSNÁK MÁTYÁS SZABÓ JÁNOS SZARKA GÁBOR SZÁSZ LAJOS SZVACSEK FERENC TAKÁCS JÓZSEF TIMKÓ BARNA TÓTH JÓZSEF ZÖMBIK FERENC VARGA LÁSZLÓ

2. A rudolftelepi bányában üzemi balesetben elhunytak emlékére készült.

3. 2018. szeptember 2-án a 68. Bányásznapon – mely megyei központi ünnepség volt – avatták fel. Ezen a napon rendezték meg a Falunapot és a Helyi Termék Napot is. A település ekkor ünnepelte fennállásának 110. évfordulóját.

4. A József Attila Művelődési Ház kertjében áll. József Attila út 1.

5. A Bányászok kopjafája mögé, a talapzatra egy falat emeltek, és azon helyezték el az emléktáblát, amely az elhunyt bányászok nevét tartalmazza.

A művelődési ház kertjében kialakított **Bányász Emlékpark** része az emléktábla. A park bővítését tervezik további bányászemlékekkel.

„Írásos emlékek alapján a település kialakulása a XIX. század végére vezethető vissza, amikor a Mák-patak völgyében fekvő területen több vállalkozó is megpróbálkozott szénbányászattal.

A tulajdonosok, illetve vállalkozók között volt Rudolf Cohacht is, róla kapta az akna a Rudolf nevet, majd később a település is.” (Részlet Rozlozsnik Jánosné polgármester asszony Bányásznapon elhangzott köszöntőjéből.)

Rudolftelepen 2000-ben szűnt meg a széntermelés.

A Bányásznapi alkalmából Demeter Zoltán országgyűlési képviselő mondott ünnepi beszédet, majd elismerő okleveleket adományozott Török Dezső, a B.-A.-Z. Megyei Közgyűlés elnöke, Szőke András, a Borsodi Bányászok Területi Társulatának elnöke, Dávid István, Szuhakállói polgármestere és a vendéglátó település, Rudolftelep polgármestere, Rozlozsnik Jánosné.

Az egyházak képviselői megáldották és megszentelték a Bányász Emlékparkot az avatást követően.

- Rozlozsnik Jánosné polgármester beszéde a Bányász Emlékpark átadásakor.
- Emlékezés a hős bányászokra = Kolorhét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti Hetilapja) 4. évf. 35. sz. (2018. 09. 07.) 2. p.

1. A település önkormányzata állíttatta. A szobor **Zilahi József** fafaragó munkája.

3. 2018. szeptember 2-án, a 68. Bányásznapon – mely megyei központi ünnepség volt – avatták fel. Ezen a napon rendezték meg a Falunapot és a Helyi Termék Napot is. Korábban az üzemi fürdő udvarán állt a szobor, míg a csille és a TH-íves vágatbiztosítás a kertben volt. Az üzemi fürdő udvarára 2000-ben helyezték el.

5. A művelődési ház kertjében kialakított **Bányász Emlékpark** része a bányász szobor és csille. A park bővítését tervezik további bányászemlékekkel.

6. – A rendezvény meghívója.

- Rozlozsnik Jánosné polgármester beszéde a Bányász Emlékpark átadásakor.
- Emlékezés a hős bányászokra = Kolorhét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti Hetilapja) 4. évf. 35. sz. (2018. 09. 07.) 2. p.

7.

Bányász emlékfal

1. A település önkormányzata készítette. Alkotója **Zilahi Olivér** és **Ardai László**.

2. A rudolftelepi bányászat és bányászok emlékére készült.

3. 2018. szeptember 2-án, a 68. Bányásznapon – mely megyei központi ünnepség volt – avatták fel. Ezen a napon rendezték meg a Falunapot és a Helyi Termék Napot is.

4. A József Attila Művelődési Ház kertjében van. József Attila út 1.

5. A művelődési ház kertjében kialakított **Bányász Emlékpark** része a bányász emlékfal. A park bővítését tervezik további bányászemlékekkel.

A festmény közepén Szent Borbálát, a bányászok védőszentjét, jobb oldalon szénfalat fúró bányászt, háttérben a régi szénosztályozóval, míg bal oldalon csillében szenet szállító bányászt ábrázol.

6. – A rendezvény meghívója.

– Rozlozsnik Jánosné polgármester beszéde a Bányász Emlékpark átadásakor.

– Emlékezés a hős bányászokra = Kolorhét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti Hetilapja) 4. évf. 35. sz. (2018. 09. 07.) 2. p.

7.

Kopjafa a vállalat és az üzemek emlékére

1. A település önkormányzata és a bányáüzem készítette. Alkotója **Zilahy József** fafaragó.

A kopjafán lévő feliratok függőlegesen faragva: Elöl: **RUDOLF KFT**; bal oldalon: **MÁKVÖLGYI BÁNYAÜZEM**; hátul: **BORSODI SZÉN BÁNYÁK**; jobb oldalon: **BÜKKALJAI BÁNYAÜZEM**.

2. A vállalat és az üzemek emlékére készült.

3. 2018. szeptember 2-án, a 68. Bányásznapon – mely megyei központi ünnepség volt – avatták fel. Ezen a napon rendezték meg a Falunapot és a Helyi Termék Napot is. Az üzemi fürdő udvarára 2000-ben helyezték el.

4. A József Attila Művelődési Ház kertjében áll. József Attila út 1. Korábban az üzemi fürdő udvarán állt.

5. A művelődési ház kertjében kialakított **Bányász Emlékpark** része a vállalat és az üzemek emlékére készült kopjafa. A park bővítését tervezik további bányász emlékekkel.

A kopjafa előoldalán a bányászok védőszentje, Szent Borbála látható, alatta bányászjelvény, a keresztbe helyezett kalapács és ék, az alatt pedig a Jó szerencsét! bányázköszöntés.

6. – A rendezvény meghívója.

– Rozlozsnik Jánosné polgármester beszéde a Bányász Emlékpark átadásakor.

– Emlékezés a hős bányászokra = Kolorhét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti Hetilapja) 4. évf. 35. sz. (2018. 09. 07.) 2. p.

7.

IZSÓFALVA

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 226-229. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriumi emléktáblája

1. Disznóshorvát nagyközség (1950-től Izsófalva) lakói állították.
2. Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc kitörésének 100. évfordulója alkalmából készült. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)
3. 1948-ban helyezték el.
4. Az Izsó Miklós Művelődési Ház és Könyvtár előterében van.

5. A centenáriumi ünnepség alkalmával a fiatalokból álló kultúrgárda a Dohányon vett kapitány című színdarabot mutatta be. Betanította: Juhász Borbála, zene: Nagy Béláné.

A centenárium alkalmából a településeken elhelyezett táblák motívuma és szövege mindenhol azonos, azonban a méretekben eltérés van. A táblák vagy központilag készültek, vagy meghatározták a tartalmát és a színét.

6. – Emlékhelyek Izsófalván / Szöveg és fotó: Hadobás Sándor. Izsó Miklós Művelődési Ház, Könyvtár és Emlékház. Izsófalva, 2005. (6 oldalas leporelló.)

7.

Fotó: Hadobás Sándor.

Izsó Miklós mellszobra

1. A Képzőművészeti Lektorátus ajándékozta a nagyközségnek. **Szabó Gábor** szobrászművész alkotása a fehérmárvány szobor.

Szabó Gábor szobrász Budapesten született 1940. február 12-én. 1958-63: Magyar Képzőművészeti Főiskola, mesterei: Mikus Sándor, Szabó Iván. 1971-74: Derkovits-ösztöndíj; 1985: Római ösztöndíj; 1985-86: SZOT-ösztöndíj; 1995: Corvin-plakett. 1962 óta kiállító művész. 1963-68 között általános iskolában volt rajztanár. 1963-tól szakkört vezetett a XVI. kerületi Úttörőházban, 1975-től képzőművészeti szakkört vezet Rákospalotán. A következő szimpóziumokon vett részt: 1967: Siklói szimpózium alapító- és vezetőségi tagja; 1977, 1978, 1994: Nyíregyháza-Sóstó; 1979,

1987: Riga-Dzintari (SZU); 1992-93: Berlin. 1967-71: Stúdió vezetőségi tagja; 1992-93, valamint 1995-97 között a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Szobrász Szakosztály vezetőségi tagja. 1996-tól a Freuenzen Európai Művészeti Tömörülés Magyarországi Egyesületének elnöke; 1997-től a Százados úti Művésztelep Egyesület elnöke. 1963 óta foglalkozik művészetpedagógiával, több mint 20 éve vezeti Zánkán a Gyermekgaléria szobrász programját; alapítója és vezetője a Diákbiennáléknak. Kisplasztikákat, domborműveket, érmekeket készít változatos anyagmegmunkálással (bronz, kő, fa, samott), az alkalmazott szobrászati technikák között domináns a mintázás, ill. az öntés. Alkotásai klasszikus szobrászati témák megidézői. Művei harmonikus formaalakítású, finoman megmunkált felületekkel kidolgozott, kiegyensúlyozott kompozíciók.

2. A község szülötte, Izsó Miklós szobrászművész tiszteletére készült.

Izsó Miklós Disznóshorvát (1950-től Izsófalva) született 1831. szeptember 9-én. A magyar nemzeti szobrászat megteremtője.

A sárospataki kollégiumban tanult 1840 és 1847 között. Az 1848-1849-es szabadságharcban megsebesült. A világosi fegyverletétel után bujdosni kényszerült. 1851 és 1856 között Rimaszombatban élt, ahol kőfaragóként dolgozott, és közben Ferenczy István tanítványa volt. 1856-ban költözött Pestre, majd rá egy évre Bécsben dolgozott Meixner, később Gasser szobrászok műtermében.

1859-től a müncheni Művészeti Akadémia növendéke volt. Ekkor kezdett hozzá – a magyar szobrászok közül elsőként – a népi figurák ábrázolásához. Első nagy sikerét a még Münchenben alkotott *Búsuló juhász* című szobrával aratta (maig is ez a legismertebb műve). A népeletet ábrázoló remek terrakottaszobrok mellett számos híres kortársa mellszobrát is elkészítette. 1870 és 1872 között a Budai Főreáltanoda, 1871-től a Mintarajztanoda tanára volt. Köztéri szobrokkal is jelentkezett: ő alkotta az ismert debreceni Csokonai-szobrot.

További köztéri műveit – elhatalmasodó tüdőbaja miatt – már nem tudta befejezni. Budapesten hunyt el 1875. május 28-án.

3. 1968-ban avatták fel.

4. Az Izsó Miklós Emlékház melletti parkban áll. Szoborkert. Izsó Miklós út.

5. A szobrot többször átköltöztették, eredetileg a község központjában kialakított kis parkban állították fel, majd 2000 szeptemberében az önkormányzat által kialakított Millenniumi Parkba került áthelyezésre. 2011 őszén ismét költözött a szobor, a Millenniumi Parkot beépítették, így Egressy Gábor bronzszobrával (mely az Izsó által készített eredeti márványszobor másolata) együtt átkerült az emlékház mellett kialakított Hősök Parkjába (Szoborpark.). Izsó Miklós út.

6. – Mozaikok Izsófalva múltjából / Összeáll., szerk.: Hadobás Sándor. Izsófalva Nagyközség Önkormányzata. Izsófalva, 2005. 60-73. p.

– Emlékhelyek Izsófalván / Szöveg és fotó: Hadobás Sándor. Izsó Miklós Művelődési Ház, Könyvtár és Emlékház. Izsófalva, 2005. (6 oldalas leporelló.)

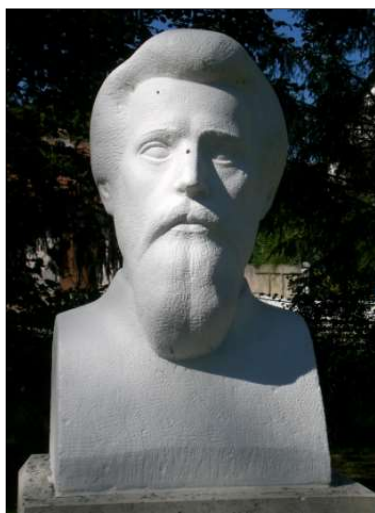
7.

Az avatáskor készült fotó.

A szobor a jelenlegi helyén.

Izsó Miklós emléktáblája

1. Izsófalva nagyközség lakói állították.

A tábla felirata:

EZEN A HELYEN SZÜLETETT
IZSÓ MIKLÓS
 SZOBRÁSZ
 1831. SZEPTEMBER 9-ÉN
 AKI A MAGYAR
 SZOBRÁSZMŰVÉSZETET
 EURÓPAI RANGRA EMELTE
 IZSÓFALVA NAGYKÖZSÉG
 LAKÓI

2. A község szülötte, Izsó Miklós szobrászművész születésének 150. évfordulója alkalmából készült. (Izsó Miklós életrajzát lásd a 285. oldalon!)
3. 1981. szeptember 9-én, a szobrász 150. születésnapján avatták fel.
4. Az Izsó Miklós úton annak az épületnek a falán van, amely a szobrász szülőhá-
zának helyén épült. Izsó Miklós út 94.
5. Barna Gyula disznóshorváti református lelkész 1910. július 5-én írt visszaem-
lékezése szerint „Az Izsóék háza egy pár évvel ezelőtt romba dőlt, a Sárkány úr
birtokában volt, ő pedig újra nem építette. Ezt a beltelket azóta megvette egy bá-
nyász, aki a múlt évben házat épített rajta, de nem azon a helyen, hol a régi épület
volt, azt most kertnek használják.”
6. – Mozaikok Izsófalva múltjából / Összeáll., szerk.: Hadobás Sándor. Izsófalva
Nagyközség Önkormányzata. Izsófalva, 2005. 60-73. p.
– Emlékhelyek Izsófalván / Szöveg és fotó: Hadobás Sándor. Izsó Miklós Műve-
lődési Ház, Könyvtár és Emlékház. Izsófalva, 2005. (6 oldalas leporelló.)
- 7.

Izsó Miklós mellszobra

1. **Magyar András** fafaragó készítette és ajándékozta a nagyközségnek az aranyozott, gipsz szobrot. (Magyar András életrajzát lásd a 94. oldalon!)
2. A nagyközség neves szülöttét, Izsó Miklós szobrászművészt ábrázolja. (Izsó Miklós életrajzát lásd a 285. oldalon!)
3. 1981. szeptember 9-én került átadásra a szobor, az Izsó Miklós születésének 150. évfordulója alkalmából rendezett Izsó Napok keretében.
4. Az Izsó Miklós Művelődési Házban van. Izsó Miklós út. 64.
5. A rendezvénysorozat szeptember 20-ig tartott. Kiállítások, előadások, kulturális műsorok megrendezésére is sor került.
Aranyozott gipszszobor.
6. – A Búsuló juhász alkotója: ... Életműve gazdag hagyaték... = Észak-Magyarország, 37. évf. 212. sz. (1981. szept. 10.) 4. p.
- 7.

II. világháborús emléksírhely

Az emléksírhelyről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Ede-lény környékén című könyv 230-231. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Egressy Gábor mellszobra

1. A nagyközség önkormányzata állította. Az **Izsó Miklós** által készített márványszoborról a bronzmásolatot **Győrfi Sándor** karcagi szobrászművész készítette.

2. Egressy Gábor színész emlékére készült.

Egressy Gábor színész, Egressy Béni bátyja, eredeti nevén *Galambos Gábor*, Sajólászlófalván született 1808. november 3-án.

Édesapjuk **Disznóshorvát** (1950-től **Izsófalva**) volt református lelkész 1826 tavaszától 1827. július 18-án bekövetkezett haláláig.

Iskoláit a miskolci református gimnáziumban végezte, ahonnan ellenállhatatlan vágyat érezvén a színészet iránt, 1826 júniusában Jánosi (Kakas) színésztársaságában lépett föl, Rozsnyón.

1828-ban Miskolcon az erdélyi dalszínésztársulathoz csatlakozott, amellyel Kassára és onnan Kolozsvárra ment. 1826 és 1835 között a vándorszín-társulatokkal az ország csaknem minden városában szerepelt.

1837-ben Bécsbe ment tanulni a színészmesterséget, de csakhamar hazatért, és 1837 augusztusában felvette őt a Pesti Magyar Színház, a későbbi Nemzeti Színház. Már ekkor az első rangú színészek sorában működött, és Vörösmartynak Árpád ébredése című allegóriai színművében a költő szerepét szavalta.

1838-ban vidéki vendégkörúton vett részt. Fontos kapcsolatot tartott fenn Vörösmartnyal, 1844-ben pedig barátságot kötött Petőfivel, akiről ő készítette az egyetlen hiteles portrét, a híres daguerrotípiát.

1843-ban külföldre utazott; egy év és két hónap alatt bejárta Münchent, Badent, Karlsruhét, Stuttgartot, Strassburgot és Párizst, és ezóta barátja lett a francia drámaíróknak. Ügyyszeretettel párosult színművészeti képességét az is eléggé tanúsítja, hogy növendék színészek kiművelése végett több ízben nyitott drámai iskolát, mely azonban saját szerepeinek és tanulmányainak szentelt szorgos elfoglaltsága miatt állandó nem lehetett.

1848. március 15-én ő adta elő a Nemzeti Színházban a Nemzeti dalt (sőt, néhány kutató szerint már a Nemzeti Múzeum lépcsőjén is). A szabadságharcban nemzetőr volt, elkísérte Kossuthot a népfelkelést szervező toborzóútján. Amikor a honvédelmi bizottmány által októberben reá ruházott szegedi kormánybiztosság az osztrák hadak előnyomulásával megszűnt, egy 500 főből álló gerillacsapat vezére lett, melyet Miskolcon saját maga toborzott.

Petőfivel együtt Erdélybe ment Bem táborába, ahonnan a világosi fegyverletétel után Bemmél Törökországba menekült. Halálos ítélettel sújtották.

1850.szeptember havában tért ismét vissza hazájába, de csak 1851 áprilisában alkalmazta a Nemzeti Színház, mint operai és jelmezrendező.

1851. október 7-én amnesztiában részesült. Festetics Leó gróf intendáns 1854. januárjában azonban kitörölte Egressy nevét a színházi tagok sorából, és elvette tőle rendezői állását. A kormány Fáy András közbenjárása folytán azon év április havában visszaadta őt ismét a színpadnak; először a Lear király szerepében lépett föl (1854. május 10.). Ekkor a nemzeti színpadon csak hat vendégszerepet adott, és az egész évet vidéki fellépésekkel töltötte.

1857-ben az újjáépült Miskolci Nemzeti Színház megnyitásán főszerepet játszott a Marót bán című Vörösmarty-darabban. A Kisfaludy Társaság 1863-ban választotta tagjai sorába, 1865-től pedig a Színitanoda tanára lett. 1866. július 30-án Obernyik Károly Brankovics György című drámájának előadásakor, melynek címszerepe legremekőbb alakításai közé tartozott, a színpadon szélütés érte és meghalt.

Győrfi Sándor szobrász Karcagon született 1951. május 28-án.

1978: Magyar Képzőművészeti Főiskola, mesterei: Mikus Sándor, Somogyi József, Rátonyi József. Derkovits-ösztöndíj: 1978-1981. Karcagon dolgozik, ahol saját bronzöntő műhelye van. 1978-ban szervezte meg a Nyíregyháza-sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelep bronzöntő műhelyét. 1984-től a nyíregyházi és mezőtúri telepek vezetője. A viaszveszejtéses technika egyik megújítója Magyarországon. 1978, 1980: Nyíregyháza-sóstói telep díjai; 1979: Hatvani Portrébiennalé; 1981: Szolnok Megyei Tanács Művészeti díja, Mezőtúri Alkotótelep díja; 1990: debreceni Országos Nyári Tárlat díja, Művelődési Minisztérium nívódíj; 1986: Munkácsy-díj; 1991: Pro Urbe-érem, Mezőtúr; 1993: Jász-Nagykun Megyéért díj; 1994: Karcag díszpolgára. Korai szobrainak modelljei karcagi, nyírségi, mezőtúri parasztemberek, de csak az indítást, az élményt adták ősi mozdulataikkal, naptól, szélről cserzett arcukkal, erőteljes alakjukkal; Győrfi művein mitikussá nőttek, általánosultak. Később a klasszikus témák megjelenítésében újszerű formai megoldást alkalmazott, kihasználva a viaszveszejtéses technika adottságait. Érmei, plakettjei újfajta térélményt tükröznek, szabálytalan, amorf alakjukkal, a pozitív-negatív játékkal, a felületek áttörésével. Történelmi, művelődéstörténeti monumentumaira a józan realizmus, újabban lírai expresszionista kifejezés és az emelkedettség összhangja jellemző.

3. 2001. szeptember 15-én avatták fel.

4. Az Izsó Miklós Emlékház melletti parkban áll. Izsó Miklós út. Korábban a művelődési házzal szemben, a Millenniumi Parkban állt.

5. Az Izsó Miklós Emlékház keretében avatták fel, a szobrász születésének 170. évfordulója alkalmából. A szobrot Molnár Oszkár országgyűlési képviselő avatta fel, előtte a református templomban Mészáros István püspök hirdetett igét.

6. – Neves szülöttükre emlékeztek Izsófalván = Patrióta. A Bódva, a Szuha és a Rakaca völgye közeleti havilapja. 2001. szeptember. 2. p.
- Mozaikok Izsófalva múltjából / Összeáll., szerk.: Hadobás Sándor. Izsófalva Nagyközség Önkormányzata. Izsófalva, 2005. 57-60. p.
- Emlékhelyek Izsófalván / Szöveg és fotó: Hadobás Sándor. Izsó Miklós Művelődési Ház, Könyvtár és Emlékház. Izsófalva, 2005. (6 oldalas leporelló.)

7.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 231-2033. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A mentőállomás emléktáblája

1. Az Országos Mentőszolgálat izsófalvai mentőállomásának dolgozói állították.
A tábla felirata:

2. A mentőállomás létesítésének 65. és a mai állomás átadásának 50. évfordulója alkalmából készült.

3. 2016. december 20-án avatták fel.

4. A mentőállomás udvar felőli falán helyezték el. Izsó Miklós út 56.

5. Az ünnepségen megjelentek a megyei mentőszervezet, az izsófalvai és a rudabányai önkormányzat képviselői, a református és a római katolikus egyház lelkesei, az állomás mai és nyugdíjas dolgozói, valamint más vendégek.

A mentőállomás 1951-ben azzal a céllal létesült, hogy a Sajó-Bódva köze aprófalvas lakosságának és az ugrásszerűen növekvő környékbeli bányásztelepüléseken élőknek biztosítsák a gyors, szakszerű segítséget, a kórházba jutást.

6. – www.izsofalva.hu (A nagyközség honlapja.)

7.

Az emléktábla avatása Fotó: Ismeretlen.

ORMOSBÁNYA

Bányászok kopjafája

1. Az Ormosi Bányaüzem állította. **Gaál István** ffaragó, a bányaüzem dolgozója készítette.

A kopjafa mellett lévő tábla felirata:

**A MÚLT TISZTELETE NÉLKÜL
NINCS JELEN ÉS JÖVŐ.**

2. Az Ormosi Bányaüzem fennállásának 70. évfordulója (pontosabban az első csille szén felszínre hozatala) alkalmából készült az ormosi aknáknál üzemi bal esetben elhunyt bányászok emlékére.

3. 1982. szeptember 5-én, a Bányásznapi alkalmával avatták fel.
4. A művelődési ház bejárata mellett áll, a jobb oldalon. Petőfi Sándor tér 1.
5. A tölgyfából készült kopjafa harmincszor harminc centiméteres és kétszázhetven centiméter magas. Ötvenegy áldozat neve szerepel a kopjafán.
6. – Emlékmű tölgyfából = Borsodi Bányász, 25. évf. 34. sz. (1982. aug. 26.) 4. p.
– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 26. p.
- 7.

Szent Borbála szobor

1. **Magyar András** faragó ajándékozta a római katolikus templomnak a fából készült szobrot. (Magyar András életrajzát lásd a 94. oldalon!)

2. A bányászok védőszentjének tiszteletére készült.

A régi elbeszélések alapján **Borbála** a mai Törökországban látta meg a napvilágot. Neve, mely a 'barbár' szó nőiesített alakja, nem római származásra utal. Apja jómódú pogány kereskedő volt, aki hosszú útjai alkalmával lányát bezáratta egy magas toronyba. Egyszer, apja távollétében, Borbála megismerkedett a keresztény tanokkal, felvette Jézus hitét, és lerombolta a házi bálványokat. Az új hit jeleként lakótornyába a két ablak mellé egy harmadikat vágatott, hogy a Szentháromságra emlékeztesse őt. Amikor apja megtudta, hogy lánya mit tett, üldözni kezdte a saját lányát, aki a közeli barlangba menekült. Az egyik pásztor azonban elárulta a rejtékhelyét, így az apja rátalált, és a közeli város helytartójához hurcolta, aki keményen üldözte a keresztényeket. A hitéhez ragaszkodó lányt a kínzásoktól az Úr megóvta, végül halálát saját apja okozta, aki féktelen dühében egy karddal levágta lánya fejét. A büntetése nem maradt el, hazafelé menet az Isten nyila, egy villám halálra sújtotta. Egy Valerianus nevű ember gondoskodott arról, hogy Borbálát eltemessék, sírjánál hamarosan megkezdődtek a csodák.

A késő-ókorban vértanúságot szenvedett Borbála a középkor legkedveltebb szentjei közé tartozott. Emlékét ma a bányászok és kohászok ápolják. Ez a nap (december 4.) a magyar néphagyományban szerelmi és termékenység varázslásról volt nevezetes.

3. 1996-ban helyezték el.

4. A Nagyboldogasszony Római Katolikus templomban van. Fő út 6.

5. A templom 1933-ban épült. Az oltárt a bányászok adományozták az egyháznak.

6. – A templomnak szánja Szent Borbálát = Itt-Hon, 1996. jún. 4. Az Észak-Magyarország melléklete.

7.

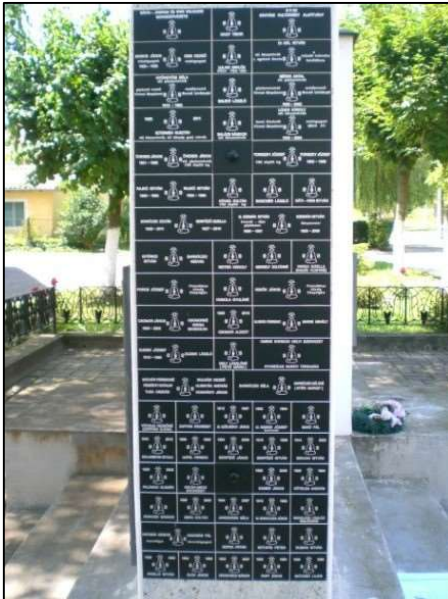

Az I-II. világháború áldozatai és a bányabalesetben elhunytak emlékműve

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 234-236. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

„Akikért a harangjáték szól” emléktáblák

1. Az Ormosiak Baráti Köre állította.
2. Az Ormosbánya fejlődése, bemutatása, kulturális és sportélete érdekében sokat munkálkodók nevei szerepelnek a táblákon.
3. A táblákat folyamatosan helyezik el. Az elsők 1994-ben kerültek elhelyezésre. 2017. augusztus 26-án új táblákat avattak.
4. Az I-II. világháborús emlékmű oszlopainak oldalán vannak. Az újak az emlékmű hátoldalára kerültek. Petőfi tér.
5. Az 1993-ban alakult Ormosiak Baráti Köre határozata alapján kezdték meg elhelyezni a táblákat.
6. – 1993-2003. A hagyományápolás – lokálpatriotizmus – közösségteremtés 10 éves története. Ormosbánya. Helytörténeti kiadvány Ormosbánya önálló községgé alakulásának és az Ormosiak Baráti Köre 10 éves jubileuma alkalmából. Ormosbánya Önkormányzata. Ormosbánya, 2004.
– Emlékházat avattak = Kolor Hét (Kazincbarcika és térsége) 3. évf. 34. sz. (2017. 09. 01.) 2. p.
- 7.

Cserkész és úttörő történeti emlékszoba

1. Az iskola készítette.
2. A cserkészmozgalom és az úttörőmozgalom emlékére készült.
3. 2005. szeptember 2-án avatták fel.
4. A Hosztják Albert Általános Iskolában van. Fő út 2.
5. A Magyarországon az 1910-es évektől 1946-ig működő gyermek- és ifjúsági mozgalomnak (1990 után újra megalakultak a cserkészcsapatok) és az 1946-tól 1990-ig, egyes iskolákban tovább is működő úttörőmozgalomnak állít emléket.
Az 55. bányásznapon avatták fel. A cserkész. és úttörőmozgalom kiállítást Toriszky József, az Ormosiak Baráti Körének tagja és Gúr Nándor országgyűlési képviselő nyitotta meg.
6. – www.ormosbanya.hu (A település honlapja.)
- 7.

Cseh Olga emléktanterem

1. Az iskola készítette.

2. Az iskola egykori tanárának emlékére készült.

Cseh Olga 1913. december 29-én született Diósgyőrben. A tanítóképzőt Miskolcon végezte, majd az 1950-es években az egri Tanárképző Főiskola levelező tagozatán magyar-történelem szakos képesítést szerzett. Az ormosi iskolához 1939-ben került. 1949-ig mindig első osztályosokat tanított; akkoriban az osztálylétszám 32 és 56 fő között volt.

1950-től kezdett tanítani felsősöket. 1953-ban az Edelényi Járási Tanács Oktatási Osztálya járási magyar-történelem szakos szakfelügyelőnek nevezte ki. Ezt a feladatot 1972-ig, nyugdíjba vonulásáig látta el. Nyugdíjasként vezette az iskolai könyvtárat.

3. 2005. szeptember 2-án avatták fel.

4. A Hosztják Albert Általános Iskolában van. Fő út 2.

5. Az 55. bányásznapon avatták fel. Cseh Olga tanárnőről, járási szakfelügyelőről Porcs József nyugalmazott általános iskolai igazgató emlékezett meg.

6. – Hármas ünnep Ormosbányán / B. Gy. = www.boon.hu (Borsod online) 2005. 09. 12.

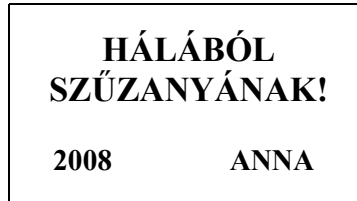
7.

A Szűzanya emlékhelye

1. Magánszemély (Anna) készítette.

A tábla felirata:

2. Szűz Mária tiszteletére készült.

3. 2008-ban készítették.

4. A Nagyboldogasszony római katolikus templom udvarán áll. Fő út 6.

5. A lourdes-i Masabielle-barlangot formázó, terméskőből készült fülkében Szűz Mária szobra előtt egy térdelő nő imádkozik. A gipszszobrok színesek.

1858. február 11-én a Lourdes melletti Masabielle-barlangban a szegény, tanulatlan, tizenéves Bernadette Soubirous-nak megjelent a Szűzanya. Összesen tizennyolc alkalommal jelent meg július 16-ig, bűnbánatot és engesztelést kérve. Február 25-én felszólította Bernadette-et, fakasszon forrást a barlang meghatározott pontján, igyon belőle és mosdjon meg benne. Március 2-án megbízta a kislányt, „mondja meg a papságnak, hogy építsenek kápolnát és jöjjenek körmenetben” a jelenések helyére. Március 4-én már több mint tízezren kísérték el Bernadette-et a barlanghoz, de a látomásokban csak a kislány részesült.

1862-ben templomot kezdtek építeni a forrás feletti sziklára, amely 1876-ra elkészült, s melynek IX. Piusz pápa bazilika címet és előjogokat adományozott. A barlangban Bernadette útmutatásával elkészült a Szűzanya márványszobra. A forrás mellett fürdő épült.

A Szűzanya lourdes-i megjelenését először a tarbes-i egyházmegyében ünnepték, 1890-től. 1908-tól, a jelenések 50. évfordulójától kezdve X. Piusz pápa kiterjesztette az ünneplést az egész egyházra.

Lourdes világhírű zarándokhely lett, ahova milliók zarándokolnak el engesztelni és gyógyulásért vagy megnyugvásért imádkozni.

6. –

7.

Id. Kovács József emlékszoba

1. A Hosztják Albert Általános Iskola készítette az önkormányzattal és Kovács József unokáival.

2. Az iskola egykori igazgató-tanítója emlékére készült.

Kovács József 1889-ben született. Pályáját 1912-ben kezdte a Felvidéken. Ormospusztán (1953-tól Ormosbánya) 1924-től 1959-ig, 70 éves koráig végezte áldásos munkáját, azonban nyugdíjasként sokáig élt még a telepen. A sok iskolai elfoglaltság mellett cikkek, gyermekszíndarabok írásával, sport- és leventeoktatással, színdarabok rendezésével is foglalkozott. Öt évig szolgált az első világháborúban.

3. 2013. augusztus 31-én avatták fel.

4. A Hosztják Albert Általános Iskolában van. Fő út 2.

5. Folyaminé Tomori Tünde kezdeményezésére kezdték meg az anyaggyűjtést, melybe bekapcsolódtak id. Kovács József unokái, a polgármester asszony, az egykori tanítványok, az ismerősök és a nevelőtestület.

Az avatáson a megjelent vendégeket az igazgatónő köszöntötte, az iskola tanulóinak műsora után meghallgatták annak a rádióműsornak a felvételét, mely Kovács Józsefet és Pécsi Sándort, az egykori tanítványt szólaltatta meg. Ezt követően Nagy Tibor nyugdíjas polgármester – az egykori tanítvány – ismertette a tevékeny életpályát, saját emlékeit, miközben a település múltjából és az igazgató-tanító életéből képeket vetítettek. Ezt követően került sor a névtáblával jelölt kiállítóterem hivatalos megnyitására.

6. – Az igazgató-tanítóra emlékeztünk / Kenéz Éva = Észak-Magyarország, 70. évf. 206. sz. (2013. szept. 6.) 11. p.

7.

Hibbey-Hosztják Albert emléktáblája

1. Az általános iskola helyezte el a képkeretben lévő fotót és önéletrajzot.
2. A ormosi bánya első vezetőjének emlékére készült, amikor az iskola felvette (Hibbey-) Hosztják Albert nevét. (Hibbey-Hosztják Albert életrajzát lásd a 260. oldalon!)
3. 2013. január 10-én helyezték el.
4. A Hosztják Albert Általános Iskola bejárata előterében, baloldalon van. Fő út 2.
5. A település 1993-ban lett önálló közigazgatásilag, korábban Izsófalvához tartozott.
Az iskola 2013. január 1-től vette fel Hosztják Albert nevét, a névadó-ünnepséget azonban 2013. szeptember 1-jén tartották.
6. – Ormosbánya: Epizódok egy bányatelep múltjából / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2000. 66-76. p.
– Hosztják Albert kiadatlan tanulmánya Ormospusztai szénbányászatának kezdetéről / Közli: Hadobás Sándor = Bányászattörténeti Közlemények 1. (2006) (Rudabánya) 55-76. p.
- 7.

Viszoczky Sándor Bányász Emlékház

1. A község önkormányzata, az Ormosiak Baráti Köre és az Ormosbánya Megújodásáért Közalapítvány állította.
2. Az 1987-ben megszűnt ormosbányai bányászat és a bányászok emlékére készült.
3. 2017. augusztus 26-án avatták fel.

4. A bányatelep egykori közfürdőjéből alakították ki. Fő út.

5. Az Ormosiak Baráti Köre összejövele alkalmával avatta fel Rabi Ferenc, a Bánya-, Energia- és Ipari Dolgozók Szakszervezetének elnöke, Sike Ferencné polgármester és Riz Gábor, a térség országgyűlési képviselője. A rendezvényen közreműködött a gyöngyösi Bányász Fúvószenekar.

A találkozó ebédrel és kötetlen beszélgetéssel zárult.

Az emlékház felszentelésére 2017. december 1-jén került sor. Viszoczky Sándor, az Ormosbánya Megújhdásáért Közalapítvány elnöke köszöntötte a vendégeket, majd Andrási Zoltán Tamás, rudabányai római katolikus plébános szentelte fel az emlékházat.

2018. szeptember 8-án **Viszoczky Sándorról**, az Ormosbánya Megújhdásáért Közalapítvány egykori elnökéről nevezték el az emlékházat. Viszoczky Sándor 11 évig volt az alapítvány elnöke, korábban pedig a Bányász Szakszervezeti Művelődési Ház igazgatójaként tevékenykedett hosszú éveken keresztül. A névadóünnepségre az Ormosiak Baráti Körének találkozója alkalmával került sor. Ekkor ünnepelték Ormosbánya önálló településsé válásának 25. évfordulóját.

6. – Emlékházat avattak = Kolor Hét (Kazincbarcika és térsége) 3. évf. 34. sz. (2017. 09. 01.) 2. p.

– Szent Borbála őrzi a bányászok emlékét / Kolor Hét (Kazincbarcika és térsége) közéleti hetilapja) 3. évf. 48. sz. (2017. 12. 08.) 2. p.

– Viszoczky Sándorról nevezték el az emlékházat = KolorHét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti hetilapja) 4. évf. 36. sz. (2018. szept. 14.) 2. p.

7.

Id. Viszoczky György és Viszoczky Sándor emléktáblája

1. Ormosbánya Önkormányzata és az Ormosbánya Megújhdásáért Közalapítvány helyezte el az emléktáblát.

Az emléktábla felirata:

2. Id. Viszoczky György és fia, Viszoczky Sándor emlékére készült.

3. 2018. szeptember 8-án avatták fel.

4. A Bányász Emlékház falán, a bejáratától jobbra van. Fő út.

5. Az Ormosiak Baráti Köre találkozásán került sor az emléktábla leleplezésére. A község ekkor ünnepelte önállóvá válásának 25. évfordulóját.

Idős Viszoczky György több éven keresztül volt a bányauzem igazgatója. Irányítása alatt a bányatelep is sokat fejlődött és szépült.

Fia, Viszoczky Sándor, mint a bányász szakszervezeti művelődési ház igazgatója, a telep kulturális életében játszott kiemelkedő szerepet. Működése alatt gazdag, sokszínű programok megszervezésére került sor.

6. – Viszoczky Sándorról nevezték el az emlékházat = KolorHét (Kazincbarcika és térsége kulturális és közéleti hetilapja) 4. évf. 36. sz. (2018. szept. 14.) 2. p.

7.

RUDABÁNYA

Perényi István sírköve

1. Az elhunyt hozzátartozói állították.

A sírkő gótikus kisbetűs felirata:

„hic obiit magnificus dominus Stephanus filius Emerici de Peren, serenissimi Principie domini Sigismundi ...s dapiferorum magister anno domini 1437”

Magyarul: Itt halt meg István úr, Perényi Imre fia, a fenséges Zsigmond fejedelem úr étekfogó mestere az úr 1437. évében.

2. Perényi István elhunytakor készítették.

Perényi István Zsigmond király főasztalnokmestere volt 1431 és 1437 között. Egy bátyja részére kiállított 1438-as oklevél információt nyújt halálának körülményeiről: elkísérte Zsigmond királyt Itáliai útjára, ahol megfázott, és hazaérve elhunyt. Végso nyugalomra a Kurityán közelében lévő pálos kolostorba helyezték (A kurityáni pálos kolostort apja, Perényi Imre tárnokmester alapította 1408-ban.). (Más forrás szerint a Rudabányától 3 km-re, Szuhogy határában lévő Csorbakő várában temették el, és onnan került a mai helyére a sírkő a vár lerombolása után, de vannak, akik a rudabányai temetést fogadják el.)

3. 1437-ben készült.

4. A református templomban, a keleti falon, a szószék mellett van a vörös márvány sírkő. Temető út 8.

5. A sírkő eredetileg a padlóban volt, csak később erősítették a falra, hogy ezzel is növeljék a 17. századi átépítéskor erősen megcsonkított templomteret.

A sírkövön a családi címer mellett megtalálható az aragóniai mértékletességi Kanna-rend jelképe is (váza, benne három szál liliom), melyből arra lehet következtetni, hogy Zsigmonddal tartott Aragóniába is. Ezen kívül a sárkányos rend jelképét (farkát nyaka köré tekerő sárkány) is ábrázolták a sírtáblán.

Alsó része sajnos hiányzik (valószínűleg a törökdúláskor leomló mennyezet súlyos kövei csonkították meg), utóbb műkövel pótolták. Középkori síremlékeink között kiemelkedő művészeti értéket képvisel.

6. – A rudabányai református templom / Hadobás Sándor. Magánkiadás. Rudabánya, 1980. 11-13. p.

– A rudabányai ev. ref. templom címeres emlékei / R. Kiss István = Turul, 23. évf. 1905. 99-104. old. 4 kép.

– Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, é. n. [2000 I. kiad.; 2003 II. kiad.] 15-17. p.

– Rudabánya. Református templom / PÁMER Nóra. Bp. 1998. TKM Egyesület, 16 old. Képekkel. (Tájak – Korok – Múzeumok Kiskönyvtára 568.)

7.

Fotó: Hadobás Sándor.

Saurer Erhard sírköve

1. A sírkő felirata szerint „állíttatta életben maradt testvére, nemes Saurer Frigyes és az elhunyt felesége”.

A sírkő körirata:

NATUS EREAT SEXTO NONAS JUNII (?) ANNO 1544, OBIIT AUTEM OCTAVO KALENDAS JANUARI ANNO 1576 STATUIT VERO MONUMENTUM HOC FRATER STUPERTES EGREGIUS FRIDERICUS SAURER CUM CONICCE DEFUNCTI

Magyarul: Született 1544. július 2-án (?), meghalt 1575. december 25-én. Ezt az emléket állíttatta életben maradt testvére, nemes Saurer Frigyes és az elhunyt felesége.

A sírkő alsó részén lévő felirat:

SI ROGITAS QUIS SIT TUMULO CONCLUSUS IN ISTO / O QUICUNQUE INDE SOEPE MEARE
SOLES / ECCE ECO SUN QUO IDAM SOMOLNAE NATUS ERHARDUS / QUI PATRIO SAURER
NOMINE CLARUS ERAM / EGREIUS CASTER SAURER DOROTHEAQUE MATER / ME GENU-
ERE? AMBO NOBILITATE GRAVES / A PRIVIS ANNISFUERAM VIRTUTIS AMATOR / NOBILE
CONFIRMANS PER MEA FACTA GENUS / NATURUS BELLO PATRIAM DEFENDERE AB
HOSTE / CURAE ARAT ILLIUS PROQUE SALUTE MORI / POST PAVENTE SACRA MIHI MAI-
ESTATE PROVVISOR / IN SAARD ET SINDREO SENDULUS EXTITERAM / ADQUE ALIOS VIR-
TUS QUEQUE ME VEXISSET HONORE / VENISSET LETHO SENIOR HORA MEA; / SED QUIA
SIC PLACIUT DOMINU IU VAT ESSE SUM UMBRA / ULTIMA DUM MUNDO FULGEAT ORTA
DIES.

Magyarul: Ó ha ki gyakran idejössz / s kérded ki légyen e sírba bezárva / én
vagyok ím, Szomolnán (Szomolnok) hajdan ki születtem, Erhardus / atyai néven
mint Saurer híres ki valék. / A dicső Saurer Gáspár volt atyám s anyám Dorottya
/ Mindketten jelesen kiválók. / Kisded koromtól az erény kedvelője voltam / S
tetteimmel megerősítém őseim nemességét. / Fölserdülten gondom megvédeni
volt az ellentől / Hazámat s üdvéért meghalni / A királyi felség kegyéből Sárd
(Szádvár) és Szendrő / Élén álltam, mint serény provizor / S erényeim révén más
tisztségeket is viseltem / Bár később jött volna halálom órája / De ha így tetszett
az Úrnak, jó nekem az árnyékvilágban / Míg felvirrad a világra utolsó napja.

2. Saurer Erhard bányaprovizor halálakor készült, aki Rudabányán hunyt el.

Saurer Erhardról a sírfeliratában szereplő adatokon kívül annyit tudunk,
hogy az 1567-es törökdúlás után Szomolnokról irányította Rudabánya ügyeinek
és bányászatának rendbehozását. Fiatalon, 31 éves korában érte Rudabányán jár-
takor a halál, talán a portyázó törökök ellen folytatott harcban.

3. 1576-ban készült.

4. A református templomban, a keleti falon, a szószék mellett van a vörösmár-
vány sírkő. Temető út 8.

5. A sírkő eredetileg a padlóban volt, csak később került mai helyére, hogy ezzel
is növeljék a 17. századi átépítéskor erősen megcsönkített templomteret.

A sírkövön felül a család úgynevezett beszélő címere látható két vadkanfejjel
(nevük ugyanis a német sau 'disznó' szóból származik), dús, már-már barokkos
levélornamentikában; az alsó felét elfoglaló latin nagybetűs felirat az elhunyt ér-
demeit sorolja fel.

A sírkő művészi értéke kisebb, mint a Perényi Istváné, de 16. századi síremlé-
keink között jó átlagszínvonalat képvisel.

6. – A rudabányai református templom / Hadobás Sándor. Magánkiadás. Ruda-
bánya, 1980. 13-14. p.

– Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke: Kultúrtörténeti értékek – I. Építészeti
emlékek / Szöveg: Hadobás Sándor; fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti
Park Igazgatóság. Jósvalő, é. n. [2000 I. kiad.; 2003 II. kiad.] 15-17. p.

7.

Fotó: Hadobás Sándor.

A református templom újrasedésének emléke

1. Az egyházközség készítette.
A mestergerenda vésett felirata:

AD LAUDEM DO(MI)NI RENOVATVM AN(NIS) 1664. IN MARCIO INDVSTRIA SERVI JESV
CHR(ISTI) IND. TEMPORE EVSDE JOHAN R. SZOMBATHI PER PAVLVM PETRAK INCOLIS 92
H(UIUS)

Magyarul: Az Úr dicsőségére megújította 1664. év márciusában Jézus Krisztus
szolgájának, Rimaszombati Jánosnak buzgalmából Petrák Pál e község 92 lakó-
sával.

2. A templom újrasedésének emlékére készült.
3. 1664-ben készítették.
4. A templombelsőben van, a mestergerendán. Temető út 8.
5. A törökdúlás után készített festett famennyezetből mára alig maradt valami, a
ma látható táblák később készültek. Megmaradt viszont az eredeti mestergerenda.
Egyetlen szál tölgyfából faragták, két végén gótikus boltvállcsonkra támaszko-
dik, s ezen van az újrasedés latin nyelvű felirata.

6. – A rudabányai református templom / Hadobás Sándor. Magánkiadás. Rudabánya, 1980.
 – Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 61-63. p.

7.

Felirat-részlet a mestergerendán.

A református templom újjáépítésének emléktáblája

1. Az egyházközség helyezte el.

A tábla felirata:

INCOATUM
 ANO 1664
 FINITU ANO
 1666 PIM
 IOH R SZOM
 Iud S Ko. G. Bol

Magyarul (a rövidítések feloldásával): *Elkezdve 1664-ben, befejezve 1666-ban Rimaszombati János prédikátorsága idejében.*

2. A török pusztítás után a templom újjáépítésének emlékére készült.

3. 1666-ban készült.

4. A templombelső nyugati oldalán, a bejárat fölött, kissé balra fehér kőlapra vésett latin nyelvű felirat. Temető út 8.

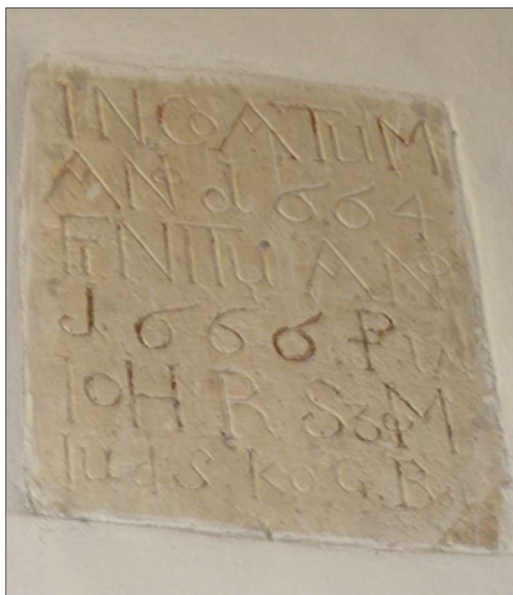
5. A ma is álló templom a III., mely a török pusztítások és a templom állagának romlása után kialakított szentély nélküli terem. A téglalap alaprajzú nyomott térbántó aránytalansága nem hagy kétséget affelől, hogy ez a tércsökkentés kényszerítő körülmények eredménye. Valószínű, hogy a korábbi (II.) templom szentélye az idők folyamán újra megsérült, le kellett bontani, a megmaradt részt pedig

kelet felől új fallal le kellett zárni. Ezt a falat nyilván oda építették, ahol a leggazdaságosabb volt, vagyis ahol az északi és a déli fal állaga különösebb javítás nélkül lehetővé tette, hogy a keleti falat hozzáépítsék. Ebbe az újonnan készült falba a régebbi templom egyik nagyméretű gótikus ablakát is beépítették.

6. – A rudabányai református templom / Hadobás Sándor. Magánkiadás. Rudabánya, 1980.

– www.tirek.hu (A Tiszáninneni Református Egyházkerület honlapja.)

7.

Fotó: Hadobás Sándor.

Rimaszombati Vitéz Katalin sírfelirata

1. A férje, aki ebben az időben volt református pap Rudabányán, helyezte el.

A latin nyelvű tábla felirata nehezen olvasható:

Hic jacet in domino generosa ac reverenda Katarina Vitez de Rimaszombat alias conjux annie duodecim viri reverendi Johannis Kijes Rimaszombati de Eger; qui peperit quatuor filios Samuelem, Johannem, Josephum, Mariam Kijes Rimaszombati in partu obiit anno 1669 die 29. apr. maturo aetate sua quinta vigesima, priam Mai sepultus

A tábla sok latin rövidítését feloldó szabad fordítás:

„Itt nyugszik az Urban a nemes és tiszteletre méltó Rimaszombati Vitéz Katalin, aki 12 évig volt a felesége a tiszteletre méltó férfinak, az Egerből származó Rimaszombati Kiss [Kijes] Jánosnak. Gyászolja 4 gyermeke: 3 fia, Sámuel, János, József és leánya, Mária. Rimaszombati Katalin meghalt szülésben, 1669. április 29-én 6 órákor, életének 25. évében. Eltemették május 1-én.”

2. A református lelkész feleségének emlékére készült.

3. 1669-ben helyezték el.

4. A falra erősített fekete tábla a templomban, a két sírkő fölött látható. Temető út 8.

5. A táblán Kiss helyett tévesen Kijes-nek írták a férje nevét. Rimaszombati Kiss János egyike volt az 1675-ben koholt vádak alapján gályarabságra eladott 42 református prédikátornak.

6. – Rudabánya műemlékei / Rozványiné Tombor Ilona. In. Rudabánya ércbányászata. Országos magyar Bányászati és Kohászati Egyesület. Budapest, 1957. 48-65. p.

– A rudabányai református templom / Hadobás Sándor. Magánkiadás. Rudabánya, 1980.

– www.tirek.hu (A Tiszáninneni Református Egyházkerület honlapja.)

7.

Fotók: tirek.hu.

A református templom új festett famennyezete készítésének emléktáblája

1. Az egyházközség készítette. **Contra András** és fia, **Mátyás** jolsvai festőasztalosok munkája.

A tábla felirata:

Anno Domini 1758 Die 25 Septembris kezdette lefest(eni) Deszkázatot Megyery Sámuel prédikátorságában Tót András curatorságában Orbán János egyházfiúságába és végezték ez ugyan 1758 esztendőben karácsony havának 16 napján Josvai asztalosok Contra András és Contra Matias.

2. Az új festett famennyezet elkészítésének emléktáblája. A padelőket is ekkor festették.

3. 1758. december 16-án készült.

4. A templombelsőben van, a famennyezet egyik táblája. Temető út 8.

5. Az előző festett famennyezet elpusztulása után készült rudabányai famennyezet az egyik legszebb, legnagyobb és legépebben megmaradt ilyen jellegű emlék a mai Magyarországon. 10 x 12 táblából áll. Az egyik tábla a készítés idejét és a mesterek nevét őrizte meg.

A jolsvai (ma Jelšava, Szlovákia) asztalos céh még a 18. század végén is jó mesterségbeli színvonalat mutatott.

6. – A rudabányai református templom / Hadobás Sándor. Magánkiadás. Rudabánya, 1980.

– Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 61-63. p.

7.

Fotó: Ismeretlen.

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 237-241. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Gróf Gvadányi József mellszobra

1. A Borsodi Bányatársulat Igazgatósága közadakozásból állította. **Pásztor János** szobrászművész alkotása.

A szobor alatt a Gvadányi család címere, a talapzaton bronz dombormű, melyen egy lovas alak van **EGY FALUSI NÓTÁRIUSNAK BUDAI UTAZÁSA** felirattal (Gvadányi egyik műve), a szobron az alkotó neve: **PÁSZTOR J.**

Pásztor János (Gyoma, 1881. január 29. – Budapest, 1945. január 7.) szobrászművész, Pásztor János színművész apja. Művészetszemlélete az alföldi iskola festőinek munkásságához kapcsolja alkotásait.

A budapesti Országos Magyar Iparművészeti Iskolában – ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem – Mátrai Lajos György tanítványaként sajátította el a szobrászati ismereteket. Első jelentősebb munkája a szegedi Vásárhelyi Pál-emlékmű két oldalfigurája. 1903-1905-ig állami ösztöndíjjal a párizsi *Julián Akadémia* hallgatója volt. Hazatérése után Hódmezővásárhelyen telepedett le, ahol barátságot kötött Rudnay Gyula festővel, majd 1910-től Budapesten élt. A II. világháborúban a Budapestet ért bombázások alatt vesztette életét.

2. A város jeles szülötte, gróf Gvadányi József író, lovasgenerális emlékére készült, születésének 200. évfordulóján.

Arezzói (ör)gróf **Gvadányi József** Rudabányán született 1725. október 16-án.

Nagyapja, Alessandro de Guadagnis márki (később lengyel grófi címet kapott) szendrői várkapitány olasz volt, nagyanyja gimesi és gácsi gróf Forgách Mária Dorottya. A család Rudabányán élt. Apja, Gvadányi János feleségével, báró Pongrácz Eszterrel is itt telepedett le. 11 gyermekük született, akik közül Gvadányi József volt a legidősebb, de csak hárman éltek meg a felnőttkort.

Gvadányi tízéves korától a jezsuiták egri gimnáziumában tanult, öt osztályát jeles eredménnyel végezte el. A nagyszombati egyetemen bölcsészetet hallgatott. A

18. századi ismeretlen festő alkotása. A kép jelenleg az edelényi kastélyban van.

családi hagyományokhoz és érdeklődéséhez híven a katonai pályát választotta. 1743. december 1-jén zászlótartóként lépett a Szirmay-gyalogezredbe. Csehországban két csatában harcolt a poroszok ellen. 1744-ben ezredét Itáliába rendelték, Szicília és Nápoly meghódítására, a franciák és a spanyolok elűzésére. Itt már hadnagyként vett részt a harcban. 1746. november 30-án ezredével a Var folyóig jutott, és azon át francia területre tört. Itt december 3-án a franciák foglyul ejtették és Toulonba vitték. Négy hét múlva kicserélték, és ismét ezredéhez került. 1747. február 3-án, amikor újra átkelt a folyón, bal lábán meglőtték; emberei Savonába vitték gyógyíttatni. Májusban újra a seregben volt, Genua alatt harcolt, és főhadnagy lett. A béke megkötése után hazajött, és távoli rokona, Guadagni Ascanius eszéki parancsnok ezredében kapitány lett, majd 1751. december 1-jén a Baranyay lovasezredbe lépett át, mint százados kapitány, és Nyitra megyében telepedett le. Itt ismerte meg Horeczky Franciska bárónőt, akivel 1752-ben házasodott össze. Négy gyermekük született, közülük ketten éltek meg a felnőttkort. Felesége 1772-ben hunyt el.

Gvadányi végigharcolta a hétéves háborút, több ütközetben vett részt. 1757. október 15-én, Berlin lerohanásakor Hadik András seregének előcsapatát vezette. 1758. augusztus 2-án őrnaggyá léptették elő. Az 1763-as hubertsburgi béke után a Nádor huszárezrednél, a Bereg megyei Badalón állomásozott. Itt dévaj kalandokkal és bravúros vadászatokkal űzte el unalmát, nyílt házat tartott, a vidéki földesurakkal mulatott és megismerkedett a helybéliekkel. 1765. november 10-én alezredes lett, Szatmáron meg Zajtán állomásozott. Kalandozásait itt is folytatta, sokszor megfordult Nagypeleskén, melynek földesura, Becsky György jó barátja volt. 1768-ban Máramarosban állomásozott. 1775-ben Galíciába rendelték második ezredesnek a Kálnoky-ezredhez, 1779. július 10-én pedig a Nádasdy-ezredhez helyezték át, szintén Galíciában. 1783. április 10-én vezérőrnagyi (generális) kinevezéssel nyugállományba vonult. Előbb Rohóra, majd rövid idő múlva Szakolcára, Nyitra megyébe költözött, ahol anyjának birtoka feküdt. 1785-ben újrannősült, a városban élő, kétszeresen özvegy Szeleczy Katalint vette feleségül. Ideje nagy részét kertészkedéssel és olvasással töltötte. Télen vadászgatott, nyáron a pöstyéni fürdőbe látogatott, emellett bejárt a megyegyűlésekre, és megjelent az 1790-1791-es országgyűlésen is. Az éledő magyar irodalom mozgalmait hozzá is eljutottak, tollat vett a kezébe a magyar nyelv javára. Műveit kiadta, és levelezett a kor íróival és írónőivel. 1801. december 21-én hunyt el Szakolcán.

3. 1925. augusztus 20-án avatták fel.

4. A református templom előtti téren áll. Szabadság tér. Eredetileg a római katolikus templom kertjében volt, 1964 novemberében helyezték át jelenlegi helyére.

5. A szobrot országos ünnepség keretében avatták fel. Gvadányiról utcát neveztek el a városban, a művelődési ház és az általános iskola (2000. október 16-án) pedig a nevét vette fel. 2002-től minden év októberében Gvadányi József Emlékhetet rendeznek a városban.

6. – Lezajlott Rudabányán az országos Gvadányi ünnep / Tóth Kálmán = Miskolci Napló, 1925. aug. 22. (Születésének 200. évfordulója alkalmából leplezték a költő mellsobrát, Pásztor János alkotását.)
- Gvadányi szülőfalujában / Gulyás Mihály = Észak-Magyarország, 1956. okt. 19. 5. p.
- A rudabányai Gvadányi-szobor története / Viktor Gyula = Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum közleményei I. Rudabánya, 2004. 64-68. p.
- 7.

A szobor még a római katolikus templom kertjében (balra). – A talapzat domborműve.

A helyi Hangya Szövetkezet első 25 évének emléktáblája

1. A helyi Hangya szövetkezet helyezte el.

A tábla felirata:

1903 – 1928
AZ ELSŐ 25 ÉV
EMLÉKÉRE

2. A rudabányai Hangya szövetkezet fennállásának 25. évfordulója alkalmából készült.

3. 1928-ban helyezték el a vakolatkeretben lévő márványtáblát.

4. Az egykori Hangya szövetkezeti bolt épületén van. Gvadányi József út 26. Az épület ma üresen áll, de nemrégén még élelmiszerbolt volt.

5. 1898-ban fogadták el az Országos Központi Hitelszövetkezetről szóló törvénytervezetet, melynek hatására létrejött a termelő-értékesítő és fogyasztási szövetkezetek HANGYA központja. Az első szervezet gróf Károlyi Sándor kezdeményezésére 1898. április 12-én alakult meg Brogyánban. Az 50000 koronás alapítókével alapított szervezet áruforgalma egy évtized alatt elérte a 12 millió koronát.

A Bethlen-kormány a Hangya szövetkezeti üzletrészéhez állami támogatást nyújtott.

1946-ig az ország legkisebb településén is működött Hangya Szövetkezet. Az 1945 utáni kommunista hatalomátvétel következményeként az összes Hangyavagyont kártalanítás nélkül államosították.

Az országos szövetkezet fennállásának 25. évfordulója alkalmából 1923-ban megjelent könyvben a rudabányai szövetkezetéről a következőket írták: „*Alakult 1903-ban, Lehóczki József kántortanító és Lipták József kisgazda kezdeményezésére. 1907-ben megveszi az első házat, melyben jelenleg a fióküzlet van elhelyezve. 1919-ben a második házat vásárolja, melyben jelenleg a főüzlet van. A cseh és román megszállás alatt a szövetkezetet a csapatok kifosztották, a kárt a szöv. ma már teljesen kiheverte. Igazgatóság: Kolos Jenő elnök, Farkas János ügyvezető-könyvelő, Csiky József, Samu János, Pohobics István, Bodnár Lajos, Vincze János, Putyer István, Juhász István és Veres Lajos. Évi forgalom 9 millió korona.*”

6. – „Hangya” Termelő-Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet, a Magyar Gazdaszövetség szövetkezeti központja első 25 éve. A „Hangya” saját kiadása. Budapest, 1923. 72. p.
- A „Hangya” kötelékébe tartozó vidéki szövetkezetek és kirendeltségek fényképei. Arképek, csoportképek, üzlethelyiségek és épületek. (A „Hangya” első 25 éve.) Budapest, 1923. 33. p.

7.

Az evangélikus templom építésének emléktáblája

1. Az evangélikus egyházköztség készítette. **Dr. Lux Kálmán** tervezte.
A tábla felirata:

**ÉPÜLT 1932 – 34
LUX KÁLMÁN DR.
TERVEI ALAPJÁN**

2. A templom építése emlékére helyezték el.

3. 1934-ben készült.

4. Az evangélikus templom falán van. Bartók Béla utca.

5. Istentiszteleteiket sokáig a bányatársulati iskolában tartották, mígnem 1932 és 1934 között felépítették saját templomukat, melynek tervezője a kor híres építész, a dobsinai származású dr. Lux Kálmán professzor volt. A rudabányai evangélikus gyülekezet az 1960-as évektől rohamosan fogyatkozott, s már régóta nincs lelkésze sem. Korábban havonta egy alkalommal a sajkókazai lelkész tartott istentiszteletet a maroknyi hívőnek, de mára már ez is megszűnt. A templom épülete gazda nélkül egyre rosszabb állapotba került, már-már a pusztulás veszélye fenyegette. A 2006-ben megalakult Rudabányai Német Kisebbségi Önkormányzat azonban kezdettől fogva az egyik fő feladatának tartotta a templom megóvását és felújítását. Első lépésként sikerült műemlék-jellegűvé nyilváníttatni, majd pályázat és támogatások útján szerzett pénzből a legégetőbb állagmegóvási munkákat elvégeztetni.

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Rudabánya középkori pecsétje betonból

1. A község készítette a Városháza építésekor.

2. A város középkori virágzására emlékeztet.

Rudabánya az ország egyik legrégebbi bányásztelepülése. Nagy Lajos király a 14. század közepén bányavárosi rangra emelte. A középkorban tagja volt a hét felső-magyarországi bányaváros szövetségének. A 16. század közepétől az állandósult török támadások következtében a település elszegényedett, lakossága megfogyatkozott. A 17. századra rangját veszített jobbágyfalu lett a szendrői vár tartozékaként. Három évszázadon keresztül csak időnként művelték érctelepeit, nem sok sikerrel. Az érctermeles (vasércbányászat) 1880-ban indult újra a Borsodi Bányatársulat révén, és ezzel egy időben vett lendületet a település fejlődése is.

Trianon után Rudabánya maradt az egyetlen jelentős vasércbányája az országnak. A II. világháború után a bányászat erőteljesen fellendült, 1962-ben pedig megkezdte működését a vasércdúsító üzem is (ez volt az 1950-es évek harmadik legnagyobb magyarországi ipari beruházása). A vasércbányászat egy 1985. december 29-én kelt kormányhatározat nyomán szűnt meg.

3. 1941-ben helyezték el.

4. A Városháza utcai homlokzatán van. Gvadányi József út 47.

5. A pecsét leírása: középen baljában pásztorbotot tartó, jobbját áldásra emelő püspök szembenéző alakja (valószínűleg Szent Miklós, a város templomának védőszentje). Feje fölött gótikus bástya, alatta mérműves ablakú épület (templom). Két oldalán szimmetrikus elrendezésben a bányászszimbólumok első ismert hazai megjelenése: függőlegesen álló ék és kalapács. Minden más ábrázolás keresztbe helyezve mutatja a szakma jelképpé vált két ősi szerszámát. Az üresen maradt részeket leveles indák töltik ki. A szakemberek szerint ez az egyik legszebb középkori várospecsétünk, kiváló mesterre valló, magas színvonalú művészeti munka. Stílusjegyei alapján készítése egyértelműen a 14. század közepére tehető, ami a várossá nyilvánítás feltételezett ideje mellett szól. Az eredeti pecsétnyomó a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdona.

6. – Rudabánya kultúrtörténeti szerepe / Murvay László. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. 3-4. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 8.

7.

Fotó: Hadobás Sándor

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriumi emlékműve

1. A község fiataljai készítették.

A mészkőből épített obeliszk tetején fémről készült Kossuth-címer van, melyen fent az **1848**-as, lent az **1948**-as évszám, az obeliszk előoldalán Petőfi domborművének arcképe látható és a következő felirat olvasható:

**HAZA
ÉS
SZABADSÁG**

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 100. évfordulója alkalmából készült. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)

3. 1949-ben avatták fel.

4. A Város Könyvtár mellett áll. Petőfi Sándor út 2.

5. A kb. 3 méteres emlékmű közepén aranyozott öntöttvas domborművön Petőfi Sándor arcképe látható.

Az emlékmű hátoldalán megkopott gránittáblán a következő felirat található:

**Tervezte
Kolosai Zoltán
Szögedi János
Vezetése mellett
Emeltette a rudabányai
SZIT ifjúság munkájával
1949**

A Szakszervezeti Tanács ifjúsági titkársága 1945. februárban hozta létre a fiatalokkal foglalkozó érdekvédelmi szervezetet, a Szakszervezeti Ifjúság- és Tanoncmozgalmat, amelyben a kommunista és a szociáldemokrata párt arányosan képviseltette magát.

1946 márciusában a SZIT országos mozgalommá vált. Két évvel később, 1948 márciusában a MINSZ (Magyar Ifjúság Népi Szövetsége) kommunista irányítású ifjúmunkás szervezete lett.

1950 júniusában, a DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége) megalakulása után elvesztette önállóságát, és beolvadt az MDP (Magyar Dolgozók Pártja) ifjúsági szervezetébe.

Jelentős esemény volt az alig három évvel korábban véget ért második világháborúban lerombolt ország számára az alig megkezdett helyreállítás időszakában az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörésének 100. évfordulója. A községek és a városok igyekeztek méltó emléket állítani történelmünk e jeles eseményének.

6. – Az 1848-49-es szabadságharc emlékművei megyénkben / Fogarasi Tivadar
= Szülőföldünk 12. (1988. július) 9-13. p.

7.

Bányászok dombormű

1. A községi tanács készítette. Az alkotóját nem ismerjük a vörös kőből faragott domborműnek.

2. A város ércbányászainak emlékére készült.
3. 1953-ban készült.
4. A művelődési ház homlokzatán van a vörös mészkő dombormű. Petőfi Sándor út 24.
5. A szocialista realizmus szellemében készült alkotás a bányamunka két jellegzetes eszközével, légkalapáccsal és szívlapáttal dolgozó bányászokat ábrázol.
6. – Rudabánya kultúrtörténeti szerepe / Murvay László. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. 9. p.
- 7.

Fotó: Hadobás Sándor.

Ülő leány szobra

1. A nagyközségi tanács állította. **Gáti Gábor** szobrászművész alkotása a mészkőből faragott szobor. Valószínűleg a Képzőművészeti Lektorátus ajándéka.

Gáti Gábor Budapesten született 1937. szeptember 3-án. Szobrász és éremművész.

A monumentális köztéri művek és kisplasztikák mellett jelentős az éremművészeti tevékenysége. Rendszeresen készített a Magyar Nemzeti Bank felkérésére emlékérmek tervet. Kiemelkedőek a talált tárgyak felhasználásával készült érmei.

2. Köztéri kőszobor.
3. 1967-ben készült.
4. A művelődési házzal szemben lévő parkban áll. Petőfi Sándor utca.
5. A szobor eredetileg a Gvadányi József Művelődési ház udvarán volt, 2001-ben került ki az alkotás a művelődési házzal szemben kialakított kis térre.
6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)
- 7.

Fotó: Hadobás Sándor.

A Bányászattörténeti Múzeum földalatti bemutatóhelye építésének emléktáblája

1. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum, a nagyközségi tanács és a bányaüzem állította.

A tábla felirata:

**KÉSZÜLT RUDABÁNYA
FELSZABADULÁSÁNAK
25. ÉVÉBEN 1969.DEC.15.**

2. A földalatti bemutatóhely elkészítésének emlékére készült.
3. 1969. december 15-én avatták fel.

4. A földalatti bemutatóhely bejárata mellett jobb oldalon van a falon. Petőfi Sándor utca 24.

5. A kb. 15 méter hosszú mesterséges táróban hat vágatrészlet mutatja be a földalatti érc- és ásványbányászatban leginkább elterjedt művelési- és biztosítási módokat. A táró végében egy bányakovács-műhely komplett berendezése kapott helyet.

6. – Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bányászattörténeti Múzeum, Rudabánya.
In: Jelentés a magyarországi bányászati múzeumokról és kiállítóhelyekről. Központi Bányászati Múzeum. Sopron, 2011. 86-90. p.

– Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 13-14. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás.

7.

Fotó: Fendrik Zsuzsa.

A fasizmus elleni harcban elesettek emléktáblája

1. Az Országos Érc- és Ásványbányák Vasérc Művek dolgozói állították.
A tábla felirata:

**A FASIZMUS ELLEN VÍVOTT HARCBAN ELESETT
BRÁZ LAJOS
ÉS
NAGY JÓZSEF
BÁNYÁSZAINK EMLÉKÉRE ÁLLÍTOTTÁK
HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK 25. ÉVFORDULÓJÁN
ORSZÁGOS ÉRC- ÉS ÁSVÁNYBÁNYÁK
VASÉRC MŰVEK DOLGOZÓI
1970. ÁPRILIS 4.**

2. A fasizmus elleni harcban elesett két rudabányai bányász, Bráz Lajos és Nagy József emlékére készült a „felszabadulás” 25. évfordulóján.

3. 1970. április 4-én avatták fel.

4. A nagyközség (2008-tól újra város Rudabánya) temetőjében helyezték el. Korábban a művelődési ház homlokzatán volt, a rendszerváltoztatás után helyezték át. Gvadányi út.

5. A második világháború után, a Rákosi- és a Kádár-rendszerben igyekeztek emléket állítani azoknak a személyeknek, akiket propagandájukban felhasználhattak a szocializmus építésének ügye mellett.

6. – Rudabánya kultúrtörténeti szerepe / Murvay László. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. 9. p.

– Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 26. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás

7.

Rudabánya középkori pecsétje gránitból

1. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum készítette. A **Debreceni Kő- és Műkőipari Kft.** a kivitelező.

2. A város középkori virágzására emlékeztet.

3. 1970-es évek elején helyezték el.

4. A Bányászattörténeti Múzeum közút felőli falán van. Petőfi Sándor út. 24.

5. A pecsét leírását lásd a 316. oldalon!

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Fotó: Hadobás Sándor.

Vasérc-geoda (goethit)

1. A bányáüzem és a múzeum állította.
2. A város egykori vasércbányászata emlékére helyezték el.
3. 1970 körül helyezték el.
4. A Gvadányi József Művelődési Ház mellett kialakított parkban áll. Petőfi Sándor út 24.
5. A geodához közel egy mangántömböt is elhelyeztek.
6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Kossuth Lajos mellszobra

1. Dobsináról került Rudabányára az 1919-ben bevonuló csehek által ledöntött szobor. **Horvay János** szobrászművész alkotása.

A szobor talapzatán lévő felirat:

„EGYSÉG, EGYETÉRTÉS, TESTVÉRISÉG
MAGYAR, SZLÁV ÉS ROMÁN KÖZÖTT
IME EZ AZ ÉN LEGFORRÓBB VÁGYAM
LEGŐSZINTÉBB TANÁCSOM.”

KOSSUTH

A talapzat hátoldalán lévő márványtábla felirata:

DOBSINA BÁNYAVÁROS
AJÁNDÉKA
1972 november

Mecsekaljai **Horvay János**, *eredetileg Hoppl*, teljes nevén *Horvai János Károly*, (Pécs, 1874. május 27. – Budapest, Erzsébetváros, 1944. november 19.) magyar szobrász.

Az Iparművészeti Iskolában Mátrai Lajos György növendékeként, majd 1891 és 1898 között állami ösztöndíjjal Bécsben tanult, előbb Edmund von Hellmernél, majd 1894-1898-ig Caspar von Zumbusch mesteriskolájában. Több külföldi tanulmányutat tett (Párizs, 1901; Olaszország, 1902; Amerikai Egyesült Államok, 1928). 1897-től Budapesten élt. Eleinte Róna József műtermében dolgozott. Elnyerte a ceglédi Kossuth-szobormű pályázat első helyezését, majd 1902-ben apécsi Zsolnay-szobrot mintázta meg, mely meghozta számára az elismerést.

Horvay élvezte Kossuth Ferenc barátságát is. 1902 és 1908 között évente két-három szobrot, portrét, szoborcsoportot készített a szabadságharc vezérééről. Lyka Károly kifejezésével a „Kossuth-szobrok specialistája” lett, húsz Kossuthot ábrázoló alkotása áll az ország különböző közterein.

1908-ban ismét nyert egy Kossuth-szobor pályázaton, megkapta a 12000 koronás első díjat és a megrendelést a Parlament elé szánt, az 1848-as első felelős

magyar kormány tagjait ábrázoló hatalmas szoborkompozícióra. A kétszeres ember nagyságú alakokból álló márványszobor leleplezésére csak 1927-ben került sor.

A monumentális mű csupán 24 évig állhatott a helyén. 1951-ben a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa eltávolíttatta, „mint pesszimista, nem méltó” alkotást. Szerencsére ezt a művész már nem érthette meg. A szobor feldarabolva az Új-Köztemetőbe került. Innen szállíttatta el 1959-ben Dombóvár városa, ezzel megmentve az enyészettől. 1972-73-ban került mai helyére, a dombóvári Szigeterdő szép parkjába, már nem egy szoborkompozícióként, hanem megbontva.

1913-ban rendezték meg Horvay János első gyűjteményes kiállítását a Nemzeti Szalonban.

2015 március 3-án leleplezték le Horvay János 1927-es Kossuth-szoborcsoportjának másolatát a budapesti Kossuth-téren, az eredeti helyén.

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc vezetője, Kossuth Lajos szobra tére készült.

Kossuth Lajos jogász, újságíró, politikus, államférfi, a nemzeti függetlenségért, a feudális viszonyok felszámolásáért, a polgári szabadságjogok biztosításáért vívott 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc legnagyobb, s talán mindmáig legnépszerűbb alakja.

1802. szeptember 19-én, a Zemplén vármegyei Monokon született. Politikai pályája kezdetén még csak kiigazítani akarta a korabeli feudalizmus rendszerét, de rá kellett ébrednie arra, hogy ez nem elég. Egész élete során arra törekedett, hogy a feudális Magyarországból polgári államot teremtsen. Ezt célozták az 1832-36-os országgyűlésekről írt tudósításai is, melyeket a hatalom börtönbüntetéssel torolt meg. Szabadulása után az általa szerkesztett Pesti Hírlap volt az első olyan magyarországi lap, amely nem csupán informált, hanem politikát is csinált.

Kossuth csak egy évet kapott a történelemtől arra, hogy eszméit a valóságba is átültesse. Előbb a Batthyány-kormány pénzügyminisztereként, majd az országos Honvédelmi Bizottmány elnökeként, végül kormányzó elnökként szervezte meg előbb a polgári Magyarország intézményrendszerét, majd ezek megvédését. Nem az ő energiáján, hanem a nemzetközi politika kérlelhetetlen realitásán múlt az, hogy a „kossuthi út” csupán kísérlet maradt a magyar történelemben.

Kossuth a szabadságharc bukása után az életéből hátralévő 45 évet emigrációban töltötte: Törökország, Amerika, Anglia, Olaszország adott otthont számára. Az 1849-et követő években a szabadságharc tanulságait próbálta meg levonni. Így jutott el a Duna-konföderáció tervéhez. A kiegyezést (1867) követően a magyar polgári állam külföldön élő lelkiismeretének korántsem hálás szerepét vállalta magára.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban vállalt tevékenysége révén vált mitikus hőssé, „Kossuth apánk”-ká, akit a nép visszavárt.

Turinban, a mai Torinóban hunyt el 1894. március 20-án. A hivatalos Magyarország nem akarta befogadni Kossuthot, a főváros – melynek díszpolgára volt – vállalta a temetését. Negyvenöt év után hazatért, magyar földben nyugszik.

3. Dobsinán (1920-tól Csehszlovákia, 1993-tól Szlovákia.) 1907. június 16-án leplezték le a szobrot. 1919-ben a bevonuló csehek ledöntötték. Rudabányán 1972 novemberében már állt a szobor: előbb a múzeumban, 1980-tól szabad téren.

4. A Gvadányi József Művelődési Ház mellett kialakított parkban áll. Petőfi Sándor út 24.

5. A bronzszobor alatt bronz babérkoszorú van, melynek levelein Kossuth Lajos intézkedései olvashatók. Talapzatán egy Kossuth-idézet olvasható besüllyesztett márványtáblán, melyet 1972-ben készítettek. A szobrot két bányász-emlékmű fogja közre.

6. – Rudabánya kultúrtörténeti szerepe / Murvay László. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. 9. p.
– www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

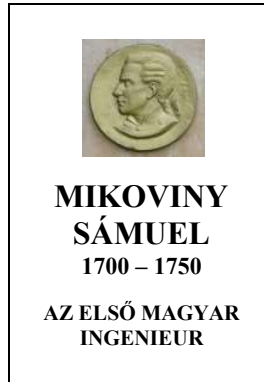
A szobor egy 20. század eleji dobsinai képeslapon

Mikoviny Sámuel emlékműve

1. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum (ma Bányászattörténeti Múzeum) helyezte el. Nem ismerjük az alkotót.

Szélrózsát formáz a Mikoviny Sámuel (1700-1750) matematikus, mérnök, a tudományos kartográfia első magyar művelője, a magyar műszaki felsőoktatás úttörője tiszteletére készült emlékmű.

A bronzból készült szélrózsza alatt az oszlopon lévő tábla felirata:

2. Mikoviny Sámuel, „az első magyar mérnök”, a selmeci bányatisztképző iskola első tanára emlékére készült. (Életrajzát lásd a 274. oldalon!)

3. 1969-ben avatták fel Rudabányán. Előtte a róla elnevezett miskolci Bányaipari Aknászképző Technikum udvarán állt.

4. A Bányászattörténeti Múzeum mögött lévő kertben áll. Petőfi Sándor út 24.

5. Czottner Sándor nyugalmazott nehézipari miniszter avatta fel Rudabányán az emlékművet.

6. – Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 14. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás.

7.

Az 1965. évi bányabalesetben elhunytak emléktáblája

1. Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület bányamérői állították.
A tábla felirata:

A RUDABÁNYAI VASÉRCBÁNYÁBAN	
1965. VI. 3-án bányaszerencsétlenség	
következtében elhunytak	
E M L É K É R E	
VERES K. JÓZSEF	bányamérő
VERES K. BERTALAN	mérősegéd
VARGA S. KÁROLY	„
ISTENES KÁROLY	„
TÁTRAI LAJOS	vájár
Rudabánya, 1974. V. hó 29.	
OMBKE	
bányamérői	

2. Az 1965. évi bányaszerencsétlenségben elhunytak emlékére készült.

3. 1974. május 29-én avatták fel.

4. A Bányászattörténeti Múzeum mögött kialakított földalatti bemutatóhely bejárata mellett, bal oldalon van. Petőfi Sándor út 24.

5. A közetomlásból adódó baleset a bányaüzem Gagarin-aknájának 50 m-es szintjén (+ 183,4 m), a X-XII. számú harántvágatok közötti osztószintes kamrafejtésben következett be 1965. június 8-án, a délelőtti műszakban, 12 óra 28 perckor. Az 1953 óta üzemszerűen alkalmazott osztószintes ércátárolós kamrafejtés fokozatos fejlesztések után egyre jobb gazdasági mutatók mellett 1965-ig biztonságosan működött, ezért a bánya műszaki vezetői nagy reményekkel tekintettek a módosított kamrafejtés bevezetéséhez. Másodszori alkalmazása során azonban váratlanul bányarengésszerű főtömlés következett be, amely öt dolgozó halálát okozta, négyen pedig könnyebb sérülést szenvedtek.

A bányaszerencsétlenségben elhunytak: Veres K. József bányatechnikus, Veres K. Bertalan mérősegéd, Varga S. Károly mérősegéd, Istenes Károly mérősegéd és Tátrai Lajos vájár.

A hősi halált halt öt bányászt a Rudabányai Vasércbánya és Előkészítő Mű saját halottjának tekintette. Az áldozatok temetésére 1965. június 12-én délután négy órakor került sor. Az öt bányászt a község főterén, az egykori Vásártéren ravatalozták fel. A temetésen részt vett Haracska Imre nehézipari miniszterhelyettes, Simon Antal, a BDSZ főtitkára, Garamvölgyi János, a Nehézipari Minisztérium Bányászati Főosztályának vezetője, Papp Bálint, az Országos Érc-és Ásványbányák igazgatója, Loy Árpád nyugdíjas frontmester, Borsod megye képviselője. Mindegyik koporsón elhelyezték a Kiváló Dolgozó jelvényt, ezután Majoros Balázs, a Borsod megyei Pártbizottság osztályvezetője mondott gyászbeszédet, majd a Nehézipari Minisztérium, az OEÁ, valamint a rudabányai vasércbánya dolgozói nevében Bics István igazgató búcsúzott a szerencsétlenség áldozataitól.

6. – Súlyos bányászszerecsétlenség Rudabányán. = Népszabadság, 23. évf. (1965. június 9.) 2. p.
 – Életmentés Rudabányán / Paulovits Ágoston. = Észak-Magyarország, 21. évf. (1965. jún. 10.)
 – Ma délután temetik a rudabányai szerecsétlenség halálos áldozatait. = Észak-Magyarország, 21. évf. (1965. június 11.)
 – Az 1965. évi rudabányai bányászszerecsétlenség / Papp Andrea – Sóvágó Gyula = Bányászattörténeti Közlemények 8. 4. évf. 2. sz. (2009) 68-85. p.

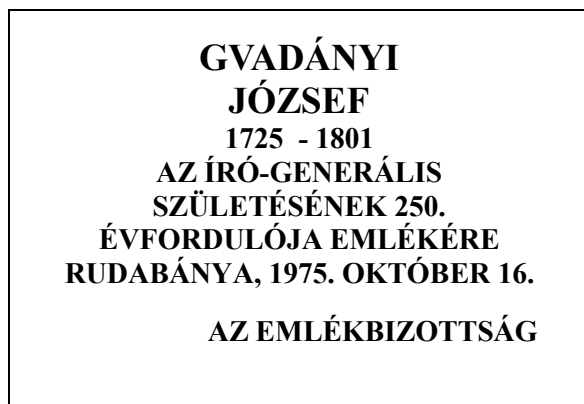
7.

Az emléktábla leleplezése. Fotó: Ismeretlen.

Gróf Gvadányi József emléktáblája

1. A nagyközség (2008-tól város) Gvadányi Emlékbizottsága állította.
 A tábla felirata:

2. A város jeles szülötte, gróf Gvadányi József születésének 250. évfordulója alkalmából készült. (Gvadányi József életrajzát lásd a 311. oldalon!)
3. 1975. október 16-án avatták fel, születése 250. évfordulója tiszteletére.
4. A művelődési ház homlokzatán helyezték el. Petőfi Sándor út 24.

5. A tábla jobb felső sarkában a Gvadányi-család címere látható. Eredetileg rézlemezről domborított címer (**Matányi Dénes** munkája) volt a táblán, az idők folyamán azonban ez leesett, elveszett, s helyette 2012 novemberében a most látható címerrel helyettesítették ideiglenesen.

2000. október 14-én a helyi általános iskola felvette Gvadányi József nevét. A névadásra a költő születésének 275. évfordulója alkalmából került sor.

6. – Gvadányi József emlékhét = Észak-Magyarország, (1975. okt. 11.)

– Kétszázötven éve született Gvadányi József = Magyar Nemzet, 1975. okt. 16. 4. p.

– „Születtem Borsod vármegyében”. Emlékezés Gvadányi Józsefre / Hegyi József = Észak-Magyarország, (1975. okt. 16.)

– www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

A református templom felújításának emléktáblája

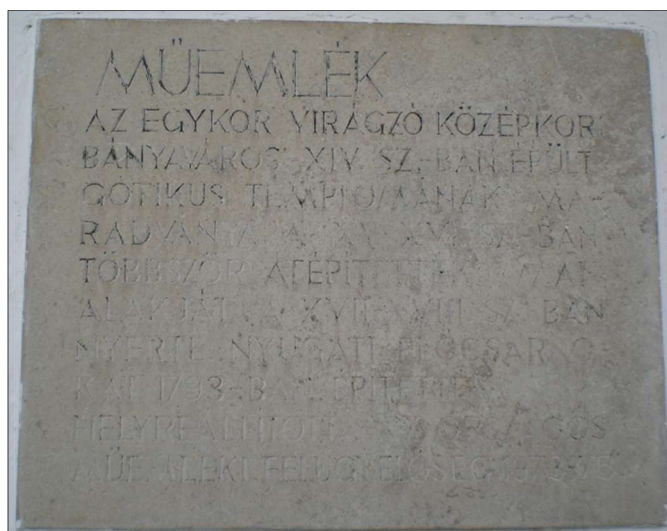
1. Az Országos Műemléki Felügyelőség állította.

A tábla felirata:

MŰEMLÉK

AZ EGYKOR VIRÁGZÓ KÖZÉPKORI
BÁNYAVÁROS XIV. SZ.-BAN ÉPÜLT
GÓTIKUS TEMPLOMÁNAK MA-
RADVÁNYA. A XV-XVI. SZ.-BAN
TÖBBSZÖR ÁTÉPÍTETTÉK. MAI
ALAKJÁT A XVII-XVIII. SZ.-BAN
NYERTE. NYUGATI FŐCSARNO-
KÁT 1793-BAN ÉPÍTETTÉK.
HELYREÁLLÍTOTTA AZ ORSZÁGOS
MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG 1973-75.

2. A templom felújításának emlékére készült.
3. 1975-ben helyezték el.
4. A templom falán van. Temető út 8.
5. A régészeti feltárást Pámer Nóra kezdte meg 1970-ben. Farestaurátor Pomozi István, a felújítás terveit Komjáthy Attila (OMF) építész-mérnök készítette, a terprendezés Örsi Károly (OMF) kertépítő mérnök tervei alapján készült. A munkálatokat 1976-ban fejezték be.
6. – Rudabánya: Református templom / Pámer Nóra. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület. Budapest, 1998. TKM Kiskönyvtár 568. szám.
– Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke kultúrtörténeti értékei I. Építészeti emlékek. 2., javított kiadás / Szöveg: Hadobás Sándor, fotó: Borzsák Péter. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalő, é. n. [2003] 15–17. p.
- 7.

Turul-szobor

1. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum egykori igazgatója, Murvay László vásárolta hirdetés útján.
2. A **turul** a magyar eredetmondák legendás madara. Kézai Simon szerint Attilától Géza fejedelem idejéig a koronás fejű turul volt a magyarság hadijelvénye.
3. Az 1970-es évek végén (1978-79) került Rudabányára. Jelenlegi helyén 2009-től van.
4. A Szent István király római katolikus templom kertjében áll. Gvadányi József út 51. Korábban a múzeum szabadtéri kiállításában volt.

5. Özv. Mutschenbacher Jenőné újsághirdetésben árulta a szekszárdi portáján álló szobrot.

6. – Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 26. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás.

7.

Afrikai bányászcsalád faoszlopa

1. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum helyezte el. **Koncz Vilmos** faragó készítette.

Az oszlopon az **AFRIKAI / BÁNYÁSZ- / CSALÁD** és a **KONCZ / 80** felirat szerepel.

2. Faragó-tábor alkalmával készült.

3. 1980-ban helyezték el.

4. A Bányászattörténeti Múzeum udvarán áll.

5. 1977-ben Rudabányán, majd 1978-ban Pécsen szervezett az Érc- és Ásványbányászati Múzeum faragó-tábort. A résztvevők a táborozás alatt készített munkáikat kiállításon mutatták be, melyek egy részét a múzeumnak ajándékozták.

Koncz Vilmos (Budapest) is résztvevője volt a táboroknak.

6. – Rudabánya kultúrtörténeti szerepe / Murvay László. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. 9. p.

– Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 26. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás.

7.

A nagyüzemi vasércbányászat centenáriumi emlékműve

1. A bányauzem és a nagyközségi tanács állította.

A talapzaton lévő tábla felirata: **1880 – 1980 / „A NAGYÜZEMI BÁNYÁSZAT 100. ÉVFORDULÓJA EMLÉKÉRE” / „A HÁLÁS UTÓKOR”**

2. A rudabányai nagyüzemi vasércbányászat 100. évfordulója alkalmával készült.

3. 1980. május 31-én avatták fel.

4. 4. A Gvadányi József Művelődési Ház mellett kialakított parkban áll. Petőfi Sándor út 24.

5. Az emlékmű közepében egy kőből faragott bányatelek-határkő van, melyen a **BBT** (a Borsodi Bányatársulat rövidítése) betűk vannak.

6. – Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 26. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás

7.

A bányamunka áldozatainak emlékműve

1. A bányászati és a nagyközségi tanács állította.

A talapzaton lévő tábla felirata:

A MUNKA FRONTJÁN HŐSI HALÁLT HALT ÉRCBÁNYÁSZOK EMLÉKÉRE
1980.

2. A rudabányai ércbányában üzemi balesetben elhunytak emlékére készült.

3. 1980. május 31-én avatták fel.

4. A Gvadányi József Művelődési Ház mellett kialakított parkban áll. Petőfi Sándor út 24.

5. A rudabányai nagyüzemi vasércbányászat 100. évfordulója alkalmával rendezett ünnepség alkalmával került elhelyezésre. A nagyüzemi bányászat száz éve alatt több halálos kimenetelű baleset is volt a bányában.

6. – Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 26. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékkiadás.

– A nagyüzemi vasércbányászat centenáriumi ünnepsége Rudabányán / Blitzer György. = *Bányászati és Kohászati Lapok – Bányászat*, 113. évf. 1980. 10. sz. 707-708. old. 2 kép.

7.

II. világháborús és 1956-os emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 241-242. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháború és az 1956-os forradalom áldozatainak emléktáblája

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 242-244. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A Földvári Aladár kiállítóterem építésének emléktáblája

1. A múzeum állította.

A tábla felirata:

**„ÉPÜLT AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI INTÉZŐ
BIZOTTSÁG, A KÖZPONTI FÖLDTANI HIVATAL, A
MAGYAR
ALUMÍNIUMIPARI TRÖSZT, A MECSEKI ÉRCBÁ-
NYÁK,
A NEHÉZIPRI MINISZTERIUM ÉS AZ ORSZÁGOS
ÉRC- ÉS ÁSVÁNYBÁNYÁK HOZZÁJÁRULÁSÁVAL.”**

1980.

2. A Földvári Aladár kiállítóterem építését támogatóknak állít emléket.

3. 1980. május 31-én avatták fel.

4. A múzeum udvarán épített Földvári Aladár kiállítóterembe vezető lépcsőnél van a falon. Petőfi Sándor út 24.

5. A kiállítóteremben helyet kapott a Földváry család által adományozott ásványtár, valamint a történelmi Magyarország bányáinak ásványait bemutató anyag. Ide helyezték el Földváry Aladár személyes tárgyait bemutató kamara-kiállítást is, továbbá a Rudabányán és környékén talált őszálat-leleteket.

6. – Murvay László élete és munkássága 1918-1984 / Viktor Gyula. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985. 19. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 15. Emlékiadás.

– Újjászületett az Érc- és ásványbányászati Múzeum ásvány- és őslénykiállítása / Hadobás Sándor = Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum közleményei II. 2005. 128-133. p.

– Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bányásztörténeti Múzeum, Rudabánya / Szerk.: Hadobás Sándor, írták: Dr. Kordos László, Dr. Szakáll Sándor, Fehér Béla, Dr. Rámiás Tibor, Hazag Ádám, Spóner Péter, Hadobás Sándor. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság. Miskolc, é. n. [2006]. 9. p.

7.

Bányász-emlékmű

1. A nagyközség önkormányzata és a Ruda-Gipsz Kft. állította. **Kolosai Zoltán** tervei alapján készült.

A körülbelül 3 méter magas obeliszk tetején a bányászjelvény, az obeliszken a város korábbi címere és az 1300-as évekbeli pecsétje van.

Az obeliszk hátoldalán lévő márványtábla felirata:

**RUDABÁNYA
DICSŐ MÚLTJÁNAK
TISZTELETÉRE
EMELTE A
RUDA-GIPSZ KFT. ÉS AZ ÖNKOR-
MÁNYZAT
1998**

2. „Rudabánya dicső múltjának tiszteletére” készült.
3. 1998. szeptember 2-án avatták a Bányásznapon, a Ruda-Gipsz Kft. fennállásának 5. évfordulóján.
4. A művelődési ház előtti téren áll. Petőfi Sándor út 24.
5. Veres Imre, a Ruda-Gipsz Kft. ügyvezető igazgatója avatta fel.
6. – Obeliszk a bányásmúltnak = Észak-Magyarország, 54. évf. 209. sz. (1998. szept. 7.) 1. p.
– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 40-41. p.

7.

Bányabalesetben elhunytak kopjafája

1. A nagyközség állította. **Novák Géza** fafaragó alkotása.

Felirat a kopjafán: **RUDABÁNYA. BÁNYÁSZ HŐSI HALOTTAINK / EMLÉKÉRE. UTOLSÓ JÓ SZERENCSET!**

Novák Géza Rudabányán született 1934-ben.

Már gyermekkorában bontakozott rajz készsége, kézügyessége. A Kolossay féle körben szerzett képzőművészeti alapismereteket.

A bányaiskola befejezése után a mérnökségre került, ahol a bányamérés, számítás, térképezés precizitást igénylő munkája meghatározó lett életében.

A vasércbányától 1989-ben helyezték nyugállományba. Életerős, józan felfogású ember lévén tudta, hogy az élet úgy szép és örömteli, ha alkot valamit. Ekkor fordult érdeklődése a faművesség felé, és tehetségét saját akarata szerint fejlesztette tovább.

Az évek során több fafaragó-táborban vett részt. Alkotásait főleg a bányászat ihlette, de megtalálható munkái között a síkfaragás, a dombormű, az emlékoszlop, a kopjafa, a templomi kegytárgy is. Munkái közt a falusi élet megjelenítése szintén fontos szerepet játszik.

Novák Géza a famegmunkálás széles skáláját próbálta ki, kereste az utat, ami az ő formavilágát legjobban visszaadja. Kedvtelése ma már túlnő egy hobbyból alkotó művész tárgykörén.

2. A bányabalesetben elhunytak emlékére készült.
3. 2004-ben avatták fel.
4. Aművelődési ház közelében, a körforgalom északi oldalánál áll. Petőfi Sándor u.
5. Rudabányán a nagyüzemi vasércbányászat 1880-ban vette kezdetét, és egészen 1985-ig folyamatos volt a termelés.
A bánya történetében szerepelnek sérülések és halálesetek, de tömeges bányabaleset „csak” egyszer volt, 1965. június 8-án, amely öt dolgozó halálát okozta, négyen pedig könnyebb sérülést szenvedtek. A kopjafa nekik állít emléket.
A kopjafa hátoldalán, kis fatáblán: **KÉSZÍTETTE / NOVÁK GÉZA / 2004.**
6. – Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 40-41. p.
– www.rudabanya.hu (A város honlapja.)
– www.kozterkep.hu

7.

Szent István király emléktáblája

1. A rudabányai önkormányzat és az általános iskola állította. **Kolosai Zoltán** készítette.

A tábla felirata:

2. Államalapító királyunk, I. István emlékére készült, az államalapítás 1000. évfordulóján. (Szent István király életrajzát lásd a 118. oldalon!)

3. 2000. augusztus 20-án avatták fel, a Szent István király-napi ünnepség, az új kenyér ünnepe és az államalapítás 1000. évfordulója alkalmával.

4. A Községháza (ma Városháza) falán helyezték el. Gvadányi József út 47.

5. Az államalapítás 1000. évfordulójáról szinte minden település megemlékezett hazánkban..

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Fotó: Hadobás Sándor

A református templom felújításának emléktáblája

1. A református egyházközség helyezte el.

A tábla felirata:

**FELÚJÍTVA
N. Ö. P. ÁLTAL
2003. ÉVBEN**

2. A templom felújításának emlékére készült.

3. 2003-ban került a tábla a templom falára.

4. A református templom bejáratától jobbra van. Temető út 8.

5. A templomot többször felújították. A 2003-as felújítás megörökítését fontosnak tartotta az egyházközség.

6. – www.ormosbanya.hu (A község honlapja.)

7.

Dr. Görgő Tibor síremléke

1. A nagyközség önkormányzata és az Érc- és Ásványbányászati Múzeum állíttatta. A síremléket **Bári Gyula** és **Attila** szendrői kőfaragó mesterek és a helyi Településüzemeltető Kht. dolgozói készítették.

2. A település egykori bánya-, majd körorvosa, költő, dalszerző emlékére készült.

Dr. Görgő Tibor a rudabányai vasércbánya, majd a település orvosa, költő, dalszerző.

Kiszomboron (egykor Torontál vármegye, ma Csongrád megye) született 1892. június 3-án, Spargely Károly és Görgői Farkas Stefánia házasságából. Az anyakönyvbe Spargely Tibor néven jegyezték be.

Elemi iskoláit Nagylakon végezte, ahol édesapja gyógyszerész volt, majd a szegedi piarista gimnáziumban tanult tovább. 1911-ben iratkozott be a budapesti egyetem orvostudományi karára, de felsőfokú tanulmányait megszakította az első világháború. Medikusként került a 23. gyalogezredhez, amelynél Lembergben, Kolodzienkában, Przemyslben gyógyította a sebesült katonákat. Az utóbbi városban esett orosz hadifogságba, s egy Irkutzk melletti hadifogoly-táborba került, ahonnan megszökött. Végül is Szimbirszkból indult hazafelé a breszt-litovszki békekötés után.

A trianoni határok kijelölése nyomán családja földönfutóvá vált, hiszen minden vagyonukat hátrahagyva menekültek el a Romániához csatolt területről.

A harctereken szerzett érdemeiért 1925-ben vitézzé avatták. Ekkor magyarosította nevét: édesanyja nemesi előnevét, a Görgő családnevet választotta.

Rudabányán 1883-ban épült meg a bányatárspénztár orvosi rendelője, 16 ágygyal és egy fertőző osztállyal. A bányorvosi teendőket dr. Fábry Árpád látta el 1917-ben bekövetkezett haláláig. Spargely doktor 1920. március 1-én kötött szerződést a társpénztári választmánnyal.

Rudabányai körorvosi teendőitől 1958-ban, nyugdíjba vonulásakor vált meg, s hamarosan Budapestre költözött, ahol fia lakásában élt, 1978. szeptember 6-án bekövetkezett haláláig.

3. 2005. szeptember 6-án avatták fel a síremléket.

4. A városi temetőben van. Gvadányi József út.

5. A Farkasréti temetőben helyezték nyugalomra. Hamvait 2005 augusztusában exhumálták, és Rudabányán, a Telepi temetőben újratemették.

A síremlék avatásakor Szobota Lajos polgármester és Kállai Géza építésszerműnő, író mondott beszédet. Kállai Géza édesapja a rudabányai bánya igazgatója volt 1918 és 1942 között, s az ő felkérésére vállalta el Görgő Tibor a bányorvosi állást.

6. – Görgő Tibor búcsúzik Borsodtól. / H. B. [Hajdú Béla] = *Észak-Magyarország*, 14. évf. 1958. május 25. 5. old.

– Vitéz dr. Görgő Tibor szerzői estje Ózdon. = *Reggeli Hírlap* (Miskolc), 1930. április 1. 8. old.

– Emlékezzünk nagyjainkra! Dr. Görgő Tibor bányorvos-költő / Viktor Gyula = Rudabánya. Honismereti folyóirat 1. sz. (1991) 8-10. p.

– Dr. Görgő Tibor bányorvos-költő / Viktor Gyula = Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei I. Rudabánya, 2004. 59-63. p.

– Dr. Görgő Tibor síremlékének avatása. Rudabánya, Telepi temető, 2005. szeptember 6. = Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei III. Rudabánya, 2006. 157-160. p.

7.

Kállai Géza síremléke

1. A város képviselő-testülete, a helyi Német Kisebbségi Önkormányzat és az Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Alapítvány állíttatta.

2. A bánya egykori igazgatója emlékére készült.

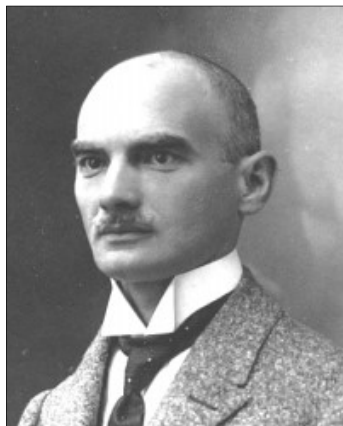
Kállai Géza bánya- és közgazdasági mérnök, a vasércbánya igazgatója Rudabánya két világháború közötti történetének kiemelkedő alakja volt.

1884. június 9-én született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a Reáltanodában végezte. Selmezbányán szerzett bányamérnöki oklevelet 1908-ban, szakmai tevékenységét a tatabányai szénbányáknál kezdte meg. Munkája mellett folytatta tanulmányait, és közgazdasági mérnöki oklevelet szerzett. (Az első diplomás mérnök-közgazdászok egyike volt!)

Az I. világháborúban tüzérhadnagyként Przemyslben szolgált, majd az osztrák Alpokba vezényelték, ahol 900 méteres alagút ki-hajtásával bízták meg. A sikeresen végrehajtott feladatért Ferenc József-renddel tüntették ki, és főhadnaggyá léptették elő.

1918 augusztusában a Borsodi Bányatársulat Kállai Géza okl. bánya- és közgazdasági mérnököt nevezte ki rudabányai vasércbányája igazgatójának.

1942. január 19-én történt felmentéséig éles előrelátással, páratlan szakértelemmel és vasszorgalommal irányította a rudabányai üzemet, egy olyan korszakban,

amelyben az ország legnehezebb sorsfordulóit élte meg (a vesztes első világháború, a trianoni határok megvonása, az 1929-33-as nagy gazdasági világválság, majd a második világháború kirobbanása). Rendkívüli szociális érzékenységét mutatja, hogy a munkáltató és a munkások érdekeit mindig képes volt összeegyeztetni, sokszor a tulajdonos szándéka, akarata ellenére. Kállai Géza nemcsak a bányászat terén volt szaktekintély, társadalmi, közéleti és kulturális téren is nagy megbecsülésnek örvendett.

1942 januárjában koholt vádak alapján (ellátási bűncselekménnyel gyanúsították) felmentették igazgatói tisztségéből. Az ezt követő vizsgálat során teljes mértékben beigazolódott Kállai Géza ártatlansága, de a bányavezetői posztot már nem kaphatta vissza: a korabeli közhangulatnak engedve a Rima urai inkább nyugdíjazták (nyugellátását azonban 1945-ig nem vette fel, annak érdekében, hogy jogfolytonossága a bányaiparban megmaradjon).

1948. május 25-én hunyt el Debrecenben; a karcagi római katolikus sírkertben temették el.

3. 2009. október 5-én avatták fel.

4. A város köztemetőjében van. Gvadányi József út.

5. A II. Rudabányai Városnapon – ami egybeesett a Bányásznappal – került sor Kállai Géza síremlékének avatására a Telepi temetőben. Hamvai 2007. október 27. óta fekszenek rudabányai földben, miután korábbi nyughelyéről, a karcagi temetőből exhumálták, és hajdani sikeres működésének színhelyén újratemették.

6. – Édesapám, Kállai Géza / ifj. Kállai Géza = Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum közleményei III. 2006. 85-90. p.

– Kállai Géza (1884-1948) / Papp Andrea – Hadobás Sándor = Bányászattörténeti Közlemények, 4. évf. 2. sz. (2009) 117-124. p.

7.

A református egyházközség kopjafája

1. A református egyházközség helyezte el. **Novák Géza** fafaragó munkája. (Életrajzát lásd a 339. oldalon!)

A kopjafába vésett felirat:

**REFORMÁTUS
EGYHÁZKÖZSÉG
RUDABÁNYA**

2. A református egyházközség tiszteletére helyezték el.

3. 2010-ben készült a kopjafa.

4. A református templom kertjében áll. Temető út 8.

5. Nem tudjuk, hogy milyen alkalomból készült a kopjafa.

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

A református egyházközségnél szolgált lelkészek emléktáblája

1. A református egyházközség készítette. **Novák Géza** fafaragó munkája. (Életrajzát lásd a 339. oldalon!)

A tábla felirata:

A RUDABÁNYAI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG LEKÉSZEI
BIKI BENEDEK 1594
FÉLEGYHÁZI MÁTÉ 1611
GYÖNGYÖSI MÁRTON 1611
PELSÓCZI KARDOS JÁNOS 1629
RIMASZOMBATI JÁNOS 1664-1669
NAGYMEGYERI SÁMUEL 1758
TÖRÖK FERENC 1772-1804
GALAMBOS SÁMUEL 1812-1830
ANTAL JÓZSEF 1838-1851
ANTAL GYÖRGY 1851-1897
CSIKI JÓZSEF 1897-1943
KAZAI JÓZSEF 1943-1973
TÖRÖK ERNŐ 1973-1991
KERTÉSZ ZOLTÁN KERTÉSZNÉ SZILÁGYI ERZSÉBET 1992-

2. A református egyházközségnél 1594-től szolgált lelkészek emlékére készült.

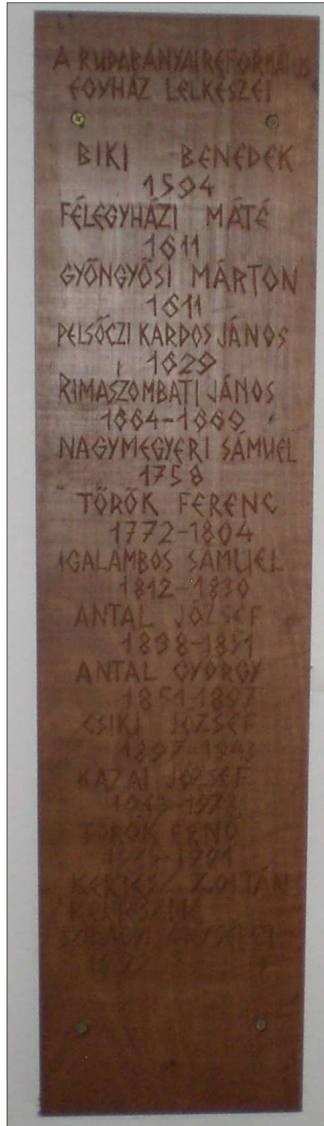
3. 2010-ben helyezték el a táblát.

4. A református templom szélfogójában van, a bejárattól balra. Temető út 8.

5. A környék templomaiban a magyar államalapítás, valamint a nyugati kereszténység felvétele 1000. évfordulója alkalmából több templomban is helyeztek el a településen szolgált papok emlékére táblát 2000-ben és 2001-ben, de a későbbi években is.

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Trianon kopjafa

1. A Jobbik rudabányai alapszervezete állította. **Novák Pál** fafaragó az alkotója. Az oszlop előoldalán, lent, van egy rozsdamentes tábla, melybe a következő felíratot vészték: **TRIANON / 1920 / Jobbik / rudabányai / alapszervezet / 2011.**
2. A trianoni békediktátumra emlékeztet a kopjafa. (Trianonról bővebben lásd a 154. oldalon!)
3. 2011-ben készült.

4. A Művelődési Ház előtt elhaladó közút túloldalán van. Petőfi út.

5. Az első világháború után létrejött trianoni békediktátum következtében Magyarország területének kétharmadát elveszítette. A szocializmus évei alatt beszélni sem lehetett a témáról. 1990 után sok település állított emléket e szomorú eseményre emlékeztetve.

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Európai Unió Emlékpark

1. Rudabánya Város Önkormányzata készítette.

A parkban lévő fatáblán balra fent az unió címere, középen Európa térképe és jobb oldalt függőlegesen **EURÓPA** felirat, fent jobbra **2004 – 2014 / MAGYARORSZÁG / TÍZ ÉVE AZ EURÓPA UNIÓ / TAGJA**, lent: **ÁLLÍTTATTA / RUDABÁNYA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA / 2014. 09. 05-07.** szöveg van.

2. Magyarország Európai Unióba történő belépésének 10. évfordulója alkalmából készült.

3. A VII. Rudabányai Városnapon, 2014. szeptember 6-án avatták fel.

4. Az Óvoda utcában van.

5. A VII. Rudabányai Városnap ünnepségét a művelődési házban tartották. Az elnökségben helyet foglalt Boka Erika, Beloiannis (Fejér megye) alpolgármestere; Benkes Zsolt, Borszék (Székelyföld, Hargita megye, Románia) alpolgármestere; Beőjti Fehér Szabolcs, a Bánya-, Energia- és Ipari Dolgozók Szakszervezete Országos Központjának osztályvezetője; Szaniszló János, a Kazincbarcikai Járási Hivatal vezetője; Szobota Lajos, Rudabánya Város polgármestere; dr. Sallai Árpád, Rudabánya Város címzetes főjegyzője; Nagy Tibor, a Magyarországi Bányászok Települések Országos Szövetségének képviselője.

A háromnapos rendezvénysorozat keretében tartották meg a Testvérvárosok Találkozóját is. (Rudabánya testvérvárosai akkor a szlovákiai Dobsina és a székelyföldi Borszék voltak, később csatlakozott hozzájuk a kárpátaljai Badaló is.)

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Papp Andrea, a Bányászattörténeti Múzeum igazgatója avatóbeszédét tartja

Az avatóünnepség közönsége.

Emlékoszlop a „bányász hősök” emlékére

1. A város önkormányzata készítette. **Novák Géza** rudabányai születésű, Kazincbarcikán élő fafaragó az alkotója. (Életrajzát lásd a 339. oldalon!)

Az emlékoszlopon bányamunkát végző bányászok, bányász jelképek és a **BÁNYÁSZ HŐSÖK / EMLÉKÉRE / A HÁLÁS UTÓKOR** felirat van. Az oszlop hátoldalán **KÉSZÍTETTE: NOVÁK GÉZA** felirat olvasható. Az oszlop mögött sziklakertet alakítottak ki.

2. A rudabányai bányauzemben balesetben elhunyt dolgozók emlékére készült.

3. A VII. Rudabányai Városnapon, 2014. szeptember 6-án avatták fel.

4. A Szabadság téren van.

5. A testvérvárosok delegációin és a város vezetőin kívül koszorút helyeztek el az emlékoszlopnál Riz Gábor és Demeter Zoltán országgyűlési képviselők, valamint Szaniszló János, a Kazincbarcikai Járási Hivatal vezetője.

A bányaszerencsétlenség áldozatainak családjai nevében dr. Kuzma Dóra, Veres K. József unokája szólott az ünnepség résztvevőihez.

Az emlékoszlopot Papp Andrea, a Rudabányai Bányászattörténeti Múzeum igazgatója avatta fel.

A városban több emlékhelye is van az üzemi balesetben elhunytaknak.

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

Balról jobbra: Riz Gábor, Demeter Zoltán országgyűlési képviselők és Szaniszló János, a Kazincbarcikai Járási Hivatal vezetője.

Novák Géza és alkotása.

Emléktábla az elhunyt bányászok emlékére

1. Rudabánya Város Önkormányzata és a Manták Búvár Egyesület készítette.
A tábla felirata:

2. Az elhunyt bányászok emlékére a Múzeumok Éjszakája nyitó rendezvényeként Rudabánya Város Önkormányzata és a Manták Búváregyesület a bányatónál lévő sziklafalon emléktáblát lepleztek le, a búvárok pedig pedig a tó alján, egy mélyebb ponton ugyanilyen táblát helyeztek el.

3. 2014. június 21-én került sor az eseményre.

4. A rudabányai bányatóban és a tó melletti sziklán helyeztek el egy-egy táblát.

5. 2014. június 21-én, szombaton nagy érdeklődés mellett zajlottak le a Múzeumok Éjszakája rudabányai rendezvényei a helyi Bányászattörténeti Múzeum szervezésében.

6. – www.rudabanya.hu (A város honlapja.)

7.

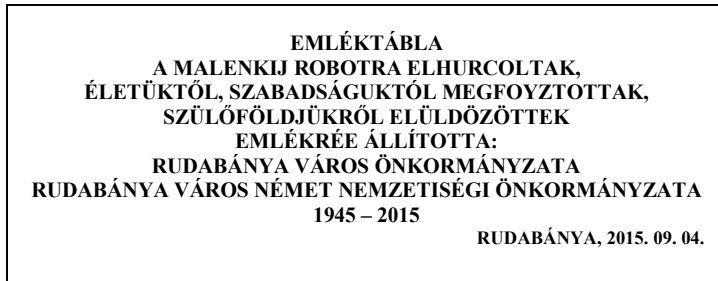

A Miskolci-Manták Búvár Egyesület tagjai a merülés előtt a víz alatt elhelyezendő emléktáblával, és a sziklafalon elhelyezett tábla. Fotó: Hadobás Sándor.

A Szovjetunió kényszermunkatáborai elhurcoltak emléktáblája

1. A város önkormányzata és a helyi Német Nemzetiségi Önkormányzat állította.
A tábla felirata:

2. A „málenkij robotra” elhurcolt rudabányaiak emlékére készült. (A málenkij robotról bővebben lásd a 60. oldalon!)

3. 2015. szeptember 4-én került elhelyezésre.

4. A rudabányai művelődési ház falán van, a bejáratától balra. Petőfi Sándor út 24.

5. 2015-ben volt 70 éve, hogy Magyarországról is ezeket vittek el a Szovjetunió kényszermunka-táboraiba háborús jóvátétel fejében, hogy dolgozzanak a bányákban, üzemekben és kolhozokban. Sokan estek áldozatul a kegyetlen bánásmódnak, s akik hazatértek, azokat is megtörte a nehéz munka és a rossz ellátás.

A 70. évforduló alkalmával a GULAG Emlékbizottság pályázatot írt ki a településeken állítandó emléktáblák, emlékművek elhelyezésére.

6. – www.rudabanya.hu (Rudabánya város honlapja.)

7.

A Szovjetunió kényszermunkatáborai elhurcoltak emléktáblája

1. A város önkormányzata állította a GULAG Emlékbizottság által meghirdetett pályázaton nyert támogatásból.

A tábla felirata:

Litvai József	Bartus István
Baltenbach Emma	Andó István
Bittner Olga	Vincze József
Mega Mihály	Köves József
Mega József	Jancsurák Ferenc
Mega Johann	Juhász Gyula
Mega Béla	Putyer Lajos
id. Mega János	Nagy József
ifj. Mega János	Beke Rudolf
Krechel Olga	Bátori János
Krechel Jolán	Tő Rudolf
	Bodnár Imri József

2. A „málenkij robotra” elhurcolt rudabányaiak emlékére készült. (A málenkij robotról bővebben lásd a 60. oldalon!)

3. 2016-ban került elhelyezésre.

4. A rudabányai művelődési ház előterében van, a bejáratától jobbra. Petőfi Sándor út 24.

5. A 70. évforduló alkalmából a GULAG Emlékbizottság pályázatot írt ki a településeken állítandó emléktáblák, emlékművek elhelyezésére. Edelény környékén több település is helyezett el emléktáblát.

Ezen a táblán név szerint szerepelnek a kényszermunka-táborba elhurcolt rudabányaiak.

6. – www.rudabanya.hu (Rudabánya város honlapja.)

7.

Rudapithecus Látogatóközpont

1. A város önkormányzata készítette a Svájci-Magyar Együttműködési Program támogatásával.

2. A rudabányai egykori külszíni fejtésben talált 10 millió éves emberelőd emlékére készült.

„Rudabánya – egykori ezüst, majd vasércbánya – egyúttal az emberré válás korai, 10 millió évvel ezelőtti szakaszának lelőhelye. A felső miocén korú lignites rétegeket már a múlt században (19. században) megtalálták s az első csontmaradványt, egy masztodon fogát 1902-ben gyűjtötték Rudabányáról. Az első ősmajom-csontot az 1960-as években a vasércbánya vezető geológusa, Hernyák Gábor találta meg, aki azt továbbította Budapeestre, a Magyar Állami Földtani Intézetbe Kretzoi Miklós professzorhoz. Kretzoi a lelet jelentőségét felismerve még 1967-ben Rudapithecus hungaricus-nak nevezte el a kihalt ősunket, majd később ugyaninnen egy másik ősmajmot is leírt, a gibbonszerű Anapithecus hernyáki-t.

1971 és 1978 között Kretzoi, majd később Kordos László vezetésével rendszer ásatások történtek a különböző rudabányai lelőhelyeken. A különleges jelentőségű, nőstény Rudapithecustól származó koponyalelet (RUD-77) 1985-ben került elő. 1992 és 1994 között nemzetközi kutatócsoport tanulmányozta a II. számúnak nevezett lelőhelyet és az onnan gyűjtött sokféle őssallat maradványait.

A rudabányai hominoida-leleteket azóta Kínától Kanadáig, Skandináviától Ausztráliáig mindenhol ismerik.” (Kordos László)

3. 2016-ban készült el.

4. Az Óvoda utcai volt óvoda épületében van.

5. A történet 1965-ben kezdődött, jobban mondva folytatódott, amikor **Hernyák Gábor** rudabányai geológus a bánya területén egy állkapocstörédket talált. A lelet jelentőségét két évvel később **Kretzoi Miklós** ismerte fel, aki néhány nap tanulmányozás után a Magyar Nemzet 1967. október 10-i számában adta közre a felfedezést, miszerint egy 6-10 millió évvel ezelőtt élt lény maradványát vélte felfedezni a csontdarabban. Ez az emberszerű ősmajom már nem volt majom, épp elindult az emberré fejlődés hosszú útján, Kretzoi *Rudapithecus hungaricus*-nak nevezte el. A helybéliek Majomszigetnek hívják ma is a lelőhelyet, ahol a célzott helyszíni kutatások elindulásával mára mintegy háromszáz ősmajom maradványa került elő.

Ahogy **Kordos László** professzor írja: „*A Rudapithecus és lelőhely-együttese azért hungarikum, mert Magyarország területéről került elő, és azért globális jelentőségű, mert az ember, a Homo eredetének világszerte meghatározó bizonyítéka. Természetesen máshol is vannak hasonló korú és jelentőségű leletek. Európában főleg Spanyol- és Görögországban, Afrikában pedig Kenyában és Namíbiában.*” Amint az időközben megjelent publikációkból kiviláglik, az ásatások és az anyagfeldolgozás százával azonosított más gerinces és egyéb élőlényeket, illetve adott támpontot a 10 millió évvel ezelőtti környezet tudományos alapú rekonstrukciójához.

A látogatóközpont udvarán, a fán látható a Rudi szobra, a kertben pedig a Hipparion ősló, orrszarvú és ősdisznó életnagyságú szobrai kaptak helyet.

6. – Az emberré válásról – az újabb leletek tükrében / Kordos László = Élet és Tudomány, 31. évf. 1976. 20. sz. 940-943. p.
- Milyen környezetben élt „Rudi”? / Kordos László = Élet és Tudomány, 32. évf. 1977. 64. sz. 1459-1461. p. 5 kép. (Rudi = Rudapithecus hungaricus, a rudabányai ősmajom.)
- Rudi portréja / Kordos László = Élet és Tudomány, 34. évf. 1979. 12. sz. 383. p. Kép a hátsó borítón.
- A rudabányai hominoida-leletek bibliográfiája / Hadobás Sándor. Izsó Miklós Művelődési Ház és Könyvtár. Izsófalva, 1996.
- Megfogtuk az ősmajom lábát! Rudabánya újabb szenzációja / Kordos László = Élet és Tudomány, 53. évf. 1998. 38. sz. (szept. 18.), 1187-1189. p. (Az Anapithecus nevű ősmajom maradványai.)

7.

Fotó: Hadobás Sándor.

Fotó: Hadobás Sándor.

FELSŐTELEKES

I. és II. világháborús emlékmű (Millenniumi emlékmű)

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 244-246. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, állományában, állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Telekes Béla emléktáblája

1. A rudabányai Nagyközségi Közös Tanács állította Hadobás Sándor tanácselnök, a Telekes nővérek és a felsőtelekesi iskola igazgatója, Arany Lajos és felelősége kezdeményezésére. Ekkor Felsőtelekes Rudabánya társközsége volt. A rendszerváltoztatás után önálló lett a település.

A tábla felirata:

**E községben született
TELEKES BÉLA
(1873 – 1960)
költő és műfordító
Halálának 25. évfordulóján állította
a Nagyközségi Közös Tanács
1985. október 28.**

2. A község szülötte, Telekes Béla költő halálának 25. évfordulója alkalmával készült.

Telekes Béla 1873. május 4-én született **Felsőtelekesen**. Családja szepesi szász származású volt, eredeti családnévét – Klein – csak 1891-ben változtatta szülőhelyéről Telekesre. Édesapja bányatisztként dolgozott a felsőtelekesi vasércbányában, édesanyját hat éves korában elvesztette, nagynénje nevelte ezután az Abaúj-Torna megyei Aranyidkán. A selmecbányai evangélikus líceumban érettségizett 1891-ben, majd a budapesti egyetemen jogot és bölcsészetszét hallgatott.

Első versei diákkorában jelentek meg a Selmecbányai Híradóban, majd Kiss József lapjában, A Hétben. 1900-ban rövid ideig Hódmezővásárhelyen tanított, majd visszatért Budapestre és írásaiból élt. Házassága után 1911 és 1919 között a Magyar-Holland Életbiztosító Rt.-nél dolgozott, ahonnan a Tanácsköztársaság alatt vállalt tevékenysége miatt eltávolították.

Öt verseskötete jelent meg, négy még életében egy pedig a halála után. Jelentős műfordítói tevékenységet is folytatott.

Budapesten hunyt el 1960. október 28-án. Hamvai a Farkasréti temetőben, védett sírban nyugszanak. Utolsó lakóhelyén, a Csalogány u. 41. számú ház falán születésének 100. évfordulóján emléktáblát állítottak tiszteletére. A felsőtelekesi általános iskola a nevét vette fel.

3. 1985. október 28-án avatták fel Telekes Béla halálának 25. évfordulója alkalmával.

4. A József Attila Művelődési Ház falán helyezték el. Táncsics Mihály út 1.

5. Az eseményen a helybeliek nagy tömegén kívül megjelentek az intézmények képviselői, valamint a költő Budapesten élő idős leányai, Telekes Gizella és Karly Ödönné Telekes Malvina is. Papp Lajos költő, a Napjaink főszerkesztője mondott avatóbeszédet, majd a helyi általános iskola tanulói és debreceni gimnazisták adtak jól sikerült irodalmi műsort.

1988. október 28-án a felsőtelekesi általános iskola felvette a költő nevét, és az iskola utcáját is róla nevezték el. Ekkor hat tanteremmel bővült az intézmény. Az új épületrészt Balla Árpád, a Kazincbarcikai Városi Tanács V. B. Művelődési, Ifjúsági és Sportosztályának vezetője avatta fel.

6. – Új irodalmi emlékhely megyénkben / Hadobás Sándor = Szülőföldünk 10. A HNF Megyei Honismereti Munkabizottsága és a B.-A.-Z. Megyei Közművelődési Módszertani Központ időszaki kiadványa. Miskolc, 1987. június. 84-85.

p.
– Telekes Béla és korai szerelmi költészete / Arany Lajos. Galyasági Település-szövetség. Perkupa, 2002. 8. p. Galyasági Füzetek 7.
Ady költői előfutára. Telekes Béla lírája a századfordulón / Szeghalmi Elemér = Vigilia, 1979. 5. sz. 311-319. old.

7.

Bányász-emlékmű

1. A község önkormányzata állította. **Novák Géza** fafaragó munkája. (Életrajzát lásd a 339. oldalon!)

2. A tábla felirata szerint a **FELSŐTELEKESI / BÁNYÁSZOK / EMLÉKÉRE** készült.

3. 2007-ben avatták fel.

4. A József Attila Művelődési Ház előtt áll. Táncsics Mihály út 1.

5. A rudabányai vasércbányában és az alsótelekesi gipszbányában, valamint a környék szénbányáiban dolgoztak a felsőtelekesi emberek a bányák bezárásáig.

6. – Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 16. p.

– www.felsotelekes.hu (A község honlapja.)

7.

ALSÓTELEKES

II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 247-248. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Putnoki járás

FELSŐNYÁRÁD

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 200-202. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emlékoszlop

1. „Felsőnyárád lakossága” állíttatta.

Az emlékoszlop elején kis fém tábla van, melynek a felirata a következő: **FELSŐNYÁRÁD LAKOSSÁGA / A MAGYAR ÁLLAMISÁG / MILLENNIUMI MÁRA 2000.**

Az emlékoszlop hátoldalán az oszlopba vésve a következő felirat van: **FALUNK / 700 ÉVE / ÁLLJA AZ IDŐK / VIHARÁT.** Alatta kis fém táblán: **NARAGH 1299 / FELSŐNYÁRÁD 1999.**

2. Az államalapítás 1000. évfordulója tiszteletére készült, de emlékeztet a község első okleveles említésének 700. évfordulójára is, melyet egy évvel korábban, 1999-ben ünnepeltek.

3. 2000. augusztus 18-án avatták fel.

4. A Nyárfácska Napköziotthonos Óvoda kertjében áll. Alkotmány utca 10.

5. Az általános iskolában rendezett ünnepségen dr. Öry Csaba politikai államtitkár adta át a millenniumi emlékszálót Visnyai Gyula polgármesternek és Körtvélyi Kálmánné körjegyzőnek, a zászlóanya Pozsgai Józsefné volt.

Honismereti kiállítást rendeztek, és a település fennállásának 700. évfordulója alkalmából megjelent a Felsőnyárád című könyv.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 203. p.

7.

Trianoni emlékhársfa és emléktábla

1. A község ültette a hársfát, az emléktáblát a községi önkormányzat helyezte el.
A tábla felirata:

**TRIANONI
EMLÉKHÁRSFA
1920 – 2000**

KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT

2. A Trianoni békediktátum igazságtalanságára emlékeztet. (Trianonról bővebben lásd a 154. oldalon!)

3. 1920-ban ültették a hársfát a békediktátum aláírása után. 2000-ben emléktáblát helyeztek el, jelezve, hogy a hársfát milyen alkalomból ültették.

4. A református templom kertjében van. Az emléktábla a templom falára került, közel a fához. Kossuth Lajos út 2.

5. Történelmünk során több neves személy ültetett hársfát vagy hársfasort. Rákóczi György néhány rendelkezését így keltezte: „Datum Zboroviae sub centum

tiliis” (Kelt Zborón a 100 hárs alatt). Mátyás király nevéhez fűződik az első magyarországi hársfasor emléke, melyeket visegrádi palotája kertjében ültetett, a kápolna előtti térségen.

6. – Magyarország nevezetes fái / Balogh András. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest, 1968. Második, átdolgozott, bővített kiadás.
– www.felsoonyarad.hu (A község honlapja.)

7.

Nyárády András domborműve

1. Az általános iskola állította. **Ulman István** és **Baffy Lajos** felvidéki fafaragók munkája.

2. A község szülötte, II. Rákóczi Ferenc legderekabb „ezereskaptánya” emlékére készült. Az általános iskola a dombormű avatásakor vette fel Nyárády András nevét.

3. 2002. október 18-án avatták fel.

4. A Nyárády András Általános Iskola aulájában áll. Petőfi Sándor út 15.

5. A nyolcosztályos iskola Dövény, Felsőkelecsény, Felsőnyárád, Jákfalva, Alsószuha gyermekei számára biztosít tanulást.

Nyárády Andrásról nem maradt fenn portré, így a dombormű a fafaragók elképzelése alapján készült.

6. – Nyárády András két szabadságharcban / Nyárády Gábor. In. A mi falunk Felsőnyárád / Szerk.: Kornyané Szoboszlay Ágnes. Felsőnyárád Község Önkormányzata. Felsőnyárád, 2000. 25-108. p.

– Ünneplés névadó, emléktábla-avató = Észak-Magyarország, 58. évf. 236. sz. (2002. okt. 9.) 6. p.

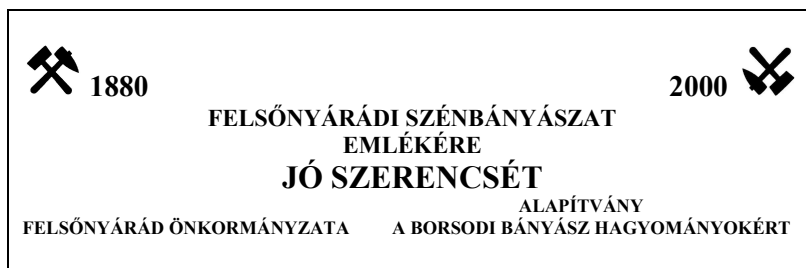
7.

Bányász-emlékmű

1. A község önkormányzata és a Borsodi Bányász Hagyományokért Alapítvány kuratóriuma állította.

A csillén lévő tábla felirata:

2. A helyi szénbányászat emlékére készült.

3. 2007. szeptember 2-án, a Bányásznapon avatták fel.

4. A Művelődési Ház előtt áll. Petőfi Sándor út 7.

5. A református templomban ökumenikus istentiszteletet tartottak. A művelődési ház előtt Kirila Ferenc polgármester köszöntötte a vendégeket, majd ünnepi avatóbeszédet mondott Kammel Péter főmérnök. Gyárfás Ildikó és Gúr Nándor országgyűlési képviselők a bányász hagyományok ápolásának szükségességét emelték ki. Magi Sándor református lelkész megáldotta, Badi József római katolikus plébános megszentelte az emlékművet.

Szoboszlai Ágnes, A mi falunk Felsőnyárad című könyv szerzője érzékletesen ecsetelte a felsőnyárádi, feketevölgyi bányászat hőskorát, elérzékenyülve szólt a 2000-ben kigördülő utolsó csille szénről is, melynek darabkáival megajándékozta a két országgyűlési képviselőt is. Hadobás Sándor, a rudabányai Bányászattörténeti Múzeum igazgatója is megosztotta a résztvevőkkel e jeles naphoz kötődő gondolatait. Megemlítette, hogy a Cserhalmi-brigádról Féner Tamás fotóművész Hétköznapiak címmel albumot jelentetett meg.

Koszorút helyezett el az emlékműnél a Borsodi Bányász Hagyományokért Alapítvány nevében Lóránt Miklós, Balázs Sándor és Turai Zsolt. Gyárfás Ildikó, Gúr Nándor, Lukács András elnök is megkoszorúzta az emlékművet, akárcsak az önkormányzat részéről Kirila Ferenc és Andrejcsik Tamás képviselő.

A Magyarországi Bányásztelepülések Országos Szövetsége nevében Nagy Tibor és Nagy Lajos, a Bányászlakta Települések Nyugdíjas Szakszervezete részéről Dányi Gáborné és Zelenka Lajos helyezték el a megemlékezés virágait.

Az avatás befejezéseként a Nyárády András Általános Iskola Gyöngyszem mazzorett-csoportja mutatta be műsorát.

6. – Bányászemlékmű-avatás = Észak-Magyarország, 63. évf. 206. sz. (2007. szept. 4.) 7. p.

– Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon / Cséke Tamás. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért. Miskolc, 2011. 15. p.

7.

JÁKFALVA

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 203-204. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

DÖVÉNY

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 205-206. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emlékpark, I. és II. világháborús emléktábla

Az emlékparkról és a világháborús emléktáblákról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 206-208. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A református templom festett famennyezete átfestésének emléktáblája

1. A dövényi református hívek készítették.

A felirat a királykazettán:

**A DÖVÉNYI HÍVEK KÉSZÍTTETTÉK 2003-ban ISTEN DICSŐSÉGÉRE
FESTETTE VIRÁGH SÁNDOR ny lp FELRÖGZÍTETTE VÁRADI LÁSZLÓ ...**

2. A festett famennyezet átfestésének emlékére helyezték el.

3. 2003-ban készült.

4. A református templom festett famennyezetének királykazettája. Rákóczi utca.

5. A középkorban épült kő templomot 1897-ben javították meg, majd a következő évben épült rá a nyugati, homlokzati tornyocskája. Keletelt szentélye a tizenkét-szög öt oldalával zárul. Sík, deszkamennyezetének festése alól áttetszenek a régi motívumok.

6. – Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 90. p.

7.

Fotó: Ismeretlen.

FELSŐKELECSÉNY

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 208-209. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 209-210. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emlékmű

1. A község önkormányzata állította. **Kovács Gabriella** művésztanár és **Égerházi László** faragó alkotása. (Égerházi László életrajzát lásd a 118. oldalon!) A kopjafa felirata: **MILLENNIUM / 2001 / FELSŐ- / KELECSÉNY**. Alatta a község színes címere.

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója emlékére készült.

3. 2001. augusztus 4-én avatták fel.

4. A Rudabánya felé leágazó út jobb oldalán van. Szabadság út.

5. A református templom előtti téren rendezett ünnepségen dr. Mikola István minisztertől vette át a millenniumi emlékszólót Andó Béláné polgármester és Körtvélyi Kálmánné körjegyző, a zászlóanya özv. Szimándli Istvánné volt.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth
Kiadó Rt. Budapest, 2001. 203. p.
– www.kozterkep.hu

7.

ZUBOGY

A református templom festett famennyezete készítésének emléktáblája

1. A református gyülekezet állíttatta. A festett famennyezet készítőjét nem ismerjük.
A latin nyelvű tábla felirata:

**Verda Christi
HAEC DOMO,
EST DOMUS PRE
CATIONIS XXI
Mattheus S. Csp N.J3.
CVIVS PAEMENTVM
IN HOREM SS Tr
CF: ECCLZVB. SVP
PROPR: ECC MN EXIST
MCHAEI EMODI
IVDI: AI PR PETREJeK
1726.**

2. A templom festett famennyezete elkészítésének emlékére készült.
3. 1726-ban helyezték fel a táblát.
4. A templom festett famennyezetének a közepén van. Szabadság út 60.
5. Vidékünkön egyedülálló a hosszú deszkás festett famennyezet. A hajóban 17, a szentélyben 11 deszka, két, illetve egy keresztbe futó léccel elosztva.
Fehér, sárga, barna és zöld az uralkodó színe. A festés egyetlen ismert hazai festőasztalos munkájához sem hasonlít.
6. – Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 52-56. p. Gömör Néprajza XXXVI.
– Isten dicséretére épített ékszerdoboz = Észak-Magyarország, 56. évf. 240. sz. (2000. okt. 12.) 4. p.

7.

Fotó: Ismeretlen.

A református templom festett berendezése készítésének emléktáblája

1. A református egyházközség készítette. **Contra András** és fia, **Mátyás** jolsvai festőasztalosok munkája a berendezés (festett karzat, padok-padelők stb.).

A latin nyelvű tábla felirata:

**NON ORAT SEMPER STaNS Inna TEMpla frequente
INTRA TEMPLA DEI DIC MISERERE MEI
INTRA AEDE DEI OMNIA FACTA Pieta ocAssetibu
PERME MENSARIUM GENEROSUM DOMINUM.
ANDRAEAM CONTRA et per filium MATHEam
CONTRA ANNO DNI 1758 pro fund
fidelis AADEILLis Grosus Dnus STEPHANUS Ambrus**

2. A templomi berendezés elkészülésének emlékére helyezték el.
3. 1758-ban helyezték el a táblát.
4. A templomban van, a bejárati ajtó fölött. Különálló tábla, felszögelve. Szabadság út 60.
5. A rudabányai templom berendezését is Contra András és fia, Mátyás készítette.
6. – A zubogyi református templom kutatása / Feld István = A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXI. Miskolc, 1982. 31-57. p.
– Tiszáninnen református templomai / Várady József. Borsodi Református Egyházmegye. Miskolc. 1989. 381-383. p.
- 7.

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 210-212. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Szalóczy Mihály református prédikátor emléktáblája

1. A Borsodi Egyházmegye gyülekezetei állították.
A tábla felirata:

SZALÓCZI MIHÁLY
ZUBOGYI PRÉDIKÁTOR
HITÉÉRT
1675 – 1676 ÉVEKBEN
GÁLYARABSÁGOT SZENVEDETT
NÁPOLYBAN
„AKIK FÉLITEK AZ URAT, DICSÉRJÉTEK ŐT!”
(ZSOLT. 22:24)
A BORSODI EGYHÁZMEGYE GYÜLEKEZETEI
1964

2. Az egykori zubogyi prédikátor gályarabságára emlékeztet.

3. 1964-ben készült.

4. A református templomban helyezték el, a bejárat fölött. Szabadság út 60.

5. 1674. március 5-én több mint hétszáz protestáns lelkészt és tanítót idéztek a Pozsonyban felállított különbíróság elé. A vád ellenük vallásgyalázás, összeesküvésben való részvétel és árulás volt. A vádlók nem voltak hajlandók elismerni a nyilvánvalót, vagyis hogy az elítéltek egyetlen bűne a felekezetük volt. A vádlottak egyike sem volt hajlandó bűnösnek vallani magát, így nem sokkal a pozsonyi ítélet után közülük került ki az a 42 lelkész, akiket a kor egyik legszörnyűbb büntetésével sújtottak: gályarabságra ítélték.

Sorsuk nagy visszhangot és felháborodást keltett Európa protestáns országai-ban. Gyűjtés indult kiszabadításuk érdekében, majd végül Hollandia kifizette értük a váltságdíjat. 1676. február 11-én Michiel de Ruyter, holland tengernagy érkezett hajójával a megmentésükre. Amikor a holland hajóra léptek, a tengernagy e szavakkal fogadta őket: „Sok győzelmet vívtam életemnek minden rendiben ellenségeim felett, de az én legfényesebb diadalom, mellyel Krisztusnak ártatlan szolgálait az elviselhetetlen terhek alól kiszabadítottam”.

Az elítéltek között volt Zubogyi prédikátora Szalóczy Mihály is.

6. – A magyar protestáns gályarabok / Payr Sándor. Luther Társaság. Budapest, 1927.

– A gályarabságba elhurcolt prédikátorok emlékezete / Hadobás Sándor = Szülőföldünk 18. (1992. aug.) Miskolc. 112-114. p.

7.

Felszabadulási emlékmű

1. A községi tanács állíttatta.

Az emlékmű felirata: **FELSZABADULÁSUNK / 35. / ÉVORDULÓJÁRA.**

2. A második világháború alatti német megszállás alóli felszabadulás 35. évfordulója emlékére készült.

3. 1980-ban avatták fel.

4. A postánál van, az Aggtelekre vezető országút mellett. Petőfi Sándor út.

5. 1980-ban, a „felszabadulás” 35. évfordulóján szinte minden településen helyeztek el egy típusterv szerint készült emlékművet, melynek környékét parkosították. 1990-et követően a legtöbb helyen lebontották vagy szoborparkban helyezték el, mint például Jósvafőn.

Az emlékművet 2011-ben le szeretnék volna bontani és helyére Trianon-emlékparkot létrehozni, erre azonban került sor.

6. – www.kozterkep.hu

7.

A református templom helyreállításának emléktáblája

1. Az Országos Műemléki Felügyelőség állította.

A tábla felirata:

MŰEMLÉK

ÉPÜLT A XII. SZÁZADBAN. GÓTIKUS SZENTÉLYE A XV. SZÁZADBÓL SZÁRMÁZIK. A XVII. SZÁZADBAN ROMBADÓLT. MAI FORMÁJÁT 1722 ÉS 1758 KÖZÖTT NYERTE EL. FESTETT MENYNYEZETE FA BERENDEZÉSE KIEMELKEDŐ ÉRTÉKŰ.

HELYREÁLLÍTOTTA AZ ORSZÁGOS MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG
1982-1984-BEN

2. A templom felújításának emlékére készült.
3. 1984-ben helyezték el.
4. A református templom falán van. Szabadság út 60.
5. Az 1970-es és 1980-as években a járás több Árpád-kori templomát régészetileg feltárták, restaurálták és felújították. E program keretében végezték el a zubogyi református templom felújíását is.
1673 körül a törökök felgyújtották a templomot. Talán előlük rejtették el egy agyagedényben a templom gótikus kelyhét, amelyet a felújítást megelőző régészeti ásatás során megtaláltak. Az évtizedeken keresztül romos templomot az 1710-es évektől kezdték helyreállítani. Mintegy fél évszázad alatt alakult ki a templom ma is látható külső-belső arculata. A 19. század első évtizedeinek szakszerűtlen átalakításait az 1982-1984 közötti műemléki helyreállítás során nagyrészt sikerült ellensúlyozni.
Az Országos Műemléki Felügyelőség az 1970-es évek végén határozta el a templom helyreállítását, s első lépésként a régészeti kutatásra került sor. A helyszíni kutatás 1978-ban indult el Feld István és Juan Cabello Collini régészek és Lukács Zsuzsa művészettörténész közreműködésével.
6. – Zubogy: Református templom / Káldi Gyula. TKM Egyesület. Budapest, 1998. TKM Kiskönyvtár 578. szám.
– www.zubogy.hu (A község honlapja.)
- 7.

RAGÁLY

A kiscsoltói Ragályi család nyughelye

1. A család építtette.
2. Az egykor Ragályon birtokos család elhunyt tagjai emlékének megőrzésére készült.
3. Az 1860-as években készült.
4. A község temetőjében van.
5. A család 1981-ben átadta az önkormányzatnak, amely ravatalozóként hasznosítja, azonban itt helyezték örök nyugalomra az 1945 után idegenben elhunyt azon Ragályi-családtagok hamvait 1989 után, akiket hazaszállították. A sírboltot nemrégiben felújították.
A ravatalozó belső falán három tábla van: 1. KISCSOLTÓI / RAGÁLYI CSA-LÁD / NYUGHELYE feliratú. 2. kiscsoltói **Ragályi Gyula** (1893 – 1946) emléktáblája. 3. **Ragályi Ferenc** (1897–1951), **Ragályi Ferencné báró Ragályi Balassa Carolina** (1901–1979) és **Ragályi Ferenc** (1933–1985) emléktáblája.
6. – Ragály község története / Szénégetőné Kunráth Ágnes. Ragály Község Önkormányzata. Ragály, 2006. 229. és 300. p.
- 7.

Az emléktáblák fotói a Ragály község története című könyvből kerültek átvételre.

I. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 213-214. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 214-216. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi emlékoszlop

1. A község önkormányzata készítette. Három felvidéki fafaragó munkája: **Ulman István, Baffy Lajos, Nagy György.**

A kopjafán fent függőlegesen 2000-es szám, középen vízszintesen 1000-es szám, alatta **A / HAZA / MINDEN / ELŐTT** felirat.

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmával készült.
3. 2001. augusztus 12-én avatták fel.
4. Egy vaskerítéssel körülkerített parkban áll a Rákóczi úton, a kastélyba vezető út mellett.
5. A kastély kertjében rendezett ünnepségen Mádi László politikai államtitkártól vette át a millenniumi emlékszázlót Demeter Józsefné polgármester és dr. Takács Krisztina körjegyző, a zászlóanya Molnár Attiláné volt.
A kopjafa hátoldalán az alkotók neve szerepel.
6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 307. p.
- 7.

Balassi Bálint domborműve

1. A Balassi Bálint Általános Iskola és a község önkormányzata állította. **Ulman István** felvidéki magyar fafaragó munkája.

A dombormű felirata:

„Ó KEDVES
NEMZETEM,
HAZÁM,
ÉDES FELEIM
KIVEL SZERELMETES
MIND TAVASZOM
S TELEM...”

2. Balassi Bálint költő emlékére készült az általános iskola névadása alkalmával. Báró gyarmati és kékkői **Balassi Bálint** (eredetileg *Balassa* vagy Balássza, Balázs) Kékkő várában született 1554. október 20-án.

Élete kalandokkal ésszenvedésekkel volt teli, melyeknek legfőbb okait végtelen érzékeny és szenvedélyes természetében, hirtelen lobbanó és hamar változó indulatai mellett korának viszonyaiban, körülményeiben és családi összeköttetéseiben kell keresnünk. Iskoláztatásáról nem sok bizonyosat tudunk, csupán annyit, hogy Bornemisza Péter hírneves reformátor, mint a család udvari papja, néhány évig vezette nevelését, s hihetőleg ő buzdította irodalmi munkálkodásra is; de későbbi munkálkodásából, a költeményeiben megnyilatkozó világnézetéből, a klasszikus irodalomban tanúsított jártasságából egész biztosan következtethetjük, hogy kora színvonalának megfelelő tudományos képzést nyert, anyjának, a nagy műveltségű és buzgó református Sulyok Annának a vezetése alatt.

A magyar nyelvű költészet első kiemelkedő művelője, a magyar irodalom első klasszikusa. Esztergomban hunyt el 1594. május 30-án.

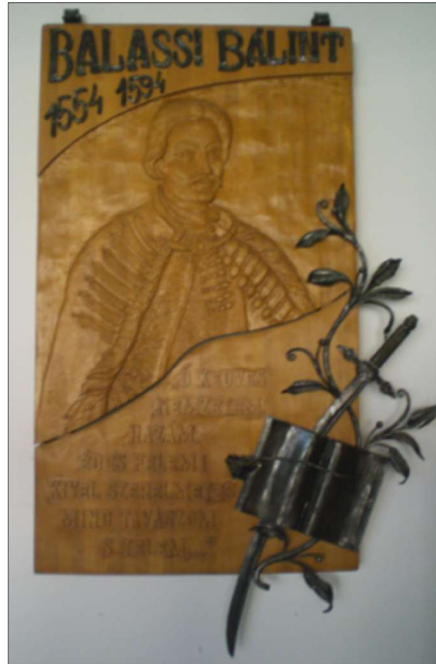
3. 2004-ben készült.

4. A Balassi Bálint Általános Iskolában helyezték el. Rákóczi Ferenc u. 40.

5. A Ragályi család a 19. század végén a férfiágon kihalt Balassa család nevét is felvette házasság révén. Balassi Bálint ennek a családnak volt egyik őse.

6. – Ragály község története / Szénégetőné Kunráth Ágnes. Ragály Község Önkormányzata. Ragály, 2006. 177. p.

7.

Balassi Bálint mellszobra

1. A község önkormányzata állította a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával. **Borsi Antal** szobrászművész alkotása.

Borsi Antal Hajdúnánáson született 1942. december 1-jén. Szobrász- és grafikusművész, nyugalmazott gimnáziumi tanár, a „sárospataki szobrászművész”.

Gyermekkorát Hajdúdorogon töltötte, és itt végezte el az általános iskolát is. Kitűnő tanulóként folytatta tanulmányait – az akkor még középiskolának számító – debreceni tanítóképzőben. A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán szerzett diplomát magyar-orosz szakon. Gyakorlóévei teljesítésére a zempléni hegyek közelébe kíváncszott, de végül a bodrogi Révleányvár mellett döntött. Katonaidejét kitöltve, 1965-ben ugyanezen a tájon tanított tovább, ezúttal azonban Zemplénagárdon. Főiskolai szakdolgozatát is a község helyneveiből írta, és itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Bessenyei Évával. Az irodalom és a képzőművészet egyformán fontos helyet foglalt el életében. Rajztanári diplomáját a magyar-orosz szak befejezése után szerezte meg. Ebben az időszakban már újabb bodrogi állomáshelyén, Cigándon tanított. Kisvárdára már szakképzett rajztanárként érkezett. Ezután a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen

szerzett magyar nyelv és irodalom szakos diplomát. Gimnáziumi tanári pályája másfél évtizedig Kisvárdához, a Bessenyei György Gimnáziumhoz kötötte, majd egy tartalmas évtized tapasztalataival, pályázat útján került Sárospatakra, ahol a Református Gimnázium tanáraként az 1984-85-ös tanévtől 26 éven át tanított, és alkotói munkássága is itt teljesedett ki.

2. Balassi Bálint költő emlékére készült. (Életrajzát lásd az előző tételnél!)

3. A szobor a rajta lévő tábla szerint 2004-ben készült, azonban 2005 májusában avatták fel.

4. A Ragályi-Balassa kastély parkjában áll a bronz szobor. Rákóczi Ferenc u. 16.

5. Balassi Bálint valószínűleg nem járt Ragályon, azonban a község a leszármazottak emlékét is őrzi.

A Ragályi család kastélyában, Ragályon őrizték a költőről és a gróf Balassa Bálintról készült festményeket, melyeket Ragályi Balassa Ferenc 1896-ban Budapestre küldött másolás céljából, és a gróf Balassa Bálintot ábrázoló festményt a Történelmi Képcsarnoknak ajándékozta. A költő képmását 1938-ban az esztergomi Balassi Társaságnak adta át megőrzésre, ekkor restaurálták a festményt, s kiderült, hogy a látható olajfestmény alatt részben eltérő festmény található. Az eredeti festmény ma Esztergomban tekinthető meg. A többi alkotás holléte sajnos ismeretlen.

A szobor hátoldalán a készítő neve és a készítés évszáma: **BORSI A. 2004.**

6. – Ragály község története / Szénégetőné Kunráth Ágnes. Ragály Község Önkormányzata. Ragály, 2006. 197-198. és 194. p.

7.

IMOLA

I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 252-253. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Dr. Páter Balázs emléktáblája

1. A református egyházközség készítette.

A tábla felirata:

DR. PÁTER BALÁZS
EMLÉKÉRE
1998

2. Dr. Páter Balázs emlékére készült.

Zofingen az Alpok tözsomszédtségában elterülő svájci kisváros, amely majd-nem 1500 kilométerre van Imolától, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei falucská-tól. A nagy távolság ellenére mégis van kapcsolat a két település között, ez pedig a két református gyülekezet közötti együttműködés. A kapcsolatot az **Imoláról** származó **dr. Páter Balázs** botanikus professzor teremtette meg, aki 1956-ban Svájcban, Zofingenben telepedett le. Bár Páter Balázs tavaly elhunyt, a két gyülekezet között nem lazult a kapcsolat, sőt a zofingeniek azt vallják, hogy a nagyobb, gazdagabb testvérnek segítenie kell az elesettebbeken.

3. 1998-ban helyezték el.

4. A református templomban van. Kossuth Lajos u. 26.

5. Az első ismert református templom 1631-ben épült, melyhez 1755-ben alacsony tornyot építettek. 1785-ben lebontották a régi templomot, de meghagyták a tornyot, és 1785-86-ban hozzá építették késő barokk stílusban a mostani templomot.

6. – Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 169. p.

7.

Fotó: Várady József.

Emlékoszlop az 1848-49-es és az 1956-os forradalom és szabadságharc tiszteletére

1. A község önkormányzata készítette. **Ulman** és **Baffy**, felvidéki fafaragók készítették

Az emlékoszlopon elől:

1848

1956

Hátoldalán:

**„AZ
NEM
LEHET,
HOGY
ANNYI
SZÍV
HIÁBA
ONTA
VÉRT”**

2. Az 1848-49-es és az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékére készült. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon, az 1956-os szabadságharcról bővebben lásd a 63. oldalon!)

3. 2014-ben avatták fel.

4. A Kossuth Lajos úton van, az élelmiszer-bolt előtt, a világháborús emlékművel egy parkban.

5. Az emlékoszlop bal oldalán a készítőik neve és a készítés évszáma van.

6. – www.imola.hu (A község honlapja.)

7.

KÁNÓ

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 249-251. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

TRIZS

A református templom építésének emléktáblája

1. A református egyházközség állította.

A festett fatábla felirata (ma már nehezen olvasható, mert sajnos lefestették):

**E Ház Pred Tiszt
Janka József Úr Öfk
Tanító Györg Dániel
Szorgalmatos hű Curátor
Toth Mihály: Egyházfi
Demeter Márton ide
jekben: az 1825 dik esztendőben**

2. A templom építésének emlékére készült.
3. 1825-ben helyezték el.
4. A református templomban, a karzat mellvértjén van.
5. A superintendentens szentelte fel a késő barokk stílusban épült templomot 1825. szeptember 4-én. A harangok akkor még haranglábon álltak, és a templom zsin-dellyel fedett volt. 12 méteres zömök tornyát 1910-ben emelték a déli homlokzata elé, rajta fa toronysisak van. Ekkor a templomot is felújították, belsejében fa-mennyezetet készítettek, amely kazettás jellegű, barnára festett.
6. – Gömöri festőasztalosok munkái a templomokban / Dobosy László. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1992. 60-61. p. Gömör Néprajza XXXVI.
- Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Debrecen, 2006. 427. és 553. p.
- 7.

Fotó: Várady József.

Az I. világháború trizsi áldozatainak emléktáblája

1. A református egyházközség állította.

A tábla felirata:

EMLÉK AZ 1914 – 1918. ÉVI VILÁGHÁBORÚBAN
TRIZS KÖZSÉGBŐL
ELESETT HŐS HALOTTAKNAK
A. DEMETER JÁNOS RÁKI LAJOS
N. ifj. DEMETER ISTVÁN RÁKI ISTVÁN
HENYECZ DÁNIEL

ELTÜNTETEK:

SZÜCS JÓZSEF ifj. SZÜCS PÁL

2. Az első világháború trizsi áldozatainak emlékére helyezték el.

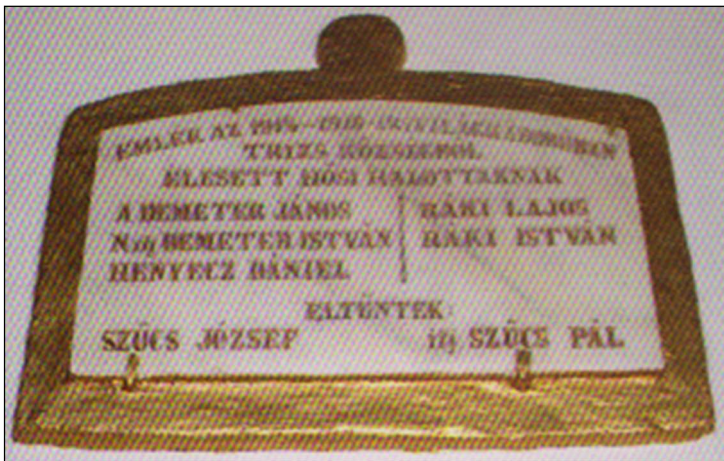
3. Az 1930-as években készült.

4. A református templomban van. Petőfi utca.

5. A dombtetőn álló templom 1825-ben épült.

6. – Tiszáninnen református templomai színesben / Várady József. Kiadó Várady József. Debrecen, 2006. 427. p.

7.

Fotó: Várady József.

I-II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 216-218. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Millenniumi és hősi emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 218-219. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

AGGTELEK

Nádor-oszlop

1. A látogatást szervezők vésték a cseppkőoszlopba.

A felirat a következő:

IOSEPHVS
ARCHIDVX
AVSTRIAE
REGNI HVNGARIAE
PALATINVS
PATER PATRIAE
LATEBRAS VBTERRANEI
ANTRI BARADLA
VIDIT

Magyarul: József / főhercege / Ausztriának / Magyar Királyságnak / nádora / a haza atyja / föld alatti rejtekeit / Baradla barlangnak / megtekintette.

2. József nádor látogatásának emlékére vésték a cseppkőoszlopba.

Habsburg József nádor (*Erzherzog Joseph An-ton Johann Baptist von Österreich*; (Firenze, 1776. március 9. – Buda, 1847. január 13.) német-római császári herceg, osztrák főherceg, magyar királyi herceg, császári-királyi tábornagy (*k. k. Feldmarschall*), a Habsburg-ház ún. magyar vagy nádori ágának megalapítója, 1796-tól haláláig Magyaror-szág nádora, a reformkorban az 1835-ig uralkodó I. Ferenc osztrák császár/magyar király öccse.

A magyarok iránti szeretete és a reformkori Magyarország fejlesztéséért kifejtett történelmi léptékű érdemei miatt „**a legmagyarabb Habs-burg**” megtisztelő néven emlegették. Reformgondolkodásában Széchenyi István eszmetársa volt.

Kiemelkedő szerepe volt abban, hogy Pest kulturális és gazdasági központtá fejlődött az 1830-as évekre. Városképi jelentőségű épületek emelésének sorát kezdeményezte. Nevéhez fűződik Pest klasszicista arculata, a Nemzeti Múzeum, a Német Színház, a Gellért-hegyi csillagvizsgáló, a Ludovika Akadémia és több vasútvonal építése, a Városliget rendezése, a Margitsziget parkosítása, az új pesti és lipótvárosi negyed fejlesztése, a műszaki felsőoktatás megerősítése. Jelentős adományokkal támogatta többek közt a Nemzeti Múzeumot, a Széchényi Könyvtárat és a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását, a művészeteket, a közoktatást, haladó polgári társaságok, egyletek sorát.

Ferenc császár öccseként rendkívül hasznosan képviselte a magyar érdekeket a császár felé. Ő vette rá bátyját, hogy – 13 év szünet után – hívja össze az első reform-országgyűlést. Kieszközlte a kegyelmet a császárnál a börtönbüntetésre ítélt magyar jakobinusoknak, köztük Kazinczy Ferencnek, 1840-ben Kossuthnak, Wesselényinek és Lovassy Lászlónak, megakadályozta 1843-ban a Védegylet feloszlását. Az 1838. évi pesti árvíz idején ő volt a mentés irányítója, majd sokat tett az árvízkarok enyhítéséért. Megtanult magyarul, magyaros díszruhát viselt, Budán élt.

1945-1989 között, a marxista-szocialista történelemtanításban a magyar történelem nagy alakjai közül kivették, kultuszát megszüntették, így munkássága feledésbe merült, ismertsége lecsökkent.

3. Habsburg József nádor 1806-ban látogatta meg a Baradla-barlangot.

4. A barlangban, a csónakázó tóban áll a cseppkőoszlop.

5. A 19. század elején szinte hagyománnyá vált, hogy egy-egy neves, jelentős személyiség látogatását jól kiválasztott, szép, tekintélyes méretű és formájában is feltűnő cseppkőoszlopba, állócseppkőbe vésett kronogramával (a felirat római-szám-értékű – színnel vagy eltérő nagysággal kiemelt – betűinek összege az illető esemény évszámát adja ki) örökítették meg.

Ma már szinte csak sejtethető a szöveg.

6. – A Baradla-barlang múlt századi vendégekönyvei / Hazslinszky Tamás = Karszt és Barlang. 1991. I-II. füzet, 57-64. p.

– A jelek mélyvilága: Barlangi helynevek. A Baradla-, Béke-, Sátorkőpusztai- és Pénzpataki-barlang névanyaga / Balázs Géza – Lieber Tamás – Varga Ferenc. Magyar Szemiotikai Társaság. Budapest, 2001. 61. p. Jakucs László 75. születésnapjára.

– A Baradla-barlang 19. századi nevezetes látogatói / Hazslinszky Tamás. Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2004. 5. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 33.

– Időutazás a cseppkövek birodalmában: Baradla-barlang / Székely Kinga. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvalő, 2005. 76. p.

7.

Fotó: Borzsák Péter.

Ferdinánd-oszlop

1. A látogatást szervezők vésték a cseppkőoszlopba.

A felirat a következő:

**FERDINANDVS
PRINCEPS REGIVS
INVICTVS HEROS HVNGARVS
BARADLAE OVANTIBVS
HOSPES GRATVS OPTATVS
VIVAT**

Magyarul: Ferdinánd / királyi herceg / legyőzhetetlen magyar hős / a Baradla örvendőkkel / szívesen látott kedves vendége / éljen.

2. **Ferdinánd d'Este** (osztrák főherceg, magyar kir. herceg [1781 Milano – 1850 Gmunden], 1816-tól Magyarország katonai parancsnoka) 1817. évi látogatásának állít emléket. A felirat jórészt ma is olvasható.

Habsburg-Estei Ferdinánd Károly József főherceg (*Erzherzog Ferdinand Karl Joseph von Österreich-Este*) Milánóban született 1781. április 25-én. Osztrák tábornagy, Mária Terézia császárné unokája, a napóleoni háborúk idején császári fő-hadparancsnok, 1816–32-ig a magyarországi hadak főparancsnoka, 1832-től Galícia császári főkormányzója, Erdély kommisszáriusa.

Az Ebenzweier kastélyban, Altmünster am Traunsee-ben hunyt el 1850. november 5-én.

3. 1817-ben vették a cseppkőoszlopba.

4. A barlangban, a Csónakázótó partján áll.

5. „A csónakázótó partján, alig 50 m-re az előbbtől (a Nádor-oszloptól) található a Ferdinánd-oszlop, melynek feliratáról Vass Imre 1831-ben megjelent könyvében azt írja, hogy az újabb csepegésektől olvashatatlaná lett.” Majd lábjegyzetben közli, hogy milyen alkalomból készült a felirat: „Emléül szolgál ez az 1817dik esztendőben Ő K. H. magyarországi Komandírozó Ferdinánd d’Este itten való léteinek, a’ mikor szintén a nemes megye Rendjei az egész barlangot megvilágosították.” Ezt az információt a későbbi szerzők (Schmidl 1857, Dudich 1932, Kessler 1934) is átvették, (sőt az utóbbiak a felirat szövegének tekintették), noha a feliratnak mintegy 60-70%-a ma is felismerhető, amiből alaposabb latin tudással a teljes felirat rekonstruálható. Valószínű ennek alapján, hogy a múlt század első felében-közepén a feliratnak jól olvashatónak kellett lennie. Ezt a feltevést igazolta az ALCADI *92 konferencia előtt néhány nappal a kezembe került Vass Imre-könyv német nyelvű kiadásának reprintje. Az ugyancsak 1831-ben, de valószínűleg néhány hónappal később és átdolgozva megjelent könyvet fellelőzve meglepetéssel láttam, hogy ott pontosan közreadja az oszlop feliratát.” (Idézet Hazslinszky Tamás 1991-ben a Karszt és Barlangban megjelent cikkéből.)

6. – A Baradla-barlang múlt századi vendégekönyvei / Hazslinszky Tamás = Karszt és Barlang. 1991. I-II. füzet, 57-64. p.

– A jelek mélyvilága: Barlangi helynevek. A Baradla-, Béke-, Sátorkőpusztai- és Pénzpatoki-barlang névanyaga / Balázs Géza – Lieber Tamás – Varga Ferenc. Magyar Szemiotikai Társaság. Budapest, 2001. 59. p. Jakucs László 75. születésnapjára.

– A Baradla-barlang 19. századi nevezetes látogatói / Hazslinszky Tamás. Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2004. 5-6. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 33.

– Időutazás a cseppkővek birodalmában: Baradla-barlang / Székely Kinga. Aggteleki nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2005. 76. p.

7.

Fotó: Borzsák Péter.

Almássy-emlék

1. Az ünnepséget szervezők készítették.

Az emlék felirata:

**SPELVNCA
BARADLA
LITAT QVOQVE
SVO SENIORI
IOSEPHO
ALMASSI**

Magyarul: A Baradla / barlang / is hódol / korelnökének / Almássy / Józsefnek.

2. Az Almássy József Gömör megyei főispán 1825-ben történt beiktatása tiszteletére rendezett barlangi ünnepség alkalmával készült.

Almássy József (zsadányi és törökszentmiklósi) 1774. március 9-én született Miskolcon. (Több történelmi munkában egy s-sel írják a nevét.) Vármegyei hivatali pályáját mint másodalispán kezdte 1800. szeptember 25-én. Pontosan öt év múlva, 1805. szeptember 23-án első alispánnak választották, mely tisztséget 1811. április 30-ig töltötte be. Mint országgyűlési követ, többször képviselte a vármegyét: első ízben az 1802. március 22-i közgyűlésen választották meg ablegatusnak (távollévő követek képviselője), másodszor 1805. szeptember 23-án, harmadszor 1808. augusztus 2-án. Királyi tanácsos, a Hétszemélyes Tábla tagja volt.

A betegeskedő Fischer István egri érsek (örökös főispán) mellé nevezte ki a Habsburg kormányzat 1822. március 1-jén főispáni helytartónak. A kinevezés meglepetésszerű és visszatetsző volt a vármegye számára.

1826. november 17-én az uralkodó kinevezte az új egri érseket (Pyrker János László egri érsek, örökös főispán), a megye ügyeit azonban még majd egy évig, Pyrker 1827. szeptember 17-i beiktatásáig Almásy vitte. Közben 1825. április 19-től Gömör és Kishont vármegye főispánja is lett, mely tisztséget 1838-ig viselte. 1825. július 26-án Lánczy József, Békés vármegye főispánja kinevezte a vármegye táblabírájának is. 1827-ben megkapta a Szent István-rend lovagkeresztjét, 1837-ben középkeresztjét. 1858. október 6-án hunyt el Döblingben.

3. 1825-ben készült.

4. A Baradla-barlang belsőbb részén, a Reviczky-oszloptól kb. 400 m-re, az ún. Viaszutca széles folyosójában van a teljesen ép feliratú emlék.

5. Vass Imre a feliratot – valószínűleg emlékezetből idézve (és tőle átvéve Schmidl és Dudich is) – az eredetitől eltérő szórenddel közli az emlékoszlop feliratát a Baradláról 1831-ben megjelent könyvében.

6. – A Baradla-barlang múlt századi vendégekönyvei / Hazslinszky Tamás = Karszt és Barlang. 1991. I-II. füzet, 57-64. p.

– A jelek mélyvilága: Barlangi helynevek. A Baradla-, Béke-, Sátorkőpusztai- és Pénzpataki-barlang névanyaga / Balázs Géza – Lieber Tamás – Varga Ferenc. Magyar Szemiotikai Társaság. Budapest, 2001. 52. p. Jakucs László 75. születésnapjára.

– A Baradla-barlang 19. századi nevezetes látogatói / Hazslinszky Tamás. Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2004. 6. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 33.

– Időutazás a cseppkövek birodalmában: Baradla-barlang / Székely Kinga. Aggteleki nemzeti Park Igazgatóság. Jósavfő, 2005. 76. p.

– Az Aggteleki Nemzeti Park természeti értékei – 1. Baradla-barlang / Székely Kinga. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósavfő, é. n., 3. bővített kiadás. 24. p.

7.

Fotó: Borzsák Péter.

Reviczky-oszlop

1. A látogatást szervezők vésték a cseppkőoszlopba. Ma is jól olvasható a szövege.

A felirat a következő:

üDVözlÉgy
Drága Ió klráLyVnk
IobbIa
ReVisnyel gróf
ReViczy
hazánk CsILLaga
's DIsze

2. Gróf Reviczky Ádám látogatása alkalmából készült.

Gróf Reviczky Ádám 1786-ban született Debrecenben. Valóságos tanácsos, az udvari kamara alelnöke, alkancellár és főudvarmester, 1828-tól főkancellár és Borsod vármegye főispánja, az MTA igazgató tagja, majd követ és meghatalmazott miniszter.

Heiligenkreuz-ban (Ausztria) hunyt el 1862. április 21-én.

3. 1829-ben látogatta meg a Baradla-barlangot, ekkor készült a felirat.

4. A barlangban, a Csónakázótó partján áll.
5. Ez volt az utolsó cseppkőbe vésett emlék, a későbbiekben már csak emléktáblákat helyeztek el, főként a felszínen, néhányat a barlangban is.
6. – A Baradla-barlang múlt századi vendégkönyvei / Hazslinszky Tamás = Karszt és Barlang. 1991. I-II. füzet, 57-64. p.
- A jelek mélyvilága: Barlangi helynevek. A Baradla-, Béke-, Sátorkőpusztai- és Pénzpataki-barlang névanyaga / Balázs Géza – Lieber Tamás – Varga Ferenc. Magyar Szemiotikai Társaság. Budapest, 2001. 71. p. Jakucs László 75. születésnapjára.
- A Baradla-barlang 19. századi nevezetes látogatói / Hazslinszky Tamás. Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2004. 6. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 33.
- Időutazás a cseppkőek birodalmában: Baradla-barlang / Székely Kinga. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvalő, 2005. 77. p.
- 7.

Fotó: Borzsák Péter.

A magyar orvosok és természetvizsgálók látogatásának emléktáblája

1. A nagygyűlés résztvevői állították.

Az emléktábla felirata:

A magyar orvosok és természetvizsgálók 1867ⁱ Aug. 18^{án} a természet nagyszerű rejtélyeit az aggteleki barlangban, a tudomány fáklyájánál vizsgálták, s mohosult sziklái előtt a magyar vendégszeretetet Ragályi Gyula szivességből élvezték. Emlékül a nagygyűlés.

2. A magyar orvosok és természetvizsgálók Rimaszombatban megtartott 12. vándorgyűlésének emlékére készült.

3. 1867. augusztus 18-án készült.

4. A Baradla-barlang aggteleki bejáratánál, a sziklafalon van.

5. A vándorgyűlés résztvevői közül közel 400-an vettek részt a 4 napos kiránduláson, melynek első állomása a Baradla volt. Erre az alkalomra jelent meg Hunfalvy János szerkesztésében a 354 oldalas kötet: Gömör és Kishont egyesült vármegyék leírása, melyet Koburg Ágost herceg, a vándorgyűlés elnöke saját költségén jelentetett meg. Jelen volt Tompa Mihály is, aki az ebéd közbeni pohárköszöntőjében így szól: „... e komoly bércek közt, a titkos barlangüregek felett, a természetben ... e pohárral kezemben kívánom: hogy kísérje méltó tisztelet, hála és segítség minden természettanulmányozó törekvést.”

Kár, hogy e látogatás során a barlang vendégekönyvébe csak néhányan jegyezték be magukat (Juhász Kálmán, Szabó Dávid, Klekner Rezső, Palánszky Sámuel). (Hazslinszky)

6. – A Baradla-barlang 19. századi nevezetes látogatói / Hazslinszky Tamás. Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2004. 6-7. p. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 33.

– Szent István-vándorlás az Országos Kék-túra mentén: Zempléni hegység, Cserhát, Aggteleki Karszt / Peták István. Kairosz Kiadó. Budapest, 2002. 276. p.

7.

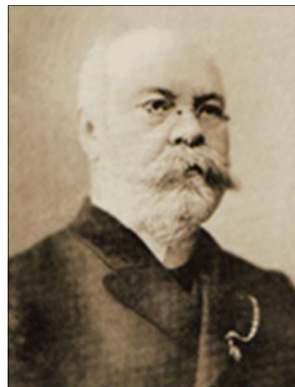

A Baradla-barlang Vörös-tói új bejáratának emléktáblája

1. A Magyarországi Kárpát Egyesület Keleti Kárpátok Osztálya készítette.
A tábla felirata:

E BARLANG ÚJ BEJÁRATA
1890. MÁRCIUS 15-ÉN KÉSZÜLT EL.
AZ ÁTTÖRÉST TERVEZTE,
A SZÜKSÉGES ANYAGI ESZKÖZÖKET MEGSZEREZTE
SIEGMETH KÁROLY ÜGYVIVŐ ALELNÖK.
A BARLANG FELMÉRŐJE, AZ ÁTTÖRÉSI MUNKÁLATOK
VEZETŐJE **MÜNNICH KÁLMÁN** BÁNYAIGAZGATÓ VOLT.
AZ ÚJ BEJÁRAT MEGNYITÁSÁNAK EMLÉKÉT,
A TERVEZŐ ÉS LÉTESÍTŐ VEZÉRFÉRFIAK
ELÉVÜLHETETLEN ÉRDEMEIT E TÁBLÁN
A MAGYARORSZÁGI KÁRPÁT EGYESÜLET
KELETI KÁRPÁTOK OSZTÁLYA
1906. ÉVBEN ÖRÖKÍTETTE MEG.

Siegmeth Károly Znojmban (Morvaország, ma Csehország) született 1845. szeptember 11-én. Bécsi és zürichi tanulmányai után kapott gépészmérnöki oklevelet, 1869-ben nyert alkalmazást a magyar vasutaknál. Csaknem négy évtizedes szolgálat után a MÁV igazgatóhelyettesi székéből ment nyugdíjba. Sátoraljaújhelyen töltött évei alatt fordult érdeklődése a turistaság irányába, rendszeresen járva a Vihorlátot és Torna, Gömör tájait, s még többé-kevésbé ismeretlen barlangjait. Tapasztalatairól szaklapokban és az MKE évkönyveiben számolt be. 1878-ban az MKE kebelében megalapította a Keleti-Kárpátok Osztályt, amelynek évtizedeken át vezetője volt. Siegmeth számtalan kirándulást szervezett a látnivalók megismertetésére, írásaiban, diasorozatokon népszerűsítette azokat. Cikkeit a Turisták Lapja is rendszeresen közölte. A Magyarhoni Földtani Társulat kebelében 1910-ben megalakult Barlangkutató Bizottság első elnöke volt. A hazai barlangokról összeállított irodalmi jegyzéke ma is forrásértékű. 1912. április 21-én hunyt el Munkácson.

Dr. Münnich Kálmán Iglón (Ma Szlovákiában van.) született 1854. január 21-én. Elemi és középiskolai tanulmányait az iglói evangélikus elemi iskolában majd gimnáziumában (a 4. osztályt Miskolcon) végezte. 1870-1873 között elvégezte a selmecbányai bányászati akadémiát, 1874-ben ugyanez akadémián a vegyészeti tanszék tanársegédje. 1875-ben a szászországi Freibergbe ment a bányaakadémiára, ahol vas- és fémkohászatot tanult. 1876 tavaszán tette le Selmecbányán az államvizsgát. Még ebben az évben a dobsinai kobalt bányák igazgatójává választották. A későbbi években a szepesi és gömöri bányák nagy részének igazgatásával lett megbízva, majd később a korompai vasgyár bányaigazgatója lett 1895-ig.

Időközben saját vállalatokat kezdett, köszénbányák nyitásával, majd társbérletre lett a szomolnokikovácsbányánál, valamint a jászói vaskohó bérletnél. Majd igazgatósági tagnak választották meg a régi korompai vasgyárnál. 1895-ben egyik alapítója és igazgatósági tagja a Hernádvölgyi Magyar Vasipar Rt-nek. Számos társaság, egyesület elnöke, iparvállalatok igazgatósági tagja volt. A bányászat terén elért sikerei jutalmául 1902-ben magyar királyi bányatanácsosi címet kapott. 1877-ben nősült, feleségül vette Nadler Biancát. 1909-ben az iglói evangélikus egyház egyházfelfelügyelővé választotta.

1880-1881-ben az MKE megbízásából felmérte az Aggteleki-barlangot és a következő évben az ő vezetése alatt létesült a barlang új bejárata, az úgynevezett Münnich-áttörés. A munkát díjtalanul végezte el. Ezért az MKE tiszteletbeli tagjává választotta. 1934. július 4-én hunyt el Iglón.

2. A Baradla-barlang új bejáratának megnyitása emlékére készült.

3. Az új bejárat 1890. március 15-én készült el, a táblát 1906-ban avatták fel.

4. A Baradla-barlang aggteleki bejáratánál, a sziklafalon van.

5. Az igen elhanyagolt barlangot 1881-ben – Siegmeth Károly kezdeményezésére – a Magyarországi Kárpát Egyesület (MKE) vette gondozásba. A vendégek fogadására még abban az évben menedékházat építettek az aggteleki bejáratnál, ami a mai Magyarország első ilyen jellegű épülete volt. Bár Proche Ede mérnök már 1868-ban javasolta, hogy a főág látogathatóságának megkönnyítése érdekében valahol a végpont közelében létesítsenek egy új kijáratot, megvalósítását az MKE csak 1885-ben határozta el. Ennek érdekében Münnich Kálmán bányamérnök 1886-ban felmérte a barlangot, és kitűzte a mai Vörös-tói lejárathelyét. Az egyesület a felmérés ideje alatt a barlangi létesítmények felújításával is foglalkozott: kijavították a hidakat és utakat, kitérítették a Paradicsomhoz vezető járatot és elkészült az úgynevezett régi és új részt összekötő Münnich-átjáró. Így a Nehéz út elkerülésével a barlang – az áradásoktól függetlenül – egész évben járhatóvá vált.

Eközben az MKE örökbérleti szerződést kötött a barlang hasznosítására, s betiltotta az addig alkalmazott kormozó fáklyák használatát. A Vörös-tói tározó létesítésének munkálatait 1889-ben kezdték meg Benedikty Kálmán dobsinai bányamérnök irányításával. A barlangban és a felszínen egyidőben robbantással végzett tározóhajtás eredményeként az áttörésre 1890. március 15-én került sor. Az új bejárat kialakításával a barlang főága útismétlés nélkül megtekinthető lett. A Vörös-tói bejárat mellett 1892-ben házat építettek, ami a barlangvezetőnek lakásként, a vendégeknek szállásként szolgált.

Az MKE ugyancsak 1892-ben határozta el, hogy főként a barlang ügyeinek intézésére létrehozza Keleti Kárpátok Osztályát, melynek elnöke a Baradla megóvásáért és turisztikai fejlesztésért legtöbbet tevő Siegmeth Károly lett. A barlang könnyebb bejárhatóságának, a szervezett vendégfogadásnak, valamint a népszerűsítő cikkeknek, könyveknek, előadásoknak, sokszorosított fényképeknek és képeslapoknak köszönhetően jelentősen emelkedett látogatottsága.

Sajnos a Baradla történetének e rendezett időszaka csak rövid ideig tartott. A munkákat irányító Siegmeth Károlynak, majd a gondnoki feladatokat ellátó Bak-say Dánielnek, s végül a barlang első vezetőjének, Klanicza Lászlónak a halálát követően e pótolhatatlan kincs rövid időre gazdátlanná vált.

A trianoni döntés után ugyan megalakult az MKE Keleti Kárpátok Osztályának jogutódja Putnok székhellyel, de ez a szervezet csak látszólag látta el feladatát, valójában az aggteleki református lelkészre, Tókos Károlyra hagyta a barlang ügyeinek intézését, aki azt főként a maga hasznára fordította.

Amikor a kultuszminiszter 1925-ben a barlangot nemzeti kincssé nyilvánította, felújítására nagy összegű segílyt biztosított. Ennek felhasználásával 1800 m betonjárdát, kőlépcsőket, 104 kisebb-nagyobb betonhidat létesítettek. Ugyanekkor kiépítették a barlanghoz a vízvezetékét és a telefonvonalat, s korszerűsítették a bejárathoz vezető közutat és a vasúti közlekedést is. 1928-ban Kaffka Péter felmérése és tervei alapján elkészült a jósvafői kijárat, így megnyílt az út a Törőfej-völgy turisztikai fejlesztése előtt.

6. – Barlangok útjain, vizein / Kessler Hubert – Mozsáry Gábor. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 1986.

– Évfordulók / Székely Kinga = Karszt és Barlang, I-II. félév. 1987. 72-75. p.

7.

A táblaavatáskor készült fénykép Siegmeth Károly felvétele.

Fotó: Antal Pál

Petőfi Sándor emléktáblája

1. „Egyesek áldozatkészségéből emeltetett”, hirdeti a táblán a felirat:

ITT JÁRT
PETŐFI SÁNDOR
 1845 MÁJUS 28-ÁN
 INNEN UTAZOTT MÁSNAP RIMASZOMBATBA
 AHOL ISTEN ÉS GÖMÖRVÁRMEGYE KEGYELMÉBŐL NYERT
 TÁBLA BÍRÓI ÁLLÁSÁRA LETETTE AZ ESKÜT.

EGYESEK ÁLDOZATKÉSZSÉGÉBŐL EMELTETETT.
 AZ 1923 AUGUSZTUS 19 IKI
PETŐFI IDŐSB. ANDRÁSSY GYULA GRÓF ÉS PÁKH ALBERT
 CENTENÁRIUMA ALKALMÁBÓL

2. Petőfi, idősb. Gróf Andrássy Gyula és Pákh Albert születésének 100. évfordulóján állították. Hirdeti Petőfi 1845-ös látogatását is a barlangban. (Petőfi Sándor életrajzát lásd a 27. oldalon!)

Pákh Albert író, lapszerkesztő, az MTA levelező (1864), és a Kisfaludi Társaság (1865) tagja is Rozsnyón született 1823. március 11-én. 1842-től 1843-ig a debreceni református főiskolán jogot tanult. Itt kötött barátságot Petőfi Sándorral. Petőfi felvidéki útja során az iglói napokat is együtt töltötték. Pákh az ügyvédi oklevél megszerzése után az irodalomnak szentelte életét. Az 1840-es években álnéven humoros elbeszéléseket írt a pest-budai életről, mellyel igen népszerű volt. 1845-től a Pesti Hírlap tárcaírója volt, majd 1853-tól a Szépirodalmi, 1854-től a Vasárnapi Újság és a Politikai Újdonságok szerkesztőjeként tevékenykedett. A vendégkönyv beírása szerint 1840. július 19-én diáktársaival járt is a barlangban. Pesten hunyt el 1867. február 10-én.

Pákh Albert

Gróf Andrássy Gyula

Andrássy Gyula politikus, miniszterelnök, az MTA tagja 1823. március 8-án (23?) született Oláhpatakon. Tevékenysége csak a térséghez kapcsolódik. A csíkszentkirályi és krasznahorkai gróf jogi tanulmányok után hosszabb ideig Nyugat-Európában utazgatott. Széchenyi eszméinek követője lett, akit a legnagyobb magyar kiemelten pártfogolt. 1847-48-ban Zemplén megye követe, majd 1848-tól Zemplén megye főispánja és a főrendház tagja. Mint őrnagy, részt vett a szabadságharcban. 1849-től a kormány isztambuli nagykövete volt. A szabadságharc bukása után Londonban és Párizsban élt, miközben a Hadbíróság 1851-ben halálra ítélte, és jelképesen felakasztották. 1857-ben amnesztiával tért haza, majd a kiegyezés után, 1867-ben miniszterelnökké nevezték ki és a hadügyi tárcát is ő képviselte. Sokat tett a gömöri ipar fejlődéséért. 1890. február 18-án hunyt el Vołoscában (Horvátország).

3. 1923. augusztus 19-én készült.

4. A Baradla-barlang aggteleki bejáratánál, a sziklafalon van.

5. Antal István Bertalan a Petőfi irodalmi emlékhely Aggteleken című munkájában azt írja, hogy az emléktáblán két hiba is van. 1. Petőfi nem május 28-án, hanem 24-én járt Aggteleken. 2. Nem Aggtelekről, hanem Rozsnyóról ment május 25-én Rimaszombatba, mint ahogy az Úti jegyzetekben írja is.

1923. augusztus 19-ről 20-ára virradó éjszaka Aggteleken a barlang előtt és a barlangban Petőfi-centenárium ünnepséget rendeztek.

Markó Miklós, az ünnepély főszervezője írta: „*Én elhatároztam, hogy országos ünnepélllyel tesszük emlékezetessé az aggteleki barlangban Gömörmegye első*

táblabírájának, Petőfi Sándornak, továbbá Gömörmegye nagy szülöttjének: idősb. Andrássy Gyula grófnak és a szintén rozsnyói születésű jóemlékű Pákh Albertnek születési centenáriumát.”

A Miskolci Napló 1923. augusztus 22-i számában a következőt olvashatták:

„Az aggteleki centenáriumi ünnepségek impozáns keretek között peregtek le. Nemcsak az ország népe vett részt ezen az országos ünnepségen, hanem százával jöttek a Felvidékről is a magyarok, gyalogszerrel a hegyeken át téve meg az utat, hogy ünnepeljék a legnagyobb magyar költőt. A barlang előtti térségre már vasárnap (augusztus 19.) a kora reggeli órákban özönlöttek a szekerek százai... A közeli falvak lakossága ugyanis szekereken jött el az ünnepségre.”

„A barlangban tartandó éjszakai ünnepélyt egy kegyeletes aktus előzte meg du. 6 órakor, annak a márványból készült emléktáblának a leleplezése az aggteleki barlang gömöri bejáratánál, amely örökre hirdeti a legnagyobb magyar lírikus, Petőfi Sándor emlékét, hogy itt járt 1845-ben a barlangban.”

Az emléktáblát dr. Császár Elemér egyetemi tanár, a Petőfi Társaság alelnöke avatta fel.

A barlangba este 11 órakor ment be az 5000 főnyire becsült közönség, sokan azonban kint maradtak. Egyes források 10-12 ezer főnyire becsülték az ünnepély résztvevőinek a számát.

A két nap alatt sokan szerepeltek az ünnepségen.

6. – Petőfi irodalmi emlékhely Aggteleken / Antal István Bertalan. Miskolc, 1986. 6-15. p. (Kézirat)
– Petőfi nyomán az Aggteleki-barlangban / Székely Kinga = Karszt és Barlang 1-2. (2008) 13-20. p.

7.

Aggtelek főtere az 1900-as évek elején. Jobb oldalt az 1970-es évek elején lebontott fogadó, ahol a Baradla vendégeknyvét őrizték.

Baksay Dániel síremléke

1. A lánya temette el, majd a Magyar Kárpát Egyesület Gömöri Osztálya helyezte el emléktáblát, valamint a község lakossága (önkormányzata) is. Az MKE Gömöri Osztálya síremlékének a felirata:

BAKSAY DÁNIEL

ref. lelkész

Barlang Gondnok

1830-1917

és neje

Gondol Sarolta

1835-1892

**Hála és kegyelet jeléül emelte a
Magyar Kárpát Egyesület Gömöri Osztálya
1929-ben**

Az önkormányzat által elhelyezett tábla felirata:

BAKSAY DÁNIEL

ref. lelkész

1848-as huszárőrmester

1830-1917

és neje

GONDOL SAROLTA

1835-1892

**Emlékül állíttatta Aggtelek község
lakossága 1990. év március 15.**

2. A község egykori református papja, a Baradla-barlang gondnoka emlékére készült.

Baksay Dániel református lelkész 1830-ban született. A sárospataki gimnáziumban tanult, amikor tanáraival és diáktársaival az 1848-49-es forradalom és szabadságharc katonája lett. Bem sergében huszárőrmesterként szolgált. Nevét őrzi a Sárospataki Református Kollégium előcsarnokában az a márványtábla, melyet a szabadságharcban részt vett pataki tanárok és diákok emlékére állítottak. A kollégium könyvtárában őrzött névjegyzékben „Baksay Dani huszárőrmester” is szerepel. Megtaláljuk nevét Gömör-Kishont vármegye monográfiájának 592. oldalán, ahol a könyv megjelenésekor a megyében még élő 48-as egykori honvédek nevét és lakhelyét közlik.

A szabadságharc leverése után néhány évig bujdosott, majd befejezte teológiai tanulmányait, és 1864-től 53 éven keresztül **Aggtelek** református lelkésze volt. Az aggteleki barlangot a Magyar Kárpát Egyesület gondozta, mely felkérte Baksayt, hogy legyen a barlang gondnoka. 1917. március 6-án hunyt el Aggteleken, és a falu temetőjében helyezték örök nyugalomra.

3. 1929-ben készült az első emléktábla, a második 1990. március 15-én került felavatásra.

4. A község temetőjében van. Gömöri utca.

5. A család valószínűleg a hagyományoknak megfelelően fejfát állított a síron Baksay Dániel temetésekor 1917-ben, s ennek a helyére került a Magyar Kárpát Egyesület Gömöri Osztályának sírköve, majd a síron elhelyezte az önkormányzat is a megemlékezés tábláját.

A sírt sokáig az aggteleki Hagyományőrző Népdalkör gondozta. 1990-ben, az új tábla állításakor a régi, megrepedt táblát is felújították. Visszaemlékezések szerint korábban a sír négy sarkán természetes cseppkőoszlop volt.

A község kegyelettel őrzi egykori református lelkésze és a Baradla-barlang lelkiismeretes gondnoka emlékét.

A sírt a ráültetett futótuja úgy benőtte, hogy nem lehet róla fényképet készíteni.

6. – Baksay Dániel református lelkész élete és munkássága / Bódis Istvánné Janka Irma. Magánkiadás. Aggtelek, 2000.

– Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 66-67. p.

7.

I. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 220-221. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állpműnyában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A Baradla-barlang és a kecsői ág (Domic) összeköttetése felfedezésének emléktáblája

1. A Budapesti Egyetemi Turista Egyesület helyezte el.

A tábla felirata:

2. A Baradla és a Domic barlangrendszer összefüggésének felfedezése emlékére helyezték el.

3. 1943-ban helyezték el.

4. A Baradla-barlangban, a Styx patak bejáratánál van.

5. Egy havasi gyopárral és egy keresztbe helyezett mászófokossal, azaz a BETE (Budapesti Egyetemi Turista Egyesület, amely 1892-ben alakult az MTE Egyetemi Osztályaként) jelvényével díszített tábla látható a Hangversenyteremben. A jelvényt Berán Nándor iparművész tervezte, aki az egyesület tagja volt.

Az egyesület 1950. február 14-én megszűnt (más forrás szerint 1948-ban.).

Kessler Hubert az egyetemre kerülésétől tagja volt az egyesületnek.

1932 augusztusában két olyan jelentős feltárás történt, amelyek eredményeként a barlang hossza több kilométerrel megnőtt. Előbb augusztus 21-én Kessler Hubert és társa, Sandrik József a Styx szifonjain áthatolva bejutott az országhatáron túl nyúló Domicába, s ezzel bizonyossá vált a két barlang korábban csak valószínűsített járható összefüggése. Majd 23-án Jaskó Sándor vezetésével a Retek-ágnak a Ravasz-lyuki víznyelők felé húzódó mintegy 1000 m hosszú folytatását fedezték fel. A Budapesti Egyetemi Turista Egyesület (BETE) barlangkutatói a Törökmecset-ágot is bejárták és feltérképezték.

„Amikor 1936 májusában Horthy Miklós meglátogatta a barlangot, tiszteletére az Óriások-termét az ő nevére keresztelték át és emléktáblát helyeztek el a Pokol lejárataánál, amit aztán az 1950-es években nyomtalanul eltüntettek.”

6. – Barlangok útjain, vizein / Kessler Hubert – Mozsáry Gábor. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest, 1985. 60. p.

– Szent István-vándorlás az Országos Kék-túra mentén: Zempléni hegység, Cserhát, Aggteleki Karszt / Peták István. Kairosz Kiadó. Budapest, 2002. 277. p.

– A Baradla-Domica barlangrendszer: A barlang, amely összeköt / Szerk.: Gruber Péter és Gaál Lajos. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2015. 401-403. p. 2. javított kiadás.

7.

Fotó: Antal Pál.

Emléktábla az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriuma emlékére

1. Aggtelek község lakói állították.

A tábla felirata:

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörésének 100. évfordulója alkalmával készítették. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)

3. 1948-ban helyezték el.

4. A Községháza homlokzatán van, a bejáratától balra. Kossuth Lajos út 8.

5. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörésének 100. évfordulóján minden településen megemlékezéseket tartottak, és sok helyen emléktáblával vagy emlékművel emlékeztek meg az évfordulóról

6. – www.aggtelek.hu (A település honlapja.)

7.

A holokauszt áldozatainak emlékköve

1. Az elhurcoltak leszármazottai állították.

Az emlékkövön lévő tábla felirata:

EMLÉKKŐ
EZEN SÍRKERTBEN VANNAK
ELTEMETVE AZON IZRAELITA
VALLÁSÚ LAKOSOK AKIK
AZ 1948 – 49. ÉVBEN A
KÖZSÉGBEN ÉLTEK.

1944. ÉV MÁJUS VÉGÉN
INNEN DEPORTÁLTAK EL
A NÉMET HALÁLTÁBOROKBA
HAT GYERMEKET, NÉGY
FÉRFIT ÉS HAT NŐT, AKIK
NEM TÉRTEK VISSZA.
A TESTÜK ELÉGETT
LELKÜK AZ ÉGBE SZÁLLT.
EMLEKÜK LEGYEN ÁLDOTT.

2. A II. világháborúban elhurcolt aggteleki zsidó áldozatok emlékére készült.
3. 1949 után készült.
4. Az egykori izraelita temetőben, a Hunyadi utca végén, az erdőszélen van.
5. A második világháború borzalmaiból megmenekült hozzátartozók emelték az egykori aggteleki izraelita közösség áldozatainak emlékére.
6. – Aggtelek és a világháborúk: hősök, katonák, mindennapok / Dr. Nahaj Balázs Ferenc. Aggtelek Község Önkormányzata. Aggtelek, 2017. 37-38. p.
– Izraelita temetők című honlap (www.izraelitatemetok.hu)
- 7.

Fotó: Dr. Nahaj Balázs Ferenc.

A 14. Nemzetközi Vasutas Eszperantó Kongresszus emléktáblája

1. A Magyar Vasutas Eszperantisták állították.

A tábla felirata:

**A NEMZETKÖZI VASUTAS ESZPERENTÓ SZÖVETSÉG – IFEF –
BUDAPESTI 14. KONGRESSZUSÁN 20 ORSZÁGOT KÉPVISELŐ
1000 DELEGÁTUS 1962. MÁJUS 8-I AGGTELEK-JÓSVAFŐI
LÁTOGATÁSÁNAK ÉS A DEBRECENI MÁV. FILHARMÓNIKUS
ZENEKAR NAGYSIKERŰ BARLANGI HANGVERSENYÉNEK
EMLÉKÉRE ÁLLÍTOTTÁK**

A MAGYAR VASUTAS ESZPERENTISTÁK.

**MEMORE PRI LA VIZITADO EN AGGTELEK-JÓSVAFŐ KAJ
PRI LA BONSUKCESA GROTA KONCERTO DE LA FERVOJA
FILHARMONIA ORKESTRO DE DEBRECEN, ARANGITA LA
8-AN DE MAJO 1962. POR 1000 PARTOPRENANTOJ EL
20 LANDOJ OKAZE DE LA 14-A KONGRESO DE LA INTER-
NACIA FEDERACIO ESPERANTISTA FERVOJISTA EN
BUDAPESTO. STARIGIS
LA HUNGARAJ FERVOJISTAJ ESPERANTISTOJ.**

2. A kongresszuson résztvevők Aggtelek-jósvafői látogatása és a debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar barlangi hangversenyének emlékére készült.

3. 1962. május 8-án helyezték el.

4. A Baradla-barlangban, a Styx bejáratánál van.

5. A kongresszuson 20 ország 1000 küldöttje vett részt. Az avatás alkalmával a debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar barlangi hangversenyt tartott.

A táblán magyarul és eszperantó nyelven szerepel a szöveg.

6. – A Baradla-Domica barlangrendszer: A barlang, amely összeköt / Szerk.: Gruber Péter és Gaál Lajos. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2015. 401-403. p. 2. javított kiadás.

7.

Fotó: Antal Pál.

Anyaság szobor

1. A Képzőművészeti Lektorátustól kapta a község. **Segesdi György** szobrászművész alkotása.

Segesdi György Budapesten született 1931. július 17-én. 1949 és 1954 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol mesterei Kisfaludi Strobl Zsigmond, Szabó Iván és Beck András voltak. Eleinte figurális szobrokat készített, majd az 1960-as évektől a lemezplasztikákkal is megpróbálkozott, az 1970-es évektől pedig egyre inkább használta műveiben a plexit. 1963-ban a párizsi a Fialat Művészek Biennáléján, 1964-ben pedig a Velencei biennálén szerepelt. 1976-tól tanít a Magyar Iparművészeti Főiskolán, mint a Szilikátipari Tanszék vezetője, 1987-től 1997-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász tanszékének docense volt.

2. Köztéri szobor.

3. 1966-ban készült.

4. A Cseppkő Szálló mögötti parkban áll.

5. A Baradla-barlanghoz közel az 1960-as évek elején felépült a Cseppkő Szálló, amely az eltelt évtizedekben sok vendéget fogadott. Az utóbbi időben már vállalkozó működtette, de néhány éve bezárt. A szobor modern kivitelével hívja fel magára a figyelmet.

6. – www.köztérkép.hu

7.

Petőfi Sándor domborműve

1. A hazafias Népfrent Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bizottsága az Edelényi Járási Könyvtár és Aggtelek Község Tanácsa állította. **Borsos Miklós** szobrászművész sorozatban öntött munkája. (Borsos Miklós életrajzát lásd a 27. oldalon!)

2. Petőfi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából meghiredett **Petőfi Emlékkönyvtár** mozgalom keretében készült. (Petőfi Sándor életrajzát lásd a 27. oldalon!)

3. 1974. január 9-én avatták fel az emlékkönyvtárat és a domborművet. A dombormű 1973-ban készült.

4. A Művelődési Ház és Könyvtár falán helyezték el. Deák Ferenc utca 2.

5. Az emlékkönyvtár a Hazafias Népfrent Országos Tanácsának anyagi támogatásával készült. Simon István Kossuth-díjas költő mondott avatóbeszédet.

Fővárosi előadóművészek és az aggteleki úttörő és KISZ-fiatalok Petőfi-műsort mutattak be.

Az emlékkönyvtár a községi tanács 1972. december 19-én hozott 21/1972. Th. számú határozata alapján készült el, és az 1965-ben épült „kultúrház” e határozat alapján lett „Petőfi Művelődési Ház”.

6. – „Számot vetettünk erőinkkel...”: Könyvtár Petőfi szellemében = Észak-Magyarország, (1974. jan. 9.)

– Petőfi-emlékkönyvtárak az Edelényi járásban / Slezsák Imre = Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 1. sz. (1974) 33-37. p.

- Petőfi irodalmi emlékhelyek Aggteleken / Antal István Bertalan. Miskolc, 1986. 19-23. p. (Kézirat)
- Könyvtárunk működése, szerepe a közművelődésben / Bódis Istvánné. In: Aggtelek a magyar állam alapításának ezredik évében / Bódis Istvánné, Dr. Dénes György, Dr. Jakucs László. Aggtelek Község Önkormányzata. Aggtelek, 2001. 97-100. p.

7.

Dr. Dudich Endre emléktáblája

1. A budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem és a Magyar Tudományos Akadémia helyezte el.

A tábla felirata:

DR. DUDICH ENDRE
AKADÉMIKUS, EGYETEMI TANÁR
1895 – 1971

A BARLANGBIOLÓGIA HAZAI
ÚTTÖRŐJÉNEK EMLÉKÉRE

2. Dr. Dudich Endre professzor emlékére készült.

Dr. Dudich Endre zoológus, egyetemi tanár 1895. március 20-án született Nagysallóban, érdeklődése már a gyermekkorban a zoológia felé fordult. Az esztergomi bencés gimnáziumban érettségizett.

1913-ban a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karán természetrajz–földrajz szakra iratkozott be, és egyúttal felvételt nyert a csak eminens diákokat magába fogadó neves Eötvös Kollégiumba is. Tanári oklevelét csak 1920-ban szerezhette meg, mert közben három és fél évig katonaként szolgált az első világháború frontjain. 1919–1934 között a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárában dolgozott, itt kezdte el írni legendás híró cédulakatalógusát.

A földalatti vizek vizsgálata alapján 1931-ben megírta „Az aggteleki barlang élelemforrásai” c. munkáját: a kor szellemétől teljesen eltérő, úttörő módon, a barlangot mint trofikus egységet vizsgálta. Így vált a produkcióbiológia egyik európai úttörőjévé. A Baradla-barlangban végzett vizsgálatairól (amelyeket szinte haláláig tovább folytatott) a Bécsben 1932-ben német nyelven megjelent monográfiájában számolt be. Ezzel egycsapásra nemzetközileg elismert biológus és a barlangbiológusok vezéralakja lett.

1932-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta, majd 1934-ben kinevezték a Pázmány Péter Tudományegyetemen az állattan professzorának.

Munkatársai bekapcsolódtak az – ugyancsak neki köszönhetően – 1958-ban az egyetem tulajdonába került aggteleki (a világon negyedikként létesült) barlangbiológiai laboratórium munkájába.

1967-ben vonult nyugállományba. Tudományos tevékenységét különböző kitüntetésekkel díjazták, így elnyerte a „Frivaldszky Emlékérem” aranyfokozatát, a „Kadic Ottokár Emlékplakettet”, az „Akadémiai Nívódíjat”, 1957-ben pedig a Kossuth-díj második fokozatát, majd a Munkaérdemrend arany fokozatát kétszer.

1971. február 5-én váratlanul bekövetkezett halálával nagy veszteség érte a hazai zoológiát.

3. 1981. május 7-én avatták fel.

4. A Baradla-barlangban van, a Róka-ág bejáratánál, az egykori kutatóállomásnál a falon.

5. Dr. Dudich Endre 1958-ban (Más forrás szerint 1948-ban.) barlang biológiai kutatóállomást hozott létre a Baradla-barlangban, ami sajnos ma már nem működik.

6. – Barlangok útjain, vizein / Kessler Hubert – Mozsár Gábor. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest, 1985. 52. p.
- A magyar barlangkutatás néhány kiemelkedő személyisége / Hadobás Sándor = Föld és Ég. 24. évf. 8. sz. (1989. aug.) 242-245. p.
- Az Aggteleki Nemzeti Park Természeti értékei – 1. Baradla-barlang / Írta és szerk.: Székely Kinga, fotó: Borzsák Péter, Forrágy Csaba, Kovács Richárd (10. old.). Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, é. n. [2005] 15. p.
- A Baradla-Domica barlangrendszer: A barlang, amely összeköt / Szerk.: Gruber Péter és Gaál Lajos. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2015. 401-403. p. 2. javított kiadás.

7.

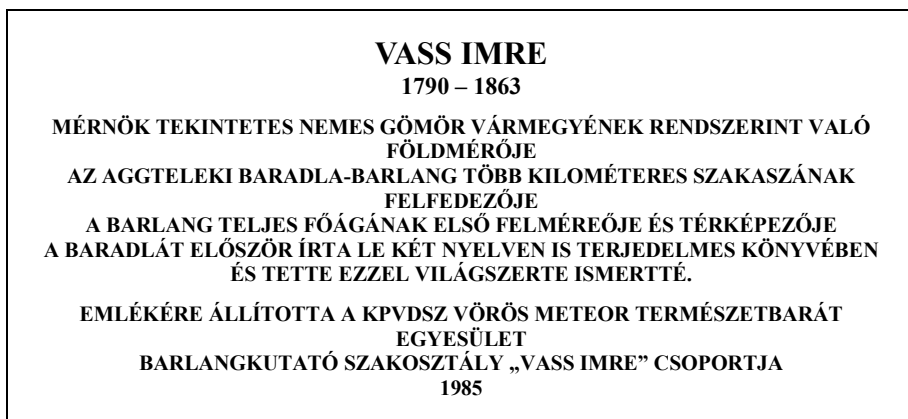

Fotó: Antal Pál.

Vass Imre emléktáblája

1. A KPVDSZ Vörös Meteor Természetbarát Egyesület Barlangkutató Szakosztály Vass Imre csoportja állította.

A tábla felirata:

2. Vass Imre, a Baradla-barlang több kilométeres szakaszának felfedezője, a teljes főág első felmérője és feltérképezője emlékére készült.

Vass Imre mérnök, barlangkutató, szakíró Rozsnyón született 1794-ben (a lexikonokban még 1790 szerepel születési éveként, de az újabb kutatások nyomán ez a dátum 1794-re módosult). Oklevelét 1818-ban a pesti Institutum Geometricum-ban kapta. Kezdetben uradalmi mérnök, majd Gö-

mör vármegye hites földmérője. Az **aggteleki** Baradla-barlangban 1826 – 29 között addig ismeretlen, több mint 15 km hosszúságú járatokat fedezett fel, s 1829-ben részletes térképet készített róluk. A kutatásairól magyar és német nyelven is kiadott könyv az első tudományos igényű hazai barlangtani munka. Később Pestre költözött, és 1846-ban a Tisza-szabályozáshoz jelentkezett munkára. A szabadságharc bukása utáni sorsa ismeretlen. Sárospatakon hunyt el 1863. március 20-án. Síremléke ma is megvan a Bodrog-parti város temetőjében.

3. 1985. június 29-én avatták fel, az MKBT XXX. vándorgyűlése keretében.

4. A Baradla-barlang aggteleki bejáratánál, a sziklafalon van.

5. A Társulat (MKBT) 1985 nyarán kettős jubileumot ült: a 75 éves szervezett barlangkutatását és az MKBT XXX. vándorgyűlésének, népszerű nevén „barlangnapnak” kerek évfordulóját.

A rendező Rózsadombi Kinizsi SE, valamint a társrendezők, a VMTE Baradla és Papp Ferenc barlangkutató csoportok a hazai barlangkutatás fellegvárának számító Jósvafőt tartották legideálisabb helyszínnek az ünnepi vándorgyűlés lebonyolítására. A döntésben az is közrejátszott, hogy a Vass Imre-barlang felfedezésének 30. és a Baradla Barlangkutató Csoport megalakulásának 10. évfordulója is ekkor volt.

A háromnapos (június 28-29-30.) rendezvényt sorozat alkalmával avatták fel az emléktáblát. Avatóbeszédet mondott dr. Dénes György, az MKBT társelnöke; Bódis Istvánné, Aggtelek tanácselnöke és Buzetzký Győző, az Aggteleki Nemzeti Park igazgatója.

Az avatást követően szakelőadásokra került sor a jósvafői művelődési házban.

6. – Vass Imre az első magyar tudományos barlangkutató / Sárváry István = Karszt és Barlang 1. félév (1962) 1-4. p.

– Az MKBT XXX. országos vándorgyűlése / Adamkó Péter, Leél-Össy Szabolcs. = Karszt és Barlang 1-2. félév (1985) 64-65. p.

- A magyar barlangkutatók néhány kiemelkedő személyisége / Hadobás Sándor = Föld és Ég. 24. évf. 8. sz. (1989. aug.) 242-245. p.
- Edelény és környéke az irodalomban / Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 46-47. p. Edelényi Füzetek 34.
- A Baradla-Domica barlangrendszer: A barlang, amely összeköt / Szerk.: Gruber Péter és Gaál Lajos. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2015. 401-403. p. 2. javított kiadás.

7.

II. világháborús emléktábla

Az emléktábláról bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 221-223. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

A református templom harangtoronyának emléktáblája

1. A református egyházközség és az önkormányzat állíttatta.

A tábla felirata:

KÖZÉPKORI EREDETŰ
TORONY, MELY A
HAGYOMÁNY SZERINT A
HUSZITA IDŐKBEN ÉPÜLT
ÉS A TÖRÖK HARCOKBAN
IS ŐRTORONY VOLT.
A XVIII. SZÁZADBAN LETT
A REFORMÁTUS EGYHÁZÉ
MINT HARANGTORONY.
JELENLEGI
BAROKK FORMÁJÁT
1802 – 1804
KÖZÖTT KAPTA.

2. A harangtorony történetének bemutatására készült.

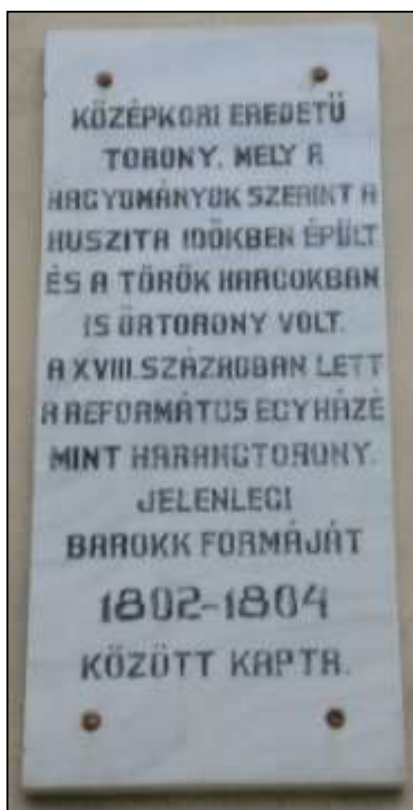
3. 1990 augusztusában helyezhették el, mert a tábla mérete és anyaga teljesen azonos a torony bal oldalán lévő második világháborús emléktáblával.

4. A művelődési ház és könyvtár mellett áll. Hunyadi utca.

5. A templomtól kb. 100 méterre áll. A négyzet alaprajzú, népies barokk stílusú torony háromszintes, órapárkánnyal. Sarkait pilaszterek díszítik. Első emeleti ablakai lantablakokat utánoznak, a második emeletiek úgynevezett köténydíszí-tésűek és egyenesen záródnak. Az ablakok fölött copf füzérdíszek láthatók.

6. – Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke kultúrtörténeti értékei I. Építészeti emlékek / Hadobás Sándor. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósavfő, 2003. 2. javított kiadás.

7.

Kossuth Lajos emléktáblája

1. A Nemzeti Alapítvány támogatásával állította az Aggteleki Nemzeti Park és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat. A táblán lévő bronz dombormű alkotójáról nincs információnk.

A tábla felirata:

E TÁBLÁT
KOSSUTH LAJOS
1828 – ÉVI
BARADLA-BARLANGI
LÁTOGATÁSA EMLÉKÉRE
1992-BEN ÁLLÍTOTTA
„A NEMZETI ALAPÍTVÁNY” TÁMOGATÁSÁVAL
AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK ÉS A
MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT

2. Kossuth Lajos 1828. évi Baradla-barlangi látogatásának emlékére készült.
(Kossuth Lajos életrajzát lásd a 326. oldalon!)

3. 1992. szeptember 18-án avatták fel.

4. A Baradla-barlang aggteleki bejáratától kb. 30 méterre van egy kis dombra helyezett egy nagy mészkősziklán, háttal a barlangbejárat előtti térnek.

5. A táblát dr. Kessler Hubert, a barlang egykori igazgatója leplezte le az Aggtelek–Jósvafőn rendezett háromnapos Kossuth-emléknapok keretében, amelyre Kossuth születésének 190. évfordulója alkalmából került sor.

Az emléktáblánál az Országos Természetvédelmi Hivatal nevében dr. Biczók Gyula, az Aggteleki Nemzeti Park (a rendezvény fővédnöke) nevében Baross Gábor igazgató, a rendezvényt támogató Nemzeti Alapítvány kuratóriuma nevében dr. Kónya László, az MKBT nevében dr. Lénárt László titkár helyezte el koszorút. A „Szózat” közös eléneklését követően az egybegyűltek „Kossuth nyomában” emléktúrát tettek a Baradla-barlangban.

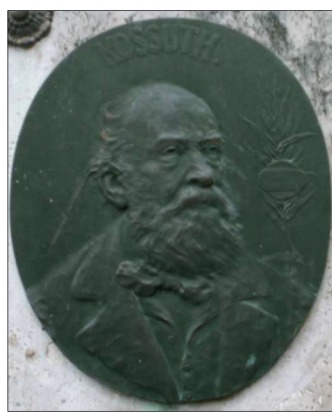
A tudományos ülésszakon jeles személyek emlékeztek Kossuth Lajosra és a természettudományok terén is kifejtett munkásságára.

A rendezvény időtartama alatt – a Nemzeti Park jóvoltából – a résztvevők megtekintették a terület barlangjait.

6. – Kossuth-emléknapok: Aggtelek–Jósvafő, 1992. szeptember 18-19-20. / Szablyár Péter = Karszt és Barlang 1-2. (1992) 77-78. p.

– Kossuth-emléknapok Kossuth Lajos születésének 190. évfordulója alkalmából, Aggtelek – Jósvafő, 1992. szeptember 18-20. Az 1992. szeptember 19-i emlékülés előadásai / Szerk.: Szablyár Péter. Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat. Budapest, 1992.

– Kossuth évforduló Aggteleken / Fleck Nóra = Karszt és Barlang 1-2. (1994) 71-72. p.

Fejfamúzeum

1. A község önkormányzata készítette.
2. A temető fejfáinak megőrzése érdekében készítették.
3. Az 1990-es években készült.
4. A községi temető nagykapujával szemben van az épület, és néhány fejfát elhelyeztek a temető északi kerítése mellett. Gömöri utca.
5. Nem egy hagyományos múzeum, hiszen csak a temetőben lévő azon fejfákat gyűjtik az épületbe melyek földalatti része elkorhadt és a régi temetkezési szokásokra emlékeztet, amely a református temetőkben volt szokásban.
6. – Aggtelek, a magyar állam alapításának ezredik évében / Bódis Istvánné, dr. Dénes György, dr. Jakucs László. Aggtelek Község Önkormányzata. Aggtelek. 2001.

7.

A Baradla-barlang folytatásának felfedezése a Vaskaputól

1. A barlangászok állították.

A tábla felirata:

„1821-BEN EDDIG ÉS NEM TOVÁBB
VASS IMRE”
VASKAPU
1825 JÚNIUS ELSŐ NAPJÁN
E HELYRŐL INDULVA FEDEZTE FEL
VASS IMRE
A BARADLA-BARLANG FOLYTATÁSÁT
A JÓSVAFŐI SZÍNPAD-TEREMIG.
ÁLLÍTTATOTT
VASS IMRE SZÜLETÉSÉNEK 200.
ÉS A FELTÁRÁS 170.
ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL
1995. JÚNIUS 4-ÉN

2. Vass Imre születésének 200. és a feltárás 170. évfordulója alkalmából készült.
3. 1995. június 11-én avatták fel.
4. A Baradla-barlangban, a Vaskapu-szorosnál van.
5. A barlang történetében a legnagyobb fontosságú esemény Vass Imre Gömör megyei főmérnök felfedezése volt. Vass már 1821-ben megpróbált áthatolni a Vaskapun, azonban a magas vízállás ebben meggátolta, és meg kellett elégednie azzal a megjegyzéssel, amelyet az oldalfalra írt: „1821-ben eddig és nem tovább Vass Imre”. Későbbi kísérletéről így ír: „Az 1822-igi, 1823-iki, 1824-iki szüntelen tartó szárazság azon reménységet gerjesztvén fel bennem, hogy a tó talán meglábolhatóvá lett, s a barlang beljebbi rejtekeibe juthatnék, s azoknak felfedezésével a barlangot nevezetesebbé, s hazámnak ebbeli ritkaságát a külföld előtt nagyobb figyelemre méltóbbá tehetném: ily édes reménnytől lelkesítetve a beljebbi vizsgálódáshoz készültem, s végre az 1825-ik esztendő Sz. István hava [augusztus] első napján általvergődtem a Vaskapunak kelepces vermein egészen a tóig, - mely öröm lepte meg keblemet! - ott a vizet elapadva, s annak sarát átgázolhatónak lenni találtam...”.
6. – Az Aggteleki barlang leírása, fekte területével, talprajzolatjával és hosszába való átvágásával két táblában. Pest, Landerer nyomda, 1831.
– Adalékok Vass Imre életéhez és munkásságához / Székely Kinga = Karszt és Barlangkutatás 10. évf. (1981-1995) 20-26. p.
- 7.

*Fotó: Dr. Turcsányi Gábor és dr. Siller Irén
Aggteleki-karszt barlangjairól készült fotósorozatából.*

Kopjafa a település első okleveles említésének 700. évfordulója alkalmából

1. Az aggteleki Hagyományörző Népdalkör és a református egyházközség állította.

A kopjafa felirata:

AGGTELEK
700 – ÉVES
1295 – 1995
AUG – 25.

2. Aggtelek első okleveles említésének 700. évfordulója alkalmával helyezték el.

3. 1995. augusztus 25-én avatták fel.

4. A református templom kertjében áll.

5. A háromnapos (aug. 25-27.) falunap alkalmával került sor a kopjafa avatására. A 700 éves település történetét a református templomban berendezett történelmi megemlékezésen idézték fel. A református egyházkerületi házban Macskássy Izolda képzőművész kiállítása nyílt meg. Este az ózdi fűvészenekar adott koncertet a szabadtéri színpadon, majd utcabállal zárták a napot. A rendezvényeket a következő napon folytatták.

A falunap már az előző napon elkezdődött, mert az érdeklődők hármass kiállítás megnyitóján vehettek részt. A helytörténeti tárlat mellett Nagy Imre emlékkiállítását és Pecze Imre alkotásait tekinthették meg.

6. – Megyénkből: Aggteleki falunapok = Észak-Magyarország, 51. évf. 199. sz. (1995. aug. 24.) 5. p.

– Aggteleki falunapok = Déli Hírlap, 27. évf. 200. sz. (1995. aug. 26.) 5. p.

7.

A Világörökség diploma átadásának emlékköve

1. Az Aggteleki Nemzeti Park helyezte el. Tornanádaskai márványból készült. A szikla csiszolt felületén a Világörökség embléma alatt a következő felirat van (bal oldalon magyarul, jobb oldalon angolul):

**Az Aggteleki- és a
Szlovák-karszt
barlangjai.**

**UNESCO
1995**

2. A Világörökség cím elnyerésének emlékére készült.

3. 1995. december 6-a és 1996. szeptember 13-a az Aggteleki Nemzeti Park történetébe jeles és emlékezetes napként vonult be. Az első dátum az Aggteleki- és a Szlovák-karszt barlangjainak a Világörökség részévé való nyilvánításának a napja. Az UNESCO, az ENSZ tudományos és kulturális szervezete e napon tartott berlini ülésén hozta meg döntését arról, hogy az Aggteleki- és a Szlovák-karszt barlangrendszerét a Világ Kulturális és Természeti Örökségének részévé nyilvánítja. A másik dátum pedig azt a napot jelöli, amikor az erről szóló okmányt Ochtina-Domicán (Szlovákiában) és Aggteleken átadták. A mindkét helyszínen rendezett ünnepségen részt vett Jozef Zlacha szlovák és Baja Ferenc magyar környezetvédelmi miniszter. A Világörökség részévé nyilvánítás okmányát Bernd von Droste, az UNESCO Világörökség Bizottságának képviselője adta át Baja Ferencnek, akitől azt Baross Gábor, az Aggteleki Nemzeti Park igazgatója vette át.

A táblát 1996. szeptember 13-án Jozef Zlacha szlovák környezetvédelmi miniszter leplezte le. Azonban rajta az 1995-ös évszám szerepel, a Világörökségi diploma kiállításának éve.

4. A Baradla-barlang főbejárata előtt áll kb. 30 méterre egy kis domb oldalán.

5. Az UNESCO Világörökség Bizottsága 1995-ben az Aggteleki Karszt és a Szlovák Karszt barlangjait a világörökség részévé nyilvánította.

Az Aggteleki- és a Szlovák-karszt barlangjait és képződményeit rendkívüli formagazdagságuk, komplexitásuk, viszonylagos érintetlenségük és kis területen való koncentrálódásuk kiemelkedő jelentőségűvé teszi.

A felterjesztés idején regisztrált 712 barlang által alkotott rendkívüli rendszer 56651 ha védett terület és egy nagyobb védőövezet alatt fekszik Magyarországon északkeleti, Szlovákia délkeleti határán. Ma már több mint ezer barlangja ismert. A karsztjelenségek a formák és élőhelyek olyan változatosságát hozták létre,

amely biológiai, geológiai és őslénytani szempontból egyaránt jelentős. Mivel a karszt középhegységben és mérsékelt éghajlati feltételek között folyamatosan fejlődött, az üledékek és kövületi felszíni formák bőséges bizonyítékát nyújtják a késő kréta-időszak-beli és korai-triász-időszaki trópusi-szubtrópusi éghajlati viszonyoknak, valamint a negyedidőszak eljegesedéseinek idejében lezajlott periglaciális felszínformáló folyamatoknak. A több tízmillió éve formálódó térség kitűnő bemutatója mind a trópusi mind a jégkorszaki körülmények közötti karsztképződésnek, amely nagyon ritka és valószínűleg itt jobban dokumentált, mint bárhol másutt a világon.

6. – A természet nagy ünnepe: Az Aggteleki-cseppkőbarlang hivatalosan is a világörökség része = Észak-Magyarország, 52. évf. 215. sz. (1996. szept. 14.) 1. p.
- A világörökség részévé nyilvánították az Aggteleki-karszt (és a Szlovák-karszt) barlangjait / Székely Kinga = Karszt és Barlang 1. (1995-1996) 53. p.
- Világörökség-ünnep Aggteleken = Déli Hírlap, 28. évf. 215. sz. (1996. szept. 14.) 1. és 3. p.
- Kőbe vésett örökség = Déli Hírlap, 28. évf. 216. sz. (1996. szept. 16.) 3. p.
- Az Aggteleki Nemzeti Park Természeti értékei – 1. Baradla-barlang / Írta és szerk.: Székely Kinga, fotó: Borzsák Péter, Forrássy Csaba, Kovács Richárd (10. old.). Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, é. n. [2005] 15. p.

7.

Világörökség emléktáblák

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága állíttatta.

A táblákon magyarul és angolul az adományozás ténye, évszáma és a világörökség emblémája, valamint az adott barlang neve szerepel.

2. Az Aggteleki-karszt és a Szlovák Karszt barlangjai Világörökség címének elnyerése alkalmával helyezték el.

3. Valószínűleg 1996-ban, vagy az azt követő években készültek.
4. A nemzeti park területén lévő barlangok bejáratánál helyezték el a táblákat. Nincs információnk arról, hogy hány tábla került ki a barlangokhoz.
5. 1995-ben az UNESCO világörökség bizottsága az Aggteleki- és a Szlovák-karszt barlangjait a Világörökség részévé nyilvánította.
6. – Magyarország fokozottan védett barlangjai / Szerk.: Székely Kinga. Mezőgazda Kiadó. Budapest, 2003.
- 7.

A Magyarországi Kárpát Egyesület tevékenységének emléktáblája

1. A Magyarországi Kárpát Egyesület állíttatta.

A tábla felirata:

2. A Magyarországi Kárpát Egyesület Baradla-barlangban végzett tevékenysége emlékére készült.

3. 1998-ban helyezték el.

4. A Baradla-barlang pénztárépületének a falán van.

5. A tábla a barlang látogathatóvá tétele érdekében jelentős munkálatokat végző Magyarországi Kárpát Egyesület tevékenységének emlékére készült. A barlang az egyesület kezelésében volt 1881-től 1935-ig. MKE Gömöri Osztálya 1881-1885; MKE Keleti Kárpátok Osztálya 1885-1913; MKE Kassai Osztálya 1913-1921; MKE Gömöri Osztály 1921-1935.

6. – Az Aggteleki Nemzeti Park Természeti értékei – 1. Baradla-barlang / Írta és szerk.: Székely Kinga, fotó: Borzsák Péter, Forrács Csaba, Kovács Richárd (10. old.). Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, é. n. [2005] 15. p.

– A Baradla-barlang. Barlangrekonstrukció a természetvédelem szolgálatában / Székely Kinga = Természet Világa, 137. évf. 6. sz. (2006. jún.) 267-270. p.

7.

Millenniumi Emlékpark és kopjafa

1. A község önkormányzata állította. **Bódis László** faragó munkája. A kopjafán a **MILLENNIUM / 2000** felirat van.

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmával avatták fel a Falunap keretében.

3. 2000. július 21-én avatták fel.

4. A művelődési ház és könyvtár mögött van.

5. Dr. Jakucs László, a Baradla-barlang egykori igazgatója, egyetemi professzor, Aggtelek díszpolgára avatta fel.

A Falunapon második alkalommal került átadásra a díszpolgári cím, melyet Bódis Istvánné korábbi tanácselnök, majd polgármester, a község szülötte kapott. A község címerének és zászlójának a megáldása is ekkor történt. Ezen alkalomra jelent meg az Aggtelek a magyar államalapítás ezredik évében című könyv, melyet Bódis Istvánné, dr. Dénes György és dr. Jakucs László írt.

Július 23-án adta át a millenniumi emlékszűzlőt dr. Matolcsy György gazdasági miniszter a Baradla-barlang hangversenytermében Aggtelek és Jósvalő részére. Aggtelek nevében Éles Miklós polgármester és Nahaj Ferenc körjegyző vette át, a zászlóánya Hangó Istvánné Birtha Melinda Klára volt.

6. – Falunapok = Észak-Magyarország, 56. évf. 170. sz. (2000. júl. 22.) 3. p.

– Az igazi kitüntetés = Észak-Magyarország, 56. évf. 173. sz. (2000. júl. 26.) 7.

p.
– Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 150. p.

7.

Antal István Bertalan emléktáblája

1. A község önkormányzata állította.

A tábla felirata:

E HÁZBAN SZÜLETETT ÉS NEVELKEDETT
ANTAL ISTVÁN BERTALAN

1911 – 2000

AKI KUTATTA ÉS MEGÍRTA
AGGTELEK ÉS CSALÁDJAI TÖRTÉNETÉT.

ÁLLÍTTATTA
AGGTELEK LAKOSSÁGA 2002

2. A község szülötte, helytörténeti- és családkutató emlékére készült.

1911. június 28-án született **Aggteleken**, Antal István és Tóth Katalin gyermekeként. Ősei a Rákóczi szabadságharc után Erdélyből vándoroltak el. Szülőfalujában járt elemi iskolába. 1923-ban beiratkozott a sárospataki református kollégium gimnáziumába, ahol 6 osztályt végzett, majd a 7. és 8. osztályt a debreceni református gimnáziumban fejezte be. Érettségi után Aggteleken kezdett dolgozni. 1939-ben Zádorfalvára helyezték. 1940-ben bekerült az egri községi közigazgatási tanfolyamra. Zádorfalván lett segédjegyző. 1944-ben tartalékos tisztként bevonult katonának és Erdélyben harcolt a 13. póthadosztályban, majd a dunántúli és csallóközi harcokban is részt vett. 1945. április 2-án esett szovjet hadifogságba. Megjárta az oroszországi hadifogolytábor poklát. 1947. június 30-án került haza. Zádorfalvai körjegyzőnek nevezte ki a megye. 1948-ban **ragályi** körjegyző lett, majd a tanácsok megalakulása után vb-titkárként dolgozott. 1952-ben, mint régi jegyzőt alkalmatlanná nyilvánították. Ezután különböző vállalatoknál dolgozott; 1973-ban nyugdíjba vonult. Miskolcon hunyt el 2000. november 11-én. **Ragályon** helyezték örök nyugalomra.

3. 2002. július 19-én avatták fel.

4. Az egykori szülői ház falán helyezték el. Gömöri utca 1.

5. Antal István Bertalan jegyzőgyakornokként, valamint szociális titkárként összesen hét évet dolgozott Aggteleken, később megírta a község és családjainak történetét.

6. – Edelény és környéke az irodalomban / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2005. 135. p. Edelényi Füzetek 34.

– turizmusonline.hu/belfold/cikk/aggtelek

7.

Kopjafa dr. Jakucs László emlékére

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság és a Baráti Kör Aggtelekért Egyesület állította. A kopjafa készítője ismeretlen.

A kopjafán lévő tábla felirata:

DR. JAKUCS LÁSZLÓ

1926 – 2001

**A BÉKE-BARLANG FELFEDEZŐJE
AGGTELEK DÍSZPOLGÁRA EMLÉKÉRE
ÁLLÍTTATTA 2002. AUGUSZTUS 4-ÉN
AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG ÉS
A BARÁTI KÖR AGGTELEKÉRT EGYESÜLET
SOSE KÉSŐ ÚJ VILÁGOT ÉS BENNE
ÖNMAGATOKAT FELFEDEZNI.**

(JAKUCS LÁSZLÓ)

2. Dr. Jakucs László, az Aggteleki-barlang egykori igazgatója, Aggtelek díszpolgára, egyetemi professzor emlékére készült.

Dr. Jakucs László Sarkadon született 1926. január 21-én. Szülővárosában töltötte élete első kilenc évét, ezután Debrecenbe költöztek, a középiskolát is ott végezte el. Egyetemi tanulmányait 1945-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen kezdte, ahol földrajzot, kémiát, biológiát majd földtant hallgatott.

Már az egyetemi évei alatt barlangokkal kezdett foglalkozni, legelső – kis híján végzetes – barlangi élményei a Budapest határában lévő Hét-lyukhoz, majd pedig a solymári Ördöglyuk-barlanghoz fűződtek. 20 éves korában néhány hallgatótársával együtt, külső segítség nélkül – ez volt első komolyabb szakmai eredménye – feltérképezték az esztergomi Sátorkőpusztai-barlangot, ezt a Bükk-videki Létrástetői-barlang követte. Habár Vadász Elemérnek volt aspiránsa, egyetemi doktori címét Kádár László debreceni geográfusnál szerezte meg. 1949 és 1953 között a Magyar Állami Földtani Intézet geológusa volt. Az itt töltött ideje alatt, korábbi kutatási pontatlanságokból kiindulva kimutatta, hogy az aggteleki Baradla-barlangrendszer üreghálózata mellett léteznie kell a területen egy másik, önálló barlangrendszernek is. E felismerése nyomán fedezte fel 1952-ben a mai ismeretek szerint 7 kilométer hosszú aggteleki Béke-barlangot. Ez volt a világ első olyan barlangfelfedezése, amely nem a véletlen műve, hanem tudományos kutatás eredménye volt. Az ott szerzett tapasztalataira építve írta meg *Az Aggteleki cseppkőbarlang* (1952) és a *Béke-barlang felfedezése* (1953) című műveit. 1953-ban feltárta a Pénz-pataki-víznyelőbarlangot és az aggteleki rövid Alsó-barlang egy rövidebb szakaszát is. Ezen szakmai érdemei miatt még abban az évben kinevezték az Aggteleki-cseppkőbarlang igazgatójának. Ezt a tisztséget tíz éven át, 1963-ig látta el. Ez idő alatt is számos publikációja volt, főleg a barlang- és karsztkutatásról.

1961-ben kandidátusi minősítést nyert az *Általános karsztgenetikai, morfológiai és hidrográfiai problémák vizsgálata az Aggteleki-karszton* című értekezésével.

A tudományos előrelépés újabb állomásaként 1963-ban elfogadta a szegedi József Attila Tudományegyetem felkérését: 1964-ben megszervezte a Természeti Földrajzi Tanszéket, amit 28 éven át vezetett. Tudományos kutatásai célkeresztjében továbbra is főleg a karsztjelenségek álltak: 1971-ben jelent meg összegző műve *A karsztok morfogenetikája – a karsztfejlődés varienciái* címmel, amellyel elnyerte a földrajztudományok doktora tudományos fokozatot. A művet angol és orosz nyelvre is lefordították, számos országban kiadták. Ez a mű számít külföldön a legtöbbször idézett hazai földrajzi munkának mind a mai napig.

Utolsó éveiben Korzika gránitterületeivel és hazai karsztterületek őskarsztos (paleokarsztos) sajátosságainak feltárásával foglalkozott, de még élete utolsó évében is szervezett tanulmányutat, ezúttal Kubába. 2001. december 1-jén, munkavégzés közben érte a halál, utolsó útjára családtagok, kollégák, barátok és tanítványok hatalmas serege kísérte a szegedi Belvárosi Temetőbe.

3. 2002. augusztus 4-én avatták fel.
4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejáratát jobbra. Gömöri utca.
5. Dr. Jakucs László könyvei a magyarországi barlangkutató és barlangi turizmus fejlődését nagyban elősegítették.
6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)
- 7.

A Kopjafa Emlékpark.

Kopjafa Vass Imre emlékére

1. Bódis Istvánné Aggtelek díszpolgára állíttatta. A kopjafa készítőjét nem ismerjük.

A kopjafán lévő tábla felirata:

VASS IMRE
1795 – 1863
ELSŐ MAGYAR TUDOMÁNYOS
BARLANGKUTATÓ, A BARADLA-
BARLANG FŐ ÁGÁNAK
FELFEDEZŐJE, 1825-BEN
A BARADLA ELSŐ TUDOMÁNYOS
IGÉNYŰ LEÍRÓJA, RÉGI ÉS ÚJ ÁG
TÉRKÉPÉNEK KÉSZÍTŐJE,
1848-AS SZABADSÁGHARC
HADMÉRNÖKE.
V. I. EMLÉKBIZOTTSÁG
2003. MÁRC. 15.

2. Vass Imre, a Baradla-barlang fő ágának felfedezője és első tudományos igényű leírója emlékére készült. (Életrajzát lásd a 413. oldalon!)

3. 2003. március 15-én avatták fel.

4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejárati nagykapunál jobbra. Gömöri utca.

5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.

A kopjafa jobb oldalán kis fémtáblán az állíttató neve olvasható: **Állíttatta / Bódis Istvánné / Aggtelek díszpolgára / 2003.**

6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Kopjafa dr. Dudich Endre emlékére

1. Az Aggteleki Nemzeti Park és Bódis Istvánné Aggtelek díszpolgára állíttatta. A kopjafa készítőjét nem ismerjük. A kopjafán lévő tábla felirata:

DR DUDICH ENDRE
1895 – 1971
EMLÉKÉRE
AKADÉMIKUS
EGYETEMI TANÁR
A BARADLA BARLANG
KIVÁLÓ ISMERŐJE
A BARADLÁBAN ÉLŐ ÁLLAT
ÉS NÖVÉNYFAJOK SIKERES
KUTATÓJA. MUNKÁJÁT
IRODALMILAG IS ISMER-
TETTE 1932 ÉVBEN
ANP. 2003.

2. Dr. Dudich Endre akadémikus, a Baradla-barlang növény és állatvilágának kutatója emlékére készült. (Életrajzát lásd a 411. oldalon!)
3. 2003-ban avatták fel.
4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejáratí nagykapujától jobbra. Gömöri utca.
5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.
A kopjafa jobb oldalán kis fémtáblán az egyik állíttató neve olvasható: **Állíttatta / Bódis Istvánné / Aggtelek díszpolgára / 2003.**
6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)
- 7.

Kopjafa Szegő Rafael 1848-as honvédmártír emlékére

1. Állíttatta Bódis Istvánné Aggtelek díszpolgára. A kopjafa készítője ismeretlen. A kopjafán lévő tábla felirata:

AZ 1848-AS
SZABADSÁGHARCBAN
KLAPKA SEREGÉBEN
HARCOLÓ NS.
SZEGŐ RAFÁEL
KOMÁROMBAN ELHUNYT
IFJÚ HONVÉD EMLÉKÉRE.
ÉLT 18 ÉVET.
SZÜLEI LOVASSZEKÉREN
HOZTÁK HAZA ÉS
TEMETÉK EL ILLÓKÉPPEN
AZ ÖREG TEMETŐBEN.

2. Szegő Rafael aggteleki polgár emlékére állíttatták, aki az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharcban halt hősi halált. Életéről az emléktáblán lévő információkon kívül közelebbit nem tudunk.

3. 2003-ban avatták fel.

4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban állt, a temető bejáratí nagykapujától jobbra. Gömöri utca. A kopjafa földben lévő része elkorhadt, jelenleg a Fejfamúzeum épületében van, várva az újra-elhelyezését.

5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.

A kopjafa jobb oldalán, kis fém táblán az állíttató neve olvasható: **Állíttatta / Bódis Istvánné / Aggtelek díszpolgára / 2003.**

6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Kopjafa az 1848-49-es magyar szabadságharc emlékére

1. Állította Bódis Istvánné, Aggtelek díszpolgára. A kopjafa készítője ismeretlen. A kopjafán lévő tábla felirata:

**1848-49-ES
MAGYAR
SZABADSÁGHARC
EMLÉKÉRE
B. I.-NÉ**

2. Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc emlékére készült. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)

3. 2003-ban avatták fel.

4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejáratí nagykapujától jobbra. Gömöri utca.

5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.

A kopjafa jobb oldalán, kis fémtáblán az állítató neve olvasható: **Állította / Bódis Istvánné / Aggtelek díszpolgára / 2003.**

6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Kopjafa a 13 aradi vértanú emlékére

1. Állíttatta Bódis Istvánné Aggtelek díszpolgára. A kopjafa készítője ismeretlen. A kopjafán lévő tábla felirata:

**1849
OKTÓBER 6.
A 13 ARADI
VÉRTANÚ
EMLÉKÉRE
B. I.-NÉ**

2. Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc Aradon, 1849. október 6-án kivégzett 13 tábornokának az emlékére készült. (Az aradi vértanúkról bővebben a 151. oldalon!)

3. 2003-ban avatták fel.

4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejárati nagypujától jobbra. Gömöri utca.

5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.

A kopjafa jobb oldalán, kis fémtáblán az állíttató neve olvasható: **Állíttatta / Bódis Istvánné / Aggtelek díszpolgára / 2003.**

6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Kopjafa Gömör vármegye emlékére

1. Állíttatta Bódis Istvánné, Aggtelek díszpolgára. A kopjafa készítője ismeretlen. A kopjafába vésett felirat:

2004

A törté-
nelmi
GÖMÖR
vármegye
emlékére

2. A történelmi Gömör vármegye emlékére készült.

Gömör vármegye címere

Gömör és Kis-Hont vármegye címere

Gömör vármegyét Szent István király hozta létre az államalapítás és a királyi vármegyerendszer megszervezése idején, Gömörvár központtal. Területére – valószínűleg kabar eredetű – határőrnépeket, gömörőröket telepítettek.

Gömör és Kis-Hont vármegye közigazgatási egység (vármegye) volt a Magyar Királyság területén 1802-től, amikor Gömör vármegye egyesült a Kis-Honti kerülettel. Területén jelenleg Szlovákia és Magyarország osztozik, a szlovákiai rész nagyobb hányada a Besztercebányai, kisebb része a Kassai, egy községe pedig (Vernár) az Eperjesi kerülethez tartozik, a magyarországi rész (a Putnoki járás) pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez.

A vármegye neve – nyilván bonyolultsága miatt – számtalan alakban fordul elő, azonban a hivatalos elnevezés eredetileg *Gömör és Kis-Hont* volt, a két világháború közötti időszakban pedig *Gömör és Kishont*.

Gömör vármegye székhelye Gömör, illetve a gömöri vár volt, a 18. század elejétől pedig Pelsőc. Miután Kis-Honttal egyesült a vármegye, székhelye Rimaszombat.

Gömör a Magyar Királyság egyik legrégebbi vármegyéje volt. Kis-Hont, mely Hont vármegyének Tiszolc és Rimaszombat között fekvő, Nógrád, Gömör és Zólyom vármegyék közé ékelődő exklávéja volt, csak 1786–1802 környékén csatlakozott hozzá, attól kezdve a vármegye neve Gömör és Kis-Hont.

1918-ban (az 1920-as trianoni békeszerződéssel megerősítve) a megye legnagyobb része az újonnan alakult Csehszlovákia része lett, kivéve egy kis területet Putnok környékén, mely a székhelye is volt e rövid időre, és néhány települést a Feledi járásból, a vármegye legdélibb részéből. 1923-ban a csonka megyét összevonták Borsoddal Borsod, Gömör és Kishont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegye néven.

1938-ban a megye legnagyobb részét ismét Magyarországhoz csatolták az I. bécsi döntéssel. Ekkor az önálló Gömör és Kishont, illetve Borsod vármegyék újraalakultak, 1945-ben azonban ismét egyesültek, immár nem csak ideiglenesen, Borsod-Gömör megyeként. Ez a rövid életű megye azután az 1950-es megyerendezés során egyesült Abaújjal és Zemplénnel, így jött létre a mai Borsod-Abaúj-Zemplén megye.

1993-ban Csehszlovákia felbomlásával Gömör és Kis-Hont csehszlovákiai része Szlovákiához került. Szlovákiai részei az 1996-os közigazgatási reform óta a Kassai és a Besztercebányai kerülethez tartoznak.

Gömör vármegye emlékét Magyarország települései közül ma már csak egy kis falu, Gömörszőlős őrzi a nevében.

3. 2004-ben avatták fel.

4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejáratí nagykapujától jobbra. Gömöri utca.

5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.

A kopjafa jobb oldalán, kis fém táblán az állítató neve olvasható: **Állította / Bódis Istvánné / Aggtelek díszpolgára / 2004.**

6. – Wikipédia.

– www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Robert Townson emléktáblája

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság állította. A bronz dombormű **Ludányi Gábor** szobrászművész alkotása.

A tábla angol nyelvű szövege nehezen olvasható.

Ludányi Gábor szobrászművész.

2. Robert Townson 1793. évi Baradla-barlangi látogatása emlékére készült a bronz dombormű.

Robert Townson 1793 júliusában magyarországi utazgatásai során járt Aggtelek környékén és látogatott el a cseppkőbarlangba. Utazásáról 1797-ben megjelent *Travels in Hungary with a short account of Vienna in the year 1793* (Utazások Magyarországon és egy rövid ideig Bécsben 1793) című írásában hosszasan (kb. 10 oldalon) ír a Baradla-barlangrendszeréről.

Spring Grove, Marshgate, Surrey-ben született (Anglia) 1762-ben. Angol természettudós, utazó, az edinburgi Skót Királyi Társaság tagja (1791), az egyik első Tátra-kutató, elsőként végzett barometriai magassági méréseket. 1793-ban járt a Tátrában, annak több völgyét kereste fel, ő az első ismert turista a Fehér-tavi-csúcson (Grosser Hans nevű zergevadással 1793. augusztus 9-én). Járt a Mészárszékeken, a Krivánon is. A Tátra flórája és faunája érdekelt.

Varro Ville-ben (Ausztrália) hunyt el 1827. június 27-én (sírja Paramatta-ban van).

3. 2004. július 14-én avatták fel.

4. A Baradla-barlang aggteleki bejáratánál a sziklafalon van.

5. A nagy angol utazó, természettudós, polihisztor emléke előtt tisztelegve az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság a Kossuth Lajos Tudományegyetemmel közösen 2004. július 14-én emlékülést szervezett Aggteleken, a Cseppkő szállóban.

Az emlékülésen Hugh Torrens professzor: Robert Townson, an extraordinary traveller and natural philosopher és Hadobás Sándor: Robert Townson „Travels in Hungary ...” című könyvének barlangtani vonatkozásai címmel tartott előadást. Ezt követően a Baradla-barlang előtt emléktáblát avattak, majd a barlang Tigris-termében tartott hangverseny zárta az emlékülést.

6. – Robert Townson emlékülés = Karszt és Barlang (2004-2005) 70-71. p.
– Robert Townson könyvének barlangtani vonatkozásai / Hadobás Sándor. In: Robert Townson magyarországi utazásai. Robert Townson's travels in Hungary / Szerk.: Rózsa Péter. Az 1997. szeptember 26-án Debrecenben tartott „Townson Emlékülés” előadásai. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen, 1999. [2000.] 163-168. p.

7.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékműve

1. A község önkormányzata állította a Miniszterelnöki Hivatal támogatásával. **Kotormán Norbert** szobrászművész alkotása.

Kotormán Norbert 1967-ben született Békéscsabán. 1994-ben a Magyar Képzőművészeti Egyetemen szerzett szobrász diplomát, majd Villányban szobrász-mesterképzésben vett részt. Művei elsődlegesen – egyéni stílust kialakítva – figurális ábrázolások, sajátosan tömören fogalmazott, ugyanakkor beszédesen formált szobrok. Munkássága ismert Magyarországon, illetve külföldön is, a kortárs képzőművészeti élet aktív résztvevője.

2. Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmával készült. (Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!)

3. 2006. október 23-án avatták fel.

4. A Kossuth és a Gömöri utak találkozásánál áll, a Művelődési Házzal szemben.

5. Éles Miklós polgármester mondott avatóbeszédet. Ünnepi műsort a helyi általános iskola tanulói adtak.

A 210 cm magas oszlopon 190 cm magas, feketére patinázott bronzangyal áll. Az oszlopon Márai Sándor Mennyből az angyal című verséből egy részlet: **„Angyal vidd meg a hírt az égből, / Mindig új élet lesz a vérből.”** és az 1956-os évszám szerepel. Az oszlop és az angyal találkozásánál köztes tagként egy aranyozott gömb van, a hosszú pálcát tartó ruhátlan angyal ezen áll.

6. – Szoboravatás = Észak-Magyarország, 62. évf. 242. sz. (2006. okt. 14.) 7. p.

– Aggtelek első köztéri szobra = Észak-Magyarország, 62. évf. 245. sz. (2006. okt. 18.) 6. p.

– Felavatták Aggtelek köztéri szobrát = Észak-Magyarország, 62. évf. 250. sz. (2006. okt. 25.) 6. p.

– Megemlékezés = Észak-Magyarország, 62. évf. 255. sz. (2006. okt. 31.) 6. p.

7.

A községet elpusztító tűzvész 150. évfordulója emléktáblája

1. Az Aggteleki Református Egyházközség állíttatta.

A tábla felirata:

„...megpróbáltál minket. Istenünk, megtisztítottál, mint ezüstöt...
Hol tűzbe, hol vízbe jutottunk, de kivezettél és felüdültünk.”
(Zsolt. 66. 10.12.)

1858 – 2008
A tűzvész 150. évfordulójára

Állította: Aggteleki Ref. Egyházközség
2008. 04. 20.

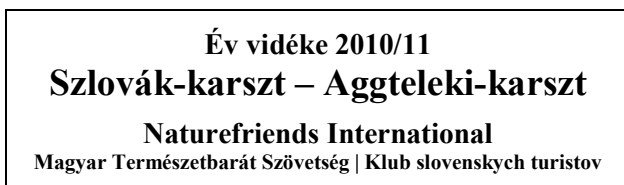
2. A települést elpusztító tűzvész 150. évfordulója alkalmából készült.
3. 2008. április 20-án avatták fel.
4. A református templom kapukeretének a homlokzatán van. Gömöri utca 29.
5. A templom eredetije a 13. században épült, de középkori jellegéből az átalakítások miatt már csak a falfeltáró munkák eredményeként előkerült, és kívülről bemutatott nyílások tanúskodnak: egy kapumaradvány és két félköríves ablak. Az első olyan nagyobb átalakítás, amiről konkrét feljegyzések maradtak fenn, 18. századi. 1785-ben elbontották a középkori szentélyt, és a hajót kelet felé meghosszabbították. A bejárat előterét is ekkor toldották az északi oldalhoz. A kazettás fámennyezet, amit Bede Pál és legényei készítettek, egy évszázadon át a templom fő büszkesége maradt.
Az 1885. évi, az egész falut elpusztító tűzvész után a templomot gyakorlatilag újjá kellett építeni (1861–1864).
Legutóbb 2008-ban újították fel.
6. – Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke kultúrtörténeti értékei I. Építészeti emlékek / Hadobás Sándor. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2003. 2. javított kiadás.

7

Az „Év Vidéke 2010/2011” tábla

1. A Magyar Természetjáró Szövetség és a Klub slovenských turistov helyezte el a táblát. A táblán angolul, magyarul és szlovákul szerepel a felirat. A felirat magyarul:

2. A Nemzetközi Természetbarát Szövetség az „Év Vidéke 2010/2011” rendezvényt sorozatot az Aggteleki- és Szlovák-karszt területén rendezte meg. Ebből az alkalomból helyezték el a táblát.

3. 2010-2011-es évben helyezték el.

4. A Baradla-barlang bejáratánál, a sziklafalon van.

5. A Magyar Természetbarát Szövetség is Aggteleken rendezte meg a XVII. Gyalogtúrázók Országos Találkozóját 2010. május 21-24-e között, mely egyben az „Év Vidéke” rendezvényt sorozat nyitó programja volt.

A program rendezési jogát a Kazincbarcikai Természetbarát Egyesület kapta meg.

6. – Rejtőzködő világörökség (nol.hu/utazas/2011)

– A GYOT résztvevői a szádvári gyalogos túrán = A Kazincbarcikai Természetbarát Egyesület honlapja.

7.

Kopjafa Raisz Keresztély emlékére

1. A község önkormányzata állíttatta. A kopjafa készítőjét nem ismerjük.
A kopjafán lévő tábla felirata:

**RAISZ
KERESZTÉLY**
1766 – 1849
GÖMÖR-KISHONT
VÁRMEGYE
TISZTI FŐMÉRNÖKE.
A BARADLA
ELSŐ FELMÉRŐJE
LEÍRÁSÁNAK, NYOMTATOTT
TÉRKÉPÉNEK
KÉSZÍTŐJE
1802 ÉVBEN
AGGTELEK
2012. JÚN. 07.

2. Raisz Keresztély, Gömör-Kishont vármegye tiszti főmérnöke, a Baradla-barlang első felmérője, leírásának, nyomtatott térképének készítője emlékére készült.

Raisz Keresztély sírja (Fotó: Ismeretlen).

Raisz Keresztély (nem maradt fenn róla portré) a Szepes vármegyei Toporcon született 1766-ban. Tanulmányait a pesti mérnöki intézetben fejezte be 1791-ben. Először kamarai mérnök, majd Gömör és Kishont vármegye tiszti főmérnöke lett. 1807-től az Esterházy-uradalmak kerületi mérnöke. Ő építette a Bódva völgyét Rozsnyóval összekötő szoroskői utat. 1801-ben felmérte az aggteleki Baradla-barlangot, alaprajzot, hossz-szelvényt készített róla, s részletesen leírta a látottakat. Ez a barlang első nyomtatásban megjelent térképe. A magyar, latin és német

nyelvű felirattal ellátott térképek Görög Demeter Magyarország vármegyeiről készített atlaszában (1802) jelentek meg először, majd a felmérés során született német nyelvű barlangismertetéssel együtt 1807-ben Bredeczky Sámuel munkájában láttak napvilágot. A barlang leírását önállóan is kiadták, amelyet az ő barlangrajzai illusztráltak, de azok a mű egyetlen fellelt példányában sem találhatók meg. Térképének orosz feliratos változata 1815-ben Oroszországban is megjelent. Ő járta be először a barlangot a Nehézút nevű szakasztól a Vaskapuig. Téves barlangkeletkezési elmélete miatt (a barlang keletkezését a tűz hatásával magyarázta) hosszú időn át csak térképét fogadták el, a barlang ismertetése és feltárása terén elért eredményeit nem becsülték. 1849. augusztus 13-án hunyt el az Abaúj-Torna vármegyei Körtvélyesen. Kívánságának megfelelően a Körtvélyes előtti almáskertben temették el.

3. 2012. június 7-én helyezték el.

4. A községi temetőben, a Kopjafa Emlékparkban van, a temető bejárati nagykapujától jobbra. Gömöri utca.

5. A Kopjafa Emlékparknál egy tábla tájékoztatja az arra járókat a park létrehozásának céljáról, és arról, hogy milyen események és mely személyek emlékére helyeztek el kopjafát.

6. – www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Jubileumi emlékoszlop

1. A nemzeti park állíttatta. A fa emlékoszlop alkotója **Bitto Ernő** várhosszúréti (Szlovákia) fafaragó.

Az oszlopon az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság és a Világörökség emblémája, a barlang néhány nevezetes cseppkőképződménye, **a 30 év / Jubileum / 2015 és a 20 év** felirat olvasható. Az emlékoszlop készítőjének a neve és származási helye is szerepel.

2. Az Aggteleki Nemzeti Park fennállásának 30. és az Aggteleki és Szlovák Karszt barlangjainak világörökség részévé nyilvánítása 20. évfordulója alkalmából készült.

3. 2015. szeptember 22-én avatták fel.

4. A Baradla-barlang bejárata előtt lévő füves területen áll.

5. Áder János, Magyarország köztársasági elnöke és Andrej Kiska szlovák államfő avatta fel a nemzeti park igazgatója, Veress Balázs társaságában az emlékművet.

Az alkotó az oszlop felső részén a Baradla-barlang emblematis cseppkővét, a Minerva sisakját faragta ki.

6. – A természetvédelem fontosságáról szolt a magyar és a szlovák államfő Aggteleken = Borsod Online (www.boon.hu) 2015. szept. 22.

7.

*A Jubileumi emlékmű avatása.
(MTI fotó: Komka Péter.)*

Az I. és II. világháború aggteleki áldozatainak emlékműve

1. Aggtelek Községi Önkormányzat állíttatta.

A bal oldali emléktábla felirata:

**AZ 1914 -18 ÉVI
VILÁGHÁBORÚBAN
ELESETT HŐSÖK**

**JANOSIK ANDRÁS
BÁSTI JÁNOS
BÓDIS ISTVÁN
BÓDIS LAJOS
DUSZA LAJOS
FÁBRI PÁL
FARKAS JÁNOS
HORKAY GYÖRGY
HORKAY MIKLÓS
JANKA LÁSZLÓ
KLNICZA LÁSZLÓ
KOVÁCS JÁNOS
SZEGŐ LÁSZLÓ
VÁRNAY PÁL**

**EMLÉKÉRE ÁLLÍTTATTA
AZ AGGTELEK
KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT
2015**

**„AZ NEM LEHET, HOGY
ANNYI SZÍV
HIÁBA ONTA VÉRT.”**

A jobb oldali emléktábla felirata:

**ŐK NEM JÖTTEK VISSZA
A II. VILÁGHÁBORÚ
VÉRZIVATARÁBÓL**

**BARTÓK LÁSZLÓ
BÓDIS BERTALAN
BÓSA BÉLA
BÓSA BÉLA
DUSZA JÁNOS
DUSZA LAJOS
KOVÁCS PÁL
LIGNER LÁSZLÓ
MÁTÉ BÉLA
MÓZES JÁNOS
SZÉKELY JÓZSEF
VÁRADI JÁNOS
VÁRADI LAJOS
VÁRNAY GYULA
VÁRNAY ISTVÁN
VITÁLIS LÁSZLÓ
REGE CZ ISTVÁN**

**EMLÉKÜKRE ÁLLÍTTATTA
AZ AGGTELEK
KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT
2015**

2. Az első és második világháború aggteleki áldozatainak emlékére készült.

3. 2015-ben helyezték el.

4. A református templom harangtornya mellett áll. Hunyadi utca.

5. A község két világháborúban elesett honvédeinek már van emléktáblája a református templom harangtornyán.

Az új emlékmű természetéből épített kapu, melynek a tetején turul van, alatta az 1990-es magyar címer, bal oldalon, az oszlopon kialakított fülkében az I. világháború áldozatainak, jobb oldalon pedig a II. világháború áldozatainak emléktáblája nyert elhelyezést.

6. – Aggtelek és a világháborúk: Hősök, katonák, mindennapok / Dr. Nahaj Balázs Ferenc. Aggtelek Község Önkormányzata. Aggtelek, 2017.

– www.aggtelek.hu (A község honlapja.)

7.

Az egykori Vendégfogadó emléktáblája

1. A Baráti Kör Aggtelekért Egyesület állította.

2. Az egykori Vendégfogadó emlékére készült.

„De nemcsak a hadi, hanem a kereskedelmi útvonal is ugyanez volt. Egyrészt Eperjes-Kassa-Aggtelek-Rimaszombaton át Bécs felé, később Pest irányába is. Ez volt a Pesti út”, az egykori térképek szerint. Fényes Elek is így írja 1844-ben megjelent könyvében: „A fő országút Kassáról jön, Aggteleken keresztül Tornallyának tart.”

A fontos stációhely szükségessé tette „forspont-váltóhely” létesítését, ami magával hozta egy vendégfogadó megépítését is. Hogy mikor emelték a vendégfogadót, nem tudjuk. 1793-ban már egy birtokközösség: compossessorátus tulajdonában volt. Gróf Teleki Domokos 1793 júniusában indul első hazai utazására,

»hogy Magyarország felső részében némely vármegyéket bejárván, ezekben Magyarországnak mind természeti, polgári s gazdasági állapotját, mind pedig Nevezetességeit meglátná«. Aggtelekről Losoncra két nap megy. Útja során legtöbbször földesuraknál kvártélyozik, „fogadókat inkább csak városokban keres fel.” Aggteleken azonban nem lakván földesúr, így meg kellett elégednie a vendégfogadóval, ami nem is vált szegényére, mert az sok városi fogadóval vetekedett.” (Antal I. B.: Pusztuló értékeink nyomában.)

Petőfi Sándor is járt a Vendégfogadóban, melyről az 1845. május 24-én keltezett aláírása tanúskodik a Baradla-barlang vendégekönyvében, ugyanis azt a Vendégfogadóban őrizték.

Fénykép a Vendégfogadóról.

(Fotó a tablóról.)

Barnóczy János festménye.

3. 2016-ban helyezték el.

4. A Gömöri utca elején áll, az egykori Vendégfogadó helyén épült ház előtt.

5. A Vendégfogadó fennmaradása érdekében sokan fáradoztak, de sajnos mindhiába, végül lebontották.

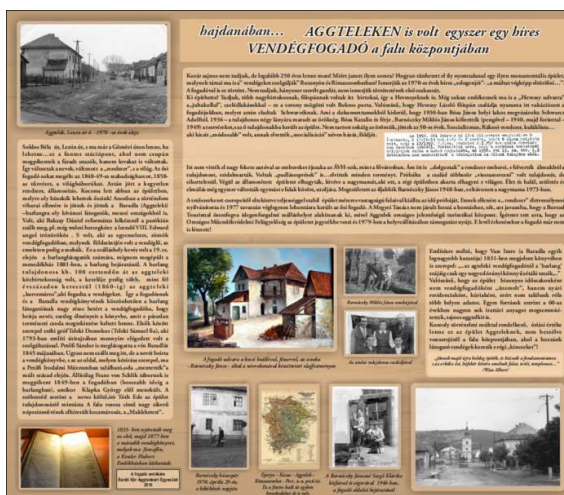
Az emléktábla Pecze Imréné munkája. Sok kutatás áll a tábla elkészítése, megszerkesztése mögött. A Baráti Kör Aggtelekért Egyesület utolsó tevékenysége volt a tábla elkészítése és elhelyezése az egykori Vendégfogadó helyén álló épület előtt.

Az alábbiakban az emléktábla szövegéből idézünk:

„A barlang tulajdonosa kb. 100 esztendőn át az aggteleki közbirtokosság volt, a kezelője pedig több mint fél évszázadon keresztül (1860-ig) az aggteleki „korcsmáros”, aki fogadta a vendégeket. Így a fogadónak és a Baradla vendégekönyvének köszönhetően a barlang látogatóinak nagy része betért a vendégfogadóba, hogy beírja nevét, esetleg élményeit a könyvbe, amit a páratlan természeti csoda megtekintése keltett benne. Elsők között szerepel széki gróf Teleki Domokos (Teleki Sámuel fia), aki 1793-ban említi útirajzában mennyire elégedett volt a szolgáltatással. Petőfi Sándor is meglátogatta a vén Baradlát 1845 májusában. Ugyan nem szállt meg itt, de a nevét beírta a vendégekönyvbe, s ez az oldal, melyen kézírása szerepel, ma a Petőfi Irodalmi Múzeumban található, oda „mentették” a múlt század elején.”

6. – Irodalmi emlékhelyek Borsodban / Kluger Lászlóné. II. Rákóczi Ferenc Könyvtár. Miskolc, 1969. 90-95. p. Könyvtári Füzetek 4.
- Továbbfejlesztik az aggteleki barlangvidéket = Népszava, 1970. okt. 29
 - Pusztuló értékeink nyomában / Antal István Bertalan = Napjaink, 9. évf. 12. sz. (1970. dec.) 6. p.
 - Petőfi irodalmi emlékhelyek Aggteleken / Antal István Bertalan. Magánkiadás. Miskolc, 1986. 24-28. p.

7.

JÓSVAFŐ

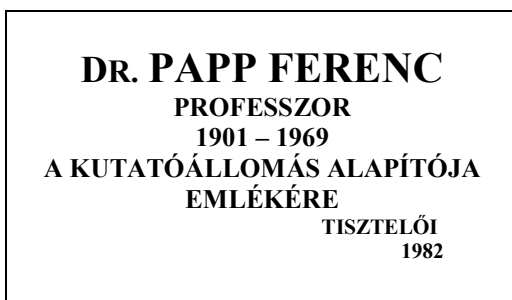
I. és II. világháborús emlékmű

Az emlékműről bővebben: Hadobás Pál: Világháborús emlékművek Edelény környékén című könyv 153-156. oldalán. Interneten a Magyar Elektronikus Könyvtár állományában, az Edelényi Füzetek sorozatban.

Papp Ferenc professzor emléktáblája

1. A Papp Ferenc professzor „tisztelői” állították.

Az emléktábla felirata:

2. Dr. Papp Ferenc, a karsztkutató-állomás alapítója emlékére készült a kutatóállomás fennállásának 25. évfordulója alkalmával.

Dr. Papp Ferenc Budapesten született 1901. július 31-én. Geológus, hidrogeológus, egyetemi tanár.

Felsőfokú tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte, ahol 1924-ben természetrajz-földrajz szakos tanári, 1925-ben bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1924-től haláláig a Budapesti Műszaki Egyetem ásvány- és földtani tanszékén dolgozott, először, mint tanársegéd Schafarzik Ferenc mellett, 1928-tól adjunktus, 1935-től magántanár, 1943-tól intézeti tanár, 1953-tól egyetemi tanár, 1960-tól pedig már, mint tanszékvezető.

Pályáját közet- és ásványtani vizsgálatokra kezdte. Ásványtani kutatásaival jelentősen hozzájárult a hazai föld megismeréséhez. Később figyelmé a hidrogeológia felé terelődött, és főként Budapest gyógy- és ásványvizeivel, valamint a karsztvizekkel foglalkozott. A források vizsgálatára tanszékén belül forráskutató osztályt hozott létre. A jósvafői Vass Imre-barlang mellett 1957-ben a karsztfolyamatok és kölcsönhatásainak vizsgálatára kutatóállomást létesített. A mérnökgeológia tudományának térhódítása idején ő volt hazánkban e tudományág első egyetemi tanára. A Magyarhoni Földtani Társulat, a Magyar Hidrológiai Társaság, valamint a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat vezető egyénisége volt. Utóbbi létrehozásában és fennmaradásában fontos szerepe volt. Megalakulásától kezdve 1966-ig társelnöke volt. 1968-ban tiszteleti taggá választották. A Földtani Társulat keretén belül ő alapította a mérnökgeológiai és építésföldtani szakosztályt. Szerkesztette a Földtani Közlönyt, és 1937-ben újraindította a Földtani Értesítőt.

Budapesten hunyt el 1969. január 8-án.

3. 1982. november 13-án avatták fel a vörös gránit emléktáblát.

4. Az egykori karsztkutató-állomás nagyobbik épületének a falán helyezték el. Kisgalya dülő 1. Ma vendégház.

5. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Hidrogeológiai Szakbizottsága és a Magyar Hidrológiai Társaság Hidrogeológiai Szakosztálya közös hidrogeológiai ankétot rendezett Budapesten és Jósvafőn 1982. november 12-13-án az állomás fennállásának 25. évfordulója alkalmával. 12-én Budapesten voltak előadások.

A VITUKI a 25. évfordulón dr. Papp Ferencről nevezte el a kutatóállomást. A tábla avatásánál jelen voltak a Budapesti Műszaki Egyetem Ásvány és Földtani Tanszékének vezetője és munkatársai, a Magyar Hidrológiai Társaságot dr. Stefán Márton, az ÉVIZIG főmérnöke képviselte, az MKBT nevében Hazslinszky Tamás főtitkár jelent meg. Emlékbeszédet mondott dr. Kleb Béla tanszékvezető docens és Hazslinszky Tamás, az MKBT főtitkára.

Az avatást követően a jósvafői művelődési házban a VITUKI részéről dr. Dénes György és Szilágyi Ferenc, az együttműködő intézmények részéről dr. Zámbo László (ELTE), Somogyi György, Varga Zsuzsa (Atomki), dr. Varga Zoltán (KLTE, Debrecen) és Gyulai Iván (Herman Ottó Múzeum, Miskolc) tartott előadást.

6. – Dr. Papp Ferenc (1901-1969) / Maucha László = Karszt és Barlang 1-2. (1968) 45-47. p.
 - A VITUKI vette át a Jósvafői Karsztkutató Állomást / Maucha László = Karszt és Barlang 1-2. (1968) 47. p.
 - Huszonöt éves a Jósvafői Karsztkutató Állomás / Maucha László = Karszt és Barlang 2. félév (1982) 118-119. p.
 - Emléktábla avatás Jósvafőn = Észak-Magyarország, 38. évf. 269. sz. (1982. nov. 16.) 4. p. *Papp Ferenc, egyetemi tanár tiszteletére avattak emléktáblát.*
 - A magyar barlangkutatás néhány kiemelkedő személyisége / Hadobás Sándor = Föld és Ég. 24. évf. 8. sz. (1989. aug.) 242-245. p.
 - Dr. Papp Ferenc és munkássága / Dr. Kertész Pál = Karszt és Barlangkutatás 10. évf. (1981-1995) 9-14. p.
 - A Papp Ferenc Kutatóállomás és az eddig ott élt családok története / Izápy Zsóka = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 21. (2004. dec.) 25-28. p.
 - Papp Ferenc professzor és Jósvafő = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 21. sz. (2004. dec.) 25-28. p.

7.

Fotó: Dr. Nahaj Balázs Ferenc.

Kafka Péter emléktáblája

1. Felújította a Vörös Meteor Természetjáró Egyesület Baradla Barlangkutató Csoportja. Az eredeti tábla elhelyezőjét nem ismerjük és a feliratát sem.
A jelenlegi tábla felirata:

EZT A BEJÁRATOT
ABAÚJ – TORNA VÁRMEGYE
 ÁLDOZATKÉSZSÉGÉBŐL LÉTESÍTETTE
KAFFKA PÉTER
 A JÓSVAFŐI BARLANGSZAKASZ FELFEDEZŐJE
 FELÚJÍTOTTA A VÖRÖS METEOR T.E. BARADLA
 BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1984-BEN

2. A Baradla-barlang jósvafői bejáratának kiépítése emlékére készült. A bejáratot Aباúj-Torna vármegye áldozatkésztségéből **Kaffka Péter**, a jósvafői barlangszakasz felfedezője létesítette.

A Baradla 1925-ben megindított fejlesztésének szereplői (balról): Kaffka Péter, Markó Miklós (újságíró), a munkálatokat vezető mérnök (?), Friedl György kormánytanácsos, Soldos Béla főispán, Szajkó Mihály trombitás és Bibliák Ferenc barlangvezető (hátról) (a rajzot Balogh Rudolf fényképének felhasználásával Műhlbeck Károly készítette).

A jósvafői járatnyitással kapcsolatos események kulcsszereplője **Kaffka Péter** (1899–1992) építész, aki még mint szigorló mérnök, a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület (BETE) Barlangkutató Szakosztálya tagjaként 1922-ben kezdett el a Baradla kutatásával foglalkozni. Vass Imre 1831-ben megjelent könyve alapján a barlang Óriások terme utáni végpontján kutatva 1922. augusztus 12-én bejutott a Jósvafő felé vezető, még ismeretlen járatba. A mintegy 500 méter hosszan

feltárt új szakasz erősen megközelítette a Jósvafő település felett húzódó Törőfej-völgyet, így megnyílt a lehetőség a felszínnel való összeköttetés megvalósítására. Ennek érdekében Kaffka társaival 1922-1923-ban barlangi és felszíni geodéziai méréseket végzett és elkészítette a táró terveit. A megvalósításra és a völgy turisztikai fejlesztésére vonatkozó javaslatát számos alkalommal népszerűsítette, Soldos Béla főispán (1881–1951) személyében megfelelő pártfogóra is akadt, de a munkálatokra csak hosszabb egyeztető tárgyalások után, 1927-28-ban került sor.

3. 1984-ben újították fel és avatták újra. Az eredeti tábla elhelyezésének idejét nem ismerjük.

4. A Baradla-barlang jósvafői, Tengerszem szálló melletti bejárata fölött van.

5. Jósvafő település 20. századi képének és életének alakulásában döntő jelentőségű volt a Baradla-barlang Törőfej-völgybe nyíló bejáratának 1928. évi megnyitása. A mesterséges táró – a Baradla harmadik bejárata – lehetővé tette, hogy a barlangot útismétlés nélkül végig lehessen járni, akár Jósvafő, akár Aggtelek felől indulva. Az új, jósvafői bejárat mellett előbb vezetői ház, majd a vendégeket kiszolgáló ún. terasz, végül igazgatói lakás épült. A látogatható barlangszakaszokban, így a jósvafőiben is, a villanyvilágítást 1935-ben alakították ki. A bejárat közelében (tudatosan turisztikai fejlesztési céllal) az 1922. évi tervekre alapozva 1938-ban megépült a Tengerszem-tó, majd a Törőfej-völgy felső végén még a II. világháború előtt (1944) átadták a Mátyás Király Sportszállót (a mai Tengerszem Szállót), valamint a később nemzeti parki irodaházzá alakított új igazgatói lakást is, amit lebontottak, és ugyanolyan méretű új épületet építettek 2008-ban, melyben a Kessler Hubert Emlékházat alakították ki.

Jakucs László a következőt írja az emléktábláról a könyvében: „A barlang bejárata felett elhelyezett márvány emléktábla törhetetlen akaratát örökíti meg.” (Mármint Kaffka Péterét.) Hogy volt-e más tábla korábban, nem tudjuk, mert az 1930-as és 1950-es években is a fotókon látható tábla felirata a következő: **AGG-TELEK-JÓSVAFŐI / „BARADLA” CSEPPKÓBARLANG / JÓSVAFŐI BEJÁRATA**, mely nem utal Kaffka Péterre és az új bejárat elkészítésére.

6. – Aggtelek és vidéke útikalauz / Jakucs László. Sport Lap- és Könyvkiadó. Budapest, 1957. 243. p.

– Az MKBT XXX. országos vándorgyűlése / Adamkó Péter – Leél-Őssy Szabolcs = Karszt és Barlang I-II. (1985) 64-65. p.

– A jósvafői törpevízmű szerepe a Baradla villamosenergia-ellátásában. A barlang világításának kezdeti lépései = Jósvafői helytörténeti Füzetek 30. (2009. július) 36-38. p.

– Kolláth Gyula kézírata a Baradla jósvafői bejáratáról = Jósvafői helytörténeti Füzetek 30. (2009. július) 41-43. p.

– A Baradla-barlang jósvafői bejáratnyitásának sajtója I. / Székely Kinga – Szmodrad Ferenc = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 41. (2016) 13-24. p.

7.

*Kessler Hubert és felesége
a bejárat előtt az 1930-as években.*

A bejárat az 1950-es években.

Kopjafa az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékére

1. A Jósvafőért Alapítvány az Önkormányzattal, a Református Egyházközséggel, az Aggteleki Nemzeti Parkkal, a Jósvafőért Baráti Körrel, valamint cégekkel és magánemberekkel együttműködve állította. Nem ismerjük a készítőjét. A kopjafán csak az **1848**-as évszám szerepel.

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc tiszteletére készült. (Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcról bővebben lásd a 150. oldalon!)

3. 1990. március 15-én avatták fel.

4. A község központjában, a Millenniumi Emlékparkban áll. Petőfi Sándor út.

5. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc a környék lakóit is mozgósította. A kopjafa emlékezteti az arra járókat az osztrák önkény elleni küzdelemre.

6. – „Jósvafőért” Alapítványról = Jósvafői Hírmondó [1.] 1993. 7. p.

– A Jósvafőért Alapítvány elmúlt 25 éve (1991-2016) / Berecz Béla = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 41. (2016) 78-83. p.

7.

Kopjafa az 1956-os forradalom emlékére

1. A Jósvafőért Alapítvány az Önkormányzattal, a Református Egyházközséggel, az Aggteleki Nemzeti Parkkal, a Jósvafőért Baráti Körrel, valamint cégekkel és magánemberekkel együttműködve állította. Nem ismerjük a készítőjét.

A kopjafán lévő felirat: **1956 / PRO / PATRIA.**

2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc tiszteletére készült. (Az 1956-os forradalomról bővebben lásd a 63. oldalon!)

3. 1990. október 23-án avatták fel.

4. A község központjában, a Millenniumi Emlékparkban áll. Petőfi Sándor út.

5. 1990-ig az 1956-os forradalom és szabadságharc az előző rendszer szemében „ellenforradalom” volt. 1990-ben nyílt először lehetőség arra, hogy megemlékezzünk 1956-ról és a forradalomban részt vettek áldozatos harcáról. Jósvalő az első között állított emléket a forradalomnak.

A kopjafa avatásakor Bak Albert, aki a jósvalői munkástanács elnöke volt 1956-ban és Berecz Béla polgármester mondott beszédet. Az ünnepséget ökumenikus istentisztelettel zárták.

6. – Megemlékezések október 23-a tiszteletére = Észak-Magyarország, 46. évf. 247. sz. (1990. okt. 20.) 1. és 2. p. (Jósvalőn kopjafát avattak.)

– „Jósvalőért” Alapítványról = Jósvalői Hírmondó [1.] 1993. 7. p.

– Emlékművek '56-nak / Boros Géza. 1956-os Intézet. Budapest, 1997. 87. p.

– Borsod-Abaúj-Zemplén Megye 1956. Abaújszántói, Edelényi és Encsi Járás / Kis József. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 2008. 84-85. p.

– A Jósvalőért Alapítvány elmúlt 25 éve (1991-2016) / Berecz Béla = Jósvalői Helytörténeti Füzetek 41. (2016) 78-83. p.

7.

A Kossuth-barlang feltárásának emléktáblája

1. A Nemzeti Alapítvány támogatásával állította az Aggteleki Nemzeti Park és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat.

A tábla felirata:

KOSSUTH-BARLANG

FELTÁRVA: 1956. II. 7.
5440/I.

2. A barlang bejáratát jelzi, a feltárás emlékére készült.

3. 1992. szeptember 19-én avatták fel.

4. A barlang bejárata fölött helyezték el.

5. Az előadó-ülést közös ebéd követte, majd négy órakor az emléknapok résztvevői és Jósvalő község lakóinak jelenlétében dr. Kessler Hubert, a Kossuth-barlang feltárásának kezdeményezője és irányítója leleplezte a barlang névadójához méltó bejáratí táblát, amelyen a barlang nevén kívül a feltárás időpontja és a barlang helyrajzi száma is fel van tüntetve. A családi hangulatú eseményt Silye Edina jósvalői kisdíák szavalata és a jósvalői népdalkor Kossuth-nóta-csokra tette még emlékezetesebbé.

6. – Kossuth-emléknapok: Aggtelek-Jósvalő, 1992. szeptember 18-19-20. / Szabályár Péter = Karszt és Barlang 1-2. (1992) 77-78. p.

– Kossuthot a csúz igen gyötörte... = Déli Hírlap, 24. évf. 226. sz. (1992. szept. 28.) 5. p.

– Kossuth évforduló Aggteleken / Fleck Nóra = Karszt és Barlang 1-2. (1994) 71-72. p.

– Kossuth Lajosra emlékeztünk = Jósvalői Helytörténeti Füzetek 37. (2012. december) 24. p.

7.

A barlang bejárata nagy esőzés után. – Az emléktábla a bejárat fölött.

A jósmafői zsidó temető emlékkapuja

1. A Jósmafőért Baráti Kör állíttatta.
2. A holokauszt jósmafői áldozatainak emlékére készült, a magyarországi holokauszt 50. évfordulóján.
3. 1994. július 31-én avatták fel.
4. A zsidó temető egykori bejárata helyén áll a kapu.
5. Ekkor avatták fel a 2. falunapok keretében a község lakóinak összefogásával helyreállított zsidó temetőt is, ökumenikus megemlékezés keretében. A temetőt azóta is gondozzák a helybeliek.
Jósmafőn több zsidó család élt, közel 30 fős közösség volt. 1944-ben elhurcolták őket, és a túlélők közül senki sem tért vissza a faluba.
6. – Emlékezzünk a jósmafői zsidó temető kapcsán / Berecz Béla = Jósmafői Hírmondó 2. szám. 1994. július 8-9. p. Megjelenik minden évben a Falunapokon.
– Ötévesek lettünk (Jósmafői Falunapok 1993-1997) / Berecz Béla = Jósmafői Hírmondó 5. szám. 1997. július. 8-11. p.
– Ház és ember / Szerk.: Cseri Miklós – Bereczki Ibolya. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Szentendre, 2012. 98. p. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Évkönyve 24. A kötet Jósmafőről szól, főként Szablyár Péter munkája.
- 7.

Fotó: Dr. Nahaj Balázs Ferenc.

Faragott sírjelek a jósvafői temetőből

1. A Tájház fenntartója helyezte el.
2. A jósvafői reformátustemető sírjeleinek megőrzése érdekében készült.
3. 1994-ben kezdték meg a gyűjtést, és folyamatosan gyarapodott a gyűjtemény.
4. A Tájház felső kertjében van. Dózsa György utca 3. Két helyen, védőtető alatt helyezték el a faragott sírjeleket.
5. Egy ismertető-táblát helyeztek el a faragott sírjelekről, melyről az alábbiakban idézünk:
„Az ősi hagyományokat megőrző fejfák jellegzetes díszei (voltak) a környék települési temetőinek.
Ezek formái, díszítvényei ősi, egységes jelképrendszert alkottak, jelezve az elhunyt nemét, korát, családi állapotát, vagyoni helyzetét.
Ezek a jelképek az utóbbi évtizedekben kissé összemosódtak, és a városi divatot követve a ma állított sírjelek (fejfák) csak a (mű)kö síremlék felállításáig díszítik a temetőt.”
A 2000-es évek elején újra megjelentek a fejfák a jósvafői temetőben (a szerk.).
6. – Temetők az Aggteleki-karszt falvaiban / Kunt Ernő. Kossuth Lajos Tudományegyetem. Debrecen, 1978 [1979]. Studia folkloristica et ethnographica 3.
– Temetők népművészete / Kunt Ernő. Corvina Kiadó. Budapest, 1983.

7.

Millecentenáriumi kopjafa

1. A Jósmafőért Alapítvány az Önkormányzattal, a Református Egyházközséggel, az Aggteleki Nemzeti Parkkal, a Jósmafőért Baráti Körrel, valamint cégekkel és magánemberekkel együttműködve állította. Nem ismerjük a készítőjét.

A kopjafán lévő felirat: **896 / 1996.**

2. A magyar honfoglalás 1100. évfordulója tiszteletére készült.

3. 1996. július 28-án avatták fel.

4. A község központjában, a Millenniumi Emlékparkban áll. Petőfi Sándor út.

5. 1996-ban ünnepeltük a honfoglalás 1100. évfordulóját. E jeles esemény alkalmával minden község igyekezett méltó emléket állítani.

A IV. Falunap alkalmával helyezték el a kopjafát, és ekkor avatták fel a község címerét és zászlaját.

6. – Címerünk / Izápy Zsóka = Jósmafői Hírmondó 4. szám. 1996. július. 8-10. p. Megjelenik minden évben a Falunapokon.

– Jósmafői falunapok: Cseppkő a címerben = Déli Hírlap, 28. évf. 168. sz. (1996. júl. 19.) 5. p.

– Jósmafői Falunapok = Jósmafői Hírmondó 4. szám (1996. július) 3-5. p.

– Zászlót, címet, kopjafát avattak: A múlt és a jövő ötvöződik Jósmafő újonnan alkotott jelképében = Észak-Magyarország, 52. évf. 176. sz. (1996. júl. 29.) 3. p.

– Beharangozó az 1996. évi Jósmafői Falunapokra (1996. július 26-28.) = Jósmafői Hírmondó. 4. szám. 1996. július. 3-5. p. Megjelenik minden évben a Falunapokon.

– A Jósmafőért Alapítvány elmúlt 25 éve (1991-2016) / Berecz Béla = Jósmafői Helytörténeti Füzetek 41. (2016) 78-83. p.

7.

Jósvafő Jövője, Jósvafő Múltja emlékkő

1. Szablyár Péter, a Tájház alapítója állíttatta. **Ifj. Finta Sándor** szobrászművész alkotása.

Ifj. Finta Sándor szobrászművész Túrkevéen született 1953. szeptember 16-án. Autodidakta művész. Örökölte nagyapja, Finta Sándor szobrász tehetségét, melyet önképzés útján fejlesztett tovább. Az 1981-es Országos Amatőr Kiállításon, Miskolcon nagydíjat kapott. 1988-89-ben tanulmányúton volt az Amerikai Egyesült Államokban, amely művészi fejlődésére nagy hatással volt. Itt-tartózkodása alatt számos kiállítás mellett bemutató előadásokat tartott a Valencia Community College művészképzős hallgatóinak. A Kevi Kör művészcsoporthoz vezetője volt. 1994-től létrehozott restaurátor-műhelyében szobor- és festményrestaurálást tanított. Elvont témákat jelenített meg plasztikáiban. Túrkevéen hunyt el 2008. március 3-án.

Az emlékkövön lévő felirat: **Jósvafő / Jövője / Jósvafő / Múltja.**

2. Az emlékkő Jósvafő egykori, vízen energiára épülő iparára emlékeztet. (Vízimalom, vashámor)

3. 1997-ben készült.

4. A Tájház felső kertjében áll. Dózsa György utca 3.

5. Szablyár Péter a következőt írja a Jósvafői Hírmondó 1997-es száma 12. oldalán „Jósvafő jövője, Jósvafő múltja” című írásában: „*Március közepén Finta Sándor szobrászművész elkezdte Jósvafő múltját idéző emlékművének-szobrának elkészítését, amely a tájház felső kertjében lesz felállítva. A rakacai márványból faragott hámor-kalapács az elmúlt évszázadok jósvafői vízen energiára épült iparára emlékeztet. Remélem nyárig sikerül Sándornak befejeznie művét, és a falunapon felavathatjuk.*”

Állítólag a mű nem lett befejezve. A művész készült arra, hogy visszatér a további munkálatok elvégzéséhez, azonban erre már nem került sor.

6. – Jósvafő jövője, Jósvafő múltja / Szablyár Péter = Jósvafői Hírmondó, 12. sz. (1997) 12. p.

7.

Millenniumi emlékpark és kopjafa

1. A Jószaőőért Alapítvány az Önkormányzattal, a Református Egyházközséggel, az Aggteleki Nemzeti Parkkal, a Jószaőőért Baráti Körrel, valamint cégekkel és magánemberekkel együttműködve állította.

A kopjafán lévő felirat:

**MILLENNIUMI
EMLÉKPARK**

**A MILLENNIUM
TISZTELETÉRE
LÉTREHOZTA
JÓSAŐŐ TE-
LEPÜLÉS ÖN-
KORMÁNYZATA.
2000.**

2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója tiszteletére készült.

3. 2000. július 23-án avatták fel.

4. A község központjában van. Petőfi Sándor út.

5. Július 23-án adta át a millenniumi emlékszászlót dr. Matolcsy György gazdasági miniszter a Baradla-barlang hangversenyertermében Aggtelek és Jószaőő részére. Jószaőő nevében Garan Béla polgármester és Nahaj Ferenc körjegyző vette át, a zászlóánya Farkas Andrásné volt.

A falunapon mutatták be a Jószaőő, település a források és barlangok völgyében című könyvet, melyet Szablyár Péter és Szmorad Ferenc szerkesztett.

6. – Ünnepel az ország. A magyar millennium emlékkönyve 2000-2001. Kossuth Kiadó Rt. Budapest, 2001. 231. p.

– A Jószaőőért Alapítvány elmúlt 25 éve (1991-2016) / Berecz Béla = Jószaőői Helytörténeti Füzetek 41. (2016) 78-83. p.

7.

Fejfás emlékpark

1. A község önkormányzata és a Jósvalőért Baráti Kör készítette.
2. A község egykori fejfás temetőjének emlékére készült.
3. 2000-ben készült.
4. A református harangtorony mögötti területen alakították ki a tájra jellemző, faragott motívumokkal díszített fejfák emlékparkját.
5. A jósvalői temető nevezetességei egykoron a faragott fejfák voltak. Ezeket a sírjeleket ügyes kezű asztalosok, bognárok helyben készítették és faragták rájuk a megfelelő motívumokat. Napjainkra a temetkezési szokások megváltozása miatt számuk jelentősen csökkent.
6. – A Jósvalőért Alapítvány elmúlt 25 éve (1991-2016) / Berecz Béla = Jósvalői Helytörténeti Füzetek 41. (2016) 78-83. p.
- 7.

Szőke Béla emlékoszlopa

1. A jósvalői önkormányzat állította.
- Az oszlopon lévő fémtábla felirata:

SCHWRCZ – PALLÓ

**A KÖZELI SCHWARCZ –
KERTBEN SZÜLETETT
DR. SZÓKE (SCHWRCZ)
BÉLA (1894 – 1980)
GÉPÉSZMÉRNÖK FEL-
TALÁLÓ, A GÉP ÉS
MALOMIPAR KIEMEL-
JEDŐ EGYÉNISÉGE.**

**JÓSVAFŐI ÖNKORMÁNYZAT,
2000. JÚLIUS**

2. Dr. Szőke Béla gépészmérnök, technikatörténész, a község szülötte emlékére készült.

Dr. Szőke Béla (Eredeti nevén Schwarz) gépészmérnök, feltaláló, technikatörténész, a műszaki tudományok kandidátusa (1972). **Jósvafőn** született 1894. október 21-én. Részt vett az első világháborúban. Mint főhadnagy szerelt le. Gépészmérnöki diplomáját a budapesti műegyetemen szerezte 1922-ben. Pályafutását a Weiss Manfred Rt.-nél szerszám- és gépkonstruktorként kezdte (1922-25). Ezt követően 1940-ig az Első Magyar Gazdasági Gépgyár gépszerkesztője. Ebben az időszakban kiemelkedő alkotása a kombinált búzamosógép. 1940 után – többnyire vezető beosztásban – szerszámgépeket szerkesztett. Sikeres volt a munkatársaival együtt tervezett botkormányos vezérmű, mely – harántgyalugépbe építve – az 1958. évi brüsszeli világkiállításon nagydíjat nyert. 1955-ben vonult nyugdíjba. Ettől kezdve egymás után írta tanulmányait, könyveit és cikkeit. Jó részt ebben az időszakban foglalkozott technikatörténettel. Húgával, Szőke Annával grafikus öröknaptárt szerkesztett. Szabadalmainak száma húsz. Kitüntették Bánki Donát-díjjal (1963); GTE Irodalmi Díjjal (1962 és 1965); MTESZ-díjjal (1975) stb. 1980. november 19-én hunyt el Budapesten.

3. 2000 júliusában avatták fel.

4. A Schwarz-palló mellett, a Rákóczi Ferenc utcában van, a Jósza-patak partján.

5. A 2000. évi Falunap keretében avatták fel az emlékoszlopot.

6. – Mit hagyott ránk dr. Szőke Béla? / Pénzes István = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 20. (2004. július) 29-33. p.

7.

A református templom kertjében állt hársfa emlékkopjafája

1. Az Országépítő Alapítvány és a református egyházközség állíttatta. Nem ismerjük a készítőjét.

A kopjafán lévő tábla felirata:

A templom előtt óriási hársfa állt.

A mintegy 500 éves faóriás törzsének átmérője 135 cm volt, három ember ölelte körül. A hagyományok szerint figyelő fa is volt a török háborús időkben, így már akkor is természetes fa lehetett.

Az egyházközség történeti leírások szerint később haranglábnak és szégyenfának is használta. Az egyház szigorú fegyelmet gyakorolt a nyilvánvaló bűnösök felett, ezt a Concistoriális jegyzőkönyvekben fel is jegyezték.

A szégyenfa maradványain még egy évtizeddel ezelőtt is látható volt a nyak és boka fogó vas helye.

A fa mára már majdnem teljesen elpusztult.

2. Az elpusztult hársfa emlékére készült.

3. 2000-ben helyezték el.

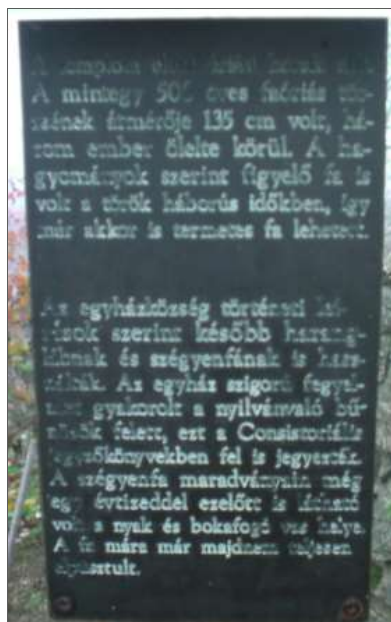
4. A református templom kertjében áll. Dózsa György utca 4.

5. „A hársfa nagy szerepet visz történelmi emlékfáink között. Ismeretes, hogy Rákóczi György zborói hársfái alatt »Datum Zboroviae sub centum tiliis« – kelt Zborón a 100 hárs alatt – írta rendelkezéseit.” (Balogh, 1968)

6. – Magyarország nevezetes fái / Balogh András. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest 1968. 15. p. Rajz a hársfáról a XXI. táblán. Második, átdolgozott, bővített kiadás.

– A jósvafői hárs / Nyitrai Péter = Észak-Magyarország, 30. évf. 169. sz. (1974. júl. 21.) 7. p.

7.

Rajz a hársfáról (Balogh, 1968).

Szobor-park

1. A Jósmafői Tájház fenntartója hozta létre.
2. A szocializmus idejében készült szobrok elhelyezésére készült.
3. 2001-ben hozták létre.
4. A Tájház kertjében van. Dózsa György utca 3.
5. Az 1980-ban, a „felszabadulás” 35. évfordulója alkalmából típus-terv szerint készült „felszabadulási emlékművet” helyezték el elsőként, amely 1990-től a Polgármesteri Hivatal raktárában volt. Újabb emlékmű nem került a parkba.
6. – Tájházi újdonságok = Jósmafői Hírmondó 9. szám (Különszám). 2001. július. 16. p.
- 7.

Kopjafa a Jósmafői Tájház 10. évfordulójára

1. A tájház készítette. **Ifj. Pekár József** Szepsiben (Szlovákia) élő fafaragó alkotása. Ifj. Pekár Józsefről az írást lásd a 194. oldalon!

2. A Jósvafői Tájház átadásának 10. évfordulója alkalmával készült.
3. 2004-ben avatták fel.
4. A Tájház kertjében van. Dózsa György utca 3.
5. A Jósvafői Tájház alapítója Szablyár Péter (1948-2013).
6. – Jósvafői Helytörténeti Füzetek 40. szám (2015. július) 76-77. p. (In memoriam Szablyár Péter.)
- 7.

Építőipari Nívódíj táblája

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága helyezte el az Építőipari Vállalkozók Országos Szakszövetsége, az Építéstudományi Egyesület és a Magyar Építőművészek Szövetsége által meghirdetett Építőipari Nívódíj pályázat nyerteseként. A tábla felirata:

EZ AZ ÉPÜLET ÉS A BARLANG REKONSTRUKCIÓJA
A MÉLYÉPÍTÉSI MÉRNÖKI ÉS ENERGETIKAI LÉTE-
SÍTMÉNYEK KATEGÓRIÁJÁBAN
ELNYERTE AZ ÉVOSZ, AZ ÉTE ÉS A MÉSZ ÁLTAL
ALAPÍTOTT
2006. ÉVI
ÉPÍTŐIPARI NÍVÓDÍJAT

A továbbiakban felsorolja a generálkivitelezőt, az építtetőt, a tervezőket, a mérnököket és a közreműködőket. Aláíróként Tolnay Tibor, Dr. Reichl Gábor DLA és Takácsy Gyula neve szerepel.

2. A Baradla-barlang Vöröstói Látogatóközpont épület és a Baradla-barlang rekonstrukciója tervezéséért és kivitelezéséért kapták. Az épület generálkivitelezője: ADEPTUS Mérnöki, Építőipari és Kereskedelmi ZRt., tervező: HÉT-FŐ Bt. A barlangi rekonstrukció generálkivitelezője: NOVA-ALPIN Építőipari és Szolgáltató Kft., tervező: Újpesti Bauplan Kft., mérnök: ENTERV Kft., Edeleny, Körtvély Sándor, közreműködők: TECHNO-KÁRP Kft., SZOLNOK „kas” Szigeteléstechikai Kft.

3. A **2006. évi Építőipari Nívódíj-pályázat** eredményét 2006. december 14-én az ÉVOSZ rendezvényén hirdette ki a bíráló bizottság elnöke, Somogyi László ny. építésügyi miniszter. Megtörtént a tanúsítványok és oklevelek ünnepélyes átadása. Az Építőipari Nívódíjas létesítmények falán a díjazottságot hirdető bronz-táblák elhelyezésére és ünnepélyes avatására 2007 tavaszán került sor. A pályázat eredményének **részletes ismertetése** a Nívódíjasok rovatban található.

2007-ben helyezték el.

4. A Jósvalő és Aggtelek között lévő Baradla-barlang Vörös-tói látogatóközpontjának a falán van.

5. A Vörös-tói látogató-épületegyüttes impozáns látványt nyújt, harmonikusan simul bele a völgybe. Szép vonalvezetésű, szárazon rakott terméskő-támfal veszi körül. A támfal egyrészt elválasztja az épületegyüttest a völgytől, másrészt törésmentes átmenetet képez a völgy és épületegyüttes között. A látható felületeken a három anyagtípus – a helyi vöröses-barnás terméskő, a szépen megmunkált fafelület és a vörösréz tető – harmóniában van, és jó összhatást biztosít. A belső helyiségek, terek kialakítása esztétikus, a vizesblokkok, burkolatok átlag feletti minőségben készültek. Az épületegyüttes alaprajzi elrendezése a funkcionális követelményeket tökéletesen kielégíti.

A barlang rekonstrukciója során a jól járható járdák, lépcsők, a biztonságos korlátok kifogástalan minőségben készültek el, és szépen belesimulnak a környezetbe, nem vonják el a figyelmet a csodálatos természeti látványosságtól. A műszaki berendezések takarva készültek el, a jól elhelyezett díszkivilágítást nyújtó

automata lámpák kiemelik és növelik a természeti látványosságok hatását. A munka nagy volumenű, nehéz és sok kötöttség mellett elvégzett műszaki feladat, a rövid átfutási idő, a kiváló minőség, nagyon gondos, átgondolt előkészítést és precíz, összehangolt munkavégzést igényelt.

6. – www.mesterdj.hu/dztniv2006.php

7.

A magyar-szlovák határ megnyitásának emléke

1. A Tájház alapítója, Szablyár Péter helyezte el az Aggtelek-Domica határátkelőhelyéről megmentett határsorompó-darabot.

A sorompódarabon lévő kis tábla felirata:

A 2007. december 20-i határnyitás emlékére
SOROMPÓ DARAB
Az Aggtelek-Domica határátkelőhelyről

2. A magyar-szlovák határ megnyitásának emlékére helyezték el.

3. 2007 decemberében nyert elhelyezést.

4. A Tájház felső kertjének támfalán van, az udvar bejárat kapujától balra. Dózsa György utca 3.

5. Az Európai Unióba való belépést követően néhány éven belül az új uniós tag-államok között is megszűnt a határőrizet, így szükségtelenné váltak a sorompók és a határátkelőhelyek.

Éles Miklós, *Aggtelek polgármestere* többek közt elmondta, hogy a területükön az elmúlt 62 évben volt határőrizet, s a községben ettől kezdve működött a *határőrség*. Kezdetben kutyákkal és jelzőkészülékkel erősítették meg a szolgálatot teljesítő *határőröket*. A határ átlépésében bizonyos fokú enyhítést jelentett az, amikor a határon mindkét oldalról át lehetett menni *személyi igazolvánnyal* a másik oldalon lévő barlangszakaszt meglátogatni.

Ez a lehetőség már alkalmat adott arra, hogy a szétszakadt családok, rokonok és barátok találkozhassanak egy-két órára. Az újabb könnyítés 1972-ben következett be, amikor ezen a szakaszon megnyílt a *közúti határátkelő*. Eleinte csak a két ország állampolgárai számára, később *nemzetközi határátkelővé* lett az *Aggtelek-Domicai*.

Lőrinc Gyula, *Kecső polgármestere* nagyon nagy dolognak nevezte, hogy az emberek ennyire tudnak örülni. „Itt voltunk csütörtök éjjel a nem hivatalos *határ bulin*, amelyet óriási érdeklődés kísért. Igyekszünk felejthetatlenné és főleg kötetlenné tenni a határnyitást. Hogy mit jelent ez? Szabadon mehetünk, jöhetünk. Szinte hihetetlen, de megtörtént a csoda. Most rajtunk a sor, hogy tanuljuk meg egymást megérteni. Dolgozzunk együtt a közös sikerekért.” Egyúttal bejelentette, hogy máris megnövekedett az érdeklődés a térség iránt: egy külföldi befektető Domic környékén *szabadidőparkot* létesít, aminek az avatása 2008-ban lesz.

Gúr Nándor, a *térség országgyűlési képviselője* ünnepi beszédében felidézte a *Trianontól Schengenig* megtett utat, amíg az előbbi a szétszakítást jelentette, az utóbbi viszont az első lépést a békés eszközökkel történő nemzeti újraegyesítéshez.

Az ünnepség végén **Éles Miklós** és **Lőrinc Gyula** ünnepélyesen felavatta a „*Helló szomszéd*” emlékpado. Délután kulturális műsorok zajlottak, este pedig tűzijátékkal ünnepeltek.

6. – Szinte hihetetlen, de megtörtént = www.boon.hu (BORSOD ONLINE). 2007. 12. 21. Az Aggtelek-Kecső határszakaszon péntek délután a schengeni határnyitás tiszteletére ünnepséget rendeztek.

7.

A kutatóállomás 50. évfordulójának emléktáblája

1. A BME, a VITUKI és az ÉVIZIG állította.

Az emléktábla felirata:

**EZEK AZ ÉPÜLETEK ADTAK OTTHONT
A JÓSVAFŐI KARSTKUTATÓ ÁLLOMÁSNAK
1957 ÉS 1968 KÖZÖTT
AZ ÉPÍTŐIPARI ÉS KÖZLEKEDÉSI MŰSZAKI EGYETEM.**

**1968 ÉS 1985 KÖZÖTT
A VÍZGAZDÁLKODÁSI TUDOMÁNYOS KUTATÓ INTÉZAT.**

**1985 ÓTA
AZ ÉSZAKMAGYARORSZÁGI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG
TEVÉKENYSÉGE KERETÉBEN**

**AZ EMLÉKTÁBLÁT ELHELYEZTE A
KUTATÓ ÁLLOMÁS ALAPÍTÁSÁNAK 50-IK ÉVFORDULÓJÁN
BME; VITUKI; ÉVIZIG
2007**

2. A karsztkutató-állomás fennállásának 50. évfordulója alkalmával helyezték el.
3. 2007-ben készült az emléktábla a kutatóállomás fennállásának 50. évfordulóján.
4. Az egykori kutatóállomás (ma vendégház az ÉVIZIG kezelésében) nagyobb épületének a falán helyezték el. Kisgalya dűlő 1.
5. Dr. Pados Imre, az ÉVIZIG igazgatója mondott avatóbeszédet.
6. – A Papp Ferenc Kutatóállomás és az eddig ott élt családok története / Izápy Zsóka = Jószaferő Helytörténeti Füzetek. 21. sz. (2004. dec.) 25-28. p.
– 50 éves a jószaferő hajdani Karsztkutató Állomás = Jószaferő Helytörténeti Füzetek. 26. sz. (2007) 27. p.
– 50 éve alapították a Papp Ferenc Karsztkutató Állomást / Szabylár Péter = A Borsodi Tájháza közleményei 23-24. sz. (2008) 68-73. p.

7.

A tábla avatása.

Fotó: Dr. Nahaj Balázs Ferenc.

Kessler Hubert Emlékház és dombormű

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága állította az INTERREG IIIA HUS-KUA projekt támogatásával. **Domonkos Béla** szobrászművész készítette a ház falán lévő domborművet.

Domonkos Béla Kispesten született 1934. február 25-én. Autodidakta, bronzban alkotott portrészobrai, állatszobrai, kisplasztikai alkotásai, érmei révén széles körben népszerű művésszé vált. Mesterének Pátzay Pált tekinti. 1976 óta a Művészeti Alap tagja. Szobrainak a száma meghaladja a százat, több száz érmet, plakettet készített. Országszerte megtalálhatók szobrai Széchenyi Istvántól kezdve Horthy Miklóson vagy Mindszenty József prímáson keresztül Antall József miniszterelnökig bezárólag. Magyarország alkotóerőiben egyik legtermékenyebb szobrászművésze a klasszikus értékek szolgálatát tekintette mindig hivatásának, a valóságghűség jegyében alkotott.

Elismerései: 1974: Körösi Csoma Társaság díszdoktora; 1981: Kiváló Társadalmi Munkáért; 1984: Körösi Csoma Sándor-díj; 1985: Mezőgazdaság a művészetben, különdíj; 1987: Szocialista Kultúráért; 1992: Nagy Lajos-díj.

2. Dr. Kessler Hubert a Baradla-barlang egykori igazgatója emlékére készült.

Dr. Kessler Hubert Nagyszebenben született 1907. november 3-án. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetemen kezdte, ahol mint általános mérnök 1932-ben végzett, majd a Tudományegyetemen földrajz, földtan, őslénytan tárgyakból 1936-ban szerzett oklevelet. Doktori disszertációját „Az Aggteleki barlangrendszer hidrográfiaja” címmel 1938-ban védte meg. 1935-1945 között az **aggteleki** Baradla-barlang igazgatója volt. **Jósvafőn** a barlangbejárat közelében épített magának házat. A második világháború után vagyonából kiforgatva sok megaláztatást kellett elviselnie. Néhány éven át segédmunkásként, villanyszerelőként dolgozott, s szívesen vállalt olyan munkát, ahol hegymászó technikai ismereteit hasznosíthatta: így villámhárítókát szerelt, tetőfedéssel foglalkozott.

1949-től 1965-ig a VITUKI Karszt- és Forráskutató Osztályának vezetője, majd 1966-tól 1972-ig – nyugdíjba vonulásáig – az ALUTRÖSZT főhidrológusa volt. A Természetvédelmi Hivatal keretén belül 1975-ben létrehozott Barlangtani Intézet első megbízott igazgatója volt, majd 1989-ig szaktanácsadóként segítette a barlangvédelem munkáját.

Mint a Baradla igazgatója, jelentős sikereket ért el a terület idegenforgalmának fejlesztésében. Megalapozott terveinek, kitartásának és jó szervezőképességének köszönhetően igazgatósága alatt bevezették a villanyvilágítást a Baradlába, tervei alapján felépült az aggteleki Barlangszálló és a jósvafői Tengersizem-szálló. Szerteágazó tudományos munkásságot folytatott. Számtalan írása jelent meg különböző szaklapokban. Budapesten hunyt el 1994. február elsején.

3. 2008. július 25-én avatták fel az Emlékházat és a domborművet.

4. A Kessler Hubert Emlékház falán helyezték el, a Tengersizem-szálló mellett.

5. Az emlékházat Rakonczay Zoltán nyugalmazott környezetvédelmi miniszter avatta fel. Ekkor került bemutatásra a Kessler Hubert, a barlangkutató című könyv, amit Salamon Gábor, az Aggteleki Nemzeti Park igazgatója mutatott be.

6. – Kessler Hubert Emlékház. In. Kessler Hubert, a barlangkutató / Székely Kinga. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvafő, 2008. 133-136. p.

– Megvalósult a dr. Kessler Hubert emlékére épült ház = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 28. (2008. dec.) 21-25. p.

7.

A Kessler Hubert Emlékház avatása.

Az 1848-49-es szabadságharc jósmafői rajtaütésének emlékműve

1. A község önkormányzata, és a Jósmafői Tájház állította.

A tábla felirata:

**EMLÉKEZTESSEN EZ A HELY
JÓSVAFŐ ÉS AGGTELEK LAKOSAINAK
HŐSI ÖSSZEFOGÁSÁRA, AMELLYEL
1848. FEBRUÁR 11-12-ÉN
MEGAKADÁLYOZTÁK A VISSZAVONULÓ
OSZTRÁK HADAK SCHLICK TÁBORNOK
VEZETTE CSAPATAINAK ÁTHALADÁSÁT
A KŐHORGON**

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc jósmafői csatájának emlékére készült.

3. 2011. február 12-én avatták fel.

4. A Kőhorognál áll, az Aggtelek és a Tengerszem szálló felé vezető út kereszteződésében.

5. Garan Béla polgármester köszöntője után dr. Ravasz István alezredes, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum muzeológusa avatta fel. Rátfai Emese szavalt, lovas felvonulás volt, tárogatón közreműködött Tóth György. Az avatás koszorúzással zárult.

„Helytörténeti kutatásaink során nemrég bukkantunk azokra a leírásokra, amelyek az 1848-49-es szabadságharc „Téli hadjárata” során a Jósfa völgyében lezajlott eseményeket írják le (Jósmafői Helytörténeti Füzetek; 16. füzet, 2002). Ebből ismerhettük meg azt a jósmafői és aggteleki lakosság által véghezvitt hőstettet, amelynek során a mai Kőhorog hádjára földből és kövekből olyan torlaszt emeltek, amely jelentősen hátráltatták Schlick tábornok csapatainak átkelését Torna felé (1400 hadiszekérrel!!!).” Idézet Szablyár Péter *Javaslat emlékmű állításáról Jósmafő határában* című írásából.

6. – Javaslat emlékmű állításáról Jósmafő határában / Szablyár Péter = Jósmafői Helytörténeti Füzetek 27. (2007. december) 17. p.

– Emlékművet avatunk = Jósmafői Helytörténeti Füzetek 33. (2010. december) 6. p.

– Dr. Ravasz István alezredes (Hadtörténeti Intézet és Múzeum) avatóbeszéde = Jósmafői Helytörténeti Füzetek 34. (2011. július) 4-9. p.

7.

Korabeli rézkarc a jósvafői rajtaütésről.

Az emlékmű avatása.

Maucha László emléktáblája

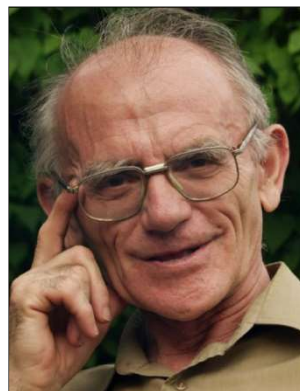
1. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat, Papp Ferenc Barlangkutató Csoport és barátai, tisztelői állították.

A tábla felirata:

**A Vass Imre barlang feltárásában
és a karsztvidék tudományos kutatásában
múlhatatlan érdemeket szerzett
MAUCHA LÁSZLÓ
(1934-2010)
emlékére állította a
Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat,
a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport
és barátai, tisztelői.
2011. június**

2. Maucha László emlékére készült.

Maucha László geológus, barlangkutató Budapesten született 1934. december 23-án. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat alapító tagja. Már diákkorában bekapcsolódott a barlangkutatásba. A **jósvafői** Vass Imre-barlang egyik felfedezője és legnagyobb részének első bejárója. Az ÉKME Ásvány- és Földtani Tanszéke, majd a VITUKI Jósvafői Kutatóállomásának (később Papp Ferenc Kutatóállomás, ma turistaszállás) vezetőjeként sok éven át biztosította a magas szintű kutatómunkát: ő alapozta meg a kutatóállomás, nemkülönben a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport tudományos hírnevét.

Miután gyermekei iskoláztatása érdekében visszaköltözött Jósvafőre Budapestre, azután a VITUKI központjában dolgozott. Több mint 80 publikációt tett közzé.

Jelentős eredményei a karsztos beszivárgáshoz, a szivornyás forrásműködéshez, a karszt és a karsztvíz árapályához és a cseppkövek növekedésének vizsgálatához kapcsolódnak.

1975-ben Herman Ottó-, 1994-ben Kadić Ottokár-érmet kapott.
Budapesten hunyt el 2010. október 28-án.

3. 2011. június 26-án avatták fel.

4. A Vass Imre-barlang bejáratánál helyezték el.

5. Családtagok, barátok, barlangkutató társak, jósvafői lakosok vettek részt Maucha László emléktáblájának felavatásán 2011. június 26-án a Vass Imre-barlang bejáratánál. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat nevében Dr. Leél-Össy Szabolcs elnök, a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport nevében Izápy Gáborné (Zsóka), a VITUKI nevében Dr. Bálint Gábor emlékezett meg Maucha Lászlóról. A jelenlévők a régi barlangász nóták eléneklésével idézték fel a hajdani kutatótáborok hangulatát, a dalokat most Maucha Gergely kísérte gitáron.

6. – Maucha László elhunyt = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 33. (2010. december) 4-5. p.

– Maucha László emléktáblájának avatása a Vass Imre-barlang bejáratánál 2011. június 26-án = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 34. (2011. július) 19. p.

7.

Szablyár Péter sírhelye

1. A család és Jósvalfő közössége állította.
A síremlék felirata:

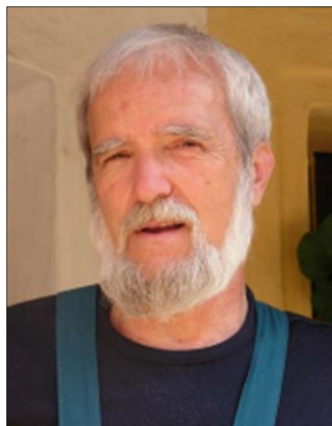
Szablyár Péter
1948 – 2013

*Jósvalfő
örökös
díszpolgára.*

2. A Jósvalfői Tájház alapítója emlékére készült a temetésén.

Szablyár Péter Budapesten született 1948. július 13-án. Geológus, kohómérnök, barlangkutató, helytörténész.

Középiskolai tanulmányait a budapesti Szabó József Geológiai Technikumban végezte. 1964-ben érettségizett. Már általános iskolás korában érdekelni kezdték a barlangok. Az Aggteleki-karszt és a Baradla-barlang különösen vonzotta. A középiskola elvégzéséhez szükséges szakmai gyakorlatát Jósvalfőn töltötte. 1962-ben lett tagja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatnak, melynek később több cikluson át elnökségi tagja, főtítkárhelyettese és 1994–1998 között főtítkára volt.

1974-ben a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen szerzett kohómérnök-diplomát. Az alumíniumiparban helyezkedett el, mint tervezőmérnök. Az ALUTERV-FKI-nél (Fémipari Kutatóintézet) dolgozott annak megszűnéséig (1996) – később már mint osztályvezető, főosztályvezető, végül mint a Kohászati Fejlesztési Iroda vezetője. Többek közt az ország akkor legnagyobb kapacitású öntödéjének, az Ajkai Nagynyomású Alumíniumöntödének a tervezését vezette.

A Szinlő Barlang és Vendégforgalmi Kft. egyik alapítója (1991), majd az ebből kinőtt Szinlő Kft. tulajdonosa, ügyvezető igazgatója volt haláláig.

1994-ben Jósvalfőn tájházat alapított, ahol a település lakóinak segítségével összegyűjtötte a falu történetének tárgyi emlékeit. Az évek múlásával Jósvalfő második otthonává vált. Budapesten hunyt el 2013. december 9-én. Végakarata szerint Jósvalfőn temették el.

3. 2013. december 18-án helyezték örök nyugalomra.

4. A jósvalfői temetőben van.

5. A Tájházat az 1890-ben épült úgynevezett Szakál-porta épületegyüttesében hozta létre, ahol a település lakói segítségével összegyűjtötte a falu történetének tárgyi emlékeit (2500 tétel). Ezzel egyúttal sikerült létrehoznia a helyi közösségi

élet egy újfajta központját is. 1994-ben, a második Jószafoői Falunapok rendezvénytársorozatának keretében nyílt meg a tájház. Az egyik teremben a környék nagy barlangjait, ezek történetét bemutató kiállítás is helyet kapott. A tájház 2008-ban elnyerte az „Év múzeuma 2007” kitüntető címet. A tájház alapításától fogva helytörténeti kutatásokat is végzett, melyek egyik eredményeként 1993-tól szerkesztette és kiadta a Jószafoői Helytörténeti Füzetek c. periodikát. 2013-ig harminckilenc füzete jelent meg. 2002-ben megalakult jószafoői központtal, 67 tájház részvételével a Magyarországi Tájházak Szövetsége, szakmai-érdekképviselői egyesülete, melynek alapítója és 2010-ig ügyvezető elnöke is volt. 2003-ban útjára indította a szövetség negyedévente megjelenő periodikáját, a Tájházi Hírlevelet, aminek 2011-ig felelős szerkesztője volt.

6. – Jószafoői Helytörténeti Füzetek 40. szám (2015. július) (In memoriam Szabalyár Péter.)

7.

Fotó dr. Nahaj Balázs Ferenc.

Kopjafa Szablyár Péter és a Tájház fennállásának 20. évfordulója emlékére

1. A jósvafői közösségek állították.

A kopjafa előoldali felirata:

**Szablyár Péter
1948-2013**

**Jósvafő
örökös
díszpolgára**

A kopjafa előoldali felirata:

**20 ÉVES A
JÓSVAFŐI
TÁJHÁZ
1994 - 2014**

2. Szablyár Péter, a Jósvafői Tájház létrehozója emlékére készült. (Életrajzát lásd a 478. oldalon!)

3. 2014-ben avatták fel.

4. A Tájház kertjében van. Dózsa György utca 3.

5. A jósvafői tájházat 1994-ben alapította a SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft., Jósvafő számos önzetlen lakója, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság és az Országos Műemlékvédelmi Hivatal támogatásával.

A tájházat magába foglaló épületegyüttes – az ún. Szakál-porta – 1890-ben épült. A lakóház a vidékre jellemző egy szobasoros, nyeregtetős, oromfalas épület, udvara felől faoszlopos tornáccal.

Melléképületei jellegzetesek: a porta bejárata melletti pinceház – alsó szintjén előtérrel és kőboltozatú pincetérrel, felső szintjén szénatárolóval, nyári konyha, istálló, csűr és kocsiszin, valamint különböző ólak.

A főépület négy helyiségét a faoszlopos tornác felől közelíthetjük meg.

6. – Jósvafői Helytörténeti Füzetek, 40. szám (2015. július) (In memoriam Szablyár Péter.)

7.

Szablyár Péter emléktáblája

1. A család állította. Ámmer Gergő szobrászművész készítette.

A tábla felirata:

SZABLYÁR PÉTER

1948 – 2013

Itt élt és alkotott 1994 és 2013 között a Jósvafői Tájház megálmodója és létrehozója. Kohómérnöki, barlangkutatói, várostörténeti és írói munkásságát a tájház-mozgalom felvirágoztatásában, Jósvafő díszpolgáraként teljesítette ki.

A szerető család

Ámmer Gergő Marcaliban született. Mielőtt jelentkezett volna a Magyar Képzőművészeti Egyetemre, három évig Fáskerti István kőszobrász műhelyében inasként tanulta a kőfaragást. Nagyon céltudatosan indult el ezen a pályán, először a szakmunka-részét sajátította el, és csak azután következtek a művészi ambíciók; Kő Pál és Sallai Géza voltak a mesterei. Mint mondja, nem akart úgy dolgozni, hogy egy kivitelezőnek kelljen adnia a terveit, és más faragja ki, mert számára az alkotás része az is, ahogy megküzd az anyaggal, és ennek a folyamatnak a felismerései és tanulságai is meglátszanak az elkészült szobrokon. (Magyar Idők, 2018. január 21. online)

2. Szablyár Péter, a Jósvalői Tájház létrehozója, Jósvalő díszpolgára emlékére készült, születésének 70. évfordulója alkalmából. (Életrajzát lásd a 478. oldalon!)

3. 2018. július 28-án avatták fel.

4. A Tájház egykori borházának a falán van, a bejárati kaputól balra. Dózsa György utca 3.

5. Szablyár Péter emlékére a Tájház mellett lévő kis utcát **Szablyár köznek** nevezték el a képviselő-testület döntése alapján.

A Tájház létrehozója, Szablyár Péter születésének 70. évfordulója alkalmából az Abaúji Református Ifjúságért Alapítvány és a Jósvalőért Alapítvány emléktúrát és Tájházi Találkát szervezett.

A meghívó szerinti program:

- 10,00 Gyülekező a Tájháznál, köszöntő
- 10,00-13,00 Emléktúra Jósvalő környékén (Kecső-völgy, Kis-Galya, Kutatóállomás, Tohonya-bérc, Gergés-lápa. Túravezető: Izápy Gábor.
- Visszaérkezés után ebédelési és pihenési lehetőség – egyénileg)
- 17,00-19,00 Tájházi Találka
- köszöntő
- a jósvalői alkalmi énekkar műsora
- emlékezés Szablyár Péterre (Székely Kinga)
- Szablyár Péter emléktáblájának leleplezése
- a Pap-palló melletti ivókút névadó ünnepe
- a Tájház kiállításának megtekintése
- fotógyűjtemény (vetítés) Szablyár Péterről
- történetek Szablyár Péterről
- vendéglátás (üdítő, ásványvíz, bor, pogácsa)

A rendezvény alkalmával a barátok mellett az OMBKE, a MÖSZ és a FÉM-SZÖVETSÉG nevében helyezték el a megemlékezés virágait Szablyár Péter sírján a temetőben.

6. – Szablyár Péter emléknep Jósvafőn / HJ – HP = Bányászati és Kohászati Lapok 151. évf. 4. sz. (2018) 55. p.
– A rendezvény meghívója.

7.

*A Szablyár köz utcanévtábla
a Tájház kerítésén*

Szablyár-kút

1. A Jósvafőért Alapítvány helyezte el a kis névadó táblát.
A kút mellett lévő kis tábla felirata:

2. Szablyár Péter, a Jósvafői Tájház létrehozója, Jósvafő díszpolgára emlékére, születésének 70. évfordulója alkalmából róla nevezték el a Pap-pallóval szemben lévő kutat. (Életrajzát lásd a 478. oldalon!)
3. 2018. július 28-án avatták fel.

4. A Tájház mellett lévő patak túloldalán, a Pap-pallóval szemben van. Dózsa György utca.

5. A Tájház létrehozója, Szablyár Péter születésének 70. évfordulója alkalmából az Abaúji Református Ifjúságért Alapítvány és a Jósvalőért Alapítvány Emléktúrát és Tájházi Találkát szervezett.

A rendezvény programját lásd az előző tételnél!

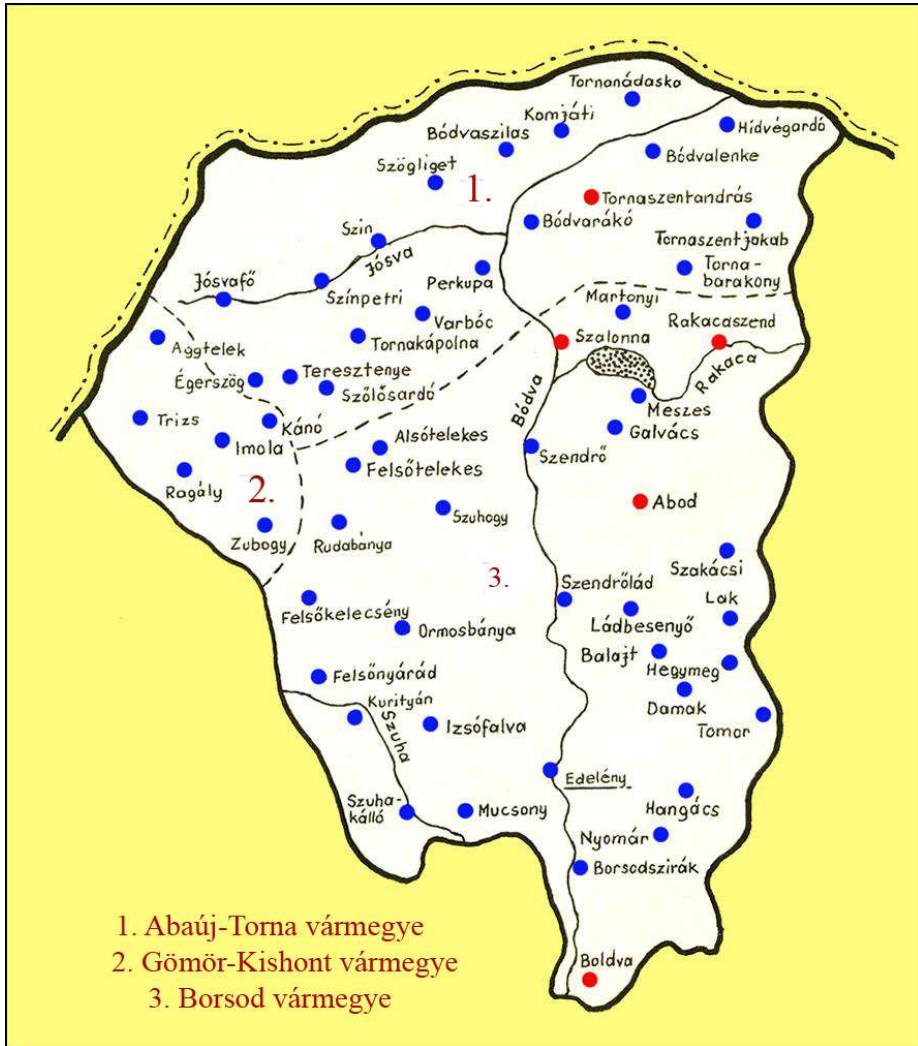
6. – Szablyár Péter emléknep Jósvalőn / HJ – HP = Bányászati és Kohászati Lapok 151. évf. 4. sz. (2018) 55. p.

– A rendezvény meghívója.

7.

Az Edelényi járás térképe 1983-ban

A térképről Jákfalva, Dövény, Becskeháza, Rudolftelep (1983-ban még Izsófalva településrésze), Derenk romközség, Rakaca, Viszló, Debréte, Irota, Ládbesenyő-Andrástanya, Lak, Ziliz hiányzik.

A piros számok azt jelzik, hogy a szaggatott vonallal körülhatárolt terület 1918 előtt melyik vármegyénkhöz tartozott.

A pirossal jelölt településeken Árpád-kori műemlék-templom található.

Tartalom

Bevezető	3
----------------	---

Edelényi járás

BOLDVA

- Basó Mihály sírköve	5
- II. világháborús emléktábla	6
- A református templom és monostor helyreállításának emléktáblája	7
- A Halotti beszéd és könyörgés emléke	8
- I-II. világháborús emlékmű	10
- Szathmáry-Király Ádám emléktáblája	10
- Szathmáry-Király Ádám, György és Pál emléktáblája	12
- A Zsóry család emléktáblája	15
- Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet 40. évfordulójának emlékszobra	16
- A História-völgy kapuja	17
- Janus apát mellszobra	17

ZILIZ

- I-II. világháborús emlékmű	18
- Millenniumi emlékpark és kopjafa	18
- Kopjafa	19

NYOMÁR

- A református templom orgonája készítésének emléktáblája	20
- I. világháborús Hősök ligete	21
- Szathmáry-Király Ádám emléktáblája	21
- Lakatos Géza emléktáblája	23
- I-II. világháborús emlékmű	24

HANGÁCS

- A református templom felszentelésének emléktáblája	25
- I-II. világháborús emlékmű	26
- Petőfi Sándor domborműve	27

BORSODSZIRÁK

- Bartók Béla ük szüleinek sírja	29
- Nepomuki Szent János szobor	30
- Amerikában munkálkodó borsodszirákiak emlékkeresztje	31
- I. világháborús Hősök sírja	32
- Kereszt az I. világháborúban hősi halált halt borsodsziráki katonák emlékére	33
- Térplasztika	34
- A Bartók Béla Mezőgazdasági és Ipari Szövetkezet irodaháza építésének emléktáblája	35
- Bartók park, Bartók Béla domborműve	36

- Bartók Béla mellszobra	38
- I-II. világháborús emlékmű	38
EDELÉNY	
- Összefoglaló táblázat.....	39
- Az Edelény-borsodi református templom orgonája építésének emléktáblája.....	46
- Landau Izidor sírhelye.....	47
- A II. világháborúban Edelényben elesett román katonák sírja.....	48
- Az Alapítványi Munkaiskola és Óvoda építésének emléktáblája.....	49
- Az Alapítványi Munkaiskola és Óvoda támogatóinak emléktáblája.....	50
- A konyha felújításának emléktáblája az Idősek Otthona falán.....	51
- Az Apartman-ház építésének emléktáblája az Idősek Otthona falán	52
- Esélyegyenlőségi tábla az Idősek Otthona falán	53
- A 2010-es árvíz elleni védekezésben segítők emlékszóbra.....	54
- Kardos Sándor emléktáblája.....	55
- Bors vezér jelképes síremléke	57
- Kopjafa az Edelényi Cursillo emlékére	58
- A „málenkij robotra” elhurcolt edelényiek emléktáblája	59
- Az Edelényi Királyi Járásbíróság emlékhelye.....	61
- 1956-os emlékmű	63
DAMAK	
- I. világháborús emléktábla.....	65
- II. világháborús emléktábla	65
- I-II. világháborús emlékmű	65
- A Biztonságos Település cím emléktáblája.....	65
- A Községi Ház építésének emléktáblája.....	66
HEGYMEG	
- I. világháborús emlékmű	67
LAK	
- Országzászló	68
- I-II. világháborús emlékmű	69
- Petőfi Sándor domborműve.....	69
- Millenniumi emlékpark	70
TOMOR	
- Emléktábla a református templom megmentéséről és felújításáról.....	71
- I-II. világháborús emléktábla.....	72
- Papp József síremléke	72
- Tomori Pál szobra	73
SZAKÁCSI	
- I. világháborús emlékmű	75

IROTA

- I. világháborús emléktábla.....76
- II. világháborús emléktábla76
- I-II. világháborús kopjafa76

BALAJT

- I. világháborús emléktábla.....76
- Rőczei József II. világháborúban eltűnt katona emléktáblája76
- Kopjafa Ragályi Tamás és a Ragályi család emlékére76
- I-II. világháborús kopjafa79

LÁDBESENŐ

- I. világháborús Hősök sírja.....79
- I-II. világháborús és millecentenáriumi kopjafa.....79

LÁDBESENŐ-Andrástanya

- Út menti öntöttvas kereszt.....79
- Derenk Emlékház80
- I-II. világháborús emlékmű81
- Dombormű Szent II. János Pál pápa emlékére81

ABOD

- A messze távolban élő és elhunyt abodiak emléktáblája.....83
- I-II. világháborús kopjafa84

SZENDRŐLÁD

- Nepomuki Szent János szobor.....84
- Borsovai-Lengyel Gyula síremléke85
- I-II. világháborús és millenniumi emlékmű87
- A református egyházban 1840-től Szendrőladon szolgált papok emléktáblája.....87

SZENDRŐ

- Nepomuki Szent János szobor.....88
- Szentháromság szobor90
- Az iskolaépítés emléktáblái.....91
- Petőfi Sándor mellszobra.....92
- I. és II. világháborús emlékmű93
- A II. világháborúban elhurcolt zsidó áldozatok emlékműve93
- A II. világháborúban Szendrő és környékén elesett szovjet katonák emlékhelye93
- II. Rákóczi Ferenc mellszobra.....94
- B. Kiss János kanonok plébános emléktáblája95
- Emléktábla a római katolikus papok tiszteletére96
- Kopjafás térplasztika98
- Bányász emlékmű.....99
- A reformátustemető ravatalozója építésének emléktáblája100
- Vincze István emléktáblája.....101
- Wass Albert domborműve102
- Dr. Dely László emléktáblája104

- Dr. Hatvani Viktor síremléke	105
- 1956-os emlékmű	108
SZUHOGY	
- Somogyi László síremléke	109
- I. világháborús emlékmű	111
- I-II. világháborús és millenniumi emlékmű	111
- Szuhogyon született lelkipásztorok emléktáblája.....	111
- Emléktábla a szuhogyi római katolikus lelkipásztorok emlékére.....	114
GALVÁCS	
- A harang öntésének emléktáblája.....	115
- I-II. világháborús emléktábla.....	117
- I-II. világháborús emlékmű	117
- Emléktábla Isten dicsőségére	117
- Szent István domborműve	118
- Millenniumi kopjafa.....	120
- A Bódva völgye 56-osok emlékműve	121
- Bódvavölgyi Ötvenhatosok Tanösvény	126
- Az „1956-os Forradalom és Szabadságharc vidéki emlékhelye Galvácson”	129
- Hősök, ösök, halottak emlékműve.....	131
SZALONNA	
- A református templom felújításának emléktáblája.....	133
- I-II. világháborús emlékmű	134
- A 100 éves a Bódva-völgyi vasút emléktáblája.....	135
- Kalász László emléktáblája	136
MARTONYI	
- Hatházy József I. világháborús hősi halott emlékére készített orgona emléktáblája.....	138
- I-II. világháborús emlékmű	139
MESZES	
- A református templom építésének emléktáblája	139
- A református templom orgonája adományozásának emléktáblája	140
- I. és II. világháborús emléktábla.....	141
- Millenniumi Emlékpark és Emlékmű.....	141
- Kalász László és a református iskola emlékműve.....	145
- A református templom építésének 100. évfordulója és a Meszesen szolgált lelkipásztorok emléktáblája	146
- Szent László Emlékpark.....	148
- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kopjafája	150
- Az aradi vértanúk kopjafája.....	151
- Szent István kopjafája	153
- Trianon kopjafa	154
- 1956-os emlékkereszt.....	155
- A második világháború meszesi harcainak emléktáblája	156

- Meszes környéki és határon túli fejfagyűjtemény	157
- Wass Albert emléktáblája.....	158
- Az I-II. világháború meszesi hősi halottainak emléktáblája.....	159
- A II. világháborúban elhurcolt zsidó áldozatok emlékműve	159
RAKACASZEND	
- A református templom régi famennyezete készítésének felirata.....	160
- A református templom új famennyezete készítésének emléktáblája.....	161
- A református templom felújításának emléktáblája	162
- I-II. világháborús emlékmű	163
RAKACA	
- Hősök tornya az I. és II. világháborúban elesettek emlékére	163
- A Borbála Könyvtár építésének emléktáblája	163
- Ölében gyermeket tartó ülő anya.....	164
VISZLÓ	
- I. világháborús hősi síremlék, a háborúban szerzett sebesülés vagy betegség által otthonukban elhunytak emlékére	166
- I. és II. világháborús emléktábla.....	166
- Idős asszonyfej	166
- Fedor János címzetes főesperes emlékkeresztje	167
- A pápai nuncius látogatásának emlékoszlopa és emléktáblája.....	168
- A községben szolgált görögkatolikus parókusok emléktáblája	169
- Gaganetz József püspök emléktáblája	170
- Kisfalusi János síremléke	171
DEBRÉTE	
- I-II. világháborús emlékmű	172
TORNASZENTJAKAB	
- Nepomuki Szent János-szobor	172
- I-II. világháborús emlékmű	173
- Kopjafák és lélekharang a település 1000 éves fennállására.....	173
SZŐLŐSARDÓ	
- I. világháborús emlékmű	174
- II. világháborús emlékmű.....	174
TERESZTENYE	
- Emléktábla a református templom első famennyezetének készítéséről	175
- Felirat az új református templom építésének emlékére	176
- Kompozíció fából	177
ÉGERSZÖG	
- I. és II. világháborús emlékmű	178
- A Szabadság-barlang felfedezésének emléktáblája.....	178
- Történelmi emlékoszlop	180

PERKUPA

- Nepomuki Szent János szobor.....	181
- I. és II. világháborús emlékmű	181
- A 100 éves Bódva-völgyi vasút emléktáblája	182
- Kalász László költő síremléke.....	183
- Millenniumi kopjafa.....	184
- Mató Jánosné Stépán Ilona emléktáblája.....	185
- A 2006. évi imaév emlékkeresztje.....	186
- Kalász László költő emléktáblája	187
- A II. világháborúban elesett román katonák emlékműve	188
- A II. világháborúban megsebesült, otthonukban elhunyt katonák síremléke	189
- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékhelye	190
- Csótár Jenő és Banga György emléktáblája	191
- A szovjet kényszermunkatáborokba elhurcolt perkupaiak emléktáblája.....	192

VARBÓC

- I-II. világháborús kopjafa	194
- Trianon emlékoszlop	194
- A Borház-tetői kereszt.....	195

SZÖGLIGET

- Emléktábla a Miskolci Pedagógus S. C. természetjáró szakosztálya fennállásának 25. évfordulójára	196
- Millecentenáriumi kopjafa.....	197
- I-II. világháborús emlékmű	197
- A zene nem ismer határokat emléktábla.....	198
- Szádvár kőből épített makettje	198
- Barlangászok emléktáblája.....	200
- Patócsy Zsófia szobra.....	201

Szögliget–DERENK

- Emlékkereszt az áttelepített Derenk község római katolikus templomának emlékére.....	203
- A derenki templom emlékére készült kápolna	204
- A derenki temetőben nyugvó lengyelek emléktáblája.....	205
- Emlékobelisk Derenk lakóinak emlékére	206
- A Derenki Lengyelség Emlékhelye.....	207

SZIN

- A II. világháború során a községben elesett szovjet katonák emlékműve (Szovjet Hősi Emlékmű).....	209
- II. világháborús emléktábla	209
- Emléktábla a magyar hazáért meghaltaknak	209
- A holokauszt áldozatainak emléktáblája	209

SZINPETRI

- I-II. világháborús emléktábla.....	209
--------------------------------------	-----

- Foltos szalamandra kőből kirakva	209
TORNAKÁPOLNA	
- A református templom építésének emléktáblája	210
BÓDVARÁKÓ	
- A római katolikus templom építésének emléktáblája	212
- I-II. világháborús emlékmű	213
- Gróf Keglevich István síremléke	213
- Millenniumi emlékmű	214
BÓDVASZILAS	
- Nepomuki Szent János szobor	215
- A református templom építésének emléktáblája	216
- I-II. világháborús emlékmű	217
- Mons. dr. Vanyó László emléktáblája	217
- Trianoni emlékmű	219
- Az Alsó-hegyi barlangkutatás kezdetének 100. és a Meteor-barlang felfedezésének 50. évfordulója emlékköve	220
- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kopjafája	222
- Málénkij robotra elhurcoltak emlékműve	223
KOMJÁTI	
- A Fáy-család sírkertje	224
- I. világháborús útszéli kereszt (Nehoda kereszt)	225
- I-II. világháborús emlékmű	226
- Millenniumi emlékmű	226
- Dr. Vanyó László mellszobra	227
BÓDVALENKE	
- Felszabadulási Emlékkönyvtár domborműve	228
- I-II. világháborús és millenniumi emlékmű	230
- Freskók a lakóházakon	230
TORNASZENTANDRÁS	
- Dr. Kalász Elek Mihály síremléke	233
- A római katolikus templom felújításának emléktáblája	234
- Béres Gábor plébános síremléke	235
- Millenniumi Emlékpark	237
- I-II. világháborús emlékmű	237
- Millenniumi emléktábla	237
TORNABARAKONY	
- I. világháborús Hősök sírja	238
- I-II. világháborús emlékmű	238
TORNANÁDASKA	
- I-II. világháborús emlékmű	239
- 100 éves a Bódva-völgyi vasút emléktábla	239
- Millenniumi emlékpark	240
HIDVÉGARDÓ	
- Szentháromság szobor	240

- A Gedeon-család sírboltja	242
- A Gedeon család kriptája.....	242
- Soltész család kriptája	243
- Millenniumi tér és az I. és II. világháború áldozatainak emlékműve	244
- Nepomuki Szent János szobor.....	244
- Millenniumi tér.....	245
- EU csatlakozási emlékmű.....	246
- Mester Károly plébános síremléke	247
- Trianon emlékmű	249
- Vitéz Tibay János emléktáblája.....	251
- A História-völgy kapuja	252
BECSKEHÁZA	
- I-II. világháborús emléktábla.....	253

Kazincbarcikai járás

MÚCSONY

- I. világháborús emléktábla.....	253
- Könyvtárba siető munkáslány	253
- Hunyadi János mellszobra	255
- F-6-os vágathajtó gép	256
- II. világháborús emléktábla	257
- Kalász László emléktáblája	257
- Bányász emlékmű	258
- Hibbey-Hosztják Albert emléktáblája	260
- XVI. Benedek pápa beiktatásának emlékkeresztje.....	262
- Szent István király mellszobra.....	263
- Zászlópark	265
- Petőfi Sándor mellszobra.....	266

SZUHAKÁLLÓ

- Az 1952-es bányabeli vízbetörés emléktáblája	267
- I-II. világháborús emlékmű	268
- Az 1952-es bányabeli vízbetörés emlékműve	268
- A község 700 éves fennállásának emlékoszlopa	270

KURITYÁN

- I. világháborús emléktábla.....	271
- II. világháborús emlékmű.....	271
- „Nemzetünk Hősei” emlékmű.....	271

RUDOLFTELEP

- Bányászok kopjafája.....	272
- Mikoviny Sámuel mellszobra.....	274
- Bányász-emlékmű (Székely kapu)	275
- Millenniumi emlékpark (és a II. világháború áldozatai)	278

- Az ökumenikus templom építésének emléktáblája	278
- Bányabalesetben elhunytak emléktáblája.....	279
- Bányász szobor és csille.....	280
- Bányász emlékfal	281
- Kopjafa a vállalat és az üzemek emlékére.....	282
IZSÓFALVA	
- I. és II. világháborús emlékmű	283
- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriumi emléktáblája.....	283
- Izsó Miklós mellszobra	284
- Izsó Miklós emléktáblája.....	286
- Izsó Miklós mellszobra	288
- II. világháborús emléksírhely	288
- Egressy Gábor mellszobra.....	289
- II. világháborús emléktábla	291
- A mentőállomás emléktáblája	291
ORMOSBÁNYA	
- Bányászok kopjafája.....	292
- Szent Borbála szobor.....	293
- Az I-II. világháború áldozatainak és a bányabalesetben elhunytak emlékműve.....	295
- „Akikért a harangjáték szól” emléktáblák	295
- Cserkész és úttörő történeti emlékszoba.....	296
- Cseh Olga emléktanterem.....	297
- A Szűzanya emlékhelye	298
- Id. Kovács József emlékszoba.....	299
- Hibbey-Hosztják Albert emléktáblája	300
- Viszoczky Sándor Bányász Emlékház	300
- Id. Viszoczky György és Viszoczky Sándor emléktáblája.....	302
RUDABÁNYA	
- Perényi István sírköve	303
- Saurer Erhard sírköve.....	304
- A református templom újrafedésének emléke	306
- A református templom újjáépítésének emléktáblája	307
- Rimaszombati Vitéz Katalin sírfelirata	308
- A református templom új festett famennyezete készítésének emléktáblája.....	310
- I. világháborús emlékmű	311
- Gróf Gvadányi József mellszobra	311
- A helyi Hangya szövetkezet első 25 évének emléktáblája.....	314
- Az evangélikus templom építésének emléktáblája.....	315
- Rudabánya középkori pecsétje betonból	316
- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriumi emlékműve	318

- Bányászok dombormű	319
- Ülő leány szobra	320
- A Bányászattörténeti Múzeum földalatti bemutatóhelye építésének emléktáblája.....	321
- A fasizmus elleni harcban elesettek emléktáblája	322
- Rudabánya középkori pecsétje gránitból.....	323
- Vasérc-geóda (goethit)	324
- Kossuth Lajos mellszobra.....	325
- Mikoviny Sámuel emlékműve.....	328
- Az 1965. évi bányabalesetben elhunytak emléktáblája	329
- Gróf Gvadányi József emléktáblája.....	330
- A református templom felújításának emléktáblája	331
- Turul-szobor	332
- Afrikai bányászcsalád faoszlopa	333
- A nagyüzemi vasércbányászat centenáriumi emlékműve	334
- A bányamunka áldozatainak emlékműve.....	335
- II. világháborús és 1956-os emléktábla	336
- II. világháború és az 1956-os forradalom áldozatainak emléktáblája.....	336
- A Földvári Aladár kiállítóterem építésének emléktáblája	336
- Bányász-emlékmű	337
- Bányabalesetben elhunytak kopjafája	339
- Szent István király emléktáblája.....	341
- A református templom felújításának emléktáblája.....	342
- Dr. Görgő Tibor síremléke	342
- Kállai Géza síremléke.....	344
- A református egyházközség kopjafája.....	346
- A református egyházközségnél szolgált lelkészek emléktáblája	347
- Trianon kopjafa	348
- Európai Unió Emlékpark.....	349
- Emlékoszlop a „bányász hősök” emlékére.....	351
- Emléktábla az elhunyt bányászok emlékére.....	353
- A Szovjetunió kényszermunkatáborai elhurcoltak emléktáblája.....	354
- A Szovjetunió kényszermunkatáborai elhurcoltak emléktáblája.....	355
- Rudapithecus Látogatóközpont	356
FELSŐTELEKES	
- I. és II. világháborús emlékmű (Millenniumi emlékmű).....	358
- Telekes Béla emléktáblája	358
- Bányász-emlékmű	360
ALSÓTELEKES	
- II. világháborús emlékmű.....	361

Putnoki járás

FELSŐNYÁRÁD

- I. és II. világháborús emlékmű361
- Millenniumi emlékoszlop.....361
- Trianoni emlékhársfa és emléktábla362
- Nyárády András domborműve363
- Bányász emlékmű.....364

JÁKFALVA

- I-II. világháborús emlékmű366

DÖVÉNY

- I. világháborús emlékmű366
- Millenniumi emlékpark, I. és II. világháborús emléktábla.....366
- A református templom festett famennyezete átfestésének emléktáblája.....367

FELSŐKELECSÉNY

- I. világháborús emléktábla.....366
- II. világháborús emléktábla366
- Millenniumi emlékmű366

ZUBOGY

- A református templom festett famennyezete készítésének emléktáblája.....368
- A református templom festett berendezése készítésének emléktáblája.....369
- I. és II. világháborús emlékmű370
- Szalóczy Mihály református prédikátor emléktáblája370
- Felszabadulási emlékmű.....372
- A református templom helyreállításának emléktáblája372

RAGÁLY

- A kiscsoltói Ragályi család nyughelye374
- I. világháborús emlékmű375
- II. világháborús emléktábla375
- Millenniumi emlékoszlop.....375
- Balassi Bálint domborműve376
- Balassi Bálint mellszobra378

IMOLA

- I. és II. világháborús emlékmű380
- Dr. Páter Balázs emléktáblája.....380
- Emlékoszlop az 1848-49-es és az 1956-os forradalom és szabadságharc tiszteletére.....381

KÁNÓ

- I-II. világháborús emlékmű382

TRIZS

- A református templom építésének emléktáblája382

- Az I. világháború trizsi áldozatainak emléktáblája	384
- I-II. világháborús emlékmű	384
- Millenniumi és hősök emlékműve.....	385
AGGTELEK	
- Nádor-oszlop	385
- Ferdinánd-oszlop	387
- Almássy-emlék	389
- Reviczky-oszlop	391
- A magyar orvosok és természetvizsgálók látogatásának emléktáblája.....	392
- A Baradla-barlang Vörös-tói új bejáratának emléktáblája	394
- Petőfi Sándor emléktáblája.....	397
- Baksay Dániel síremléke	400
- I. világháborús emléktábla.....	402
- A Baradla-barlang kecsői ággal (Domica) való összeköttetése felfedezésének emléktáblája.....	402
- Emléktábla az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriumára emlékére.....	404
- A holokauszt áldozatainak emlékköve	404
- A 14. Nemzetközi Vasutas Eszperantó Kongresszus emléktáblája.....	406
- Anyaság szobor	407
- Petőfi Sándor domborműve.....	408
- Dr. Dudich Endre emléktáblája	409
- Vass Imre emléktáblája	411
- II. világháborús emléktábla	413
- A református templom harangtornyának emléktáblája	413
- Kossuth Lajos emléktáblája.....	414
- Fejfamúzeum.....	416
- A Baradla-barlang folytatásának felfedezése a Vaskaputól	417
- Kopjafa a település első okleveles említésének 700. évfordulója alkalmából	419
- A Világörökség diploma átadásának emléktáblája.....	420
- Világörökség emléktáblák.....	421
- A Magyarországi Kárpát Egyesület tevékenységének emléktáblája.....	422
- Millenniumi Emlékpark és kopjafa	423
- Antal István Bertalan emléktáblája	424
- Kopjafa dr. Jakucs László emlékére	426
- Kopjafa Vass Imre emlékére	428
- Kopjafa dr. Dudich Endre emlékére	430
- Kopjafa Szegő Rafael 1848-as honvédmártír emlékére	431
- Kopjafa az 1848-49-es magyar szabadságharc emlékére	432
- Kopjafa a 13 aradi vértanú emlékére.....	433

- Kopjafa Gömör vármegye emlékére	434
- Robert Townson emléktáblája.....	436
- Az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékműve.....	437
- A községet elpusztító tűzvész 150. évfordulója emléktáblája.....	438
- Az „Év vidéke 2010/2011” tábla.....	440
- Kopjafa Raisz Keresztély emlékére.....	441
- Jubileumi emlékoszlop	443
- Az I. és II. világháború aggteleki áldozatainak emlékműve.....	443
- Az egykori Vendégfogadó emléktáblója	445
JÓSVAFŐ	
- I. és II. világháborús emlékmű	447
- Papp Ferenc professzor emléktáblája	447
- Kaffka Péter emléktáblája	449
- Kopjafa az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékére	452
- Kopjafa az 1956-os forradalom emlékére	453
- A Kossuth-barlang feltárásának emléktáblája	455
- A jósmafői zsidó temetőben nyugvók emlékkapuja	456
- Faragott sírjelek a jósmafői temetőből	457
- Millecentenáriumi kopjafa.....	458
- Jósmafő Jövője Jósmafő Múltja emlékkő.....	459
- Millenniumi emlékpark és kopjafa	460
- Fejfás emlékpark	461
- Szőke Béla emlékoszlopa	461
- A református templom kertjében állt hársfa emlékkopjafája	463
- Szobor-park	465
- Kopjafa a Jósmafői Tájház 10. évfordulójára.....	465
- Építőipari Nívódíj táblája	466
- A magyar-szlovák határ megnyitásának emléke	468
- A kutatóállomás 50. évfordulójának emléktáblája	470
- Kessler Hubert Emlékház és dombormű	471
- Az 1848-49-es szabadságharc jósmafői rajtaütésének emlékműve	473
- Maucha László emléktáblája	474
- Szablyár Péter sírhelye	476
- Kopjafa Szablyár Péter és a Tájház fennállásának 20. évfordulója emlékére	478
- Szablyár Péter emléktáblája	479
- Szablyár-kút.....	481
 Az Edelényi járás térképe 1983-ban	 483